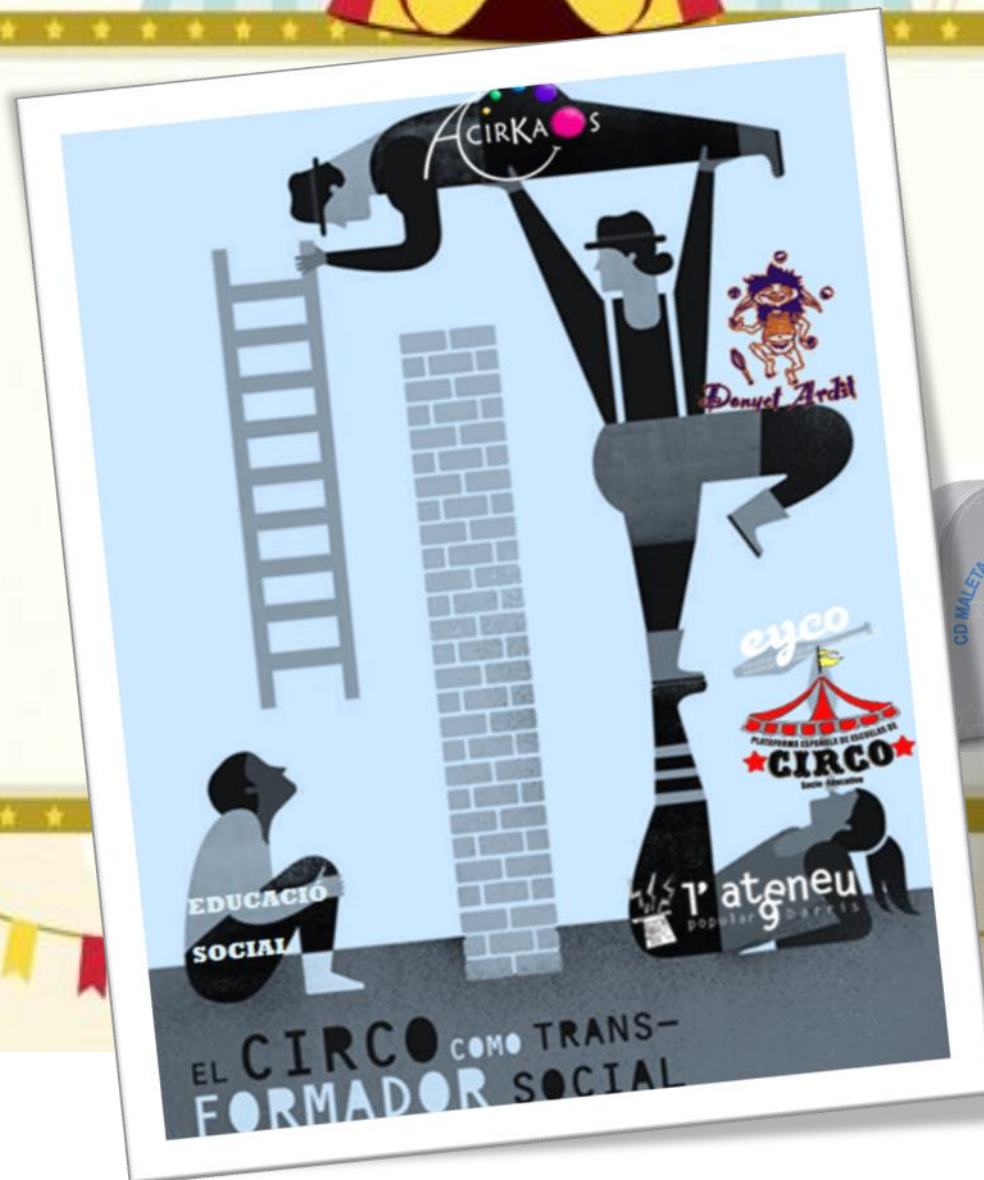

EL PAPER DE L'EDUCADOR SOCIAL EN EL CIRC SOCIAL

Sandra Aguilar Piquero

Treball Final de Grau Educació Social – curs 2015/16 –

Tutora: Vanessa Sória

Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ÍNDEX

1. RESUM	2
2. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ	3
3. OBJECTIUS	5
4. MARC CONCEPTUAL I CONTEXTUAL	6
4.1. MODEL DE SOCIETAT	9
4.2. MODEL DE PERSONA	19
4.3. MODEL D'EDUCACIÓ	26
5. METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ	40
5.1. TIPUS D'INVESTIGACIÓ	41
5.2. TASQUES	42
5.3. FASES	43
6. TÈCNiques DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ	43
6.1. MOSTRA	45
6.2. PARTICIPANTS	48
6.3. PRINCIPIS ÈTICS DE LA RECERCA	48
7. CONTEXTUALITZACIÓ A TRAVÉS DE L'ANÀLISI DOCUMENTAL	49
8. RESULTATS: DE L'ANÀLISI DOCUMENTAL I DE LES ENTREVISTES	50
9. CONCLUSIONS	76
10. LÍNIES DE FUTUR	79
11. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	80
12. ANNEXES	86

1. RESUM

Resum: El present Treball de Final de Grau, pren com a objectiu principal endinsar-se a conèixer quin és el paper que té la figura de l'educador/a social en el circ social. El context concret en el que s'emmarca, pren com a referència la EYCO (European Youth Circus Organization) i la F.E.E.C.S.E. (Federación Española de Escuelas de Circo Socio Educativas), i per tal de triangular, contextualitzar, aprofundir i concretar en les dades obtingudes en la recerca, es prendran de referència tres escoles de circ social incloses en la F.E.E.C.S.E. Aquestes escoles de circ social són : l'Ateneu Popular de Nou Barris., Donyet Ardit i Acirkaos.

El marc teòric esdevé un suport orientador que aproxima a conèixer les instàncies més rellevants de l'educació social i del circ social, establint una constant relació entre ambdues. On també, es podrà anar intuïnt la importància de la figura de l'educador/a social en el circ social i la rellevància que pren aquest àmbit com a eina de transformació social. Mitjançant la investigació, s'aprofundeix en un àmbit d'actuació socioeducativa poc conegut, a partir d'estudiar en profunditat les entitats anomenades. És a través de la comparació i triangulació de totes les aportacions, les entrevistes, l'ampli anàlisi documental i la pròpia experiència, que s'han pogut extreure un seguit de conclusions i recomanacions que apunten a nous horitzons i línies de treball en resposta a quin és i podria ser el paper de l'educador/a social en el circ social.

Paraules clau: Circ Social, Educació social, Transformació social, EYCO, F.E.E.C.S.E, Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit, Acirkaos.

Abstract: This Final Degree Project, takes as its main objective enter to know what is the role of the figure of the social care worker in social circus. The specific context in which it is framed, taking as reference the EYCO (European Youth Circus Organization) and F.E.E.C.S.E. (Federación Spanish Schools Socio Educativas Circus) and to a triangular context, and further specified in the data obtained in the investigation, reference will be made at three social circus schools included in the F.E.E.C.S.E. These social circus schools are: Ateneu Popular de Nou Barris., Donyet Ardit and Acirkaos.

The theoretical framework guiding support becomes closer to know the most important instances of the social care worker and social circus, establishing a constant relationship between the two. Where also may be sensing the importance of the role of the social care worker in the social circus and the relevance it takes as a tool for social transformation. Through research, in-depth in a little social known reality, based on in-depth study called entities. It is through the comparison and triangulation of all contributions, interviews, document analysis and the particular experience that have been drawn a number of conclusions and recommendations aimed at new horizons and lines of work in response wich could be the role of the educator social in social circus.

Key Words: Social Circus, Social Education, Social Transformation, EYCO, F.E.E.C.S.E, Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit, Acirkaos.

2. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

"Quan crèiem que teníem totes les respostes, van canviar, de sobte, totes les preguntes". M. Benedetti

El treball d'investigació que es durà a terme, es vol centrar en conèixer i aprofundir sobre la funció de l'educador social dins el marc del circ social, entenent aquest com un agent actiu i una eina de transformació social.

La idea de fer el projecte sobre aquest tema, sorgeix arrel d'haver fet les pràctiques del grau superior d'integració social, a l'Ateneu Popular de Nou Barris. Al viure aquesta experiència, em vaig convèncer de la importància de treballar la inserció i educació social a partir de projectes artístics, com la música, el teatre, la pintura, les activitats visuals i plàstiques, la dansa, l'expressió corporal i el circ. Això, va posar en marxa la inquietud de voler indagar més sobre el tema, per tal d'arribar a copsar quin és el paper que es podria desenvolupar com a futurs/es educadors/es socials en aquesta matèria. Tant és així, que aquesta investigació ofereix l'oportunitat d'aprofundir i ampliar l'objecte d'estudi, d'una recent recerca relacionada amb la temàtica, realitzada per Aguilar, S. i Fabrè, D. (2015) i publicada en forma d'assaig en la revista: *Quaderns d'Animació i Educació Social*. Aquesta, es centrava en el paper de l'educador/a social en el circ social, però el context d'investigació es focalitzava únicament, en l'entitat de l'Ateneu Popular de Nou Barris. A tal efecte, amb l'actual recerca, es pretén ampliar el marc d'estudi a un context més ampli, que ofereixi l'oportunitat d'obtenir uns resultats de major rellevància. Per tal de contribuir en l'avenç de la delimitació, determinació i formació en la matèria de la innovadora disciplina que esdevé el circ social en l'actualitat del nostre territori.

El circ, és una activitat multidisciplinària que engloba moltes de les arts esmentades, on es poden utilitzar les arts circenses com una eina socioeducativa pel desenvolupament personal, social i comunitari.

Les activitats de les diferents disciplines del circ promouen i potencien el desenvolupament de diferents habilitats i factors protectors, tant a nivell individual com grupal. En l'àmbit grupal promou per exemple, respecte, la confiança, la cohesió de grup, solidaritat, recolzament mutu, identitat grupal. A nivell individual, per exemple, impulsa la creativitat, l'empoderament, l'autoestima, l'ajuda a gestionar la frustració superació, tot aprenent dels fracassos, desenvolupa el sentit de l'humor, contribueix al autoconeixement, a identificar les pròpies capacitats, entre d'altres. Des del punt de vista social i comunitari, promou la participació en la comunitat, sent aquesta reconeguda i impulsora del procés de transformació social, (Inverno, 2003; Jara, 2004). Trets que s'explicaran més endavant, a l'apartat del marc teòric.

El treball que es presenta a continuació ens acosta a la realitat socioeducativa d'una matèria específica: el circ social vinculat al Grau d'Educació Social. El context concret en el que s'emmarca, pren com a referència la EYCO (European Youth Circus Organization) i la F.E.E.C.S.E. (Federación Española de Escuelas de Circo Socio Educativas), i per tal de triangular, contextualitzar, aprofundir i concretar en les

dades obtingudes en la recerca, es prendran de referència tres escoles de circ social incloses en la F.E.E.C.S.E¹. Aquestes escoles de circ social són : l'Ateneu Popular de Nou Barris¹ , Donyet Ardit i l'altre, és Acirkaos.

Aquesta decantació, resta condicionada per acotar l'estudi a les possibilitats que ofereix el període de temps en el que aquest s'emmarca. Donades les casuístiques, resultaria impracticable abastir una recerca en profunditat, ampliada a totes les escoles de circ social de la F.E.E.C.S.E. Per aquest motiu, s'emmarcarà en un context proper, que permeti la possibilitat d'accedir a realitzar un anàlisi documental en profunditat, i a portar a terme, una sèrie d'entrevistes als diferents professionals de referència de les escoles de circ social seleccionades. Prenent aquest marc de referència, amb l'estudi es pretén obtenir uns resultats que facilitin identificar un perfil determinat del paper d'educador/a social en el circ social. Bé, obtenint uns resultats que evidenciaran que aquest paper és encara heterogeni, i resta pendent emmarcar un perfil que apropi a definir aquest paper, o bé, obtenint la possibilitat de construir aquest perfil específic de l'educador/a social en aquest àmbit. En el primer supòsit, la investigació vehicularia a orientar algunes de les línies de treball pendents a ser desenvolupades per la F.E.E.C.S.E. i pel Col·legi d'Educadors/es socials. En canvi en el segons supòsit, esdevindria una aportació important per avançar en les línies d'autodeterminació i treball que s'estan impulsant des de plataformes com la F.E.E.C.S.E. Entenent així, que en qualsevol cas aquesta recerca pot obtenir consideracions d'interès per a la disciplina del circ social i de l'educació social en el nostre context.

Aquest propòsit planteja els següents interrogants:

- Quines són les funcions i les responsabilitats de l'educador social a l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos?
- Quines són les funcions i les responsabilitats del formador de circ social emmarcades dins la EYCO, F.E.E.C.S.E., l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos?
- Quina és la relació de l'educador social amb els formadors de circ a l'Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit i Acirkaos?
- Per a ser considerat un projecte de circ social ha d'existir la figura de l'educador social?
- A partir de les dades recollides quines línies de treball s'haurien de desenvolupar des de la F.E.E.C.S.E. i/o Col·legi d'Educadors/es socials per millorar la determinació de les funcions dels educadors/es socials en matèria de circ social?

Per respondre a aquestes preguntes, primerament es desenvoluparà una recerca documental i bibliogràfica, en la que es definiran les competències que es defineixen com a pròpies de l'educació

¹ *Federación Española de Escuelas de Circo Socio Educativas* i *Ateneu Popular Nou Barris* són nomenclatures que es tornen una mica llargues per utilitzar-les al llarg del desenvolupament del projecte, i per tant, prendrem diferents noms per referir-nos a elles. La Plataforma serà anomenada F.E.E.C.S.E. i també P.E.E.C.S.E (ja que s'utilitzen indiferentment les dues nomenclatures) i l'Ateneu podrà ser identificat a partir d'ara com: Ateneu Popular, Ateneu o Ateneu Popular de Nou Barris.

social. Posteriorment, s'argumentarà sota els 3 pilars en els que es podria justificar l'àmbit de l'educació social (societat, persona i educació), la mirada pròpia i fonamentada, que com a educadora social, justifica les actuacions que es desenvolupen en l'àmbit. A la vegada, s'anirà relacionant i justificant, -com els principis i les bases teòriques defensades com a característiques de l'educació social -, es relacionen, tenen la seva cabuda i rellevància, envers als constructes i fonaments que justifiquen la importància d'aquesta disciplina emergent anomenada: circ social. Després d'això, caldrà contrastar aquestes bases teòriques amb les que ofereix la EYCO i la F.E.E.C.S.E.: (Federación Española de Escuelas de Circo Socio Educativas). Aquesta recerca bibliogràfica, aproparà a conèixer la realitat en la que actualment es justifiquen les diferents experiències, enfoc i propòsits al voltant del circ social. Aquesta aproximació, caldrà després, posar-la en contrast amb l'anàlisi obtingut en torn a les tres escoles de circ social seleccionades per a investigar. Per així, contrastar en profunditat de quina manera es concreten i porten a la pràctica els fonaments teòrics obtinguts en la recerca bibliogràfica, quan són traslladats a tres experiències reals, de tres escoles de circ social de referència per a la F.E.E.C.S.E. Ara bé, l'amplitud de la recerca i la necessitat de contextualitzar els marcs de referència de les plataformes i entitats per poder procedir a l'anàlisi d'aquestes, comporta una gran extensió de contingut en la investigació. Pel què caldrà alliberar del cos del treball tota aquesta informació contextual que pot ser entesa de caràcter més complementari (com són el cas dels documents de contextualització creats per a situar les plataformes i entitats que s'estudien) i així, facilitar d'altra manera, tota aquesta documentació sense excedir l'extensió a la que s'ha d'acotar la recerca. L'estratègia que s'emprarà per organitzar bona part d'aquesta documentació contextual elaborada, serà la d'exposar-la en el CD anomenat **maleta complementària de material circense**. Amb la finalitat de que en el cos del treball únicament apareguin els anàlisis que aporten major informació a la recerca i quedin organitzades per separat les parts que es destinen més a la contextualització dels diferents nivells que abasteix aquest estudi.

A tal efecte, aquest estudi s'emmarca sota un paradigma humanístic-interpretatiu, amb la finalitat de comprendre. A tal efecte mantindrà les característiques pròpies de les investigacions emmarcades en aquest paradigma, les quals resten acords amb els criteris que es descriuen en Del Rincón, D., Latorre, A., Arnal, J., y Sans, A. (1995). Investigació que es desenvoluparà a través del mètode d'estudi de cas, respectant les característiques d'aquest tipus d'investigació, acord amb el que postulen alguns autors que les detallen com Bisquerra, 2009) i (Pérez Serrano, 1994), en la que s'analitzaran les conclusions i valoracions obtingudes, per tal determinar, si s'han pogut assolir els objectius proposats i s'ha restat fidel a la metodologia i ètica de la investigació desenvolupada.

3.OBJECTIUS

*"Establecer metas es el primer paso para transformar lo invisible en visible"*Robbins, A.

Els objectius que s'exposen a continuació resten emmarcats dins els dos grans paraigües de referència pel circ social del nostre context: la **EYCO**, **F.E.E.C.S.E.**, així com en les 3 escoles de circ social :

l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos, ja que són el principal objecte d'estudi que es pren de referència per a delimitar el camp de la recerca.

OBJECTIU GENERAL	OBJECTIUS ESPECÍFICS	OBJECTIUS OPERATIUS
1. CONÈIXER, ANALITZAR I AVALUAR QUIN ÉS EL PAPER DE L'EDUCADOR SOCIAL DINS EL CIRC SOCIAL	1.1 Conèixer el circ social com a eina socioeducativa de transformació social	<p>1.1.1. Analitzar diferents fonts documentals de referència del circ social i de l'educació social.</p> <p>1.1.2. Analitzar les fonts documentals de referència de la EYCO i F.E.E.C.S.E. envers el circ social.</p> <p>1.1.3. Revisar la memòria i/o documents de referència de l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos per tal de contextualitzar la investigació.</p>
	1.2. Identificar els rols dels diferents agents de participació en el circ social	<p>1.2.1. Detectar les competències i habilitats dels i les professionals, a través de diferents estratègies d'investigació socioeducativa.</p> <p>1.2.2. Definir rols, tasques i responsabilitats de l'educador social en les 3 escoles de Circ Social mitjançant l'entrevista i anàlisi documental.</p> <p>1.2.3. Identificar i contrastar la figura de l'educador social amb les tasques que desenvolupa i/o podria desenvolupar dins el circ social a través de la informació recollida durant la investigació.</p>
	1.3 Avaluat els resultats en relació a la investigació realitzada	<p>1.3.1. Analitzar els resultats obtinguts per tal de poder extreure les pròpies conclusions.</p> <p>1.3.2. A partir de les conclusions fer una valoració de la investigació relacionant l'educació social amb el circ social, aproximar-se a definir el paper d'aquest agent en aquest àmbit d'actuació.</p> <p>1.3.3. Publicar i divulgar els resultats de la investigació per a contribuir en l'avenç del circ social i l'educació social.</p>

4. MARC CONCEPTUAL I CONTEXTUAL

“Pregúntate si lo que estás haciendo hoy te acerca al lugar en el que quieres estar mañana”. W. Disney

Per tal d'identificar quins trets poden justificar el circ social com a matèria d'intervenció pròpia de l'educació social, esdevé necessari revisar el codi deontològic d'aquesta disciplina. Motiu pel que la primera instància a analitzar en el present marc teòric, requereix d'aprofundir en les dimensions relatives als professionals de l'educació social. Per fer-ho, caldrà fer palesa del que postulen les instàncies oficials

per **definir les competències pròpies de l'educació social**. Per tant, la **Comissió de Codi Deontològic d'ASEDES** serà el **primer marc de referència** d'aquest primer anàlisi.

Atenent que l'educació social pot ser mereixedora de mirades, de paradigmes, de tendències teòriques molt diverses, - com a educadora social - resulta indispensable descriure la mirada des de la que s'aborda la disciplina de l'educació social. Per això, el **segon gran bloc** en el que s'aprofundirà, pren per **objecte situar les dimensions** -les quals, com a educadora social- **emmarquen els principis pedagògics, teòrics, ètics i d'actuació** que s'ajusten a la pròpia mirada justificada, **des de la que s'interpreten i articulen els propis sentits de coherència de la tasca socioeducativa**. A mesura, que es situen aquests principis i bases orientadores defensades de la tasca de l'educació social, **s'aniran relacionant, amb els principis socioeducatius que justifiquen**, - tenen la seva cabuda i rellevància - **amb els constructes que fonamenten el circ social com a àmbit i eina d'intervenció socioeducativa**.

Serà en l'anàlisi documental on es donarà cabuda a un **apartat en el que es concretaran els fonaments específics descrits per la EYCO la nova F.E.E.C.S.E** (en la **maleta complementària de material circense** s'aprofundirà envers els fonaments d'aquestes dues grans plataformes). On també, s'anomenaran les escoles de circ social que hi participen en aquesta plataforma. Espais en el que s'iniciarà la contextualització de **les tres escoles participants en la F.E.E.C.S.E., per fonamentar el posterior anàlisi i estudi en profunditat, del paper de l'educador/a social en matèria de circ social**. L'argumentació de l'elecció de prendre de referència l'anàlisi documental de la EYCO i F.E.E.C.S.E. i la d'aprofundir en l'estudi de cas en torn a les tres escoles de circ de referència per a la disciplina que ocupa com a objecte d'estudi s'acabarà de desenvolupar en l'apartat de la mostra d'aquesta investigació. L'apartat de l'anàlisi documental i el del CD de la **maleta complementària de material circense**, seran els espais en els que es contextualitzaran i s'analitzaran els document de les entitats seleccionades, especialment aquells que permetran estudiar els constructes del circ social, els de la figura del formador de circ social i anar interpretant la relació que aquests prenen amb les tasques pròpies de l'educació social.

Cal doncs iniciar, fent un esment a la Comissió de Codi Deontològic d'ASEDES, ja que l'Assemblea de l'entitat el 28 d'abril de 2007, va aprovar el Codi Deontològic de l'Educador i Educadora Social, en el qual es manifesta el següent:

Dret de la ciutadania que es concreta en el reconeixement d'una professió de caràcter pedagògic, generadora de contextos educatius i accions mediadores i formatives, que son àmbit de competència professional de l'educador social i que possibilita:

- La incorporació del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials, entesa com el desenvolupament de la sociabilitat i la circulació social.
- La promoció cultural i social, entesa com a obertura a noves possibilitats de l'adquisició de béns culturals, que ampliiin les perspectives educatives, laborals, d'oci i participació social. (codi deontològic de l'educador i l'educadora social, ASEDES, 2007, p.11)

Al apropar-nos a la definició de la professió, emmarcada pel codi deontològic de l'Educació Social, també es detecta que es concep la pràctica com a una prestació educativa, que resta al servei de l'acompliment dels valors fonamentals d'igualtat, justícia social i del ple desenvolupament de la consciència democràtica. A tal efecte, pren com a principis fonamentals els Drets Humans i la Justícia social per a la pràctica d'aquesta professió. Quan s'aborda la realitat de les persones en risc d'exclusió social, cal tenir present que aquestes en el seu quotidià, conviuen amb situacions de rebuig i mancances. Inclòs, pateixen les conseqüències de les limitacions que presenta l'actual circuit de serveis i recursos (regulat per la Llei 12/2007), el qual es posa a disposició des de la Cartera de Serveis Socials, per a oferir suport a les dificultats que presenten. Tot i formar part d'aquest sistema de Benestar Social, el qual vetlla per pal·liar les dificultats socials i personals, sovint les carències d'aquest mateix sistema de suport i del nostre context, contribueixen a perpetuar aquestes mancances i dificultats. Facilitant així, que les persones que necessiten d'aquestes prestacions per a fer front a la seva situació, s'endinsin a formar part d'aquesta realitat amb un caràcter dependent, que normalment assumeixen com a part de la seva realitat. Aquesta situació, repercuteix en que les persones interioritzin les seves mancances i limitacions com tret inherent a la seva existència, tret que sòl acabar repercutint en el seu autoconcepte i la seva autoestima. Es pot copsar doncs, com des de l'Educació Social, en tant que ha de ser, generadora d'accions mediadores i formatives, possibilita la construcció d'espais d'acompanyament que permetin l'orientació, el suport i facilitin el desenvolupament de les potencialitats de les persones. Per a trencar amb aquestes situacions de l'entorn que dificulten el ple desenvolupament d'aquestes persones.

Per tal de comprendre millor, les tasques que ocupen l'objecte d'actuació dels/es educadors/es socials i contextualitzar en major mesura aquesta professió, en ***l'Annex 1*** es posa a disposició del lector el quadre esquematitzador de la correlació entre funcions i competències dels/es educadors/es socials, extret del document del codi deontològic de l'educador i educadora social (ASEDES, 2007).

Tal i com s'ha fet esment anteriorment, després d'aquesta pinzellada del que abasteix, s'entén i d'algunes de les instàncies en les que pot repercutir l'educació social, es procedirà a exposar, - a partir de tres pilars fonamentals per a l'educació social: societat, persona i educació -, els fonaments que justifiquen la necessitat de reconèixer la figura de l'educador social en el circ social. Per tal de poder posteriorment, indagar i triangular la informació, sobre el paper que més s'hi hauria d'escaure a l'educador social que treballa en matèria de circ social.

Actualment la complexitat és un tret inherent al món en el que vivim, així irrefutablement aquesta, pren forta influència en l'educació social. Supòsit descrit per autors com (Bonil, J. & Sanmartí, N. & Tomás, C. & Pujol, RM., 2004), els quals, acord amb el constructe de "sociedad líquida" suscitat per (Bauman 2007), emeten constància de que tot està interconnectat, i per tant, els problemes socials adopten una dimensió global. Davant d'això, ha estat necessari anar introduint i adoptant diferents perspectives per orientar noves maneres d'abordar el coneixement de la realitat i construir noves maneres d'abordar la realitat. En les que els valors dominants, el determinisme del positivisme i empirisme han començat a ser insuficients

per comprendre i proposar noves formes de resoldre les qüestions socials emergents. El pes d'aquest dinamisme ha impregnat en el caràcter de l'educació social. Introduint en aquesta disciplina multiplicitat de possibilitats de paradigmes i concepcions diferents en els que situar-se per desenvolupar l'educació social, i orientar la direcció que prenen els nous reptes i les accions que esdevenen objecte d'aquesta disciplina.

En una disciplina com l'Educació Social, que pren amplitud de possibilitats i tendències teòriques, vàlides per analitzar i aprofundir en la realitat social, segons els autors (Sanmartí, N. & Pujol, RM., 2002) els models socials i educatius es construeixen contínuament en funció de la interacció dels individus que la componen. Així, (Bonil, J. & Sanmartí, N. & Tomás, C. & Pujol, RM., 2004, p.2), afirmen: "Ello permite pensar en una educación que es un órgano reproductor, pero, a la vez, un elemento capaz de crear nuevas formas de ver el mundo, nuevas formas de pensarlo y nuevas formas de actuar, incluso alternativas a las existentes".

Acord amb aquests autors, cal deixar constància de la manera de veure el món que hom adopta com a educador/a socials. Perquè dins de la gran possibilitat de formes diverses amb les que mirar els objectes d'estudi d'aquesta disciplina, la tendència que s'adopta orienta l'ètica, les bases teòriques sobre les que es concreta la seva construcció i aquesta, impregna l'escència de cada una de les actuacions que es desenvolupen com a professional. Degut a que és des d'aquesta mirada pròpia, des d'on es justificarà la necessitat de reconèixer el paper de l'educador social en el circ social. Resulta imprescindible com a educadora social, exposar la pròpia concepció que orienta i es té de la persona, de l'educació i la societat, perquè el lector pugui contextualitzar sota quins paraigües teòrics s'articula la investigació.

Tots els paradigmes i referents teòrics que constitueixen l'educació social, en qualsevol dels fonaments socioeducatius que postulen, descriuen les implicacions directes que aquests tenen amb a la persona, la societat i l'educació. Motiu pel qual resulta significatiu fer esment d'aquests tres pilars indeslligables de l'educació social.

Així, per definir les dimensions en les que es situa la investigació, es delimitaran els constructes situats entorn a aquests tres principis de l'educació social, partint dels autors i teories que ho justifiquen i relacionant-ho amb les possibilitats que genera el circ social com a eina educativa.

4. 1 Model de societat

- Societat que educa i transmet valors.

Diversos autors de les ciències socials, centren el seu discurs en evidenciar com són vistos els sectors de població més vulnerables, ressaltant com són estigmatitzats i associats a conjuntures històricament enteses en termes d'exclusió social. Partint de comparacions hegemòniques fonamentades en la cultura patriarcal fortament arrelada a la nostra societat, es conceben les diferències socials com a problemàtiques inevitables de les actuals societats globalitzades (Caride, J.; Meira, P., 2001). Legitimant d'aquesta manera, la necessitat d'intervenir sobre els sectors de població amb majors dificultats, per

atendre'ls, controlar-los, guiar-los, redireccionar-los en torn als paràmetres que es consideren més apropiats, en els factors socialment entesos com a integrats socialment. Segons (Jodelet 1986. En: Chaves, 2006), les conseqüències d'això, evidencien representacions socials com a maneres de coneixement pràctic d'allò quotidià, que al dotar de sentit esdeveniments i actes que acaben sent-nos habituals, creen les evidències de la nostra realitat consensual, i participen en la construcció social de la nostra realitat.

Tot plegat, resta objecte del que des de l'educació social no s'ha de deixar d'atendre, per adequar millor les respostes que es desenvolupen per guarir aquestes diferències i garantir la integració dels sectors de població més vulnerables, assegurant major benestar social i qualitat de vida.

La resolució d'aquests reptes, en termes assistencialistes apuntaria a un tracta simptomàtic de les carències que presenten aquests sectors de població, per oferir-los un servei específic que respongui a aquestes. Tret que comporta desatendre els orígens de la causa i aïllar temàticament un problema social, tal i com desenvolupen Heras, P.; Costa, S.; Llana, A. en (2002). Un dels exemples que emprenen les autores per aclarir-ho, és el que succeeix amb els plans específics de la immigració. Tal i com en el nostre context s'evidencia amb el (Pla Interdepartamental de la Immigració de la Generalitat de Catalunya), Heras, P.; Costa, S.; Llana, A. en (2002) justifiquen com es segueix mostrant la ineficàcia del tractament assistencialista en les problemàtiques socials i es contribueix a enquistar-les.

En canvi, des de les dimensions que parteixen de concebre el dinamisme i la complexitat, com a fonaments crítics des dels que entendre la realitat, trobem autors que aborden diferent la necessitat de millora i transformació.

Segons Urie Bronfenbrenner (1987) en la seva teoria de l'ecologia del desenvolupament humà, defensa la idea de la persona com a ésser actiu, i que per tant, té capacitat d'influenciar en els diferents entorns on es relaciona. D'acord amb aquesta manera d'entendre de l'autor, es concep la visió de que la persona és alhora, un ésser social, ja que necessita de les interaccions socials per a desenvolupar-se. En la seva teoria ecològica, descriu com el resultat d'aquestes interaccions ve donat de forma recíproca. De manera que, la persona amb la seva interacció amb el medi aconsegueix transformar-lo, alhora que el medi condiona el desenvolupament de la persona obligant-la a adaptar-s'hi. El mateix autor, fa una classificació dels sistemes d'interacció que influencien i es veuen transformats per la persona. En aquesta teoria, Bronfenbrenner (1987) estipula quatre entorns de relació i interacció de la persona amb els diferents contextos, els quals exerceixen una influència sobre ella, i que alhora aquesta, es veurà amb la capacitat de transformar. Aquests es recullen en la **figura 01** que està exposada a continuació.

El modelo ecológico de Bronfenbrenner

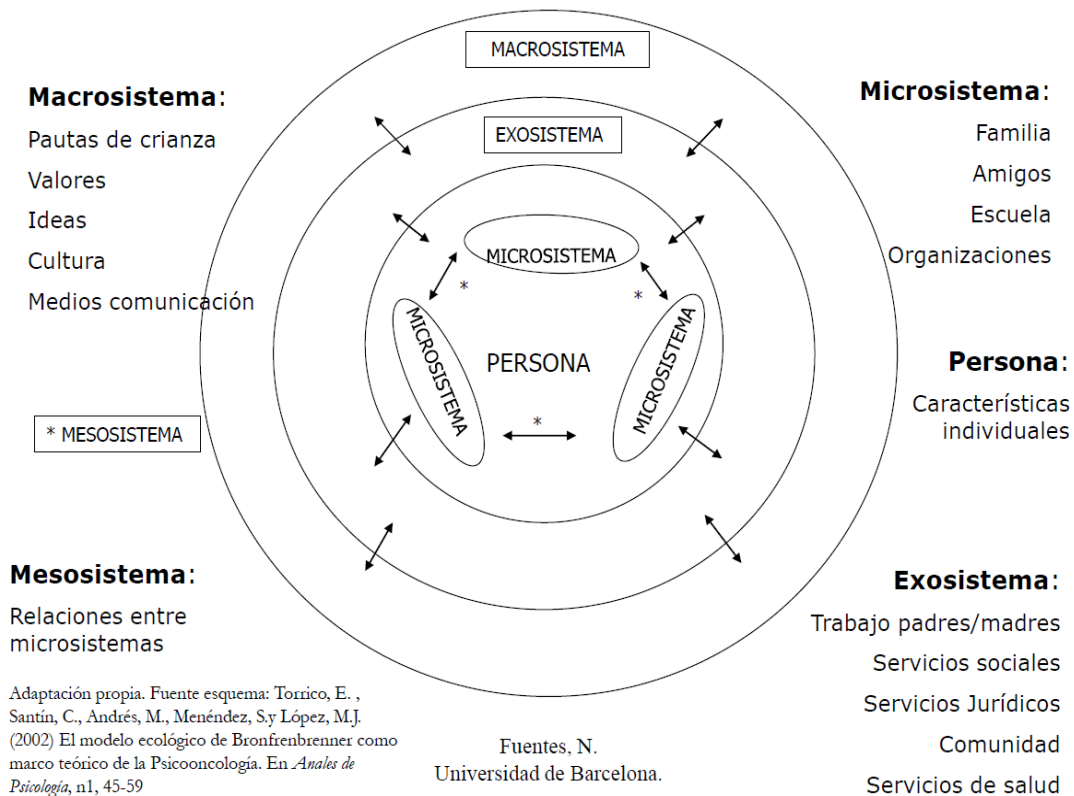

Figura 01: Adaptació de del model ecològic de bronfenbrenner realitzada per N. Fuentes 2014

A raó d'aquesta teoria de Bronfenbrenner (1987), al topar-nos amb la realitat d'una societat que es fonamenta en valors individualistes i de competitivitat, en la que es deixen de banda les característiques de cada individu, esdevé necessari el reconeixement dels espais on aquestes característiques que dota d'importància Bronfenbrenner en (1987), es reconeixin i s'acceptin com a part de la realitat social.

Es troben en aquestes tendències, projectes com els de Bateson, Watzlawich o Nardone, de la Escuela de Palo Alto, los de Catalano i el seu grup de Seattle, o els plantejaments de Edgar Morin i Abraham Moles i la seva aplicació a models com el de Estratègies Flexibles. Unes línies de treball que a la vegada són recolzades per la European Scientific Association for Residencial and Foster care for children and adolescents (EUSARF, 2005), juntament amb els models d'anàlisis complexes, ecosistèmics i transaccionals. Al analitzar-los, es pot copsar que l'estructura i metodologies en las que es fonamenten estan en plena afinitat a les que es proposen a través del circ social, segons el que postula la F.E.E.C.S.E. en els documents pedagògics que posa a disposició.

Un interessant resultat de l'aplicació d'aquests principis a l'àmbit de la intervenció socioeducativa el constitueix la validació del model de EFIS, d'Estratègies Flexibles de Intervenció Socioeducativa (Melendro 2007, 2010). Es tracta de metodologies contraposades als models lineals, com diu Melendro (2012, p.6):

[...]corresponsables de numerosas e irreversibles trayectorias fallidas en nuestros jóvenes en dificultad- y que plantea la necesidad de intervenir desde pautas de actuación adaptadas a la diversidad de escenarios y situaciones que pueden presentarse con esta población y, lo que es más importante, a su carácter fluctuante, cambiante. Estos factores determinan en gran medida la intervención, y suponen una estructura de funcionamiento muy flexible, un grupo de profesionales con la necesaria disponibilidad pero, sobre todo, equipos educativos bien coordinados y formados para dar una respuesta completa y adecuada al contexto cambiante, incierto, en el que se desarrolla su labor. (Melendro, 2012, p.6)

Bortoleto, M. A. C. (Org.) en (2008), és conegut per les diverses investigacions sobre el contingut pedagògic del circ. Afirmar que aquestes instàncies actualment tan reclamades en les praxis socioeducatives, són algunes de les avantatges que es poden assolir amb el desenvolupament més òptim del circ social.

A tal efecte, s'entén necessari potenciar una societat tolerant envers la diversitat humana i que deixi al marge prejudicis i etiquetes establertes per aquesta. Ja que, una societat inclusiva necessita de la diversitat d'individus, alhora que ofereix els recursos suficients per a fomentar la participació directa d'aquests. Idees que prenen plena concordància amb instàncies defensades per les declaracions i treballs emanats de la UNESCO en (UNESCO 1989, 1995, 2001, 2003), que estableixen com a prioritat la creació de polítiques relatives a "la cultura". En tant promoció i defensa de la diversitat i la diferència cultural, valorant-la com un recurs per a possibles solucions envers a problemes d'ordre econòmic i polític dins del context de la globalització (Lacarrière-Pallini, 2001), presentant-se a la vegada, com a possibles pal·liatius a les crisis socioeconòmiques estructurals en el marc de les polítiques del "desenvolupament".

Existeix però, un factor que influeix en el que respecta a aquesta participació directa dels individus. Aquest correspon al concepte anomenat per l'autor Castells, (2004) com a "exclusió social". Aquest concepte, l'autor el determina destacant que es tracta d'un fenomen social, caracteritzat per l'impediment sistemàtic que pateixen alguns ciutadans. En referència a les limitacions amb les que compten envers l'accés d'oportunitats, que els permetin gaudir d'una subsistència autònoma dintre dels nivells de societat determinats per les institucions i els valors del context social.

Els factors que influeixen envers aquest fenomen social, i que per tant, incideixen negativament envers les oportunitats de les persones per desenvolupar-se com a individus participants, i per tant, inclosos a la nostra societat, són determinats per Tezanos (2001). Aquests, corresponen als factors relacionats de manera directa amb: la vivenda, el treball, l'economia, l'educació i/o la cultura, la salut, els aspectes relacionals i els sociopolítics. Tezanos (2001), indica que l'exclusió s'ha d'entendre "como parte de un proceso en el que se pueden identificar diferentes estadios, que van desde un alto grado de integración social hasta la más completa de las postergaciones" (p.171). Per això, segons Tezanos (2001), si algun dels factors anomenats fos deficitari en la vida d'una persona, la situaria en una situació de risc o d'exclusió social, passant a ser un individu o grup, de la societat que no gaudeix de les oportunitats que

aquesta mateixa ofereix. A continuació, en la **figura 02** es posa a disposició una taula que recull més detalladament els factors que descriu Tezanos (2001).

Com es pot copsar, l'autor apunta a factors protectors i socialitzadors que es relacionen amb habilitats i capacitats com el diàleg, l'opinió, l'escolta, el recolzament emocional entre les persones, ajudant a desenvolupar l'autoestima, la confiança en un mateix, entre d'altres competències necessàries per aconseguir desenvolupar factors de protecció social. Segons l'autor Klotiarenco (1996), aquestes habilitats esmentades les entén com a claus en el moment d'enfrontar-se a conductes o situacions de

	Factores de exclusión	Factores de integración
LABORALES	<ul style="list-style-type: none"> * Paro * Subempleo * Temporalidad (agricultura, servicios, etc.) * Precariedad laboral * Carencia de S.S. * Carencia de experiencias laborales previas 	<ul style="list-style-type: none"> * Empleo fijo o estable * Buen nivel de ingresos (como asalariado, o por cuenta propia) * Condiciones de empleabilidad razonable. * Experiencia laboral.
ECONÓMICOS	<ul style="list-style-type: none"> * Ingresos insuficientes * Ingresos irregulares (economía sumergida) * Carencia de ingresos * Endeudamiento * Infravivienda, hacinamiento * Sin vivienda 	<ul style="list-style-type: none"> * Ingresos regulares * Fuentes alternativas de ingresos * Vivienda propia
CULTURALES	<ul style="list-style-type: none"> * Pertenencia a minorías étnicas * Extranjería. Barreras idiomáticas y culturales. * Pertenencia a grupos de "rechazo" (Cultural y político) * Analfabetismo o baja instrucción * Elementos de estigma 	<ul style="list-style-type: none"> * Integración cultural * Perfiles "culturales" aceptados e integrados. * Alto nivel de instrucción, posesión de cualificaciones demandadas.
PERSONALES	<ul style="list-style-type: none"> * Variables "Críticas" de edad y sexo (jóvenes, mujeres, etc.) * Minusvalías * Handicaps personales. * Alcoholismo, drogadicción, etc. * Antecedentes penales * Enfermedades. * Violencia, malos tratos, etc. * Débil estructura de motivaciones y actitudes negativas. * Pesimismo, fatalismo * Exilio político, refugiados. 	<ul style="list-style-type: none"> * Capacidad e iniciativa personales * Cualidades personales valoradas socialmente. * Buena salud * Motivaciones fuertes * Optimismo, voluntad de realización. * Facilidad de trato.
SOCIALES	<ul style="list-style-type: none"> * Carencia de vínculos familiares fuertes * Familias monoparentales * Carencia de otras redes sociales. * Entorno residencial decaído * Aislamiento 	<ul style="list-style-type: none"> * Apoyo familiar. * Intensa red social, relaciones * Pertenencia a asociaciones. * Residencia en zonas de expansión * Integración territorial.

Figura 02: Principales Factores del Equilibrio Exclusión-Integración (Tezanos, 2004, p.172)

risc, ja que apunta, a que aquestes ajudarien a desenvolupar habilitats i capacitats de decisió davant la possibilitat d'haver de fer front alguns dels factors de risc descrits per Tezanos (2004). Així, Klotiarenco (1996), defensa l'ús del circ social com a obertura de la possibilitat diferent de treball amb la comunitat. A la vegada, que segons diferents autors, convida a conèixer altre món, on els vicis, les conductes de risc, la individualitat, la violència, no tenen cabuda, en l'espai del circ es promou tot el contrari: el joc, la fantasia, la confiança, el diàleg, el respecte, la cura del cos, el treball en grup, la capacitat de demanar ajuda i la responsabilitat, entre d'altres factors de protecció als que apunten. (Circo du Solei, 2007, La Tarumba, 2007, Circo para todos, 2007, Circo Ambulante 2007).

Dels quatre sistemes que defineix Bronfenbrenner (1987), interessa destacar el *macrosistema*. Aquell que es defineix com l'entorn més extern a la persona, però que no per això, deixa d'influir en ella. Aquesta influència, de vegades imperceptible per la persona, ve donada per l'entorn social. Viure en una societat democràtica, amb uns valors participatius, on els recursos i els serveis estan disponibles per a la població, fa que les persones es vegin condicionades. D'aquí es desprèn la idea de les ciutats educadores, aquestes aportacions arriben de mà de l'autor Edgar Faure als anys setanta (concretament, 1972). Les consideracions que aporta, ampliaven la idea de l'educació com a responsabilitat de molts agents, i entre aquests, les institucions que poden repensar-se des de la perspectiva educativa i que es troben ubicades dins l'espai de la ciutat.

Arrel del primer Congrés de les Ciutats Educadores, va comportar que les ciutats que hi participaven, entre elles la ciutat de Barcelona, es posicionessin com a agents de l'educació. Entenent-les com aquelles ciutats que propicien recursos diversos per a l'educació de la ciutadania, ja que aquesta ha d'estar en continu desenvolupament.

Aquest primer congrés celebrat a Barcelona en 1990, recollia els principis bàsics per l'impuls educatiu de la ciutat. Partia del convenciment de que el desenvolupament dels seus habitants no pot deixar-se a l'atzar. La Carta que van elaborar va ser revisada en el III Congrés Internacional (Bolonja, 1994) i el VIII Congrés (Génova, 2004) per adaptar els seus plantejaments als nous reptes i necessitats socials. Aquesta Carta es fonamenta en la Declaració Universal de Drets Humans (1948); en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966); en la Convenció sobre els Drets de la Infància (1989); en la Declaració Mundial sobre Educació per a tots (1990) i en la Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural (2001).

Així, aquestes ciutats a més de cuidar els diferents espais i promoure la creació d'agents educatius, externs a l'escola i l'educació formal, seguint la línia de Bronfenbrenner, han de provocar la trobada, la interacció entre les persones, la pràctica de valors i actituds de respecte envers a l'altre i a l'entorn urbà.

En el moment que es posiciona a una ciutat com a educadora, s'esdevé la implicació d'una sèrie de compromisos educatius. Aquestes implicacions fan referència a que les ciutats educadores han de tenir recursos per l'educació dels ciutadans. A més, implica que la pròpia ciutat s'ha de posicionar com un agent educatiu més, provocant en la mateixa ciutat, la construcció de la ciutadania. L'última de les implicacions, es vincula a que la ciutat pot esdevenir com un agent educatiu, convertint-se així la pròpia ciutat en tema d'educació.

Al analitzar aquestes propostes i les teoritzacions relacionades amb la qüestió de pertinença de: -Societat que educa i transmet valors-, es pot copsar com es justifica el pes del circ social des de la F.E.E.C.S.E. Ja que en l'apartat d'anàlisi dels documents d'aquesta plataforma i de les tres escoles de circ social a estudiar en profunditat (disponible també en el CD de **maleta complementària de material circense**), el

lector podrà veure que esdevé un espai comunitari de la societat que promou aquests reptes que es reclamen prioritàriament en l'educació social.

Dins de la justificació del circ social, una de les instàncies més importants és que el circ és un “art popular”, proper a la comunitat (Circo du Solei, 2007, Circo Ambulante, 2007). Aquest caràcter popular del circ, permet *enganxar* ràpid als nens/es, joves, i adults de la comunitat, ja que és un art que també s'identifica amb l'esforç i la constància (Circo du Solei, 2007, Circo Ambulante, 2007). Malauradament, aquest fet també pot haver-se vist massificat per alguns espectacles que poden irrompre en la quotidianitat de qualsevol cantonada, contribuint a generar una imatge deteriorada del art del circ, però tot i això, els objectius que mitjançant el circ social es cerquen, passen per promoure el circ com a un procés col·lectiu de coneixement, pràctica i aprenentatge d'aquest art (Malabarismo, 2007, Circo Ambulante, 2007).

A més, les demandes Europees en torn al que ha de promoure i facilitar la societat, queden en plena consonància amb les possibilitats que ofereix el circ social, especialment el que es desenvolupa des de les escoles que conformen la F.E.E.C.S.E., les quals esdevenen l'amplitud del marc contextual que s'estudiarà en profunditat.

- La societat participativa com una eina de transformació social.

Segons la publicació en 2011 de “Auditoría y Gestión de Los Fondos Públicos”, des de finals de la dècada dels 80, la gestió en l'Administració Pública s'ha vist immersa en una nova “filosofia” denominada: New Public Management (NPM). Corroboren que ha estat com el nou paradigma que ha de reemplaçar l'administració burocràtica fins a les hores típica dels sectors públics (Gow y Dufour, 2000), per fer-ho necessita noves estructures i maneres de gestió. En paraules d'aquesta mateixa publicació de l'Auditoria en (2011, p.34): “El NPM, abarca diferentes temáticas (Hood, 1995), pero se basa sobre todo en mejorar la eficiencia directiva en el sector público, copiando ideas de la empresa privada y orientándolas hacia una mejora del servicio para los ciudadanos” (Jacobsen, 2005; Mathiasen, 1999; Yamamoto, 2003).

Entre aquestes noves formes de gestió, es troba el outsourcing o externalització de serveis. D'acord amb el que clarifica aquest informe de referència, l'externalització s'ha convertit en l'estratègia clau de l'Administració pública per tractar de millorar els serveis que ofereix.

Ara bé, és aquí on l'Estat amb les conseqüències d'extremes crisis econòmiques i socials, s'ha assumit com a incapaç de fer-se càrrec per si sol de “la cultura”, i on es comença a generar un terreny idoni per la proliferació de diferents organitzacions en la societat civil. Com manté Evelina Dagnino en (Dagnino 2002, en: Kropff, 2008, p.79), existeix una:

Confluencia perversa entre el proyecto participativo, construido alrededor de la extensión de la ciudadanía y de la profundización de la democracia, y el proyecto de un Estado mínimo que se separa progresivamente de su papel de garante de derechos. (...) Las relaciones entre Estado y ONGs parecen constituir un campo ejemplar de esa confluencia perversa. Dotadas de competencia técnica e inserción social, interlocutores

'confiables' entre los varios posibles interlocutores en la sociedad civil, ellas son frecuentemente vistas como los socios ideales por los sectores del Estado empeñados en la transferencia de sus responsabilidades hacia el ámbito de la sociedad civil.

En l'actualitat aquesta "confluència perversa", es genera entre el discurs de l'Estat que defensa la necessitat de posar un límit en les polítiques públiques de caràcter neoliberal de l'Estat, i per la vigència i profunditat de pràctiques d'externalització al tercer sector. I com apunta l'antropòloga Infantino en (2011), la "cultura", és una de les grans aigües d'aquesta terciarització, i sobretot és un dels espais que en el imaginari social, majoritàriament, és vist com un aspecte del que amb els "escassos recursos" dels que disposa l'Estat no es pot fer càrrec.

Tot i aquesta possibilitat de perversió, els indicadors de tot plegat, sumat als informes publicats per l'Administració pública en el 2011, permeten entreveure la importància de fomentar una societat participativa. Especialment, a causa de les dificultats de l'Administració pública per oferir els suficients serveis per cobrir les necessitats socials dels ciutadans, especialment en temes relacionats amb la cultura.

La sociedad civil es la otra cara de la política, pues se organiza autónomamente a fin de solucionar las necesidades, defender los derechos y propiciar en definitiva, la participación democrática de las comunidades o de las sociedades en general. La sociedad civil está pues formada por grupos de población que al precisar de servicios que la política institucionalizada no les oferta se auto-organizan para lograr sus objetivos. (Colom, 1997, p.57)

El fet de fomentar la participació de les persones en la societat, els dóna la capacitat de transforma-la. Pierre Bourdieu defineix els camps socials com a "espacios de juego históricamente constituidos con sus instituciones específicas y sus leyes de funcionamiento propias" (Bourdieu, 1988, p.108). Recolzat en aquestes fonamentacions, esdevé un reclam important la necessitat de crear espais, on les persones poden veure's motivades a participar d'una manera directa, en un recurs creat per la mateixa societat, amb l'objectiu de respondre a les pròpies necessitats socials. Com aquests autors apunten, juntament amb d'altres com per exemple defensa Freire en (1967) és així, com s'aconsegueix canviar la realitat de la persona i per tant, la transformació social.

La posibilidad de vertebrar la sociedad por si misma se fundamenta básicamente en dos creencias: no todos los problemas de la ciudadanía son resueltos por los poderes representativos y establecidos y no es fácil encontrar individualmente soluciones para problemas colectivos. Lo que conlleva a intentar buscar soluciones al margen de la oficialidad de forma asociativa i auto organizada des de la propia de la sociedad.(Colom, 1997, p.316)

D'acord amb els plantejaments de Colom en (1997) i partint de l'actual situació de l'administració pública descrita anteriorment, -és la mateixa societat qui ha de promoure entitats que donin resposta als problemes de la ciutadania convidant-la a participar, d'una manera activa i directa, en la que les mateixes respostes siguin proporcionades des de la societat-. Acord amb el que diuen Úcar i Llana (2006):

El actual interés por la intervención sociocomunitaria es efecto, entre otras cuestiones, de las transformaciones que en materia de políticas sociales se han ido produciendo desde finales del siglo pasado. Unas transformaciones que han facilitado el paso de modelos de política social verticales, jerárquicos y normativos, a otros de tipo horizontal, relacional e interactivo que implican, necesariamente en su elaboración, a la ciudadanía. (Úcar i Llena, 2006, p.15).

Així també, s'aconsegueix apropar a les persones del barri a la possibilitat d'anar-se introduint en la participació dels diferents espais, serveis i gestions que ofereix la comunitat i convertir-se en protagonistes d'aquesta transformació.

Tot plegat, comporta la presa de contínues decisions, que tenen una important conseqüència per un mateix, pels altres i com és evident, per a la societat.

Altra aspecte rellevant que ajuda a determinar l'ús del circ, és precisament que les pràctiques de les tècniques, es porten a terme, tant a les seus, les places, els carrers com en diferents espais i equipaments de la comunitat. Al reflexionar en torn a aquest tema, des de la psicologia comunitària i els fonaments ja exposats, el fet de portar a terme la pràctica en l'entorn proper dels/es participants, es relaciona directament amb la possibilitat de generar un sentit d'identificació i reconeixement de la comunitat envers als participants del circ social (Montero, 2005, Circo Ambulante, 2007, Circo du Soleil, 2007). A més, confronta amb la tradició que històricament ha quedat arrelada en les diverses intervencions socioeducatives, d'allunyar a la persones en risc social (nen/a, jove o adult), del seu entorn per tal d'evitar la possibilitat de que "caigui" en conductes de risc que l'entorn pot generar. És per això, que aquesta visió del circ, es fonamenta en un dels models de psicologia comunitària, proposat en el text de "Discusiones sobre psicología Comunitaria" de Alfaro (2004), el qual apunta també als models de les teories ecològiques com la que postula Bronfenbrenner (1987), on a través del circ, es cerca generar que l'entorn sigui capaç de potenciar certes habilitats o recursos per fer front a les problemàtiques que es vivencien en la quotidianitat. Tant és així, que s'espera que mitjançant el circ social, s'aconsegueixin factors socialitzadors i protectors, capaços d'ajudar a evitar diverses conductes de risc que l'entorn produeix, com la violència, les addiccions o la delinqüència, entre d'altres factors que es podrien anomenar. Com també, el circ social permet generar un espai de reflexió al voltant de les necessitats i interessos dels/es diferents participants, on s'incentivi el diàleg, on es requereix de les competències que permetin a l'educador exercir de catalitzador de processos, esdevenen d'una importància plenament transcendent per a aconseguir tot això (Montero, 2005, Circo Ambulante, 2007, Circo Socio-educativo, 2007).

És evident que aquestes experiències que neixen des de la pròpia comunitat no quedaran mai allunyades de la realitat social. Conseqüentment, es promourà el constant contacte de les persones amb els espais comunitaris que van sorgint. D'aquesta manera, -com bé conflueixen els autors referenciats-, es permet la transformació de la societat. No només arrel de compartir normes amb la comunitat, sinó que també, a través de diferents espais de relació i participació ciutadana.

La pràctica del circ social, també permet desenvolupar identitat grupal i sentit de comunitat segons el que planteja Montero (2005), on el sentir-se part d'alguna cosa facilita el desenvolupament de la responsabilitat, el sentit de pertinença, on les pròpies competències seran tingudes en compte, en un espai de ser i sentir-se part.

A més, el mateix text de Montero (2005) citant a Puddifoot (2003) proposa una visió del sentit de la identitat comunitària que per a la praxis del circ social pren molta rellevància. Degut a que planteja que en aquestes praxis es donen sis dimensions, no lineals, però que reflecteixen tant aspectes personals com compartits.

A nivell personal:

- Sentit de recolzament personal: on la comunitat es sentida pels integrants com a font de recolzament personal, que en aquest cas, seria l'espai de circ social on les persones s'enfronten a les seves pors, caigudes, sensacions i les persones del taller es recolzen, comportant gran rellevància a nivell personal.
- Sentit de satisfacció personal: sentit d'estar personalment situat i segur en la comunitat, on el respecte i el risc controlat ofereixen suport per generar aquest sentit, que facilita sentir-se acollit.
- Sentit d'inclusió activa: al sentir-se part la persona s'involucra amb els altres, participa, opina, comparteix, s'inculca, que són alguns dels reptes que també planteja el circ social. (Puddifoot, 2003, en Montero, 2005).

A nivell compartit, refereix a les tres dimensions següents:

- Sentit actiu de compromís personal: facilita que la persona es comprometi amb les activitats, reptes, dificultats que com a grup de circ social es van experimentant.
- Sentit de solidaritat: el que es refereix a temes de relacions, amb l'altre, amb l'espai, amb les persones de la comunitat, al sentir-se que cada un/a és part d'aquesta comunitat, que en aquest cas comença per l'espai de circ, i requereix de comprometre's a nivell relacional amb cada un dels membres que ho componen.
- Estabilitat percebuda: els components de la comunitat la perceben com a estable i segura, aquí neix la necessitat de promoure l'espai com a de tots/es, i que entre tots/es han de cuidar-ho, ajudant a generar també, aquest sentiment d'estabilitat en els components de la comunitat circense. (Puddifoot, 2003, en Montero, 2005).

Com bé es fa palesa amb aquestes dimensions, des d'una visió de *sentit de comunitat i d'identitat comunitària*, l'ús del circ social contribueix a generar els processos que proposen aquests dos conceptes, generant així, una visió més integral del circ social amb l'educació social i la societat, dins de les característiques que integra el circ social com a eina de transformació.

Aquests espais, a més de generar reflexió en les persones participants, permeten incorporar els diversos objectius que les diferents experiències de circ social cerquen, així es van exposant els èxits, les dificultats, els avenços i retrocessos, i és aquí on les participants van relatant les seves històries de vida, posant èmfasis en aquells aspectes que han sigut claus en el seu apropament al circ i al treball grupal, com emanen els estudis realitzats per (Circo Ambulante, 2007). Aquesta característica, és clau en matèria comunitària en aquest context, ja que pretén generar reflexió a partir de les experiències de les participants, dels membres de la comunitat del circ i de la resta del context comunitari. Aquests trets, generen empatia en la mateixa comunitat circense i cap a la resta de la comunitat amb i per la que també treballen. Així, segons diverses experiències viscudes personalment, s'emocionen, es sorprenen, es comprometen amb els avenços que visualitzen i senten en cada una de les mostres obertes a la resta de la comunitat, així ho justifiquen en (Circo Ambulante, 2007, Vergara, 2004).

Coincidint així, amb el que es defensa des de l'informe Delors, s'avoca a que s'ha de promoure una societat que es desenvolupi a escala humana, potenciant d'aquesta manera, persones reflexives, crítiques i participatives de la societat.

4.2 Model de persona

- La persona com a ésser actiu i en constant desenvolupament integral.

Les tendències actuals de les ciències que investiguen i teoritzen en torn l'educació social, com bé apunten els autors (Carr y Kemmis, Colas y Buendía, 1994, Del Rincón y otros, 1995) sota mirades construïdes des de paradigmes sociocrítics o humanístic-interpretatius, defensen a la persona com a ésser actiu, en construcció constant. El filòsof i pedagog John Dewey, ja en (1922) fonamentava les bases de la seva pedagogia en l'educació a través de l'acció. La seva concepció sobre les persones, la sociabilització i l'educació social, impregnen l'actualitat de la pedagogia i ciències socials. John Dewey (1922), en l'actualitat segueix esdevenint un horitzó de referència per la seves teoritzacions sobre la importància que pren la sociabilització i socialització en el desenvolupament constant de tota persona.

Acord amb aquestes idees, es sumen les consideracions de Bronfenbrenner (1987), en la seva teoria ecològica del desenvolupament humà, la persona és considerada un ésser actiu i social, per tant, amb capacitat d'adaptar-se al medi i alhora de transformar-lo. Així aquest autor també apunta, a la importància que pren la necessitat de la interacció amb el medi i persones per tal de desenvolupar-se.

La idea d'aquest desenvolupament, implica una imatge de la persona com a un ésser holístic, és a dir un tot. La paraula "Holos" ve del grec i significa: tot, sencer, total. Tot i això, el terme holístic, va ser resumit pel filòsof Aristoteles (384 A.C) com: -el tot és més que la suma de les seves parts-. Amb aquest terme, es destaca doncs, la interdependència que existeix entre les diferents àrees de la persona. Segons l'antropòloga especialitzada en matèria de circ social, Infantino (2011) fruit de les seves recerques, afirma que el circ social es situa en un paradigma que trenca amb l'assistencialisme i parcialització del tractament en l'atenció a joves que presenten problemàtiques socials, i ofereix una metodologia

fonamentada en la visió integral de la persona. Així, corrobora que les accions que es proposen a través del circ social impulsen i tenen en compte, el desenvolupament de totes les àrees de la persona. És per això, que aquesta mateixa autora defensa que en les experiències de circ social, es té en compte els components bio-psico-social de les persones, a més d'atendre de manera molt significativa la part emocional, sense deixar de banda la part ètica i moral, dels beneficiaris que hi participen. En base a tot això, Infantino afirma: "En el circo, el "beneficiario" es considerado un joven lleno de capacidades y potencialidades" (Infantino, 2011, p.43).

Aquestes idees, coincideixen amb la ideologia que posa de manifest l'autor Rousseau (1762), defensant la bondat natural de l'infant (les persones en general) i la importància del respecte per la seva llibertat. Per a Rousseau (1762) per respectar això esdevé indispensable fomentar l'activitat per poder assolir el desenvolupament integral de la persona, però sempre tenint present, la comprensió de l'infant i/o adolescent i les seves necessitats. D'aquesta manera, l'autor es posiciona a favor de la consideració de l'infant i l'adolescent, com a ésser amb unes característiques pròpies i no com les projeccions que diposita l'adult sobre ell. El fet de tenir en compte aquests components, implica no obviar les dificultats o limitacions que poden patir les persones, sense que això limiti la possibilitat de desenvolupar-se de forma integral. Així segons Rousseau (1762) caldrà donar l'oportunitat de treballar les seves habilitats i capacitats, defensant la idea de que la persona és un ésser obert a l'aprenentatge, que potencia el seu continu desenvolupament a partir de l'experimentació i l'activitat que es desprèn de la idea de ser un ésser actiu i social.

Conceptualitzacions que en mans d'altres autors més actuals segueixen prenen força. Per exemple, Pestalozzi va portar a la pràctica aquestes idees pedagògiques de Rousseau, a través d'implementar una educació corporal que permeti educar de manera integral a les persones. Així amb el llegat de Pestalozzi (1819), apareixen autors revolucionaris que amb el ressò de la importància de l'educació corporal, creen noves formes educatives com el moviment filantròpic de Basedow (precursor de les Escoles Gimnàstiques del segle XIX), el sistema Natural de G. Hébert (primer terç del segle XX), l'escoltisme de Baden Powell i la Gimnàstica natural austríaca, citats en (Bortoleto, M. A. C. 2006).

Aquestes argumentacions, en relació a fomentar l'activitat per poder assolir el desenvolupament integral de la persona es poden veure ja, en els fonaments teòrics que inicien de forma científica, autors pioners en la matèria com Maria Montessori (1966), com Ovide Decroly, citats els dos també per autors més recents en (Trilla, 2002). Autors que van començar a posar en pràctica aquestes consideracions sobre el infant i sobre l'educació, en dues escoles adreçades a infants amb problemes.

Al tractar-se de dos autors, que es posicionen a favor dels moviments defensats per l'escola nova, es posicionen defensant idees com ara, la necessitat d'una educació dinàmica que neix de la vida i que permet a les persones incorporar-se a la societat. A més, no entenen un acte educatiu sense que aquest passi per l'activitat de l'infant o adolescent, per la seva experiència. Defensant fermament que cal doncs, l'experimentació si es vol aprendre. La metodologia defensada pels educadors pertanyents al moviment

de *l'Escola Nova*, (citats en Trilla, 2002) és molt variada. Però en qualsevol cas, es fonamenta en quatre principis: la individualització dels aprenentatges, la socialització, la globalització i l'autoeducació.

Segons el moviment de *l'Escola Nova*, parlar d'individualització implica tenir el màxim respecte per cada persona i per cada ritme d'aprenentatge. Perquè no hi ha dues persones iguals. Com afirma Montessori (1966), és possible intervenir educativament en un grup d'infants proporcionant a cadascun d'ells aquelles tasques o activitats que millor permetin el desenvolupament de les seves capacitats en un moment determinat.

Pels autors pertanyents a aquets mateix moviment, parlar de socialització implica parlar d'un principi pedagògic que pot complementar l'anterior (individualització). A tal efecte, defensen que si en una intervenció educativa únicament es proporcionen tasques de manera individualitzada es perd una part molt important del desenvolupament personal integral: el desenvolupament de les habilitats socials. Espai que argumenten com a molt important, per poder posar en pràctica les normes de convivència, el respecte pels altres, la solidaritat o la cooperació entre d'altres.

La mirada integral de l'educació és un principi que amb el moviment de *l'Escola Nova* pren una forta importància encara més vigent en l'actualitat. Aquest principi, es relaciona directament amb una comprensió plena de com funciona la cognició infantil i adolescent, per tal d'adaptar els aprenentatges al seu estil cognitiu. D'aquesta manera des del naixement d'aquest moviment, en termes educatius i socioeducatius es concep també, la possibilitat i necessitat d'adaptar l'educació a les característiques cognitives, psicològiques i socials específiques que puguin identificar-se en les persones educands, - associades a problemàtiques socials o no-.

L'autoeducació, és un principi especialment introduït pel moviment *pedagogia llibertaria*, especialment defensat i impulsat en el nostre context per autors com Ferrer i Guàrdia (1906) durant el segle XIX i ha seguit enfortint-se fins al segle XXI, amb autors com Freinet (1976), Illich, (1971), Neil (1994). L'autoeducació és un principi que defensa que l'activitat dels infants o adolescents hauria de ser controlada i organitzada per ells mateixos, aquest principi es seguirà defensant, en la següent idea de persona que es fonamentarà.

Així doncs, arrel de l'aparició i el desenvolupament dels dos moviments, -*d'Escola Nova i pedagogia llibertaria*-, en termes pedagògics es segueix confirmant la importància de la participació, per desenvolupar la globalitat de la persona. El motiu en el que ho justifiquen aquests moviments, recau en que es treballen aspectes de totes les àrees de la persona simultàniament. Un exemple d'això associat a les avantatges d'emprar el circ social com a eina socioeducativa per treballar en aquesta línia, l'aporten (Infantino, Julieta y Raggio, Lilana, 2007) en el seu estudi. Els autors relacionen alguns aspectes de les àrees de la persona, que són impulsats al desenvolupar-se a través del circ social. Apunten a aspectes tals com: en l'àrea cognitiva (relacionats amb la millora de l'atenció, la concentració, la memòria, processos de pensament, entre d'altres), àrea social (ja que es treballa en un espai i material compartit

que obliga a la interacció, a la comunicació, a la empatia i a la relació entre els seus participants, a més es treballa en espais oberts a la comunitat) i àrea afectiva (com el reconeixement d'emocions i sentiments que es vivencien, donat que des de l'activitat es poden potenciar sentiments de superació, d'estima, de solidaritat, a més d'experimentar satisfaccions personals i de grup).

A més, com es recull més endavant en l'apartat corresponent a l'anàlisi dels documents de la EYCO, F.E.E.C.S.E., l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos (ampliats en el CD de **maleta complementària de material circense**), el lector podrà copsar que des de l'organització dels continguts de circ social, segons explicita en el document de la EYCO anomenat *Formación Manual Europea de CATE Circo Para Adultos, Programa para el formador circense Básico (2015)* així com en altres fonts documentals de referència del circ social, es dóna importància a l'adquisició de l'autonomia dels educands. Per fer-ho, ofereixen espais per l'auto-organització dels propis educands i de presa de decisions d'aquests. Aquest tipus d'organització, segons les referències de l'autora Montessori (1966), permet vivenciar l'ordre i disciplina per tal de poder-los interioritzar. D'aquesta manera, tenint en compte la globalitat de les característiques de la persona, és com el circ social pretén donar resposta a la necessitat humana de desenvolupar-se de forma global. Aquestes idees són també recollides i desenvolupades pel primer projecte de creació d'una escola professional de circ per nois/es en situació de risc social a Colòmbia. En la fundació del seu projecte, anomenat *Circo Social del Sur* destaquen les fonamentacions del seu projecte, entorn als eixos que sosté el circ com a eina de treball per a la reinserció social dels joves amb situació de vulnerabilitat. L'autora Infantino, arrel d'estudiar sobre aquesta experiència, confirma en el seu treball (Infantino, 2005, p.41):

El circo es una herramienta de convivencia con uno mismo y con los demás. Por un lado, las disciplinas físicas proporcionan un control y una "inteligencia" del cuerpo que ayudan a manejar la ansiedad y a controlar las pulsiones de agresividad. El aprendizaje permite al joven enterarse de sus habilidades y le brinda así estima y confianza en sí mismo. Por el otro lado, este aprendizaje exige un comportamiento responsable frente a los demás: las artes circenses exigen complementariedad de fuerzas y talentos, trabajo de equipo y atención al otro.

Una de les característiques i reptes de l'educació social i la pedagogia social, és l'empoderament de la comunitat, la capacitat d'aquesta de decidir per si mateixa els seus interessos, necessitats i inquietuds (Montero, 2005). És per això que el circ social pretén anar generant persones membres de la comunitat capaces de decidir per si mateixes, promovent l'autogestió des del començament, tant a nivell de la pràctica, on es respecta el procés que cada un dels participants va experimentant, com a nivell col·lectiu, on la necessitat de muntar un espectacle que reflecteixi els seus interessos és només és regulat per ells mateixos i per l'educador que els acompanya, com defensa (Montero, 2005).

El concepte d'empoderament o enfortiment, ha generat d'una banda, discussió sobre el significat de la paraula, i d'altra banda ha esdevingut un marc orientador en bona part de les praxis socioeducatives (Montero, 2004). Per tal d'acotar la discussió, es parteix de la interpretació del terme que ofereix Sanchez-Vidal (en Montero, 2004), degut a que aquesta definició facilita la comprensió de la pràctica

del circ social. Així, l'empoderament de la comunitat i dels components d'aquesta, esdevé un procés llarg, que no es pot generar a través d'una experiència de circ aïllada, sinó que el que es proposa és que certes característiques d'aquest tipus d'intervenció són facilitadors per contribuir a generar l'empoderament de la persona, i per tant, de la comunitat.

- La persona com un ésser lliure i responsable.

D'acord amb la idea i el posicionament que prenen els moviments antiautoritaris (pedagogies llibertàries) envers la concepció antropològica de la llibertat, la singularitat i les responsabilitats humanes, esdevé també necessària, la fomentació d'aquests valors a nivell social.

Segons el que recullen els principis de les diferents pedagogies llibertàries, una de les instàncies explicades per Colom (1997), determina que exercint la pròpia llibertat individual i la responsabilitat, les persones tenen la capacitat d'arribar a practicar la col·laboració que permeti l'autogestió dels problemes sense jerarquies. En plena consonància amb aquestes idees estan les aportacions que determina l'autora Infantino en la mateixa recerca citada en l'apartat anterior, en (Infantino, 2005), on conclou dient: "De esta manera, en la práctica del circo, la cooperación, indispensable para realizar números de grupos y la solidaridad sin la cual no se podría concebir un espectáculo, antes de ser valores morales son condiciones de funcionamiento"(p.41).

Així, segons les aportacions del filòsof Rousseau (1762), com les del conjunt d'autors pioners dels moviments de *l'Escola Nova* i els corrents pedagògics anti-autoritàris, es referma la necessitat de crear espais i activitats on els joves puguin sentir-se lliures i participar activament en la construcció d'aquests espais per tal que no es concebin com a pràctiques repressives.

Al aprofundir en les premisses característiques dels moviments de *l'Escola Nova* (sorgits a finals del segle XIX i consolidats durant el primer terç del segle XX), es troben aportacions rellevants que donen força a les idees suscidades fins al moment. Especialment de mans d'una de les pioneres de referència d'aquest moviment: Montessori (1966). Aquesta educadora, en les seves teories pedagògiques, defensa el principi de portar a terme una metodologia d'autoeducació. Principi que ja s'ha esmentat en l'anterior apartat de persona desenvolupat anteriorment. Esdevé important rescatar-la, perquè es relaciona i es suma als principis defensats també, per *l'Escola Nova*, des d'on defensen la idea de que l'educació no pot ser un lloc que no permeti la llibertat i l'espontaneïtat dels infants i/o adolescents.

Des d'aquestes dues corrents pedagògiques, (Escola Nova i Pedagogies llibertàries), es posa de manifest la importància de l'organització dels continguts. A tal efecte, els autors participants d'ambdós moviments pedagògics, donen importància a la manera d'adquirir autonomia de les persones. Justifiquen, que per l'adquisició d'autonomia, cal oferir espais per l'auto-organització des dels propis beneficiaris/educands. Tret que per ells també implica, que aquests participin activament en la presa de decisions. Aquesta presa de decisions principalment l'enfoquen a l'elecció de les activitats en les que els educands volen aprofundir, a partir d'oferir prou llibertat i responsabilitat perquè s'autogestionin tant a nivell individual, com

a nivell grupal. Segons aquests dos corrents, d'aquesta manera també s'aconsegueix potenciar la singularitat humana de cada individu i les seves possibilitats.

Per aquests motius ja l'educadora pionera del moviment de *l'Escola Nova* (Montessori 1966), defensava que la planificació dels processos educatius s'hauria d'orientar a generar una organització interna, en les rutines i elements estables sobre les que recolzar-se. Tant aquesta mateixa autora, com Makarenko (1935), entre d'altres, justifiquen que incloure aquests elements en les praxis educatives faciliten que la persona sigui alhora responsable i autònoma, i entenen que és així com pot arribar a ser lliure, en la seva activitat tan individual com grupal.

Tot plegat es vincula amb la idea defensada per la ideologia anti-autoritària (s. XIX i XX) defensada per autors com Rousseau (1762), Ferrer i Guàrdia (1906), Freinet (1976), Illich, (1971), Neil (1994), entre d'altres, vinculats a una antropologia de la llibertat humana i a la concepció de cada home com un ésser únic i singular, amb possibilitats.

Per les corrents pedagògiques antiautoritàries (s. XIX i XX), l'home que viu en societat no és lliure, -està sotmès al poder de l'Estat, al poder de la religió-. Aquesta organització social, segons Rousseau (1762) no permet a l'home la vivència de la seva singularitat ni de la seva llibertat. Tal i com apunta Rousseau (1762), l'home que viu en la societat organitzada amb aquests mecanismes de poder, no pot exercir la responsabilitat.

Els moviments antiautoritaris, a més de destacar la necessitat de ser lliure, i per tant responsable, des d'aquesta corrent es considera que l'home té capacitat d'autogestió, de cooperació constructiva del bé i els problemes comuns. Amb aquestes idees, els autors participants d'aquest moviment, incideixen en que no és necessari que en els espais socioeducatius un estament amb poder insti a la realització d'una determinada tasca. Ja que tant Neil (1994), com tots els autors situats en aquest corrent pedagògic, conceben que els problemes que sorgeixen en la vida dels homes es poden resoldre a partir de la cooperació, la col·laboració entre tots, entre iguals.

Recollint la importància d'aquests principis pedagògics esmentats, l'antropòloga en el seu estudi (Infantino, 2005), considera que sota aquesta necessitat d'impulsar un model socioeducatiu que permeti, en la mesura del possible, el desenvolupament d'aquesta responsabilitat pròpia, s'aconsegueix amb molt d'èxit a través de les pràctiques de circ social estudiades per ella, les quals doten d'importància la implementació d'aquests principis. En l'apartat d'anàlisi documental juntament amb el CD ***maleta complementària de material circense*** d'aquest estudi, també es podrà comprovar que les estructures organitzatives que configuren els tallers de circ social de l'Ateneu Popular de Nou Barris, de Acirkaos i Donyet Ardit, també ho afavoreixen, per la disposició i dinàmiques que es promouen entre educadors-educands i/o (formadors-educands).

La pràctica del circ social, potencia la col·lectivitat per sobre de la individualitat (Inverno, 2003), la necessitat d'aprendre a treballar amb l'altre, fomentant el respecte i la confiança (Circo du Solei, 2007,

Circo Ambulante, 2007). D'acord amb les idees defensades, (Montero, 2005, p.74), justifica la participació com a: "proceso organizado, colectivo libre, en el cual hay una variedad de actores, de actividades y de grados de compromiso, que está orientado por valores y objetivos compartidos, en cuya consecución se producen transformaciones comunitarias e individuales". A més de la definició de Montero (2005) aquest, proposa que la participació a més permet generar un efecte polític, que facilita la formació ciutadana i enforteix la societat civil, generant una societat més reflexiva i crítica davant la seva realitat (Montero 2005). Així s'entén que la participació implica processos de:

- Ensenyança-aprenentatge, tret que resta en plena afinitat i coherència amb el procés que es du a terme en el circ social, on no només s'aprenen tècniques circenses, sinó que també aspectes relacionats amb el respecte, la confiança, la capacitat de demanar ajuda, d'empatia, el treball grupal, el diàleg, entre d'altres. (Circo du Solei, 2007, Circo para Todos, 2007, Circo Ambulante, 2007).
- Mobilitzar, facilitar i estimular recursos, (tant materials com immaterials) existents i fomentar l'obtenció i creació de nous. Això, es pot relacionar amb que la pràctica circense genera en els participants la necessitat de mobilitzar recursos, ja sigui, a través del treball corporal (malabars, acrobàcia, etc), com la de generar instàncies de participació amb la finalitat de difondre les activitats realitzades, com de generar fons, i per altre banda, mobilitza aspectes emocionals i cognitius, degut als llaços que es van generant en l'espai dels tallers de circ social. Com per exemple, el d'anar desenvolupant un procés creatiu de construcció i un procés d'investigació pel desenvolupament del muntatge de l'espectacle final. També, resulta rellevant destacar que la participació en el circ social, no només mobilitza recursos en els participants, si no que també en les seves famílies com en la comunitat, tret que ajuda a generar un compromís de tots els agents que són part d'ella. (Circo du Solei, 2007, Circo para Todos, 2007, Circo Ambulante, 2007).
- Fomenta el desenvolupament de la capacitat crítica: la possibilitat de compartir amb l'altre, el diàleg, la reflexió, començar a generar un pensament més crític en cada participant. Especialment, si tenim en compte l'etapa del desenvolupament, que en moltes ocasions es situa en processos de recerca d'identitat, d'ideals i d'iguals que permetin compartir pensaments i interessos similars. A més, la possibilitat que es genera en els tallers de circ, de poder desenvolupar un muntatge d'un espectacle final que uneixi els interessos i inquietuds dels diferents participants, facilita l'adquisició de la capacitat crítica i projectar aquesta, en la comunitat. (Infantino, Julieta y Raggio, Liliana, 2007).
- Efectes socialitzadors; la participació en els tallers de circ social també permeten desenvolupar nous vincles implicats amb la comunitat, la possibilitat de conèixer noves persones i de realitzar noves activitats en espais oberts a la comunitat i de participació en aquesta. (Circo du Solei, 2007, Circo para Todos, 2007, Circo Ambulante, 2007).

Atendre holísticament el desenvolupament de totes les àrees de la persona, implica també, tenir en compte que l'oci i el lleure també resulten una necessitat en el desenvolupament integral de tota persona. Principi pedagògic defensat per autors com (Colom, 1997, p.73), que consideren:

La animación, y creemos que esta es su característica más determinante se dirige en práctica, en realización, que debe concretarse bajo una serie de condiciones, entre ellas, la libertad, ya que no puede darse en un contexto de obligación ni coacción; asimismo debe procurarse un logro autogestionario de grupo, en vez de utilizar estrategias directivas.

Segons el que conclou en les seves recerques en torn al circ social, l'antropòloga Infantino, confirma que: "El circo es una propuesta lúdica: El circo combina juego y educación, brindando al joven satisfacción en el acto de aprendizaje y gratificación inmediata" (Infantino, 2005, p.45).

4.3 Model d'educació

- L'educació un dret universal que permet el desenvolupament integral de la persona i la transformació de la societat.

Tal i com es desprèn de l'article 26 de la Declaració Universal dels Drets Humans, en consonància amb l'article 27 de la Constitució espanyola del 78, i a nivell autonòmic, en l'article 21 de l'Estatut de Catalunya del 2006: - l'educació és un dret reconegut per a totes les persones i insta als poders públics a garantir-lo de forma gratuïta almenys durant l'etapa bàsica i elemental -.

En la mateixa línia i partint de les concepcions defensades, que conceben a la persona com un ésser en continu desenvolupament, es reconeix també la necessitat d'educació a la ciutadania. És durant els anys 90, amb la redacció de l'informe Delors, 1996 , que la UNESCO, reconeix el màxim poder de l'educació per a la formació de la ciutadania. Coincidim amb aquest informe al considerar que l'educació ha de ser un dret universal, a l'abast de totes les persones al llarg de tota la seva vida. És per això, que acord amb el que aquests informes postulen, defensem la idea que l'educació no s'ha de limitar als centres i àmbits escolars més formals ni a una edat específica, -tal i com evidencia aquest informe- .

Sota aquesta ideologia legitimada pels drets recollits al principi d'aquest apartat, es concep la necessitat social d'oferir aquest procés educatiu universal i al llarg de la vida de les persones des de diferents àmbits als que abasteix l'educació formal.

És a partir del moment en que es proclamen aquests drets en el nostre context social, quan pren importància la constitució de la societat civil. Segons Colom (1997) aquests drets, també concreten uns deures a portar a terme des de la ciutadania, justificant la necessitat de que aquesta: "Se organiza de forma autónoma con el objetivo de solucionar las necesidades, defender los derechos y promover la participación" (Colom, 1997, p. 316.)

Arrel de donar cabuda a aquesta importància de l'educació al llarg de tota la vida, la nostra societat contempla diferents tipus d'educació. Als que cal fer esment per poder conceptualitzar i ubicar el circ

social en el tipus d'educació que esdevindria en termes pedagògics. Els tres tipus d'educació entorn els que es teoritza són principalment l'educació formal, la no formal i la informal, tot i que aquests són els tres horitzons de referència, en l'actualitat comencen a sorgir autors que proposen altres classificacions. Però, es centrarà en aquests tres tipus de formació reconegudes per les polítiques educatives vigents en el nostre context.

L'educació formal, segons es descriu en (Suárez, 2005, p.68), es aquella que: “se integra dentro de un contexto organizado, estructurado y explícitamente designado como aprendizaje (en términos de objetivos, de tiempo y de recursos). Es iniciativa del individuo y conduce a la obtención de un certificado a modo de reconocimiento y acreditación”. Així es concep també en termes legislatius, des de la reforma vigent del sistema educatiu espanyol, iniciada en 1985 amb la Llei Orgànica del dret a l'Educació (LODE), que ha seguit ajustant-se amb diferents reformes com la de 1990 amb la Llei orgànica d'Ordenança general del sistema educatiu (LOGSE), i concretant-se des del Departament d'Educació de l'Administració pública de cada autonomia.

Per altra banda l'educació informal segons les teoritzacions de (Suárez, 2005, p.68-69):

Deriva de las actividades de la vida cotidiana relacionadas con el trabajo, la familia u otros lugares. No está organizada ni estructurada (en términos de objetivos, de tiempo y de recursos). En la mayor parte de los casos, la formación informal no es una iniciativa del ciudadano y generalmente no lleva a la obtención de un certificado.

Un exemple del tipus d'educació que poden situar-se en aquests paràmetres, són les formes educatives espontànies que sorgeixen en les unitats familiars, dels amics, del que veiem i escoltem de l'entorn en el que ens desenvolupem...

Per últim, la UNESCO (sigles en anglès de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la ciència i la cultura), (2006), defineix l'educació no formal com: “toda actividad organizada y duradera que no se sitúa exactamente en el marco de los sistemas educativos formales integrados por las escuelas primarias, los centros de enseñanza secundaria, las universidades y otras instituciones educativas formalmente establecidas”. És doncs considerada un subsistema paral·lel a l'educació formal, però amb àmbits i tècniques de treball pròpies. En aquesta instància es podrien afegir molts exemples, com poden ser els esplais, les associacions de veïns, els ateneus, entre d'altres possibles exemples, ens cal puntualitzar que el circ social de l'Ateneu Popular de Nou Barris, Acirkaos i Donyet Ardit s'inclourien en aquest tipus d'educació.

A continuació el lector pot copsar la **figura 03**, en la que es recull de manera gràfica i esquemàtica els tres tipus d'educació descrits.

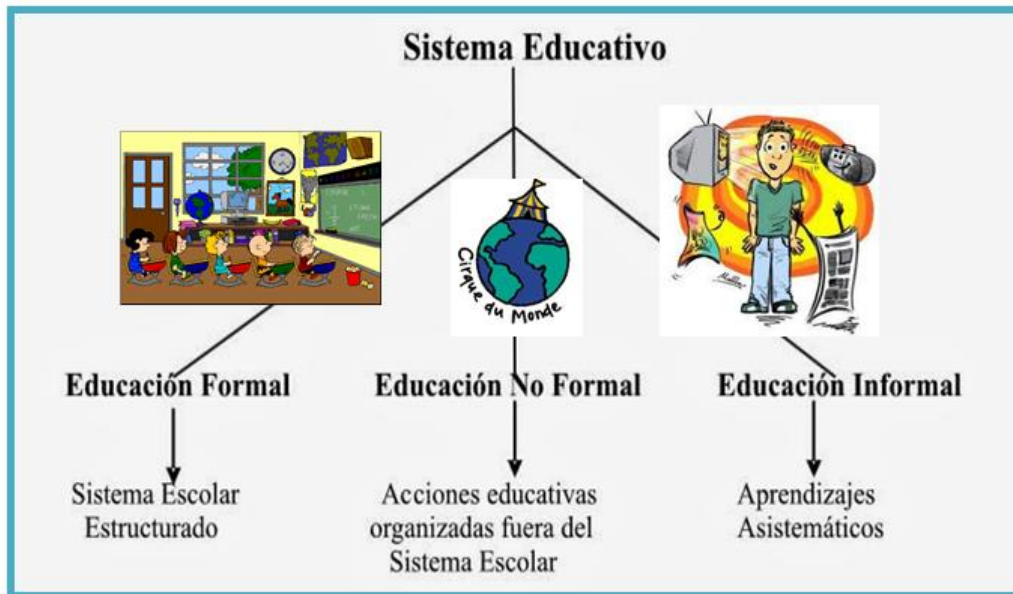

Figura 03: Font d'elaboració pròpia adaptada a partir dels tipus d'educació de (Smutter, 2006)

Així, les polítiques actuals en matèria d'educació, parteixen d'aquestes tres tipologies d'educació vigents en el nostre context, i així com ja les declaracions de la UNESCO (2006), ho apuntaven, consideren educatives les activitats proporcionades des d'altres àmbits fora de l'entorn de l'educació formal. De fet les polítiques educatives del nostre context, entenen que l'educació de les persones es compon d'aquestes tres instàncies esmentades. Motiu pel que destaquen la importància de que es proporcionin de manera idònia els tres tipus d'educació, entenent que aquestes són complementàries, són enteses amb igualtat d'importància per garantir el bon desenvolupament de les persones.

Com destaca (Smutter, 2006) totes elles, d'una manera o altra realitzen algun tipus d'aportació educativa, però el que les diferencia és que tant l'educació formal com la no formal, tenen darrera una clara finalitat educativa. Mentre que d'altra banda, l'educació informal resulta ser un agent educatiu, sense una finalitat educativa concreta al darrera.

Una de les causes de que les polítiques reguladores de l'educació deleguin responsabilitat educativa en altres agents, més enllà de les institucions pertanyents a l'educació formal, la manifesta Colom (1997), dient:

Las expectativas sociales en este sentido (en el de los intereses sociales en referencia a la educación) han crecido tanto que a pesar de las estrategias de reformas de los sistemas educativos y de ir introduciendo constantemente en el sistema escolar innovaciones de todo tipo (en nuestro caso las materias transversales), hacen imposible dinamizar un aparato tan complejo a fin de atender los intereses y demandas educativas específicas, fruto de las necesidades sociales. (Colom, 1997, p.72)

A tal efecte, recollint les consideracions de l'informe Delors (1997), s'entenen en plena afinitat amb el que defensa aquest informe i les actuals polítiques educatives del nostre territori: - que l'educació, sigui formal

o no formal, ha d'ensenyar, no només sabers teòrics, sinó que a més ha de proporcionar eines per a que les persones puguin desenvolupar altres competències que els permetin aprendre al llarg de la vida -.

Així, des dels estaments formals que regulen les polítiques socials i els drets i deures socials, es pot copsar com les activitats de caire més lúdic poden tenir al darrera una proposta pedagògica.

Tant mateix, d'acord amb el que anteriorment es recollia, en les declaracions i treballs emanats de la UNESCO (UNESCO 1989, 1995, 2001, 2003), en el moment que estableixen com a prioritat la creació de polítiques relatives a la cultura, s'apunta a les necessitats que això comporta. Determinant així, la importància d'impulsar la dinamització comunitària organitzada per aconseguir estimular la creativitat dels participants i promoure l'aprenentatge de valors i aptituds socials, tals com la participació, l'autonomia, responsabilitat, compromís, cooperació, diversitat, solidaritat, superació, esforç, constància i comunicació, entre d'altres valors pro-socials. Amb l'objectiu de que la persona sigui capaç de poder desenvolupar actituds de treball en equip, capacitat d'iniciativa i d'assumpció de riscos.

Aquestes qualitats, prenen molta importància en l'actualitat amb l'obra de referència de Morin (1999), en la que afegeix, que aquestes contribueixen a que la persona pugui adaptar-se en un entorn social flexible i canviant, adquirint unes competències, vinculades a les que es promouen des de les matèries transversals. Per tal de portar a terme aquesta premissa, Delors (1997) la fonamenta en quatre pilars: l'aprendre a conèixer, l'aprendre a fer, l'aprendre a viure junts i l'aprendre a ser.

Aquestes idees, que es defensen a través d'aquests quatre pilars, es vinculen amb la ideologia que constitueix i promou el circ social, tal com s'apunta en (Infantino, 2007). Motiu pel que esdevé significatiu descriure els trets més destacables de cada una.

Segons Delors (1997), en el pilar anomenat "aprendre a conèixer", es menciona la idea de que l'educació no pot ser concebuda al segle XXI, únicament com a font d'informació. La clau més important que ha de cuidar l'educació del segle XXI, és la de proporcionar eines als ciutadans per tal que puguin desenvolupar estratègies que permetin aprendre al llarg de tota la seva vida. Per garantir suficients coneixements inicials i estratègies com per enfrontar-se a qualsevol aprenentatge necessari en qualsevol moment de la nostra vida.

En el següent pilar anomenat per Delors (1997) "aprendre a fer", parlen tant de que l'educació proporcioni als treballadors coneixements sobre una professió, que qualifiqui, i proporcioni una formació tècnica. Però també, que l'educació proporcioni al ciutadà una sèrie de possibilitats durant l'aprenentatge de poder desenvolupar l'aptitud per treballar en equip, la capacitat d'iniciativa i d'assumpció de riscos. Per tant, es tracta d'aprendre totes aquelles qualitats i aptituds que poden fer que una persona pugui desenvolupar la seva feina en un entorn laboral flexible i canviant. Aquesta idea, apareix també en els estudis de (Infantino 2005), relacionant-la amb el circ social, en tant que es concep:

El aprendizaje del circo puede desembocar en una profesión gratificante: El circo no solamente brinda gratificación por su dimensión lúdica o por la apreciación expresada por los aplausos del público. Su

potencial de gratificació està també inscrit en la perspectiva de una professió que, a pesar de no requerir un currícul acadèmic, és atractiva, confiere un reconeixement social i pot desembocar en una professió. (Infantino, 2005, p.44).

En el tercer pilar, és l'anomenat i descrit per Delors (1997) com "aprendre a viure junts". En aquest es consideren dues estratègies possibles com a educatives: la descoberta de l'altre i la participació en projectes comuns. La descoberta de l'altre implica aprendre a desenvolupar actituds empàtiques envers les diferents formes de viure, envers les diferents persones. La participació en un projecte en comú, entre diverses persones fa que d'una manera molt natural la persona pugui saber qui és ser ell i al mateix temps veure com és l'altre, respectar les diferències i adonar-se de la importància de les mateixes, consensuar postures i cooperar. Idees també vinculades al circ social, les quals es poden interpretar dels resultats oferts des dels diferents estudis referenciats d'Infantino (2005, 2007). Idees que també es podran relacionar amb el que el circ social de l'Ateneu Popular de Nou Barris defensa en la finalitat pedagògica del seu projecte (que explicita en la seva memòria 2010-11, 2013 i en diferents fonts divulgatives oficials), així com amb els fonaments de Donyet Ardit, Acirkaos, EYCO i F.E.E.C.S.E.

En el quart i últim pilar, anomenat en Delors (1997), "aprendre a ser", es parla de la importància de permetre a les persones desenvolupar-se integralment, tenir un judici analític i crític que li permeti determinar per si mateixos què han de fer en les diferents circumstàncies vitals. Trets que ja s'han anat justificant i relacionant amb el circ social. En la següent **figura 04**, es mostra un esquema d'aquests pilars referenciats.

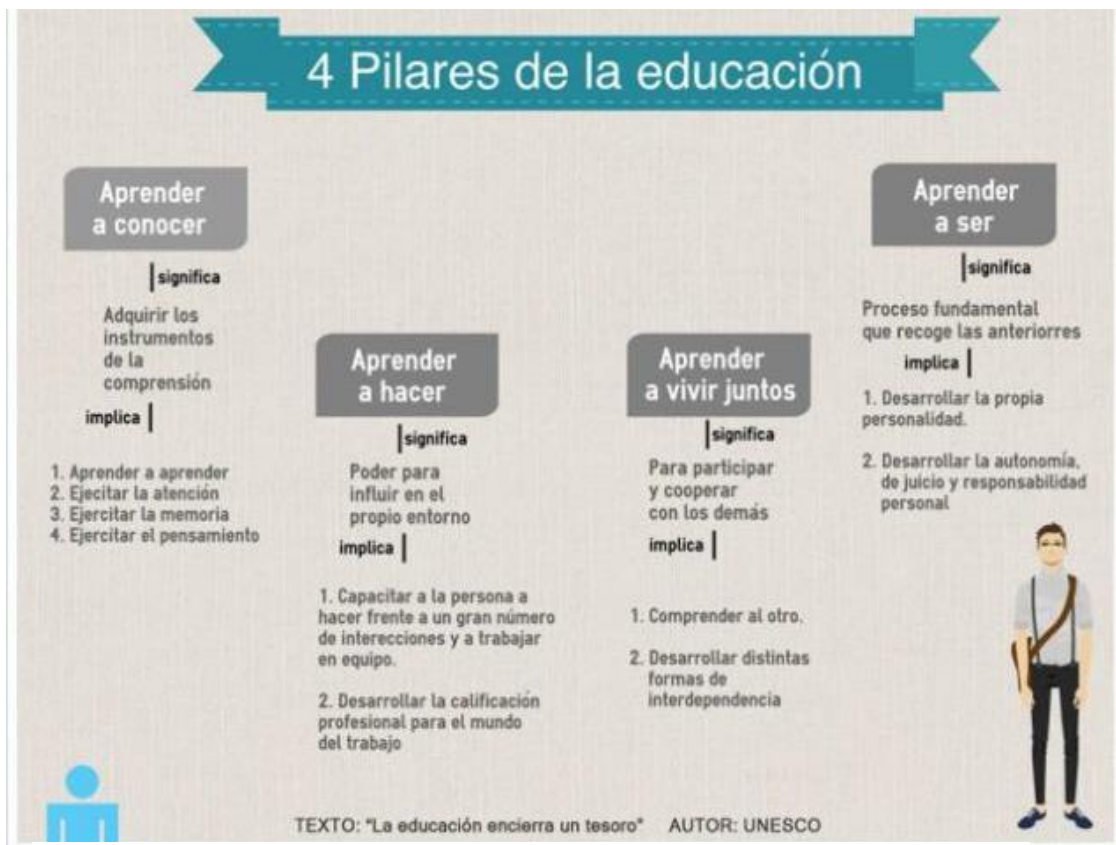

Figura 04: Els 4 pilars de l'educació extret de "UNESCO" en "la educación encierra un tesoro".

En definitiva, per a Delors (1997), l'educació ha de donar les eines necessàries per a què els subjectes actuin amb elles i puguin explotar el seu potencial. Promovent el desenvolupament de la globalitat de la persona, a partir del treball sobre les diferents àrees de l'individu, des de la física fins a la cognitiva, passant per l'afectiva i la social.

I serà a partir d'aquesta formació de persones reflexives, amb eines per a l'aprenentatge continu que s'aconseguirà, tal i com descriu l'informe Delors (1997), fomentar el progrés humà a partir de la formació de persones reflexives i que es concebin interdependents de la resta de persones.

Per això caldrà, segons Freire (1967), que l'educació no es mantingui només en la línia de transmetre i dipositar coneixements en els seus educands, tret que l'autor anomena "educació bancària". Sinó que Freire (1970), defensa que l'educació ha de transmetre la capacitat de ser crític, per impulsar la capacitat de transformació de les persones. També Freire (1970) defensa que la importància de concebre l'educació com a inacabada, idees que amb l'informe Delors (1999) segueixen proclamant-se sota el lema de la importància de l'aprenentatge continu.

D'aquesta manera, l'educació ha d'estar posada al servei de la crítica i de la construcció de persones crítiques que podran i voldran, transformar la societat.

Els vincles que es creen en el circ social es basen en la confiança, el companyerisme, la capacitat d'empatitzar amb els èxits, limitacions i frustracions de l'altre. Això es rellevant anomenar-ho, degut a que a través d'aquesta eina es va generant un procés successiu de frustracions, - el fet d'ajupir-se una i altre vegada a recollir una pilota que es cau quan es realitzen malabars, per exemple, o caure al realitzar exercicis acrobàtics de forma reiterativa que ajudin a generar confiança pel domini de la tècnica, generen desmotivació i frustració -, en aquests processos el recolzament i l'empatia, ocupen un espai important, que vehiculen a connectar amb l'altre, com a actiu, comprenent els seus encerts, èxits i fracassos, és aquest, un procés que es dona contínuament en el circ. (Circo du Solei, 2007, Circo Ambulante, 2007). La pedagogia que s'utilitza en el circ social per potenciar aquest procés, és que en comptes de fer ús de la paraula "no puc", els participants reemplacin aquesta paraula per "no em surt" o "torneu a intentar", incentivant la confiança en si mateix, com pels seus companys/es, l'entorn i els educadors/es, (Inverno, 2003, Circo du Solei 2007, La tarumba, 2007, Circo Ambulante, 2007). En aquest exemple, es pot apreciar com afectiva i cognitivament es va potenciant la confiança en un mateix, tema plenament rellevant per incentivar la capacitat de decisió de les persones al enfrontar-se a situacions de risc on la decisió i autonomia seran claus en el moment d'escollir de manera responsable i decisiva, (Montero, 2005). A tal efecte, promoure un espai fonamentat en la confiança, el respecte, el diàleg, permet generar vincles afectius, transformant-los en factors protectors rellevants per a la persona. La capacitat de demanar ajuda o de reconèixer les pròpies pors en el moment d'estar realitzant algun exercici, per així, generar un procés, que mica en mica anirà sumant èxits, esdevenen també, factors fonamentals per a la construcció de persones crítiques que podran i voldran, transformar el seu entorn. (Inverno 2003, Circo du Solei, 2007, La Tarumba, 2007, Circo para todos, 2007, Circo Ambulante, 2007).

- Una disciplina clàssicament menyspreada, que actualment es considera una disciplina educativa que impulsa la globalitat de la persona.

Per tal de procurar respondre a la qüestió que encapçala aquest apartat, caldrà fer un ràpid repàs de les tensions i càrregues de significat històriques per les que s'ha arribat a legitimar el circ com a formació cultural vàlida per impulsar la globalitat de la persona.

Segons Blanco (2000), els conflictes d'una societat dividida en classes desigualment posicionades començaran a ser abordats en els estudis sobre cultura popular, folklore i antropologia en el transcurs del que Blasco (2000) anomena "estado avanzado de capitalismo donde los medios masivos de comunicación (mass media) y la cultura de masas erosionan los límites de las culturas nacionales aunque sin hacerlas desaparecer, pero produciendo en ellas profundas transformaciones" (p.19). Serà a mitjans del segle XX, que reprent els plantejaments de Gramsci (1891-1937), els antropòlegs i sociòlegs començaran a aprofundir en les tensions entre cultura dominant i subalterna. Així, es reprenen els plantejaments de Gramsci, procedents dels anys de la segona post-guerra europea, els quals van quedar sense efecte en els anys del feixisme. Esdevé significatiu recollir com a punt de partença una de les aportacions centrals del pensament de Gramsci (1974), la qual es fonamenta l'abordatge del poble com a categoria múltiple i heterogènia. Altra gran aportació important a destacar d'aquest autor, és el concepte de "hegemonia", per Gramsci (1974) el concepte referencia a les formes mitjançant l'Estat exerceix dos funcions complementaries però diferents: la hegemonia i el domini. Segons Gramsci (1974), l'hegemonia social és el consentiment de les grans masses de població a la direcció establerta de la vida social pel grup dominant. Segons l'autor, aquest concepte que sosté el poder de les classes dominants sobre la classe obrera es fonamenta també per la "hegemonia cultural" que les classes dominants aconseguen exercir sobre les classes obreres i sotmeses, mitjançant el control del sistema educatiu, de les institucions socials, religioses, dels mitjans de comunicació... A través d'aquests mitjans, les classes dominants "instrueixen" de manera més o menys invisibilitzada per a que la gran massa social visqui sotmesa i predominada a les classes dominants com a tret natural i de conveniència, inhibint així, el potencial revolucionari del poble. Per fer-ho, les classes dominants generen en el poble sentiments "d'identitat" que configuren un bloc hegemònic que conflueix a totes les classes socials entorn al "projecte dominant".

Al analitzar diversos replantejaments teòrics entorn la cultura, allunyats de conceptualitzacions merament simbòliques que la vinculin a l'exercici de poder i als processos econòmics, es detecta que apareixen interseccions entre cultura, política i economia, que interactuen configurant un entramat complex en el que participen diferents i desiguals agents. És a la dècada dels anys 70 que es comença realitzar un gir teòric en la forma d'estudiar els bens culturals. A partir d'aquí es proposa abordar l'estudi de l'art i la cultura des de diferents propostes: indagant en els sabers populars, destacant el seu valor alternatiu com a espai de lluita i resistència de les classes baixes (Gramsci, 1967, 1974; Lombardi Satriani, 1974, 1978). Examinant també, els sabers i expressions populars i folklòrics com a pràctiques i eines que posseeix un grup social per a construir llaços identitaris (Bauman, 1972, 1975, 1989), atenent a les institucions

públiques i privades encarregades de la promoció i el fonament de les arts, a través de l'anàlisi de les seves polítiques culturals (Williams, op.cit.; Canclini, op. cit.; Chauí, 1985; Garretón, 2003; Yúdice-Miller 2004).

La relació que Gramsci (1974) estableix entre aquests conceptes i el de cultura, es relaciona amb la visió i missió de masses revolucionaries i intel·lectuals per trencar amb aquesta tradició de consentiment majoritari.

Aquestes realitats de partença es poden relacionar directament, amb les aportacions desenvolupades per Freire (1979), en la seva obra: "pedagogia del oprimido", on s'inicia "la pedagogia de la liberación". Teoritzacions que l'autor vincula a un replantejament teòric i pràctic de l'educació tradicional, constructe que Freire (1967) anomena "educació bancària", i a les condicions de lluita política per la permanent alliberació. Per Freire, el saber no es refereix a emmagatzemar coneixements, sinó, en l'aprenentatge mitjançant la consciència crítica. Així, per Freire (1969), la veritable educació és entesa com praxis, reflexió i acció de les persones sobre el món per a transformar-ho. Freire (1967), defensa que la transformació de les persones ha de ser inacabada, i el canvi de la societat:

Ha de plantear tan sólo la posibilidad de la transformación del mundo por la acción del pueblo mismo, liberado a través de esa educación, y anunciar así las posibilidades de una nueva y autentica sociedad es convulsionar el orden anacrónico en que todavía nos movemos. (Freire, 1969, p.7).

Freire es recolza en l'evidència, de que tot acte educatiu, té una dimensió política. L'autor, pensava que aquesta educació havia de combatre's amb una intencionalitat explícita de l'educació posada al servei de la crítica i de la construcció de persones crítiques que podran i voldran, canviar la societat. Altra línia de pensament defensada per aquest autor, és la de que defensa el coneixement, com a producte d'una pràctica històrica concreta. Entenent doncs, el procés revolucionari com una acció cultural dialògica conjunta, entorn n a l'esforç de conscienciació per tal de superar les contradiccions de cada moment.

Tot plegat està lligat als interessos de desenvolupament de la classe obrera. Segons Gramsci (1967), caldrà enllaçar-se en la vida pràctica com a constructor, organitzador i persuasiu permanent, tenint la capacitat no només de conèixer els problemes socials, sinó sent també capaç de generar una visió global de la realitat a modificar.

Aquestes idees, es poden veure en el moment que s'analitza i es coneix la història del circ. Donat que el Circ és una disciplina artística que té uns antecedents molt llunyans. El Circ d'avui en dia, és una continuació d'una tradició artística que ens arriba a través dels segles.

Imatges extretes de la font "dossier pedagògic Limbus"

Seurat, El circo (1890-91)

Segons, el dossier pedagògic Limbus, (Alcántara, 2007) la història ens ofereix testimonis clars d'especialització en disciplines de circ que avui encara perviuen i que eren exercitades per acròbates d'arreu del planeta: caçadors i joglars de l'antic Egipte (3500 a.C.), funambulistes xinesos, domadors siris, els saltadors de "bous sagrats" de Creta (2400 AC.), faquirs de diverses àrees asiàtiques...

Tot i que a Roma, la ciutat dels Cèsars, és on es situa el punt d'inici del naixement de l'espectacle circense, considerat com a tal. Com es recull en el paràgraf anterior, la història ofereix proves evidents que demostren que el circ obeeix a símbols localitzats en fonts anteriors. (Alcántara, 2007). Segons l'obra de (Seibel, 1993), els primers registres de la pràctica d'aquest art es poden apreciar inclòs en les parets de la cultura egípcia, on s'han recollit representacions dels exercicis de tres pilotes en el 3.500 a. de C. Com també, els circo i amfiteatres romans acolliren en un primer moment carreres de cavalls i altres espectacles eqüestres per

acabar resultant escenaris de lluites entre gladiadors i animals salvatges. Els invasors de Roma, van aportar en el seu moment saltadors, acròbates i malabaristes que van acabar incorporant-se al circ romà, el qual servia com a element de diversió i submissió del poble durant les èpoques de guerres.

Cal destacar, que en l'Edat Mitjana, el circ ja està representat d'una manera força concreta entre el poble, per animals i bufons, aquests eren còmics que servien de diversió als senyors feudals. (Alcántara, 2007).

Serà cap al segle X, quan les petjades del circ reapareguin en individualitats itinerants i famílies nòmades que s'escampen per totes les latituds geogràfiques. Els integrants d'aquestes caravanes de nòmades no tenien pàtria, i per renovar la sang de les famílies s'organitzaven casaments amb membres d'altres "troups" per augmentar el prestigi de la companyia i millorar el programa d'exercicis. (Alcántara, 2007)

El Circ modern, aparegué a Anglaterra (1768) amb les primeres exhibicions del genet Philip Astley. Aquest es feu construir una pista circular a l'aire lliure, on presentava números eqüestres, als quals incorporà exercicis de domini del sable així com números de fira popular. El 1779, el recinte es convertí

Imatges extretes de la font "dossier pedagògic Limbus"

en un amfiteatre permanent: l'Astley's Royal Amphiteater of Arts, considerat com el primer circ estable. La popularitat i l'èxit aconseguits, mogueren a Astley a muntar un circ a París.

La primera meitat del segle XIX es caracteritzà pel predomini del circ estable. El primer circ estable a Barcelona fou una petita pista per a espectacles de circ eqüestre que formava part del conjunt d'atraccions dels Camps Elisis inaugurats el 1853. El seguí el Price i el Circ Alegría inaugurat el 1879, on actuaren els millors artistes de l'època; ambdós enderrocats el 1895.

Arreu del món la majoria de grups i artistes que avui fan circ, del que anomenem contemporani, van començar a actuar al carrer i molts d'ells continuen entenent el carrer com el seu espai natural. El circ contemporani, a Catalunya neix a l'últim terç del segle XX.

Circ contemporani o nou circ, són dues denominacions que etiqueten el mateix, és a dir, la tendència circense nascuda arran de la gran crisi del circ de tradició. Una tendència caracteritzada per la recerca de nous camins expressius, l'allunyament de la dramaturgia clàssica i la combinació de les tècniques circenses tradicionals amb elements provinents de la dansa, el teatre i altres arts escèniques. El circ contemporani es desmarca del circ tradicional en aspectes com l'abandonament del risc pel risc, del virtuosisme pel virtuosisme i de la comercialitat per la comercialitat. El circ contemporani s'encara a una altra mena de risc: el risc estètic de buscar i consolidar un llenguatge escènic capaç d'acostar l'art mil·lenari del circ tarannà, els gustos i els temps escènics del públic actual, on la riquesa imaginativa i la delicadesa en les formes d'execució juguen un paper important (Alcántara, 2007). Així el circ s'ha mantingut com un art viu, amb presència en el segle XXI, gràcies als esforços d'aquells que van contribuir a la seva renovació, on la investigació i integració de noves branques (com el teatre, la dansa...) han generat la transformació de la frase del Circ de tradició familiar, "pasen y vean", per la màgia del nou circ que es tradueix en "un pasen y sientan" (Mateu y de Blas, 2007).

Així doncs, aquest procés històric que ha format part de la història humana, el podem veure vinculat i condicionat fermament, per les dimensions polítiques que dominaven en cada època i territori. Es pot entendre, que a través d'aquesta adaptació a les característiques socials de cada moment històric, ha arribat actualment a tractar-se d'una manifestació artística. Que avui en

Imatges extretes de la font "dossier pedagògic Limbus"

dia segueix treballant algunes de les disciplines clàssiques que han caracteritzat el circ al llarg dels anys, però les treballa de manera que aquestes es converteixin en disciplines educatives. Aquesta evolució ha desencadenat en una visió i investigació de l'art circense, traslladant-se a diversos espais i amb diferents

objectius. Es des d'aquesta derivació que sorgeix el circ social, que pot ser entès com el trasllat d'aquest art, des de les carpes acolorides cap a espais comunitaris per utilitzar-se com a eina d'intervenció bio-psico-social comunitària, transformant-se en un mitjà per intervenir de forma lúdica amb diferents àmbits característics de l'educació social, incidint i transformant les comunitats properes a aquests (Circo du Soleil, 2007, Circo ambulante, 2007). El circ plantejat com a eina de treball comunitari, es vincula al propòsit d'apropar als participants a la comunitat i aquests, a través del procés viscut elaboren mostres i esdeveniments amb la finalitat d'incloure'ls a la comunitat i que aquesta els reconegui com a membres actius i importants d'ella (Montero, 2005, Circo du Soleil, 2007).

Resulta important destacar, que aquesta transformació ha vinculat el circ al món educatiu, incloent-lo dins de les possibilitats formatives que ofereix la nostra societat actualment. D'acord amb Bortoleto i Carvalho (2004), els quals consideren el circ com a part integrant de la cultura humana, particularment de la cultura artísticocorporal, es pot justificar la seva presència en el univers educatiu, com a contingut pertinent. Ja que un dels deures de l'educació també és transmetre el legat cultural.

Al parlar de "compromís" i de certes concepcions que pensen l'art com a eina per la participació i la transformació social. La classificació "popular" que utilitzen els artistes circenses per adjectivar les seves apostes artístiques es relaciona en alguns casos amb una manera "política i socialment compresa" de pensar el rol de l'art i l'artista en la societat. Al desglossar que entenen els artistes per compromís a través de l'art, en alguns casos està representat per apostes per "democratitzar" l'accés a les arts a través de la pràctica en el carrer. En altres casos, implicarà entrar en col·laboracions amb agents estatals per aconseguir programes de foment i difusió de les arts. Anomenem només algunes d'aquestes concepcions, en tant que evidencien que allò "popular" està lligat a la participació, compromís, crítica i negociació, sent aquest també un espai de disputa dins de l'àmbit artístic.

D'acord amb les idees recollides en torn al que sosté Freire, es defensa l'experiència, per alimentar la reflexió sobre l'escola ciutadana i l'autonomia de l'escola, establint nexes entre l'experiència acumulada per l'educació popular i el sistema d'educació formal. Recolzem amb èmfasis, la idea de l'educació popular en totes les seves formes.

Fonamentant-nos en les concepcions i teoritzacions de referència expressats, es pot afirmar, que el circ suscita la possibilitat de transformació i educació. Ja que forma part de l'educació popular que ha estat al llarg de la història en les nostres vides.

Arrel del moment històric en que el circ es transforma en el que entenem actualment com a circ contemporani sumat a les transformacions que ha anat experimentant l'educació. Transformació educativa, - que en els termes ja mencionats anteriorment -, apunten a una educació que s'obra a la possibilitat de fer-se a través de diversitat de mètodes i agents educatius, on les excuses motivadores i fonamentades esdevenen eines reconegudes pedagògicament, s'obra també la possibilitat d'emprar el circ social com a eina socioeducativa.

El circ social, en els termes en què aquest és definit per l'Ateneu Popular de Nou Barris, pren plena concordança amb les idees i reptes socioeducatius suscitats fins al moment. Segons la Comissió de Formació i Circ Social de l'Ateneu Popular 9 barris, es defineix el circ social d'aquesta entitat de la següent manera:

La formació i el circ social són eines de treball de l'Ateneu Popular 9 barris des dels inicis del projecte, a finals de la dècada de 1970. Es tracta d'una proposta de formació artística i d'educació en valors encaminada a la transformació de la persona i el seu entorn més immediat. És un programa global, on els diferents projectes que es duen a terme es barregen, es retroalimenten i generen nous reptes i noves propostes.

Des d'un projecte participatiu com l'Ateneu Popular 9 barris, el treball educatiu en el món del circ ens permet assolir fites com:

- el desenvolupament de la creació artística - la millora del domini psicomotor del propi cos - el desenvolupament de la capacitat d'interrelació personal - la capacitat d'expressar la pròpia opinió - la utilització del temps de lleure de manera creativa i no consumista - la dinamització comunitària - la promoció de la cohesió social.(Comissió de Formació i Circ Social de l'Ateneu Popular 9 barris, 2012).

Així, d'acord amb totes les premisses esmentades i amb el que es manifesta des de la Comissió de Formació i Circ Social de l'Ateneu Popular 9 barris, el circ social esdevé una proposta i gran aposta pedagògica. En la que a través de l'excusa de les diferents disciplines artístiques circenses, s'aconsegueix estimular al participant: la seva creativitat, les seves aptituds socials, la millora i desenvolupament de les seves facultats relatives a la representació i presentació, l'habilitat, la coordinació motriu i motricitat, la creativitat, la fantasia, els valors, la cooperació i la comunicació.

L'entrenament conjunt reforça l'empatia i la cooperació dins del grup, alhora que mostra als i les participants que a través del treball en equip es pot crear més que a través d'una successió d'activitats individuals[...] La preparació i la presentació d'allò après fan, a més, que s'entengui la finalitat de l'organització i la disciplina. S'experimenta el sentit de la planificació i la preparació, la visió en conjunt i la distribució de tasques i, d'aquesta manera, s'aprèn intuïtivament[...] A través del circ l'alumne es posiciona com a actor protagonista, modificant la seva autopercepció i positivament la relació que estableix amb la comunitat. (Alcántara, 2007, p. 4)

L'elaboració de l'espectacle en la recerca de l'element artístic de les activitats circenses, és també, una forma de sintetitzar els coneixements tractats en les classes; aquesta acció és també defensada per molts estudiosos del tema, incloent (2006); Duprat y Gallardo (2010) y Takamori et al. (2010). Així veiem que el context artístic de que es deriven aquestes activitats no ha de ser ignorat, ja que és exactament amb aquest tipus d'experiències amb les que els educands entren en contacte amb tot el potencial expressiu, afectiu, emocional i comunicatiu de les arts del circ, com afirmen Pitarch (2000) i Bortoleto (2011).

La posada en pràctica de les activitats circenses pretén també, aprofitar el potencial lúdic i motivacional que contenen aquestes situacions per aproximar als educands al món del circ, sovint marginat en l'àmbit educatiu, tal i com assenyalen Gaquiere (1992) y Pitarch (2001). A més, la proposta pedagògica que proposen fonamentada en les experiències d'aquests autors, consisteix en un primer intent de sintetitzar el contingut pedagògic. Portant així a la llum, aquest tema gairebé no abordat per la comunitat educativa, tant des del punt de vista teòric com pràctic (De Blas y Mateu, 2000).

Així doncs com també recullen les experiències de l'Ateneu Popular de Nou barris, de la F.E.E.C.S.E., EYCO i el que postulen els diferents estudis de Infantino (2005, 2007) sobre el circ social, a través de les experiències que impulsa el circ, els beneficiaris guanyen confiança en les seves pròpies facultats i mostren la projecció d'ells mateixos. A tal efecte, el que es pot veure que promou l'excusa de treballar les disciplines artístiques, podem afirmar que es tracta d'una educació impulsadora de la globalitat de la persona, fent explícites les idees esmentades en apartats anteriors, de que l'experiència, el fer, com a formes d'adquirir coneixement, és tan important com l'educació formal i acadèmica.

Tal i com afirma Freire (1969), resulta important conèixer la vida de la comunitat local i la idea d'aprendre fent. D'acord amb altra opinió defensada per Freire al llarg de les seves teoritzacions, el conjunt d'idees sobre la mundialització poden alimentar la reflexió sobre l'alternativa educativa per una mundialització respectuosa amb tots els pobles i persones i amb el futur del planeta. Aquesta afirmació, la relacionem, amb la gran adaptació que ha fet el circ envers els canvis de la societat, adaptant la seva essència a les necessitats i demandes de les persones al llarg de les diferents realitats socials que han caracteritzat la història. Una de les aportacions rellevants d'aquesta recollida d'experiències, és que el circ social aconsegueix que els objectius de la praxis han d'anar variant segons els diferents escenaris i problemàtiques on s'utilitzi com a una eina d'apropament a la comunitat (Circo Ambulante, 2007).

Sota aquesta visió el Cirque du Soleil (2007) com a institució Canadiense reconeguda a nivell mundial, des de l'any 1996 ha recolzat i enfortit la creació d'experiències de circ social en diversos països (especialment en llatinoamèrica i després estès a altres continents), construint la necessitat de desenvolupar unes pràctiques cada vegada més potents, amb la inclusió de professionals i amb la necessitat de reconèixer la individualitat i particularitat de cada experiència diferent, segons el territori en el que es desenvolupi. Terme important a destacar perquè, des de les bases de les pedagogies comunitàries es destaca la importància de respectar el context i la realitat sociocultural de cada comunitat (Montero, 2005). A més, al atendre algunes de les funcions que exerceix el circ social, com a traspàs de la pràctica d'aquest art a espais comunitaris, per ser utilitzat com a eina que promou i potencia el desenvolupament d'habilitats físiques, artístiques i socials en les persones participants, la seva família i la seva comunitat (Circo Ambulante, 2007, Proyecto Circo socio-educativo, 2007), es planteja una ampla visió que inclou l'ús del circ com a eina d'apropament, reflexió i promoció de les potencialitats dels diferents membres de la comunitat. Tret que s'emmarca en les característiques assenyalades per autors com Freire (2007), Montero (2005) i plantejada pel Circo Ambulante (2007) i EYCO (2015). Les

ensenyances del circ a més de generar habilitats artístiques, també cerquen promoure altres potencialitats, com la identitat grupal, el respecte, la disciplina, el focalitzar-se en els reptes assolits i minorar els fracassos, enfortir l'autoestima, l'acceptació d'un mateix i dels altres, dirigint-se a les capacitats i interessos dels participants, potenciant les competències que es cerquen promoure amb la implementació del circ com a eina d'intervenció socioeducativa a nivell personal, educatiu, social i comunitari (Circo del Mundo, 2007, Circo Ambulante, 2007, European Youth Circus Organization, 2015).

És des de totes aquestes contribucions, experiències i aportacions, les que han comportat l'aparició del circ social, i a partir d'aquí han anat configurant-se models pedagògics que ho justifiquen i contribueixen al seu desenvolupament, així com entitats i plataformes que treballen per impulsar la millora constant en les praxis de qualitat vinculades al circ social. Tot plegat, comporta la necessitat de legitimar formalment el reconeixement de les aportacions del circ social en els àmbits educatius i socioeducatius. Així emergeixen diferents línies de treball, des de les trobades europees NICE (Xarxa Internacional d'Intercanvis Circenses) per a formadors, organitzades per EYCO (és el paraigües europeu de les organitzacions juvenils nacionals de circ en Europa); a Cirque du Monde (un programa de circ social iniciat en 1995 des de Cirque du Soleil, programa implementat en més de 80 comunitats en tot el món en col·laboració amb moltes organitzacions comunitàries locals reconegudes en el seu entorn per la qualitat de la seva tasca amb els joves i la comunitat); a l'Associació Europea Caravan Circus (és una associació internacional que reuneix catorze escoles de joves i de circ social, situades en tretze països europeus diferents, que promouen pràctiques de circ en l'educació de joves de tota Europa, per afavorir el seu desenvolupament mitjançant accions concretes com els intercanvis de joves i la formació de formadors); a la F.E.E.C.S.E. (Plataforma Espanyola d'Escoles de Circ Socioeducatives), entre d'altres moltes agrupacions de referència pel circ social.

Com es pot copsar el ventall d'entitats i agrupacions que treballen pels avenços del circ social són moltes, tot i la recent aparició que representa aquest àmbit social d'actuació, al costat d'altres pràctiques socials que tenen una trajectòria de tradició més antiga en termes de reconeixement professional, educatiu i acadèmic – i per tant, una trajectòria més consolidada -. El desig a la contribució d'aquesta matèria seria el de poder aprofundir en totes elles amb aquesta investigació, però les particularitats acadèmiques en les que s'emmarca aquesta recerca incideixen en crear un escenari de limitacions temporals que no permetrien realitzar una recerca tant en profunditat i ampliada a tants contextos. Per aquest motiu, tot i que la F.E.E.C.S.E. inclou moltes escoles de circ social a nivell estatal, l'anàlisi de dades per procedir a l'estudi de cas no podrà abastir tanta amplitud de dimensions i cal acotar l'estudi de cas a 3 escoles de les que conformen la plataforma, per poder procedir a l'estudi en profunditat i anàlisi d'aquestes. Pel que prèviament s'oferirà una breu contextualització al gran marc de referència Europeu en matèria de circ social (EYCO), posteriorment s'oferirà una breu contextualització de la F.E.E.C.S.E. i es prendrà com a base per estudiar en profunditat tres de les escoles de circ social de major referència que conformen la plataforma de circ social estatal: (l'Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit i Acirkaos). Com s'ha

esmentat, el requisit de contextualitzar els marcs de referència i pertinença de les plataformes i entitats, per poder procedir a l'anàlisi d'aquestes comporta una gran extensió de contingut en la investigació. L'estratègia que s'emprarà per organitzar bona part d'aquesta documentació contextual elaborada, serà la d'exposar-la en el CD anomenat **maleta complementària de material circense**. En aquesta *maleta complementària de material circense*, també s'inclourà un document de la totalitat de la recerca sense classificar per separat la documentació contextualitzadora i la de caràcter més complementari, per tal que el lector pugui disposar de la totalitat d'aquesta investigació sense els límits de contingut a la que queda sotmesa. El motiu principal, és perquè les amplies dimensions de la recerca dificulten plenament emmarcar tota la informació en l'extensió requerida sense haver d'eliminar documentació d'interès per aquest estudi en profunditat.

5.METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ

"Todo cambio implica desorganización de lo anterior para la organización de algo nuevo". Anònim

En aquest apartat s'explicarà el procés que es durà a terme per tal de poder realitzar els objectius plantejats inicialment.

El significat etimològic de la paraula mètode, prové del grec *methodos*. Rubio, M^a.J. i Varas, J. (1997, p. 84) el defineixen com: "el camino o la vía de acceso para llegar a un fin". I segueixen: "los procedimientos mediante los cuales se consigue alcanzar los objetivos propuestos en la investigación".

Com assegura Rincón, "Uno de los criterios más decisivos para determinar la modalidad de investigación es el objetivo del investigador. Es decir, qué pretendemos con la investigación, qué tipo de conocimiento necesitamos para dar respuesta al problema formulado" (Rincón, 2000, p. 7).

Per tant, donat que la metodologia quantitativa evidencia certes limitacions quan s'utilitza per una investigació social de les característiques que es desitgen abastir, s'ha considerat que per donar resposta als objectius, s'entén convenient basar-nos en la metodologia qualitativa, el que per a Rubio, M^a.J. i Varas, J. (1997, p.125): "Es también empírica pues parte de la observación, de los hechos para construir sus interpretaciones".

Ja que la recerca s'emmarca en el paradigma d'investigació humanístic-interpretatiu i una de les finalitats de la investigació d'estudi de cas és comprendre la realitat social, es requereix d'oferir una triangulació de dades que permeti justificar la veracitat de la investigació. Cal que aquesta tingui un caràcter d'aplicabilitat, consistència i neutralitat. A continuació, en la **Figura 5** s'ofereix un esquema visual que permet copsar marcs de referència que permetran aquesta triangulació de dades.

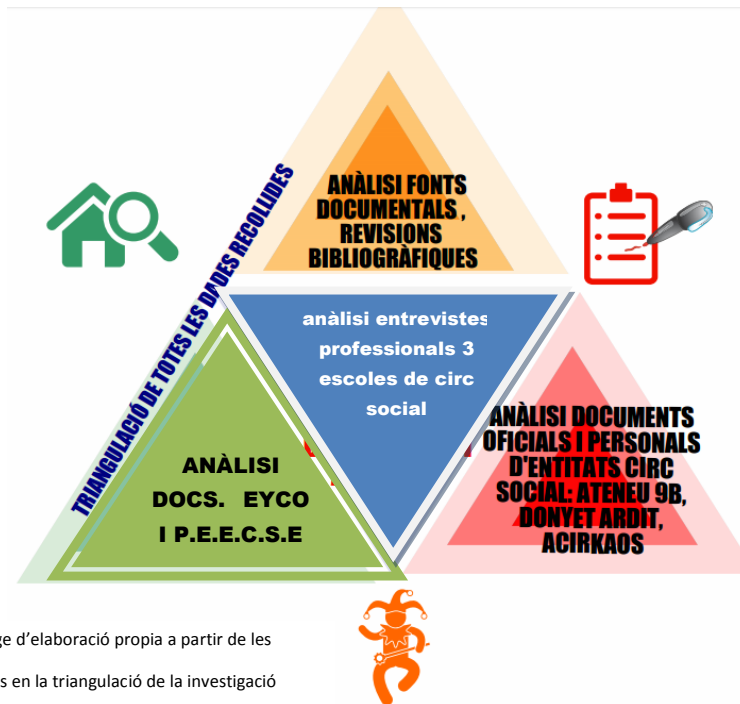

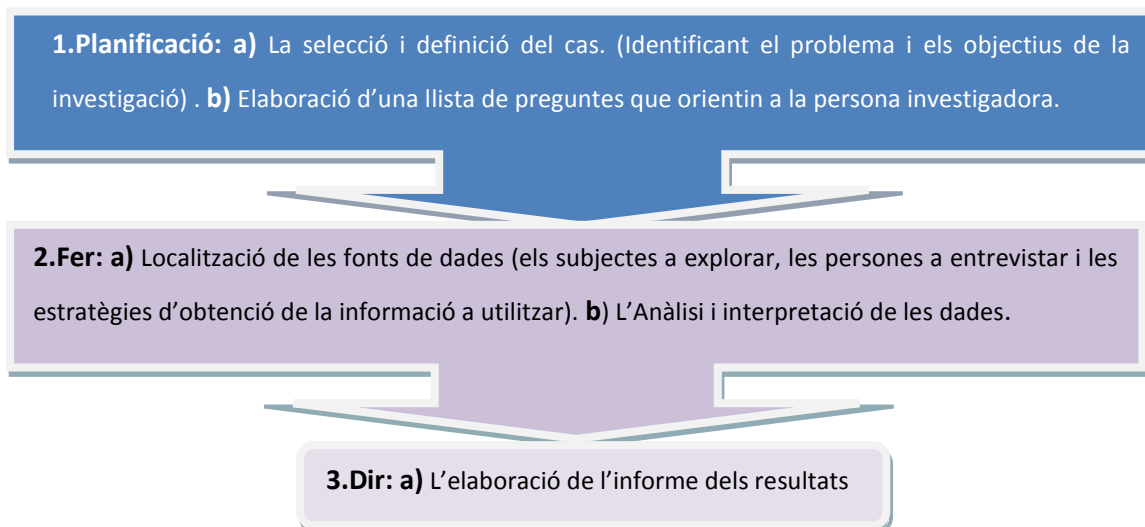
Figura 5 : imatge d'elaboració propia a partir de les bases utilitzades en la triangulació de la investigació

5.1 Tipus de investigació

Aquest treball s'emmarcarà dins el mètode d'investigació d'estudi de cas, aquesta investigació s'entén com "una descripció y anàlisi detalladas de unidades sociales o entidades educativas únicas" (Yin, 1989 citat per Sabariego, Massot i Dorio en Bisquerra 2009, p. 311). Per altres autors és "el estudio de la particularidad y de la complejidad de un caso singular, para llegar a comprender su actividad en circunstancias concretas" (Stake, 1998 citat per Sabariego, Massot i Dorio en Bisquerra 2009, p. 311). El cas a estudiar podria ser des d'una classe, a un programa, a un noi, a una unitat familiar, projecte, etc. Així mateix pot tenir per objecte d'estudi un cas o molts, sent sempre la base comprendre la particularitat del cas. En l'actual investigació que ens ocupa, l'estudi de cas es centrarà en 3 escoles de circ social: l'Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit i Acirkaos, es complementarà amb l'estudi de documents oficials de la plataforma a la que totes tres entitats pertanyen: F.E.E.C.S.E., així com de la gran plataforma que les recolza i aglutina a nivell Europeu: EYCO.

Per aquest motiu es caracteritza per tenir uns propòsits exploratoris, descriptius i explicatius. Segons el que es postula en (Bisquerra, 2009) i (Pérez Serrano, 1994), les característiques bàsiques que configuren la investigació d'estudi de cas són: que es tracta d'un tipus d'investigació **particularista**, és a dir, que pretén descriure i analitzar situacions úniques, l'estudi intensiu i profund d'un cas, entenent cas com a unitat d'anàlisi; té un **caràcter descriptiu i comprensiu**, pretén conèixer com funcionen totes les parts del cas per tal de generar hipòtesis, endinsant-se a assolir nivells explicatius en un context natural dins d'un procés; és de **naturalesa heurística**, pel que intenta comprendre el cas; i el perfil és **inductiu**. La finalitat és conèixer totes les parts del cas per generar hipòtesis en un context natural concret i dins d'un procés donat.

Cal destacar que l'estudi de cas és un mètode que té unes fases específiques per desenvolupar la investigació, acord amb el que situa (Bisquerra, 2009), aquestes fases serien les següents:

Cal destacar que els termes propis que utilitza aquest tipus d'investigació parlen de participants o informants no de subjectes, motiu pel que es procurarà respectar aquesta terminologia pròpia d'aquest tipus d'investigacions.

5.2 Tasques

Les tasques que s'hauran de dur a terme mentre s'elabora el projecte seran les següents²:

- La selecció i definició del cas, (identificant el problema i els objectius de la investigació, selecció del context a investigar, accés a l'escenari).
- Elaboració d'una llista de preguntes que orientin.
- Recollir i organitzar la informació sobre el circ social. Profundització teòrica: revisió de la literatura i construcció del marc teòric. Selecció de les estratègies per investigar, recollida de dades amb estratègies qualitatives.
- Anàlisi de les dades recollides de l'anàlisi documental i documentació de les entitats. Comprendre en profunditat, interpretació dels fenòmens educatius.
- Disseny del guió de les entrevistes. Selecció dels participants a partir d'un mostreig intencional basat en els fonaments teòrics.
- Entrevistar als diferents professionals seleccionats del circ social i enregistrar la informació.
- Anàlisi qualitatiu de les entrevistes establint un sistema de categories.
- Informe dels resultats de les entrevistes.

²Cal recordar que les tasques van dirigides principalment a la F.E.E.C.S.E., l'Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit i Acirkaos en relació als objectius esmentats inicialment.

- Anàlisi intensiu de la informació recollida. Triangulació de les dades obtingudes amb les entrevistes i les de l'anàlisi documental de les entitats.
- Interpretació i elaborar unes conclusions finals.
- I per últim valorar la tasca que s'ha fet.

5.3 Fases

En aquest apartat, s'emetrà un recull gràfic per tal de fer constar les fases de les que consta el procés d'investigació dut a terme. De manera que permeti al lector, copsar amb claredat quines han estat les tasques realitzades i quina durada en el temps ha tingut cada una.

	Octubre	Novembre	Desembre	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny
Contactar amb l'Ateneu, Donyet Ardit, Acirkaos i Antonio Alcántara	■	■		■	■	■	■		
Detecció de necessitats i definició del cas	■								
Redactar guió del procés d'investigació	■	■							
Recollir i organitzar la informació		■	■	■	■	■			
Anàlisi de les dades recollides de l'anàlisi documental i documentació de les entitats			■	■	■	■	■		
Disseny del guió de les entrevistes.			■	■					
Dur a terme les entrevistes						■			
Anàlisi qualitatiu de les entrevistes i informe dels resultats d'aquestes							■		
Anàlisi de la informació: triangulació de les dades obtingudes amb les entrevistes i les de l'anàlisi documental de les entitats							■	■	
Elaborar unes conclusions finals								■	■

Aquesta investigació es desenvoluparà durant tot el curs escolar 2015-16, però durant el 2016 serà quan es treballarà amb major intensitat.

6. TÈCNiques DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

“Movimiento es el paso de la potencia al acto”. Aristótiles

- **Entrevistes:** L'entrevista és una tècnica de recollida de dades que permet obtenir una informació, opinió, visió,... que es vol conèixer. En aquest cas la manipulació i buidatge de dades que es realitzarà amb aquesta tècnica serà de caire qualitatiu. Segons autors de referència en les metodologies d'investigació der les ciències socials, es defineix l'entrevista com a: “Diàleg internacional orientat per

obtenir la informació desitjada” (Bisquerra, 1989, p. 347). L’entrevista és el procés de comunicació verbal amb cert grau d’estructuració encaminat a una finalitat específica. (Del Rincón et. al., 1996, p 47).

Les preguntes que es duran a terme seran del tipus obertes, ja que així l’entrevistat o l’entrevistada tindrà més llibertat per expressar el seu pensament i es facilitarà el recull de matisos que desitgi aportar.

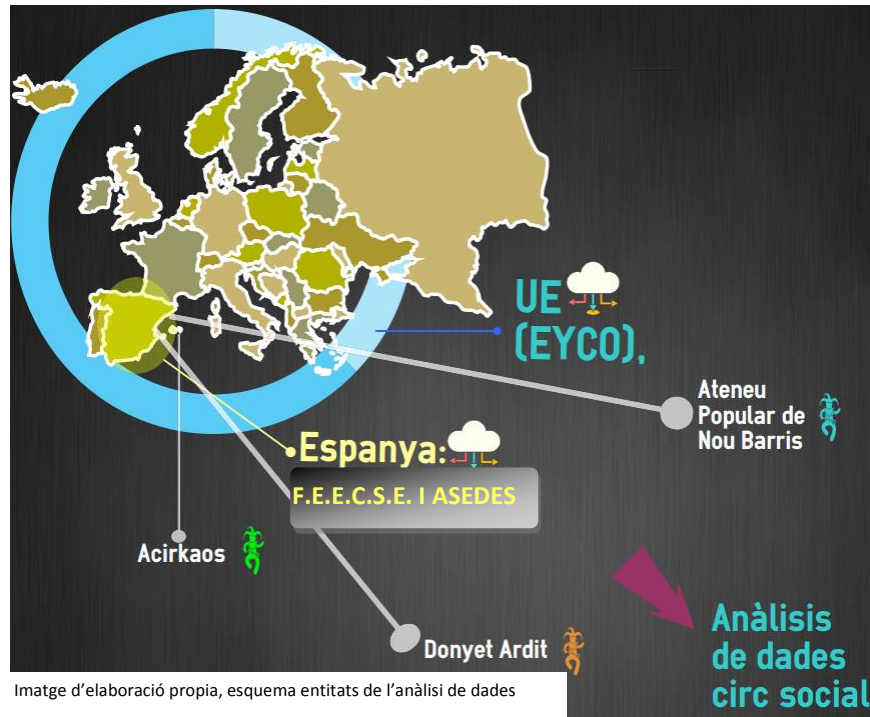
La tipologia que es farà servir serà d’una entrevista semi-estructurada, ja que es pretén comprendre i descobrir més que justificar. El guió de l’entrevista tindrà un esquema establert d’ordre i formulació de les preguntes, però aquestes podran anar variant segons el procés que esdevingui amb l’entrevistat o l’entrevistada. El lector pot consultar el instrument del guió de preguntes elaborat per l’entrevista a ***l’Annex 2***. Com es pot copsar hi ha un guió específic per a entrevistar als formadors/es de circ social i un altre per entrevistar als educadors/es socials.

Cal esmentar la importància que té el paper de l’entrevistador, definit per Rubio, M^a. J. i Varas, J. (1997, p.98) com a: “aqueu al que se le asigna una mayor responsabilidad en la conducción de la entrevista”. Tal com es desprèn d’aquesta definició es veu la clara necessitat de fer una preparació prèvia de l’entrevista que marqui els objectius de la mateixa, faciliti el desenvolupament d’aquesta i el buidatge de resultats. Algunes d’aquestes entrevistes seran presencials i d’altres degut a la distància en la que s’ubiquen algunes entitats, seran realitzades a través de correu electrònic amb els respectius coordinadors de cada entitat. Amb l’objectiu de contrastar la informació en cada escola de circ social i implicar al major nombre d’actors possibles, dintre de les possibilitats temporals que es poden destinar a la investigació. Una vegada portades a terme i enregistrades, s’iniciarà el procés de buidatge d’informació establint sistemes de categories que facilitarà el posterior anàlisi dels continguts. Per últim s’elaborarà un informe dels resultats de les entrevistes que es contrastarà amb tota informació que fonamenta el marc teòric i l’anàlisi documental.

- **Anàlisi de dades:**

- **Fonts primàries i secundàries:** Per documentar-se en profunditat en relació al circ social, al paper de l’educador/a social, del formador/a de circ social i a les diverses instàncies socioeducatives que ho conformen a partir de diferents fonts documental, es requerirà d’una àmplia recerca bibliogràfica i consultes a bases de dades oficials i especialitzades. Cal destacar que dintre de les fonts primàries que s’empraren per a l’anàlisi de dades es prendrà de referència algunes entitats del tercer sector, a més de les tres escoles de circ social en les que es centra l’estudi de cas, així com alguns dels documents que aquestes elaboren i publiquen, aquestes són:

- **AEDES** (Asociación Estatal de educación Social).
- **EYCO** (European Youth Circus Organisation).
- **F.E.E.C.S.E.** (Federación de Escuelas de Circo Socio Educativo Española)
- **Ateneu Popular de Nou Barris.**
- **Donyet Ardit.**
- **Acirkaos**

6.1. MOSTRA

En la realització del disseny de la investigació, esdevé fonamental seleccionar els participants (el mostreig intencional), aclarir i definir detalladament aquests participants que ho configuraran en aquesta recerca. Cal però, definir el que entenem per mostreig intencional en el marc d'una investigació socioeducativa emmarcat en un paradigma de recerca totalment qualitatiu.

Fonamentant-nos en autors de referència, es determina que el mostreig entès en paràmetres qualitius és el que Bisquerra (2004), entén com “la muestra es una unidad de análisis o un grupo de personas, contextos, eventos o sucesos sobre el cual se recolectan los datos sin que necesariamente sea representativa de la población que se estudia” (Bisquerra, 2004, p. 143).

Aquest autor, també apunta a dades importants a tenir en compte en el moment de seleccionar els participants (la mostra). Així fa esment de la necessitat de garantir que la mostra esdevingui representativa, per ser-ho, cal que aquesta sigui fidel en reflectir el conjunt de població a la que es vol investigar. Quan es tracta de metodologia qualitativa la representativitat de la mostra no es fonamenta amb la quantitat del mostreig, sinó amb la triangulació de la informació extreta, a vegades amb una sola entrevista ja n'hi ha prou si es contrasta en tot moment la informació que s'obté.

D'acord amb aquesta línia de coherència, el tipus de participants (mostreig seleccionat intencionadament) per a la investigació s'anomena en termes propis de la investigació com a: mostreig no probabilístic intencional. El mostreig no probabilístic, es fonamenta en que la selecció dels subjectes per a la mostra no depèn de factors vinculats amb l'atzar, sinó que respon a altres criteris associats a les característiques de la investigació, en els que els individus estan seleccionats acord amb uns criteris molt determinats. Això vol dir, que no tots els subjectes tenen la mateixa probabilitat de ser convocats per al mostreig.

Concretament el mostreig no probabilístic intencional, es caracteritza per assolir les mostres representatives, a partir de que els mateixos agents investigadors/es seleccionin de manera directa i intencional als individus de la població que prendran com a mostra. Cal destacar, que per garantir els criteris de triangulació que es desitgen oferir, s'ha procurat garantir l'accés a entrevistar un mínim d'un professional de circ social de cada una de les entitats a les que s'aproxima la investigació: Ateneu Popular de Nou barris, Donyet Ardit i Acirkaos. A partir d'aquests mínims s'entendrà com a prou representativa per a l'assoliment dels propòsits que determina aquesta recerca.

Ara bé, cal també detallar els motius de seleccionar aquestes entitats com a horitzó de referència de la investigació. El fet de pretendre comprendre el paper que representa la figura de l'educador/a social en l'àmbit del circ social, és un objectiu difícil amb els temps establerts per a aprofundir en aquesta investigació. Per això es requereix cercar agents suficientment representatius per a poder obtenir uns resultats representatius i significatius per a la contribució que es procura fer a l'educació social i al circ social. A tal efecte, el gran paraigües a nivell Europeu des del que s'organitzen les diferents escoles de circ social **EYCO** (European Youth Circus Organisation), el qual treballa en la investigació i desenvolupament del circ social en relació a programes de formació, intercanvis, polítiques educatives..., esdevindrà el gran horitzó que s'empra de referència. Però aquest no s'estudiarà tant en profunditat, perquè la recerca que ens ocupa aprofundeix en el context nacional. Principalment aquest fet és degut a què es requereix acotar el context d'investigació, amb la intenció de poder abastir una major profunditat en la recerca i resultats amb el temps establert. De manera que només esdevindrà un pilar més des del que analitzar alguns dels documents oficials que s'ofereixen i poder tenir un marc de referència a nivell internacional per contrastar i triangular millor la informació. La **F.E.E.C.S.E** és el paraigües que en major mesura emmarcarà la recerca perquè, és la Federació que a nivell nacional aglutina els projectes formatius en matèria de circ, circ social i circ adaptat. Aquesta està conformada per diferents escoles de circ social, associacions, projectes formatius, persones a títol individual, i a més estableix estrets lligams de relació i intercanvi amb la **EYCO**. Pel que representa la millor orientació i fonamentació que recull els principis ètics, polítics, línies de treball, entitats i documents oficials en matèria de circ social a nivell nacional. Ara bé, com el que ocupa el centre de la recerca és aprofundir en les dinàmiques establertes de les escoles de circ social, per conèixer quin és el paper que desenvolupen o podrien desenvolupar els educadors socials en aquest àmbit d'actuació, caldrà prendre de referència les **escoles de circ social més representatives a nivell nacional** per focalitzar la recerca. Caldrà que aquesta investigació abasteixi més d'una escola de circ social per poder relacionar i establir trets comuns, diferenciadors i anar-se aproximant a comprendre si existeix un perfil comú per així poder-ho delimitar i descriure. O bé, plantejar com a tema pendent a treballar des de la F.E.E.C.S.E. i facilitar la unificació de criteris generals comuns, per a què després cada entitat ho pugui traslladar i adaptar a la realitat particular en la que es desenvolupa.

A tal efecte, l'escola i projecte de circ social més consolidat, evolucionat, ampli i de major referència a nivell nacional (especialment per a la resta d'escoles de circ social) és **l'Ateneu Popular de Nou Barris**. Entitat que pel llarg recorregut, avenç, participació i construcció en la matèria de circ social a nivell mundial també té forta presència en les entitats i associacions de circ social a nivell internacional, esdevé doncs una escola de circ social referent en tot el món. Per això aquesta escola de circ social és l'entitat que es pren com referència en aquesta recerca. A més de perquè aquesta, esdevé l'entitat que l'agent que investiga coneix més en profunditat, havent participat, treballat i col·laborat amb ella des del 2010-2011 fins a l'actualitat. Per a seleccionar altres dues escoles de circ social que permetin contrastar l'estudi de cas i formin també part de la F.E.E.C.S.E., es va recórrer a consultar i deixar-se aconsellar per un expert en matèria de coordinació de circ social a nivell nacional i internacional (Antonio Alcántara). Aquest va orientar envers algunes escoles de circ social, partint d'aquelles que mostraven major caràcter col·laborador i cooperatiu en les línies de treball conjuntes entre escoles de circ social a nivell nacional. Ara bé, en comparació a l'Ateneu no presenten uns projectes de circ socials tant consolidats, fonamentats i amplis. Però, qualsevol escola de circ social precisament s'emmarca en aquest caràcter de construcció constant, per anar-se ajustant sempre a la realitat del context amb el que treballa. Pel que tot i les característiques diferents dels projectes de circ social, són igualment entitats de referència, aquestes altres dues escoles de circ social que es prenen de referència per aprofundir en l'estudi de cas són: **Donyet Ardit i Acirkaos**. Com s'ha anat esmentant, l'anàlisi diagnòstic de les dues plataformes i de les tres escoles de circ social esmentades resta a disposició del lector en la **maleta complementària de material circense**.

En el moment de seleccionar als participants per a realitzar les pertinents entrevistes, s'ha valorat també la importància de conèixer millor les dues entitats menys conegudes. A tal efecte, com l'Ateneu és l'entitat que es coneix des de dins, es procurarà que els participants en l'entrevista també puguin ser menys nombrosos que en les altres entitats. Amb la finalitat de poder dedicar aquest instrument en major profunditat, per a conèixer millor les altres dues escoles de circ social que no es coneixen en primera persona i cal apropar-se als diferents professionals que hi treballen per contrastar les diferents mirades que hi dipositen. Com les entrevistes analitzades des de paradigmes qualitius són instruments complexos que requereixen molt de temps, caldrà acotar les entrevistes envers a aquells agents que poden contribuir més a obtenir nova informació. Pel que es considera prioritari entrevistar a més agents de Donyet Ardit i Acirkaos perquè a més, són entitats que no disposen de tants documents interns que ofereixin la informació específica que es necessita per a la recerca.

Aclarits els termes que es prenen de referència per als criteris de la selecció dels participants de la investigació (mostra), en l'apartat específic anomenat *participants* a disposició en el CD **maleta complementària de material circense** s'ofereix el recull i la breu presentació dels participants que s'empraran com a mostra de la investigació.

6.2. Participants

Els participants de la mostra seran un total de 9 professionals de les tres escoles de circ social en les que es fonamenta aquest estudi de cas. Com ja s'ha destacat, amb l'Ateneu existeix una llarga trajectòria de relació i participació pel que és el que requereix d'obtenir menys informació complementària a través de l'entrevista, pel que només s'entrevistarà a l'educador social de referència de l'entitat. El que s'ha procurat és garantir una equitat entre les entrevistes realitzades a formadors/es de circ social i a educadors/es socials de les escoles de circ social que s'estudien. En l'apartat específic anomenat *participants*, a disposició en el CD **maleta complementària de material circense**, es presentaran breument els trets més rellevants de les persones seleccionades per a les entrevistes, es detallarà la nomenclatura escurçada que s'emprarà amb cada un d'ells en l'anàlisi del contingut de les entrevistes i s'emmarcarà a cadascun en l'escola de circ social en la que treballen. Cal també recordar, que totes les entrevistes amb els professionals d'Acirkaos i Donyet Ardit han estat realitzades mitjançant correu electrònic, entès com a eina que ha permès sobrepassar les limitacions que comporta la distància territorial en la que s'ubiquen aquestes escoles de circ social. Totes les entrevistes realitzades, el lector les pot consultar en ***l'Annex 5***.

6.3. Principis ètics de la recerca

De la mateixa manera que succeeix amb qualsevol altre projecte, aquest TFG s'emmarca envers a certes actituds, sensibilitats i principis ètics orientadors. Específicament, la investigació pretén oferir una aportació significativa pels àmbits de l'educació social i el circ social, afavorint la comprensió del paper que representa la figura de l'educador/a social en el circ social, i justificant també, la importància i beneficis que comporta el circ social com a eina d'intervenció socioeducativa.

Per fer-ho, es garanteix que tota la informació que no ha estat d'elaboració pròpia es troba referenciada correctament, s'indica la seva autoria o la font de la que prové acord amb la sisena edició de la normativa APA oficial. D'aquesta forma s'evita el plagi, el falsejament de dades, es garanteix la veracitat i justificació de tot el material i referències emprades. Tret que requereix de dur a terme una revisió acurada del text i de les diverses fonts consultades. A més de garantir el compromís a no ocultar les limitacions que es puguin anar donant durant el procés de la investigació. Tot plegat resta d'acord amb el codi deontològic de la investigació educativa i socioeducativa vigent.

D'altra banda, apuntar que la selecció i disposició dels participants respecta el principi de representativitat, contrastant també la informació recollida amb les fonts documentals. A més, totes les persones participants confirmen el consentiment de l'ús de noms propis que puguin aparèixer al llarg del text de la investigació. Totes elles, estan informades de la recerca de la que formen part i han donat el seu consentiment per contribuir-hi. A més, d'agrair la disponibilitat i atenció que han dipositat les diferents persones i entitats que han col·laborat i aportat informacions i materials imprescindibles per dur a terme aquesta recerca. Per descomptat s'ha garantit amb aquestes persones, la seva conformitat en la manera

d'utilitzar els materials propis o de les respectives entitats que han facilitat, així com en aparèixer en el treball.

Per últim destacar, el compromís de difondre el treball d'investigació realitzat, per tal de contribuir en l'avenç de les disciplines de circ social i d'educació social, socialitzant el coneixement obtingut. Deixant de banda la necessitat de presentar el TFG i el benefici de l'aprenentatge obtingut amb aquest, el coneixement que es generi i els resultats que s'obtinguin han de ser destinats a millorar la informació disponible sobre les aportacions del circ social en els àmbits d'actuació de l'educació social, així com avançar envers a la necessitat d'especificar el paper que pren aquest agent com a professional inherent al món del circ social. Es cercarà doncs, un impacte i transferència de la informació, tant a nivell del grau d'Educació Social, per contribuir al reconeixement i ampliació de eines metodològiques d'acció socioeducativa en l'àmbit social; com a nivell del circ social, entès com a matèria en desenvolupament que requereix de diverses aportacions per contribuir al seu avenç.

7. CONTEXTUALITZACIÓ A TRAVÉS DE L'ANÀLISI DOCUMENTAL

"Moltes petites persones, en molts llocs petits, faran petites coses que canviaran el món" Joan Salvador Gavina

Abans d'aprofundir en l'anàlisi de dades amb el que s'extraurà informació dels diferents nivells específics dels projectes de circ social de les tres escoles que s'estudiaran, s'emmarcarà prèviament aquest anàlisi a partir de nivells de referència més amplis. Per tal de respectar els límits d'extensió als que s'ha d'acollir aquesta recerca, tota aquesta informació d'elaboració pròpia restarà a disposició del lector en el CD **maleta complementària de material circense**, en un document el que s'exposarà específicament tota aquesta informació contextualitzadora sota el mateix títol que encapçala aquest apartat, i per altre banda, en un altre document en el que s'exposarà la totalitat de la recerca sense límits de contingut. A tal efecte, es situaran en aquells apartats les graelles realitzades que recullen de manera sintetitzada, la informació més rellevant per l'objecte que ens ocupa, dels grans paraigües que regulen i agrupen a les diferents escoles de circ social que s'estudiaran en profunditat i aglutinen línies de treball conjuntes entre elles. Tot i que l'estudi es focalitza a nivell nacional, esdevé representatiu partir d'un marc més ampli que permeti contrastar encara millor les informacions més específiques del context nacional amb les línies que es proposen des de contextos més amplis d'anàlisi i referència. Tal i com representarà en aquest cas, referènciar a l'organització EYCO que aglutina les escoles de circ social a nivell europeu. S'entén prou significatiu partir de nivells de contextualització més amplis per dotar de major referències l'anàlisi de dades més específic, permetent així, oferir palesa d'aquest anàlisi des de nivells d'abstracció més amplis que contextualitzin millor les posteriors concrecions de l'estudi. A més, actualment EYCO i la F.E.E.C.S.E són entitats que entre elles estan en interrelació a través de les xarxes de circ socials que s'han anat consolidant. A tal efecte en la **maleta complementària de material circense** disponible en el CD adjunt en el treball es situa aquesta graella que recull la informació més significativa de EYCO i després, s'inclou una graella per classificar la informació recollida de la F.E.E.C.S.E. Com aquesta segona entitat esdevé

un marc de referència encara més proper i regulador de les escoles de circ social que ens ocupen l'estudi de casos, s'aprofundirà i concretarà més en la graella que recull la informació de la F.E.E.C.S.E.

Per dotar de major coherència i fonamentació l'estudi, abans d'entrar plenament en matèria d'anàlisi de les entitats, caldrà en primera instància facilitar una breu presentació de les tres escoles de circ social que s'analitzaran. Novament el lector/a pot copsar aquesta informació en la **maleta complementària de material circense** disponible en el CD adjunt en el treball, les breus fitxes introductòries que exposen els trets més contextuals de les dades recollides de cada una de les escoles de circ social que es prenen per objecte d'estudi: Ateneu Popular de Nou Barris, Donyet Ardit i Acirkaos. Informació que queda a disposició en un document en el que s'exposarà específicament tota aquesta informació contextualitzadora sota el mateix títol que encapçala aquest apartat, i per altre banda, en un altre document en el que s'exposarà la totalitat de la recerca sense límits de contingut. Cal al·ludir el caràcter diferenciador que pren l'Ateneu respecte a la resta de projectes de circ social a nivell nacional. L'Ateneu és el projecte de circ social més antic i consolidat d'Espanya, (també una de les escoles de circ social amb més recorregut del món) pel que la trajectòria que el caracteritza fa que sigui el més avançat, fonamentat i consolidat a nivell de cirques socials del territori. Motiu pel que esdevé una entitat de referència per a les altres escoles de circ social de l'escenari nacional, les quals es troben en diferents nivells menys evolucionats de consolidació. També, l'Ateneu és el que compta amb major repertori de projectes i documents professionalitzadors. Tot plegat comporta que sigui l'entitat que es pren de major referència en l'actual investigació, en conseqüència serà significativa la major presència de documentació i informació que es podrà oferir de l'Ateneu en comparació amb les altres dues entitats de l'estudi. A tal efecte en les esmentades graelles d'introducció i presentació contextualitzadora de les tres escoles de circ social que s'analitzaran, també s'oferiran diferències significatives de contingut respecte a l'Ateneu. Però es considera oportú poder detallar la informació de cada una, en la mesura que es disposi de major o menor informació i documentació, per a què es puguin anar copsant les diferències que comporten les diverses trajectòries relacionades amb els diferents temps de creació, i per tant, d'evolució, contextualització, fonamentació, estat i consolidació dels diferents projectes de circ social de cada entitat. Amb la intenció de treballar a partir de les diferències i particularitats de cada entitat, les graelles també integraran estructures heterogènies d'acord amb la informació que des de cada entitat es postula.

8. RESULTATS: DE L'ANÀLISI DOCUMENTAL I DE LES ENTREVISTES

"La duda sistemática como principio de conocimiento". René Descartes

El procés d'investigació d'aquesta recerca, analitza diferents realitats interrelacionades entre elles, pel que aproximar-se minuciosament a cada estudi de cas ha requerit de diferents nivells d'anàlisi que permeten anar extraient diferents nivells de resultats, triangular-los i contextualitzar-los comparativament entre ells. A tal efecte, hi ha diferents apartats de resultats, cada un d'ells està vinculat directament amb

els diferents nivells d'anàlisi de dades que permeten aproximar-se a les diferents estratègies emprades per analitzar els objectes d'estudi de la investigació i obtenir els resultats d'aquesta.

En primera instància, s'exposarà la primera aproximació als resultats que provenen del mètode d'anàlisi documental desenvolupat, el qual resta ampliat en la informació que queda a disposició al CD de **maleta complementària de material circense**, en l'apartat anomenat *contextualització a través de l'anàlisi documental*. En el present apartat s'exposarà una taula d'anàlisi de dades de caràcter comparatiu entre les tres escoles de circ social que es prenen de referència com a objectes d'estudi (**l'Ateneu, Donyet Ardit i acirkaos**), sempre incloent també, les bases que ofereixen les dues grans plataformes de circ: **Eyco i P.E.E.C.S.E.**, enteses com a fonaments de suport i orientació per a les realitats de les escoles de circ social que s'analitzen. La taula permetrà analitzar i extreure els diferents nivells de concreció de cada entitat per anar-los relacionant amb el paper que desenvolupa o podria desenvolupar l'educador/a social en cada nivell d'especificació.

En segona instància s'exposaran les dades i informacions obtingudes amb les entrevistes realitzades als diferents professionals de les tres escoles de circ social que ocupen l'objecte de la recerca. Apartat en el que s'exposaran els informes dels instruments desenvolupats. Aquest nivell d'anàlisi en tot moment es relacionarà amb la vessant socioeducativa i permetrà conèixer de forma directa la mirada dels diferents professionals i agents socioeducatius que treballen en aquest àmbit i aquestes realitats del circ social.

Aquest engranatge d'anàlisi i resultats, - alguns obtinguts amb instruments d'anàlisi més generals com l'anàlisi de dades, i d'altres recollits de formes més particulars i subjectives que ofereixen palesa de la visió dels professionals de l'àmbit en cada realitat -, permetrà copsar uns resultats més contrastats, fonamentats i complementaris. En els que s'aglutinaran aquells nivells d'informació de les fonts documentals oficials específiques i s'analitzaran, compararan dades i es contrastaran amb les informacions obtingudes amb els agents de la mostra de la recerca. Per tal d'assolir uns resultats el més contrastats i fonamentats possibles, en els que s'inclouï major quantitat de mirades i realitats del circ social i de l'educació social que ens ocupa. A tal efecte, després d'exposar els dos nivells d'anàlisi es construirà unes conclusions que permetin aglutinar i sinteritzar els resultats obtinguts amb els diferents instruments i processos d'anàlisi de tota la recerca.

➤ **RESULTATS ANÀLISI DOCUMENTAL:**

Tot seguit, es pot copsar la taula d'anàlisi de dades de caràcter comparatiu entre les tres escoles de circ social que es prenen de referència com a objecte d'estudi, aquestes són les mateixes que han estat presentades en les graelles que ofereixen la contextualització i diagnòstic a disposició en el CD de **maleta complementària de material circense**: l'Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos. La finalitat d'aquesta taula serà la d'analitzar les diferents realitats, a partir dels diversos nivells i dinàmiques socioeducatives desenvolupades en aquestes tres escoles de circ social, per tal d'anar-ho relacionant amb el paper que juga en cada un d'ells l'educador/a social. Així com també, s'aprofitarà per anar copsant i proposant funcions que aquesta figura professional podria desenvolupar i per diferents motius no desenvolupa en

les realitats que s'analitzaran. Per sistematitzar el criteri d'anàlisi, en la columna esquerra es proposen els indicadors a analitzar, i al llarg de la filera aquests es vincularan amb les referències obtingudes de cada escola de circ social, després d'aquest buidatge, en la columna de la dreta es sintetitzaran les conclusions a mode d'anàlisi del paper amb el que es pot vincular de l'educador/a social i nocions del que aquest podria arribar a fer. Cal al·ludir, que l'anàlisi girarà situant al centre de referència l'Ateneu Popular de Nou Barris, perquè com s'ha explicat és entès com a projecte de circ social de referència a nivell nacional i és el que té elaborada més documentació oficial per analitzar. Motiu pel que es serà fidel a respectar les diferències de la informació obtinguda de cada entitat, sense ocultar manques d'informació d'una o altre entitat en algun dels nivells d'anàlisi. En aquests casos, majoritàriament serà la documentació de l'Ateneu la que es pugui proposar de referència per a l'anàlisi o emprar les bases de la EYCO i P.E.E.E.C.S.E., en tant que aquestes escoles també es recolzen en aquestes.

Indicadors	 Ateneu	 Donyet Ardit	 Acirkaos	PAPER I RELACIÓ QUE DESENVOLUPA I/O EL QUE PODRIA DESENVOLUPAR L'EDUCADOR/A SOCIAL
Què entén per circ social cada entitat?	<p>En paraules del mateix Alcántara, A. (2012) de l'Ateneu: “El Circo Social es un proceso de enseñanza-aprendizaje de técnicas circenses que tiene como finalidad la inclusión de personas en situación de riesgo social y el desarrollo de su comunidad. En una propuesta pedagógica de este tipo se consigue estimular la creatividad y promover las aptitudes sociales de los participantes. Estos pueden mejorar y desarrollar sus facultades relativas a la cooperación, la solidaridad, el esfuerzo, la superación, la comunicación, la autoestima y la participación a partir del aprendizaje de técnicas como el trapecio, la acrobacia, las malabares, los equilibrios y su posterior muestra”. (p.2)</p> <p>A l'Ateneu la formació i el circ social són els principals eixos del projecte, eines amb les que es proposa una formació artística i educació en valors. Parafraçant el que postulen en les memòries, es parla de circ social i no només de circ perquè esdevé una eina amb la que assolir objectius de caire social, més enllà dels formatius. Com ara, aconseguir el canvi en la persona i per consegüent, la transformació del territori i el seu entorn més immediat. (Comissió de Circ Social, 2011, 2012 i 2014).</p> <p>Recopilant el que afirma Alcántara, A. en la publicació del seu blog “Educató Transformadora”(17/02/2012): “El Circo Social es una herramienta educativa que se está extendiendo por diferentes lugares y que está en proceso de construcción colectiva. Por tanto son</p>	<p>Parafraçant el projecte de circ social de Donyet Ardit (2015), refereixen el circ social o socioeducatiu, com una eina pedagògica d'integració social. S'utilitza en comunitats en risc d'exclusió social i determinen que consisteix en utilitzar l'aprenentatge de tècniques circenses per a què els destinataris descobreixin valors i adquireixin confiança en ells/es mateixos/es. En Donyet Ardit s'aposta per no limitar-se a utilitzar-ho en aquelles zones que s'anomenen “complicades o marginades”. Sinó que defensen que la millor manera de potenciar la integració és, precisament, obrint-la a tota la ciutat. Aportar valor a una zona mitjançant el circ, i que aquest actuï com un imant per a què tot tipus de persones amb ganes d'aprendre pugui gaudir d'ell, sense importar el seu origen o condició social. Des del projecte de Donyet Ardit referencien a l'Ateneu com una veritable escola de participació, espai de convivència i treball horitzontal, amb la qual treballen i col·laboren. Ells mateixos apunten a què això porta implícit parlar d'uns valors determinats tals com (suport mutu, solidaritat, autonomia, creativitat, capacitat de superació...). És a tota aquesta realitat a la que anomen “circ social”. Donyet Ardit manifesta que sempre ha pres de referència a l'Ateneu, principalment per la similitud amb el projecte de circ social de la <i>zona Norte</i> i</p>	<p>Acirkaos en la seva web oficial emmarca el que entenen com a circ social: “és un procés d'ensenyança aprenentatge de tècniques circenses que té com a finalitat la inclusió de persones, indiferentment de quina sigui la seva situació persona i/o econòmica i el desenvolupament de la seva comunitat”. De manera que ells mateixos determinen que Acirkaos Circ Social “és una proposta pedagògica integral que proposa descobrir el circ a través del joc, estimulant la fantasia, el desenvolupament d'habilitats físiques i les arts escèniques, sense oblidar l'educació en valors que es transmet i fomenta als nens/es, joves i adults en les</p>	<p>Al relacionar les definicions del que cada entitat defineix com a circ social es pot copsar que aquests constructes que emanen queden en plena afinitat amb la definició d'educador/a social que postula la Comissió de Codi Deontològic de l'educador i educadora social d'ASEDES, (2007, p.11), el qual queda recollit en el marc teòric d'aquesta investigació disponible en l'Annex 1. Al copsar l'afinitat entre la definició de l'educador/a social i la del circ social, es procedirà a esmentar aquelles funcions pròpies de l'educador/a social, recollides en (ASEDES, 2007) que queden en plena consonància amb les funcions que es poden interpretar com a necessàries en el circ social, en funció de les definicions que proposen d'aquest àmbit d'intervenció socioeducatiu i la càrrega de responsabilitats que s'interpreta d'aquestes.</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Transmissió, formació, desenvolupament i promoció de la cultura. - Generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials. - Mediació social, cultural i educativa - Coneixement, anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius - Disseny, implementació i avaluació de programes i projectes educatius - Gestió, direcció, coordinació i organització d'institucions i recursos educatius” (ASEDES, 2007, p.44-45). <p>Les competències específiques que s'associen a aquestes funcions es poden consultar en l'Annex 1 referenciat en el marc teòric en el que es recull el quadre de funcions i competències pròpies de l'educació social segons el Codi Deontològic (ASEDES, 2007).</p>

muy importantes los espacios de reflexión y acción compartida.” Afirmació que manifesta la importància que prenen les trobades de circ social i la creació de plataformes comunes per consensuar línies pedagògiques, objectius, formacions i impulsar el coneixement d'aquesta innovadora i poderosa eina socioeducativa.

perquè la seva proposta pedagògica resta afí amb les activitats portades a terme per l'associació de Donyet Ardit. En el seu projecte parafrasejant a Alcántara de l'Ateneu (2012) per definir el circ social i afegeixen que tot plegat indica que el circ social no cerca la formació d'artistes de circ professional sinó que aprofita tots els valors inherents al circ per a formar persones.

nostres activitats”.

Finalitat social de cada entitat

FINALITAT SOCIAL DEL CENTRE:

L'Ateneu és un centre cultural públic en el qual l'acció ciutadana i artística serveix com una eina de transformació social. A través de processos que desenvolupen activitats artístiques, culturals, socials i educatives encaminades a millorar la creativitat, la participació, la solidaritat i la cohesió social de les persones a partir de diferents marcs territorials i d'uns ideals d'independència, eficàcia i transparència. En el **terreny artístic**, pretén potenciar la creació i fomentar la formació artística des d'una òptica no mercantilista, compromesa socialment, amb l'ànim de donar suport a la creació jove i a les cultures emergents, sempre des de la qualitat i l'excel·lència artística. En el **context sociocultural**, pretén fomentar el compromís social i solidari entre els i les ciutadanes i els seu esperit crític, mitjançant l'estimulació de la participació i la dinamització de la cooperació entre entitats. La **gestió cívica** de l'Ateneu és una eina imprescindible, amb la voluntat de construir una organització autònoma que permeti la incorporació ciutadana en tots els àmbits en què es gestiona l'equipament. La proposta de circ té un abast sociocultural i educatiu transcendent, en tant que promou la participació d'adolescents i joves potenciant la seva inclusió, adquireix una profunda dimensió política. Es generen doncs, espais de convivència social

A l'Associació Donyet Ardit, parafrasejant al que postulen en el projecte de circ social de Donyet Ardit (2015) pretén contribuir a:

-**Adquisició d'hàbits saludables** com preparació física, descàrrega d'energia, foment d'una dieta sana, entorn lliure de drogues.

-**Detecció de situacions de risc** d'aquells alumnes que es troben en situació de risc per maltractaments, abandonament, baixa autoestima, falta d'habilitats parentals, etc.

- **Treball amb les famílies:** es considera fonamental que les famílies es vinculin a l'entitat i que siguin participants del programa. Perquè s'entén que veritablement són els pares els que poden actuar definitivament en el futur dels seus fills/es.

- **Treball amb el resta d'associacions que treballen en el barri.**

-**Alternativa laboral:** són molts els artistes o companyies que es dediquen professionalment al circ o al món de l'espectacle. A més, darrera de l'artista també hi ha

Amb Acirkaos no s'han obtingut documents oficials que esmentin de manera concreta la finalitat social de Acirkaos com a entitat. Però arrel del contacte directa amb l'entitat es corrobora que la finalitat general de l'entitat pretén anar-se consolidant i construint-se seguint les mateixes línies socials que es desenvolupen en l'Ateneu i Donyet Ardit. Tot i que al ser una entitat de menys trajectòria es segueix treballant en la construcció d'aquestes finalitats.

Les finalitats socials de les entitats des de les que s'articulen els diferents projectes de circ social analitzats resten també en estreta relació amb la definició i competències pròpies d'educadors/es socials esmentades en el punt anterior d'aquesta taula. A partir de concebre que aquestes mateixes bases es poden extrapolar i relacionar amb les finalitats socials de cada entitat analitzada, s'aprofundirà en algunes competències que caldria tenir per a desenvolupar-les de la manera més idònia i professional dins l'àmbit de l'educació social. Aquestes competències que s'enumeraran són també extretes del quadre de funcions i competències pròpies de l'educació social segons el Codi Deontològic ASEDES (2007) disponible en **l'Annex 1**.

-“Saber reconèixer els béns culturals de valor social.[...]

-Capacitat per particularitzar les formes de transmissió cultural a la singularitat dels subjectes de l'educació. [...]

-Domini de les metodologies de dinamització social i cultural.

- Capacitat per a la difusió i la gestió participativa de la cultura.

-Perícia per identificar els diversos llocs que generen i possibiliten un desenvolupament de la sociabilitat, la circulació social i la promoció social i cultural.

- Coneixement i destresa per crear i promoure xarxes entre individus, col·lectius i institucions.

- Capacitat per potenciar les relacions interpersonals i dels grups socials.

-Capacitat per crear i establir marcs possibilitadors de relació educativa particularitzats.

interrelacionant els diferents elements, projectes, entitats i agents de la comunitat. A tal efecte, segons les memòries de l'Ateneu, la proposta es treballa:

- Relacionant la realitat social amb conceptes d'identitat, cultura i gènere.
- Relacionant la realitat econòmica amb conceptes com la precarietat laboral i el sistema econòmic.
- Relacionant la realitat política amb conceptes d'immigració, l'habitatge o la participació o democràcia directa.

A més, a través del circ l'alumne/a es posiciona com a actor protagonista modificant la seva autopercepció i positivament la relació que estableix amb la comunitat. (Comissió de Circ Social, 2011, 2012 i 2014).

altres professions com els productors, directors, tècnics de llum i so, dissenyadors, coreògrafs, escenògrafs, etc.

A més amb el projecte de circ social de la *zona Norte* es vol impulsar a què la població s'apropi a la zona, trencant així amb els estereotips i estigmes que s'han perpetuat en el territori contribuint a la marginació d'aquest. (Associació Donyet Ardit, 2015, p. 45)

- Saber construir eines i instruments per enriquir i millorar els processos educatius.

- Destresa per a la posada en marxa de processos de dinamització social i cultural.[...]

-Destresa per reconèixer els continguts culturals, llocs, individus o grups que cal posar en relació.[...]

-Saber posar en relació els continguts, individus, col·lectius i institucions.[...]

-Domini dels plans de desenvolupament de la comunitat i desenvolupament local.

- Domini de mètodes, estratègies i tècniques d'anàlisi de contextos socioeducatius.

-Coneixement i aplicació dels diversos marcs legislatius que possibiliten, orienten i legitimen les accions de l'educadora i l'educador social.

-Capacitat d'anàlisi i avaluació del medi social i educatiu (anàlisi de la realitat).

-Coneixement de les diferents polítiques socials, educatives i culturals.[...]

-Domini dels diferents models, tècniques i estratègies de direcció de programes, equipaments i recursos humans.

-Destresa en la gestió de projectes, programes, centres i recursos educatius.

-Capacitat per a l'organització i la gestió educativa d'entitats i institucions de caràcter social i/o educatiu.

- Capacitat de supervisar el servei ofert respecte dels objectius marcats.

-Domini en tècniques i estratègies de difusió dels projectes".(p.44-45).

Objectius genèrics del

Objectius generals:

- "Fomentar l'excel·lència pedagògica en la proposta formativa:
 - Ubicar a la persona i els grups com a actors

Donyet Ardit, en el seu projecte de circ social postulen que de manera directa el circ implica, treball en equip, creença en un mateix, organització, disciplina,

Les prioritats i objectius que es proposa Acirkaos a partir de la pràctica de circ els explica en la

**circ social
per a cada
entitat**

capacitats per a conèixer i canviar la realitat que els envolta.

- Mantenir la cohesió del projecte global formatiu:
 - Impulsar el moviment dins dels diferents itineraris educatius.
 - Fomentar la cohesió i el treball en xarxa entre els diferents projectes, inquietuds i grups de l'Ateneu.
 - Dinamitzar les inquietuds formatives, artístiques i socials dels diferents grups de l'Ateneu i del territori.
- Crear i mantenir espais de trobada i debat en relació amb la formació i el circ social:
 - Fomentar Comissió de Formació i Circ Social i altres espais de participació.
 - Aprofundir en la formació de circ en lleure i circ social.
 - Fomentar el circ com a eina de desenvolupament comunitari.
- Enfortir les xarxes de relació socioculturals i formatives amb diferents associacions:
 - Mantenir i enfortir les coordinacions d'àmbit local, regional, nacional i internacional.

(Comissió de Circ Social, 2012, p. 2)

En la memòria més actual de l'Ateneu s'afegeixen i matisen més objectius caire genèric que assolir a través del circ social.

- El desenvolupament de la creació artística.
- La millora del domini psicomotor del propi cos.
- El desenvolupament de la capacitat d'interrelació personal.
- La capacitat d'expressar la pròpia opinió.
- La utilització del temps de lleure de manera creativa i no consumista.
- La dinamització comunitària.
- La promoció de la cohesió social.

Per tant, és un projecte pedagògic global, que es nodreix de dos àmbits a l'hora, l'educació artística i

superació, tolerància a la frustració, igualtat de gènere, integració de les diferents ètnies i races. La gran quantitat de disciplines circenses ofereixen un gran ventall de possibilitats, de manera que cada individu pot trobar el seu lloc, en funció dels seus gustos, creativitat i habilitat (projecte circ social Donyet Ardit, 2015).

Prenen aquestes potencialitats de pertença Donyet Ardit explícita en el seu projecte els objectius generals que es proposa a través del circ social en el context en el que intervé, aquests són:

“• Hacer posible la integración social del colectivo joven en situación desfavorecida de la zona norte de Alicante.

• Promover la cohesión entre los barrios que forman la zona norte.

• Integración de la zona norte en Alicante, visibilizando el potencial de la zona.

• Empoderar a los vecinos a través del circo, dándoles herramientas profesionales y creativas” (projecte circ social Donyet Ardit, 2015, p. 51).

seva web oficial, on apunta a:

Els formadors de grups heterogenis i creadors d'espectacles, a partir de la pràctica del circ han de promoure la reflexió i crítica social des d'on neix el projecte de circ i igualtat desenvolupat per Acirkaos en el *II Encuentro de circo social*, inserit dins de l'Acció 4.3 del *Sistemas de apoyo a la juventud*. Amb la incorporació d'aquest projecte en Acirkaos pretenen:

- Educar en valors a través del circ com a disciplina artística.

- Promoure el circ i la seva vessant social.

- Fomentar hàbits saludables.

- Manifestar el circ com a possible via de sortida professional.

- Promoure espais de trobada amb la participació de diferents col·lectius: *Encuentro de formadores*.

- Recolzar processos de formació artística en el circ estimulant la creativitat.

- Treballar amb col·lectius amb menys oportunitats.

Els objectius genèrics del circ social de cada entitat i la finalitat pedagògica, novament remetent a la necessitat de posar en pràctica totes les competències i funcions pròpies de l'educació social que emanen del Codi Deontològic de ASEDES (2007) disponible en ***l'Annex 1***.

Es pot copsar una estreta relació entre els objectius i finalitats pedagògiques prioritàries del circ social i els objectius principals que han d'ocupar als educadors/es socials en la seva tasca, així com en els principis pedagògics propis de l'educació social que es justifiquen en el marc teòric de la investigació. Ja que segons el que apunten les diferents plataformes pròpies de la formació i professió de l'educació social es pot determinar que les instàncies principals que ocupen l'atenció i reptes a assolir coincideixen amb les del circ social. En tant que també evoquen a les particularitats que ha de mostrar el dinamitzador de les pràctiques de circ social.

física i l'educació social, en el qual totes les accions que es duen a terme s'entrellacen i es retro-alimenten, generant nous reptes i propostes entre tots els agents implicats (infants, joves, veïns, mares,...). Cal remarcar que en gran part es vetlla per millorar la capacitat participativa i creativa de la persona dins dels circuits socials i per fomentar la sensibilització i la conscienciació per temes que afecten a la societat. (Comissió de Circ Social, 2015, p.17).

Alguns aspectes que complementen aquests objectius, queden recollit en la memòria 2011, a continuació es citen els que complementen la informació presentada:

- Enfortir el discurs pedagògic de l'Ateneu.
- Transmetre el nostre discurs pedagògic i posicionament envers el circ social als diferents espais i fòrums del món de l'educació formal i no formal i els del sector del circ.
- [...]La Comissió de Formació i Circ Social i els claustres de professors/es com a elements aglutinadors i proactius en la creació de debats, consensos i material que permeten la continuïtat de les línies educatives.
- [...]L'oferiment d'espais per a la participació dels alumnes que han acabat l'Escola Juvenil de Circ.
- I sobretot la cohesió social de tota l'àrea i de la seva conjunció amb tota la resta de l'Ateneu i la comunitat territorial més propera. (Comissió de Circ Social, 2011, p.2).

Finalitat pedagògica

Finalitat pedagògica: "Transformar el món a través de la participació directa, l'educació en valors i l'aprenentatge de les tècniques circenses" (memòria Ateneu Popular Nou Barris, 2010-11, p.9).

La formació i el circ social, són eines de treball de l'Ateneu Popular des dels inicis del projecte. Es tracta d'una proposta de formació artística i d'educació en valors encaminada a la

Des de Donyet Ardit s'emana en el seu projecte de circ social que el circ socioeducatiu queda evidenciat que és una eina veritablement útil per a treballar transversalment habilitats artístiques, psicosocials, culturals i comunitàries. En aquest mateix projecte de Doney Ardit, parafrasejant la Tesis sobre circ social com a eina d'intervenció comunitària de Marcelo Antonio Pérez Daza (2008),

Mitjançant el "*Encuentro de circ i igualtat*" també desitgen treballar el concepte de transversalitat en la perspectiva de gènere, possibilitant la reflexió crítica i l'aprenentatge significatiu en el desenvolupament de les identitats femenines i masculines sense inclinació de gènere i en la igualtat que ha de sustentar la construcció social. (ACIRKAOS: Circo e Igualdad, 2012, p. 6)

La finalitat pedagògica del circ social, segons Acirkaos, és entesa com:

"El Circo Social, actualmente se está utilizando como una forma lúdica e innovadora de trabajo psico-social; primero, por ser un "arte

transformació de la persona i el seu entorn més immediat. És un programa global, on els diferents projectes que es duen a terme es barregen, es retroalimenten, generen nous reptes i noves propostes. Des d'un projecte participatiu com l'Ateneu Popular Nou Barris, en l'apartat de finalitat pedagògica de la Memòria Ateneu Popular Nou Barris (2015) expliquen, que permet assolir fites com:

- "el desenvolupament de la creació artística
- la millora del domini psicomotor del propi cos
- el desenvolupament de la capacitat d'interrelació personal
- la capacitat d'expressar la pròpia opinió
- la utilització del temps de lleure de manera creativa i no consumista
- la dinamització comunitària
- la promoció de la cohesió social" (p.17).

recolza les següents potencialitats tangibles d'aquesta disciplina:

1. Su carácter de arte popular.
2. El riesgo controlado.
3. Práctica en la comunidad.
4. Sentido de comunidad e identidad grupal.
5. El desarrollo de vínculos afectivos.
6. Respeto por el/la otro/a.
7. Logros percibidos rápidamente.
8. La sensibilización a través de las muestras.
9. La autogestión y empoderamiento.
10. Genera factores protectores y socializantes" (p. 44).

Des de Donyet Ardit, atenent les necessitats detectades en el seu context d'intervenció, defensen en el seu projecte com a fonamental: dotar als joves dels barris amb els que treballen, d'un espai propi on sentir-se segurs, integrats, es fomentin les relacions, s'eliminin rols de discriminació social... En tant, que no cerquen simplement generar una alternativa d'oci sinó que l'oci serveixi per arribar a llocs on habitualment l'ensenyança formal i els agents socials no poden arribar, ja sigui per saturació del sistema, falta de recursos o altres factors. L'equip de treball de l'escola de circ està format per artistes de circ professionals i per professionals en l'àmbit socioeducatiu, com mestres, integradors/es i educadors/es socials. (projecte circ social Donyet Ardit, 2015)

popular" que se traslada desde la carpas circenses multicolores para ser practicado en la comunidad y, segundo, como herramienta de intervención comunitaria que busca promover y potenciar habilidades artísticas,

físicas y psico-sociales de quienes lo practican.

La sociedad ha de valorar la calidad de las expresiones circenses, ya sea artísticamente o como un método de

enseñanza no formal, siendo necesario incluir el circo en los planteamientos de las nuevas planificaciones culturales y

educativas. Creemos que un correcto diseño de políticas culturales que fomenten y promuevan el circo en todas sus

expresiones: artística, social y educativa, comportará un enriquecimiento del panorama cultural. Dentro de una política cultural que cree en el arte y la cultura como herramientas de libertad y de formación de las personas, merece la pena defender el circo y sus características –

Col·lectius d'intervenció dels projectes de circ social que es desenvolupen i trets més característics de cada un

Els projectes de circ social que desenvolupa l'Ateneu, que poden incloure's dins el repertori de tallers inclusius amb col·lectius amb risc social que ofereixen, es classifiquen en els col·lectius de destinataris que s'anomenen a continuació:

- Adolescents i joves amb risc d'abandonament de l'ESO: a través de *Èxit - Circ al currículum escolar*, és un projecte que s'emmarca dins el programa *Èxit* depenent del Consorci d'Educació destinat a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO que necessita aprendre amb una altre dinàmica.
- Nens/es, adolescents i joves amb risc

Els projectes de circ social que desenvolupa Donyet Ardit, orientats principalment a col·lectius de persones amb dificultats de caràcter social, poden ser classificats en els col·lectius de destinataris que s'anomenen a continuació:

- Adolescents i joves amb risc d'abandonament escolar, a través del *Programa de Apoyo Escolar (PAE)*, conjuntament amb altres joves i adolescents de la comunitat que segueixen el circuit educatiu de forma ordinària i sense riscos socials

proximidad con el espectador, libertad creativa, combinación de disciplinas- como un espacio social en el cual la creatividad y las artes son protagonistas.

Por otro lado, merece tener en cuenta que el circo es una herramienta valiosa en programas de cohesión social, de integración de grupos sociales en riesgo de exclusión y de trabajo con niños, jóvenes y personas con capacidades diferentes. Asimismo, los jóvenes podrán luchar contra la exclusión con una poderosa herramienta, siendo el circo una vía de salida profesional para los jóvenes” (ACIRKAOS: Circo e Igualdad, 2012, p. 7).

Els projectes de circ social que desenvolupa Acirkaos, ells mateixos inclouen dins el repertori de tallers inclusius amb col·lectius amb risc social que ofereixen, els classifiquen en els col·lectius de destinataris que s'anomenen a continuació:

- Tallers de “Circ Social per a Joves” (Acció 1.2 Iniciatives

Els diferents projectes de circ social s'orienten a diferents col·lectius o àmbits d'intervenció que poden ser objecte de la tasca que ocupa als educadors/es socials. Ara bé, en el moment de delimitar els àmbits d'intervenció propis de l'educació social existeixen varietat de plantejaments i supòsits des dels que classificar-los, són molts els autors que aproximen a orientar classificacions però es prendrà de referència a Trilla (1996), perquè ofereix una mirada global i complexa que dona cabuda al indubtable dinamisme que actualment caracteritza a la societat, i per tant, a l'educació social. Proposta que esdevindria una manera de generar una mirada més ampla i no tant parcialitzada en el desenvolupament de l'educació social. Trilla (1996) introdueix 3 accepcions de l'educació social amb les que procura identificar l'objecte i àmbits d'actuació d'aquesta disciplina. Per determinar les

d'exclusió social per diverses característiques socioeconòmiques i socioculturals, participen diferents centres oberts, centres d'acollida i centres d'atenció especialitzada diürna de Nou Barris, en el que assisteixen amb els beneficiaris a practicar tallers regulars de circ social, s'anomena *circ amb casals infantis i juvenils*.

- Escoles ordinàries de caràcter inclusiu en les que es desenvolupen tallers de circ social regulars amb nens/es propis del circuit ordinari i nens/es amb discapacitats, especialment autisme, anomenat *IntegrARTE*, en coordinació amb *Adimir* (Associació Discapacitats de Montcada i Reixac).
- Adolescents i joves amb risc d'exclusió social per diverses característiques socioeconòmiques i socioculturals conjuntament amb altres joves i adolescents de la comunitat sense riscos socials associats de manera directa, en el projecte anomenat *Fem saluta través del circ i Amics i Circ* en aquest últim els joves poden assistir a les sessions amb amics amb els que vulguin compartir l'experiència.
- Nens/es del barri de Bon Pastor per reforçar competències bàsiques per l'estudi a través de l'aprenentatge de tècniques circenses, emmarcat en el projecte comú de l'AFEV, el Consorci d'Educació i l'Agència de Salut Pública de Barcelona
- Gent gran, tallers de circ regulars amb l'Escola de la Salut de la gent Gran de Verdum en coordinació amb l'equip del Pla Comunitari Verdum, projecte que s'anomena *Gent Gran i Circ*.
- Diversitat funcional, tallers puntuals destinats a persones amb discapacitat física i intel·lectual destinatàries de diferents entitats de l'àmbit que s'apropen a l'Ateneu a realitzar tallers de circ social adaptats a les seves característiques.

associats de manera directa.

- Adolescents i joves amb risc d'exclusió social per diverses característiques socioeconòmiques i socioculturals conjuntament amb altres joves i adolescents de la comunitat sense riscos socials associats de manera directa.
- Nens i nenes de diferents contextos de la comunitat, provinents des de les zones més vulnerables de la comunitat a aquelles que no resten associades amb trets de vulnerabilitat o precarietat.
- Tallers regulars i intensius de tècniques circenses oberts a tots els públics, nivells i edats.

Cal destacar que en qualsevol dels projectes de circ social es treballa a través dels valors i els principis pedagògics que es defensen com a inherents al circ social. Entès aquest, com a eina d'intervenció socioeducativa amb la que impulsar els beneficis biopsico-socials que comporta amb els diferents col·lectius als que es destina.

Juvenils del programa La Juventut en Acció de la UE). Amb joves procedents de diferents realitats socials de Menorca.

- Tallers orientats als joves de la Fundació per a Discapacitats de Menorca (FPDM), la qual inclou a les 14 entitats que treballen per a les persones amb diversitat funcional a Menorca.
- Tallers destinats a les persones ateses en el Centre d'Atenció a la Infància i la Família de Menorca (CAIF), on s'inclouen com a beneficiaris tots aquells menors d'edat que es troben en situació de desemparament o risc d'exclusió social, els quals participen en tallers regulars o puntuals de circ social.
- Projectes d'inclusió social desenvolupats al Centre Penitenciari de Menorca, a través de tallers regulars de circ social. Projecte subvencionat per la iniciativa d'Estalvi Ètic Colònia Caixa Pollença.
- Tallers regulars i

tres parcel·les, emprant el criteri més característic, entès com a clau per aglutinar els fonaments de les diferents praxis que podrien incloure's en cada una de les parcel·les distribuïdes entorn l'objecte que pren la l'educació social en cada cas.

Aquestes tres accepcions les classifica en els següents pilars que conformen els diferents objectes clau de la l'educació social:

1. Dedicat a la sociabilitat de l'individu
2. Centrada en els individus que estan en conflicte social (risc): educació especialitzada i l'Animació sociocultural (entesa com a prevenció).
3. Educació social també té un espai important en la educació no formal.

Amb les tres accepcions, dona cabuda a la intersecció i combinació de les diferents parcel·les que formen part de l'educació social i no configuren àmbits concrets, sinó que combinen diferents característiques de la intervenció, però sense que aquestes entrin en una parcel·la específica i definida. El motiu recau, en que combinen diferents característiques que podrien ser situades en diversos àmbits, ja que configuren i realitzen intervencions que difícilment podrien ser ubicades un àmbit concret i clarament delimitat.

Fruit de les possibilitats d'intersecció Trilla (1996) articula tres propostes més d'accepcions a partir de les possibilitats de combinació que abasteixen les tres esmentades anteriorment. En definitiva amb aquesta teorització ens apropa a concebre la possibilitat d'incloure com a àmbits d'intervenció socioeducativa inherents a l'educació social tants escenaris com realitats socials a abordar en els diferents contextos, incloent en aquestes possibilitats a diferents perfils de persones amb algun factor de risc social associat. D'aquesta manera es pot concebre el circ social com a un àmbit d'actuació relacionat amb l'educació social des del que es poden articular projectes destinats a tants col·lectius específics com necessitats esdevinguin de cada context.

- Activitats de circ social obertes a diferents col·lectius interessats on hi participen entitats socials com la CAD (Casa d'acollida per a Dones de Barcelona), en coordinació amb el Consorci de serveis socials de Barcelona, entre d'altres.
- Nens i Joves sense dificultats o riscos socials associats directament que realitzen formació de circ dins els itineraris que ofereix l'escola de circ de l'Ateneu, anomenats *escola de circ infantil i juvenil*.

Cal destacar que en qualsevol dels projectes de circ social es treballa a través dels valors i els principis pedagògics que es defensen com a inherents al circ social. Entès aquest, com a eina d'intervenció socioeducativa amb la que impulsar els beneficis bio-psico-socials que comporta amb els diferents col·lectius als que es destina.

En les diverses memòries de l'Ateneu (2010-11, 2012-13, 2014, 2015) es fa menció a que des del circ social que desenvolupen s'entenen els valors com a eines que permeten a la persona conèixer en societat i enfrontar-se a diferents situacions i li donen capacitat d'assimilar els canvis i buscar solucions adequades als problemes que s'enfronten al llarg de la seva vida. En totes les memòries referenciades expliciten: el valor és un objectiu que ens proposem en l'educació i que parteix de la idea que tenim de la persona i la societat. És la convicció raonada que alguna cosa és bona o dolenta per arribar a una societat ideal. (memòries Ateneu, 2010-11, 2012, 2014). A l'Ateneu el circ social que es desenvolupa promou i treballa amb els següents valors:
"Solidaritat: El fet d'ésser solidari amb altres, de compartir-ne les idees, els propòsits i les responsabilitats La relació de fraternitat, de companyonia, d'ajuda mútua, que lliga els diversos membres d'una comunitat, col·lectivitat, en el sentiment de pertinença a un mateix grup i en la

En el projecte circ social Donyet Ardit (2015) s'expliciten els valors que desenvolupen i treballen amb els projectes de circ social que porten a terme, aquestes són:

"...algo que el circo lleva de serie: cualquiera es bienvenido al circo. El circo no entiende de razas ni de religiones. El circo no discrimina. En el circo la única norma es el "más difícil todavía" al servicio del espectáculo.

Y por eso el circo es una herramienta de integración tan potente. Y por eso, al enseñar circo, estás educando en valores. Valores tales como:

Autoconfianza: La seguridad de que conseguir lo que parecía imposible depende solamente de ti. Aprender que puedes conseguir todo lo que te propongas.

Creatividad: El circo es el arte de hacer posible lo imposible. Solo hace falta ver las cosas desde otro punto de vista. No hay

intensius de tècniques circenses oberts a tots els públics, nivells i edats.

Cal destacar que en qualsevol dels projectes de circ social es treballa a través dels valors i els principis pedagògics que es defensen com a inherents al circ social. Entès aquest, com a eina d'intervenció socioeducativa amb la que impulsar els beneficis bio-psico-socials que comporta amb els diferents col·lectius als que es destina.

Des d'Acirkaos no expliciten de manera directa els valors genèrics que desenvolupen i treballen amb el circ social, sinó que ofereixen una aproximació d'aquests en cada un dels tallers de circ social que realitzen. A tal efecte, a continuació s'oferirà un recull dels valors que anomenen que treballen en cada projecte de circ social descrits en l'apartat de la seva web oficial on expliquen els projectes de circ social.

Treball en valors: fomentant la participació activa, la integració social, l'acceptació en un nou

Els valors amb els que treballa el circ social en cada una de les entitats analitzades queden en plena afinitat amb els valors que des de diferents instàncies oficials emmarquen i legitimen les pràctiques dels educadors/es socials. Aquests resten acord amb els principis legislatius que recolzen la creació i necessitat de la figura de l'educador/a social i els valors de base des dels que aquesta figura es construeix. S'oferirà una síntesi global dels principals valors que contenen els documents estudiats, dins l'engranatge que esdevé l'educació social.

-**Declaració Universal del Drets Humans** (ONU, 1949): Dignitat humana, llibertat, igualtat, dret a la diferència, la pau, la solidaritat i la tolerància.

-**Carta del Drets Fonamentals de la UE** (UE, 2000): Dignitat, llibertat, igualtat, solidaritat, ciutadania i justícia.

- **Constitució Espanyola** (1978): Dignitat humana, llibertat, justícia, igualtat, pluralisme polític, democràcia i participació.

Els valors amb els que s'entén que es treballa en el circ social per a cada entitat

consciència d'uns interessos comuns.

Superació: Anar més enllà, vèncer límits a través de l'esforç i la constància.

Esforç: Desplegar la força física o moral per vèncer una resistència o aconseguir quelcom vencent dificultats.

Constància: Capacitat de no deixar de ser un mateix. Ser ferm i perseverant.

Cooperació: És l'acció concertada entre els membres d'un grup social amb capacitats complementàries per a la consecució d'un fi comú, amb plantejaments comuns i amb responsabilitat mútua compartida.

Obertura: Estar receptiu al que succeeix al voltant a través de l'atenció, l'empatia i la comunicació de qualitat.

Atenció: Capacitat d'enfocar diverses parts d'una experiència de forma que es facin més vives, més clares, més exactes, més conscients.

Empatia: Facultat de comprendre les emocions i els sentiments externs per un procés d'identificació amb l'objecte, el grup o l'individu amb el qual hom es relaciona.

Comunicació: Acció i procés de transmetre un missatge, establint una relació i una interacció socials positives.

Innovació: Entenem la innovació com l'aportació de quelcom nou amb la intencionalitat de millorar el que ja hi ha a través de la creativitat i la fantasia.

Creativitat: Capacitat de crear amb l'intel·lecte o la fantasia.

Fantasia: És la creació fictícia, imatge il·lusòria, noció quimèrica. És la facultat de formar imatges mentals o representacions dels objectes no presents, de concebre combinacions que no forneix la realitat.

Participació: És la presa de decisions compartida després de conèixer problemes i alternatives des de l'autonomia, la responsabilitat i el compromís.

Autonomia: Qualitat del subjecte que es determina ell mateix independentment de tota constitució

límites y solo tienes que imaginar y poner en práctica tu intuición para que surjan cosas increíbles.

Perseverancia: Tener un objetivo en mente e intentarlo una y otra vez hasta que sale. Descubrir que el trabajo tiene sus recompensas es muy fácil desde el circo.

Riesgo: Cambiar el riesgo del día a día, en comunidades marginales, por el riesgo controlado. Cambiar el riesgo de un destino incierto por la confianza.

Compañerismo: En un mundo competitivo, aprender que tus compañeros/as te hacen mejor. Que entre todos, no solo es más divertido, sino que llegáis más lejos.

Planificación: Todos los eventos que surgen a lo largo del curso de circo social se planifican desde dentro. Son los propios asistentes los que se organizan y trabajan juntos.

Comunidad: Lo que se busca es crear comunidad. Empoderar a los vecinos y que el circo trascienda del taller al barrio. Haciendo participe a todo el mundo.

Tolerancia: Cuando el circo te imbuye, todos los prejuicios quedan a un lado. Es más importante el aprendizaje, el disfrute y la fascinación que cualquier odio o rencor.

Estos valores aparecen, poco a poco, sesión tras sesión. Y todos ellos nacen en el camino hacia el que va orientado todo curso de circo social: la muestra de las habilidades circenses. Al igual que en el mundo del deporte se busca la competición tanto para medir resultados como para exhibirse. En el circo la finalidad es la muestra en sí. El espectáculo. Poner a prueba tus habilidades en forma de show.

La motivación es demostrarle a todo el mundo que tienes algo que mostrar. Revalidarte en tu propia comunidad como algo inesperado y sorprendente. Esa es una de las claves del circo social. Tanto

grup, l'empoderament, treball en equip, creativitat, compromís i diversitat, són els valors que de manera explícita anomenen en els diferents projectes de circ social d'Acirkaos.

externa.

Responsabilitat: Capacitat de respondre d'alguna cosa, de garantir l'acompliment d'una tasca, el compliment d'un deure, de donar-ne raó, etc. Capacitat que té tot subjecte actiu de dret de conèixer i d'acceptar les conseqüències d'un acte propi conscient i lliure.

Compromís: El compliment dels acords assumits.

Diversitat: Fet de viure la realitat d'una manera plural, distinta i enriquidora fomentant espais de normalització i cohesió social.

Normalització: Establir relacions íntimes, positives i interpersonals normalitzant l'entorn, i suprimint les diverses formes de discriminació.

Cohesió social: És la vinculació dels membres d'una col·lectivitat entre ells mateixos i com a grup suprimint les diverses formes de discriminació" (Memòria Projecte de formació i Corc Social, 2010-11, p. 10-11).

També mencionen la importància que pren l'eix crític relacionant la realitat social amb conceptes d'identitat, cultura, gènere...com a constructes que també es treballen a través del circ social de l'Ateneu.

por el potencial "redentor"

como por la capacidad de eclosionar el entorno, el barrio, los vecinos, los familiares, todo. A todo esto lo llamamos La rueda del circo social" (projecte circ social Donyet Ardit, 2015, p. 35-37).

Donyet Ardit en el projecte de circ social (2015), després d'anomenar els valors, emana les bases del mètode d'aprenentatge que fonamentalment caracteritza els projectes de circ social que desenvolupa. Parteix de la idea de que el circ és un mètode d'aprenentatge de caràcter transversal que permet treballar en torn als propòsits que s'han anat anomenant.

"[...] Tiene algo de gimnasia, algo de danza, algo de teatro, algo de música, algo de tecnología, ... Pero se basa en una metodología muy precisa que se asienta en **3 pilares fundamentales:**

1. Cualquiera puede entrar, pero tiene que ir por voluntad propia. Eso quiere decir que aquí no obligamos a nadie. Va quien quiere, porque le gusta y si no le motiva lo

Amb Acirkaos no s'han obtingut documents oficials que ofereixin palesa de la metodologia que segueix per a desenvolupar els projectes de circ social, però arrel del contacte directa amb l'entitat es corrobora que la metodologia que segueixen és similar a la de l'Ateneu, Donyet Ardit i queda emmarcada sota els paràmetres que determina EYCO i la F.E.E.C.S.E. en els documents oficials que posa a disposició en torn

Els principis pedagògics que es desenvolupen en les metodologies del circ social resten molt afins amb algunes de les que es desenvolupen en diferents àmbits de l'educació social. Per tal de poder oferir algunes concrecions que permetin justificar aquesta relació metodològica, s'anomenaran alguns nivells de concreció metodològica comuns en el circ social i en les praxis pròpies de l'educació social, i en el **l'Annex 3** es desenvoluparà i concretarà les bases pedagògiques sobre les que es recolza, per tal que el lector pugui contextualitzar al màxim aquesta informació.

Perspectives en les que es situen aquestes metodologies integren un caire més afí amb les perspectives d'aproximació sociohistòrica. Perquè per les característiques dels beneficiaris a qui es destina resulta més idoni distribuir l'espai en grups on les relacions socials facilitin l'aprenentatge significatiu. Així es procurarà que a través del desenvolupament del **diàleg didàctic** es fomenti l'autoregulació dels participants.

Principi fonamental: **l'adaptació al grup i al subjecte**. Màxima que resta englobada amb la concepció activa dels s

Metodologia per treballar el circ social en cada entitat

La metodologia amb la que es treballa el circ social a l'Ateneu, la descriuen de manera més directa en els apartats en els que especifiquen el paper del formador/a de circ social i els objectius metodològics d'aquest, però en l'article d'Alcántara (2014), ofereix esment algunes de les bases metodològiques per treballar el circ social a l'Ateneu, tals com:

"[...]La **pràctica com a mètode d'aprenentatge:**

Com a exemple,[...] Els malabars contribueixen a augmentar la resistència i a superar les caigudes i les errades. Aquesta, probablement, és la tècnica de circ més ràpida d'aprendre. El procés d'aprenentatge consisteix en una sèrie de passos

que ajuden, per exemple, a superar la frustració dels successius errors desenvolupant capacitats com la concentració, la disciplina, la persistència... Amb aquesta tècnica, les participants se sorprenden del que són capaces de fer amb el seus cossos, mans i peus només amb concentració i entrenament. L'acrobàcia, tant en el seu vessant de terra com en l'aeri, té un component de risc associat que, d'acord amb aquesta pràctica educativa, és minimitzat pel treball del professorat i per les infraestructures utilitzades. És un risc controlat. Permet treballar la confiança i la solidaritat, ja que molts dels exercicis s'han de desenvolupar de manera independent però amb l'ajuda d'una o més persones que facilitin l'execució. Alhora, fomenta el desenvolupament psicològic i físic de la persona perquè requereix esforç i atenció per rebre, entendre i dur a terme les instruccions per fer les diferents figures. Això anima les participants a desenvolupar hàbits saludables que eviten conductes de risc.[...] (Alcántara, A. 2014, p. 26-27).

En altra publicació del mateix autor es concreten els objectius metodològics del formador/a de circ social, aquests fonamentalment són:

“Cuando el formador interviene con un grupo de jóvenes debería poder: • Adaptarse a las características socioeconómicas, culturales y a las habilidades globales de los participantes. • Establecer rápidamente los recursos disponibles que pueden facilitar el desarrollo de las formaciones. • Tener en cuenta los códigos culturales, los ritmos y las costumbres propias de

suficiente no sería justo obligarle. Parece una obviedad pero es esencial.

2. Cada persona aprende a su ritmo. Esto no es un deporte de competición. Aquí se aprende disfrutando y el camino es lo importante. Evidentemente, hay personas a las que les resulta más fácil que a otras, eso también se aprovecha y se adapta el curso para que todo el mundo disfrute y aprenda.

3. Se centran en las habilidades que más les gusten. Aunque es importante aprender de todo y explorar. Hay personas que disfrutan más con ciertas disciplinas. Es importante fomentar su curiosidad e interés en esas áreas.

Basándonos en estos tres puntos fundamentales, la formación en el circo se puede aplicar en cualquier contexto, si bien ha demostrado su potencial en aquellos lugares en riesgo de exclusión.

El poder transformador del circo se ha hecho patente a través de cientos de ejemplos en todo el mundo[...]. (proyecto circ social Donyet Ardit, 2015, p. 38)

al paper del formador/a de circ social i els objectius i dinàmiques que ha de promoure aquest. Per tal de contextualitzar-los a continuació s'esmenta la metodologia en la que s'aglutinen els projectes de circ social, recollida en el *Manual CATE. Programa para el formador circense básico* (2015) elaborat per F.E.E.C.S.E. i EYCO.

“[...]Trabajar en grupos de diferentes tamaños

- en un gran grupo
- varios grupos pequeños
- en pares
- solos

Circuito de entrenamiento

- circuito con diferentes disciplinas (p.ej. trapecio/(spinning plates) y (tight rope))
- circuito con la misma disciplina (p.ej. bolas de malabares/manipulación de clavos/una lista de trucos con spinning plate)
- circuito con un mismo truco (p.ej. rodar hacia adelante en diferentes superficies...)

Concentrarse con todo el grupo en la misma tarea/tema

subjectes destinataris, a la vegada que requereix de que existeixi una participació activa i una coresponsabilitat dels destinataris a qui es dirigeix aquest projecte. S'interpreta que aquestes són necessitats irrefutables per impulsar un desenvolupament integral de les persones:

•**Metodologia participativa i activa.**

•**Metodologia globalitzadora**

•**Metodologia que combini aprenentatges individuals/ individualitzats/ socialitzadors.**

•**Metodologia grupal.**

•**Metodologia d'autoeducació (i de treball a partir de les potencialitats).**

•**Metodologia lúdica.**

•**Metodologia recolzada en rutines i elements estables.**

cada lugar. • Respetar las normas y visión de las cosas de las entidades con las que y en las que se efectúa la intervención. • Favorecer la participación del resto de agentes de la comunidad para favorecer la participación de los jóvenes". (Alcántara, A. 2012, p. 5)

- el docente explica, (paso a paso) el aprendiz hace (paso a paso)
- jugando todos juntos
- compartiendo trucos
- enseñando uno a uno
- usando dibujos o fotos u otros elementos para estimular el interés." (p.53)

El formador/a de circ social per a cada entitat

En el mateix article referenciat anteriorment (Alcántara, 2012), es detallen les responsabilitats del formador/a de circ social específiques de l'Ateneu, aquestes es recullen a continuació:

" Les seves responsabilitats són:

- L'organització i planificació dels tallers de circ.
- Adaptar la realització de la formació en circ als nivells i a les necessitats dels alumnes:
 - Iniciació a les arts circenses
- Perfeccionament de les tècniques
- Introducció de nocions artístiques
- Educar en valors
- Realització de representacions públiques
- Realitzar les formacions en condicions de seguretat
- La gestió del material i la logística.
- L'avaluació de les activitats realitzades, les propostes de continuïtat de les formacions i els nous artistes. Tasques del formador en relació amb els alumnes:
 - Preparar i ensenyar activitats de circ als alumnes

Tant Donyet Ardit com Acirkaos emmarquen les responsabilitats del formador/a de circ social vinculant-ho amb els recents documents oficials creats per EYCO i F.E.E.C.S.E. en les últimes trobades conjuntes. Aquests s'engranen en la recent publicació a mans de les dues plataformes de circ social anomenades, en el *document MANUAL CATE. Programas para el formador circense básico* (2015). A continuació s'exposa la didàctica de responsabilitats que ha de tenir el/la formador/a de circ social:

"Actitud:

- disponible y a la escucha,
- coherente y convincente,
- dinámico y entusiasta,
- equilibrado entre estos,
- empático,
- profesional (puntual, vestimenta adecuada, aspecto, ser un modelo a seguir).

Comportamiento:

- controlar el entorno (grupo, espacio, material, equipamiento),
- cuidar al individuo,
- cuidar las dinámicas de grupo,
- capacidad de adaptabilidad,
- considerar y reaccionar a cualquier sugerencia de los participantes (sin perder el objetivo),
- mejorar y animar a los niños con comunicación verbal y no verbal,
- incorporar los tres roles de liderazgo (policia, enfermero y clown),
- el grupo se divierte (podemos ver el clown) (el policia tiene que estar allí para seguridad, y el enfermero para seguridad eficaz),

Novament el paper del formador/a de circ social en totes les entitats coincideix amb la necessitat de respondre a les funcions i competències pròpies de l'educació social, acord amb el que postula ASEDES (2007) Instàncies que queden detallades en l'apartat de marc teòric disponible en l'*Annex 1*. A més, es pot interpretar que aquestes demanen de posar en pràctica actituds pròpies de l'acompanyament socioeducatiu. S'anomenaran algunes bases irrefutables de l'acompanyament socioeducatiu que cal posar en pràctica en el circ social i com a educadors/es socials, i en l'*Annex 4* es desenvoluparà la justificació i fonamentació d'aquestes de forma detallada. Caldrà fer l'acompanyament en el circ social de manera **individualitzada i personalitzada, acceptant el dinamisme de cada procés, treballant en equip i en xarxa, des d'una concepció holística, fomentant la participació activa, establint un vincle amb els destinataris, respectant la diversitat, mostrant implicació i voluntariat, amb una mirada crítica i practicant una formació constant.**

En l'*Annex 4* també es descriu en detall el paper de l'educador/a social i el que el formador de circ social han de tenir en qualsevol de les pràctiques de circ social que es desenvolupin. Amb aquesta informació el lector podrà contextualitzar totes les bases teòriques que s'aglutinen i es predisposen en el circ social i l'estreta relació que pren amb l'educació social.

tenint en compte les seves habilitats i experiències, amb la intenció de realitzar intervenció educativa que tingui present el desenvolupament global de la persona.

- Adoptar una actitud d'escolta de l'alumne i del grup en relació amb les seves necessitats, evolució i límits.

- Disposar de les eines necessàries per estimular l'alumne a fer que tingui una actitud activa en el seu aprenentatge.

- Tasques del formador en relació amb l'equip educatiu habitual del grup:

- Moltes formacions en circ social es realitzen amb grups que disposen de dinamitzadors, educadors que no són especialistes en circ, casals, Centres ocupacionals...Habilitar-los amb les eines necessàries perquè puguin continuar l'activitat en circ, la gestió de grups i les planificacions de les formacions.

- En relació amb la comunitat:

- Basar la intervenció general del projecte amb la perspectiva que la comunitat continuï el treball educatiu amb els alumnes.

- Contribuir a canviar la percepció que té la comunitat en relació amb els alumnes que tenen dificultats amb el seu entorn, a través de la creació de números artístics, la realització d'activitats de circ o les representacions públiques.

- Límits de la intervenció:

- És difícil poder establir els límits de la intervenció en un treball que engloba la transmissió de tècniques i la pedagogia de les arts circenses, el treball compromès amb persones amb dificultats, el suport a l'equip educatiu i l'organització local. Tot va perquè es formulí amb claredat:

- La finalitat de projecte.
- Les responsabilitats i els límits de la intervenció del formador.
- El paper que adoptin formadors, socis comunitaris i la resta d'agents que entrin en joc" (Alcántara, A. 2012, p. 6).

- adaptar sin perder el objetivo.

Instrucción:

- clara,
- adaptar y readaptar (con ejemplos u otras formas de hacerse entender),
- descomponer la información,
- completa y coherente, corta y simple,
- respetada.

Sensibilidad:

- capacidad de prevenir conflictos y reaccionar a ellos,
- escuchar y estar atentos a cada uno, y al grupo dar espacio a cada uno por igual.

Atención a:

- acogida/relación con la gente,
- voz,
- contacto visual,
- visión periférica y global,
- disposición en el espacio (ubicación).

Comunicación:

- comunicar con cada individuo,
- comunicar con el grupo y crear relaciones internas,
- ser capaz de describir y presentar su trabajo a los padres.

Manejo del tiempo:

- tiempo para las tres partes,
- tiempo para el comienzo,
- ritmo,
- consciencia y manejo de los recursos.

Manejo del espacio:

- logística: el espacio, el material, el grupo (cómo está organizado, eficiente-atractivo),
- cómo despejar el espacio.

División de los roles:

- división e incorporación de los tres roles de liderazgo: enfermero, policía, clown". (MANUAL CATE. *Programas para el formador circense básico*, 2015, p. 58)

➤ RESULTATS ANÀLISI ENTREVISTES:

- **Objectiu:** l'objectiu principal de les entrevistes és el de conèixer les funcions i tasques que desenvolupen els educadors/es socials i formadors/es de circ social de les diferents escoles de circ socials que s'analitzen (Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos). Per tal de contrastar com es desenvolupa i es traslladen les teoritzacions del circ social en cada realitat particular, quines responsabilitats integren els diferents agents d'aquest àmbit d'acció socioeducativa, quina visió integren del circ social en relació a l'educació social, quin és l'estat d'aquesta qüestió en les pràctiques que desenvolupen i quin consideren que hauria de ser. S'aprofundeix en major mesura, en el paper que desenvolupa l'educador/a social en cada escola de circ social analitzada i quin consideren que hauria de ser aquest paper.

- **Ordre:** s'han elaborat dues entrevistes diferents: una dissenyada per als professionals d'aquestes entitats que desenvolupen tasques d'educadors/es socials, i l'altre pels que desenvolupen tasques més pròpies del que s'emmarca com a formador/a de circ social. Ambdós guions de les respectives entrevistes resten a disposició del lector en ***l'Annex 2***, així com les transcripcions de totes les entrevistes realitzades també queda a disposició en ***l'Annex 5***.

- **Validació:** la validació del instrument de l'entrevista s'ha desenvolupat a través de diferents estratègies. D'una banda, a nivell de constructes la revisió ha estat realitzada per judici d'experts (docents experts en recerca i investigació), i d'altra banda s'ha emprat una tècnica de caire més empíric en la que s'ha passat una prova pilot del guió de les entrevistes.

La prova pilot de les entrevistes es va portar a terme amb les companyes dels seminaris de TFG i amb la supervisió de la tutora, en la que es van recollir les aportacions i es van incloure les millores pertinents. Cal destacar que aquesta investigació parteix d'un estudi previ desenvolupat per la mateixa autora d'aquesta recerca, tret que va condicionar en l'elaboració del guió de les entrevistes. Tant és així, que el guió de les entrevistes prenia de referència el guió de l'anterior investigació, donat que aquell havia estat validat al passar aquelles entrevistes a altres professionals de l'Ateneu que en aquesta ocasió no s'han utilitzat com a mostra d'aquesta recerca. Aquest origen de partença ha condicionat a elaborar d'un primer guió d'entrevistes que no ha estat susceptible a incloure gaires modificacions des de la primera proposta de guió de qüestions fins a la definitiva. Motiu pel que no s'ofereix palesa del procés de modificació de qüestions, perquè les diferències no han estat notòries i majoritàriament han consistit en alterar l'ordre d'algunes preguntes i únicament es presenta el guió definitiu de les entrevistes.

- **Codificació:** Per copsar la codificació completa del buidatge d'informació de totes les entrevistes el lector pot consultar ***l'Annex 6***.

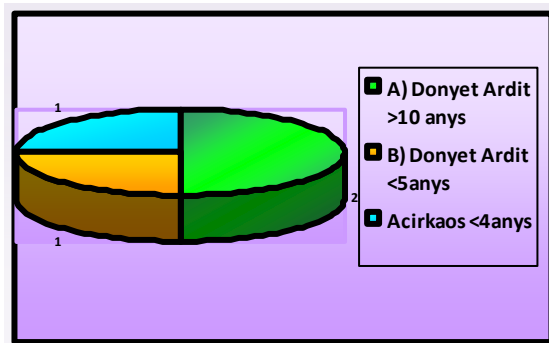
- **Resultats:** com bé s'ofereix palesa en l'apartat de mostra d'aquesta investigació, s'han passat un total de 9 entrevistes. 4 d'elles realitzades a formadors/es de circ social de les entitats de Donyet Ardit i Acirkaos i les 5 restants realitzades a professionals de les tres escoles de circ analitzades, els quals són i/o desenvolupen rols d'educadors/es socials en les respectives escoles de circ social. A continuació s'exposen els resultats d'aquelles qüestions que han estat més significatives per les respostes obtingudes en les entrevistes. La finalitat d'acotar la informació obtinguda amb les entrevistes és la de presentar en el cos del treball només aquella informació més rellevant per a la temàtica que s'estudia. La totalitat de les preguntes analitzades i buidatge d'informació obtinguda amb totes les preguntes de les entrevistes resta a la disposició en ***l'Annex 6***. Per aquest motiu en algun moment en el que s'exposen els resultats, poden no ser consecutives l'enumeració de les preguntes, ja que el guió de les preguntes pels formadors/es de circ social és diferent a les dels

educadors/es socials. En l'Annex 6 l'anàlisi de les entrevistes resta en ordre i primer s'exposen les d'un perfil professional i després l'altre, però en aquest cas s'exposaran a la vegada les preguntes d'ambdós tipus de professionals i s'agruparan per temàtiques relacionades en funció del contingut que expresen els entrevistats. Pel que només es farà al·lusió a aquelles preguntes i respostes que contenen informació més rellevant per a la recerca i amb aquesta organització es facilitarà el contrast de les respostes d'un perfil professional i altre.

- **Escola de circ i temps treballant en aquesta:**

1. **En quina escola de circ social treballes i quant temps portes en aquesta entitat?**

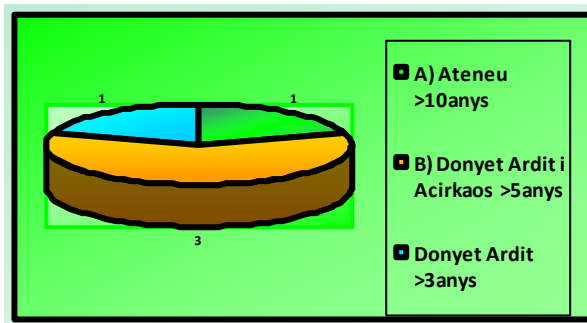
- **ENTREVISTES FORMADORS/ES DE CIRC SOCIAL:**

Resultats: Totes els/les formadors/es de circ social entrevistats/des han contestat aquesta qüestió. La meitat d'aquests porten una trajectòria de temps prou significativa: Dos entrevistats de Donyet Ardit porten més de 10 anys i l'altre formador entrevistat d'aquesta entitat porta 3 anys. Mentre que el formador de circ social entrevistat d'Arcikaos porta 4 anys en l'entitat

- **ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS:** **Resultats:** Totes els/les educadors/es en el circ social entrevistats/des han contestat aquesta qüestió. Més de la meitat una trajectòria de temps prou significativa com a educadors/es socials en les respectives escoles de circ social: Un educador de l'Ateneu porta 10 anys, dues entrevistades de Donyet Ardit i una de Acirkaos porten 5 anys i l'educadora restant de Donyet Ardit porta 3 anys. Cal destacar que una educadora especifica que entén que la

seva entitat (Donyet Ardit) és encara un projecte d'escola de circ social.

- **Funcions i responsabilitats en l'escola de circ social:**

2. **Quines són les teves funcions i responsabilitats dins d'aquesta?**

- **ENTREVISTES FORMADORS/ES DE CIRC SOCIAL:** **Resultats:** es pot observar en el buidatge d'aquesta qüestió en l'Annex 6. que tots/es els formadors han de tenir les competències per desenvolupar les funcions, tasques, responsabilitats i actituds pròpies dels formadors/es de circ social, acord amb la metodologia que caracteritza a aquest àmbit. Tot plegat resta descrit en la taula d'anàlisi comparatiu entre les diferents entitats (en apartat: *contextualització a través anàlisi documental*). Ara bé, algun formador/a de circ social també realitza funcions de perfil professional polivalent com per exemple, comptabilitat, secretariat, representant

de l'entitat en reunions de trobades amb plataformes de circ social, vocal, organitzador de convencions, programador, formador i avaluador de programes de circ social, dinamitzador d'equip de comunicació i formació, etc. Es detecta a aquest caràcter de gestió i dinamització comuna de l'entitat, on tothom participa en la mesura que pot. (veure taula disponible en **Annex 6**)

- **ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS:** **Resultats:** Es pot copsar que tots els educadors socials entrevistats combinen funcions de coordinació i gestió més tècnico-administrativa, a més de tota la part pedagògica de l'entitat, (posar en comú diferents col·lectius i projectes), la dinamització, programació, coordinació, seguiment, avaluació dels projectes de

circ socials, coordinar la finalitat pedagògica de participació comunitària, de representant, organització, coordinació, comunicació i dinamització entre entitats, trobades pedagògiques i de formació, administracions públiques, ajuntaments, administracions i professionals de serveis socials, plataformes de circ social, formadors i participació en comissions de formació de formadors i comunicació, etc. Però a més, els educadors/es de Donyet Ardit combinen aquestes tasques amb les de realitzar projectes de circ social sota el rol de formadors de circ social assumint les consignes, funcions i tasques metodològiques pròpies d'aquest perfil (detallades en l'anàlisi documental de la investigació).

2. Quines són les teves funcions i responsabilitats dints d'aquesta?				
DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
a) Funcions formador circ social + caràcter pedagògic+ rols polivalents	A) Educadors/es socials en el circ social en Donyet Ardit que a més de desenv. funcions de formador/a de circ social acord amb la metodologia pròpia descrita en la taula d'anàlisi comparatiu entre les diferents entitats (en apartat: <i>contextualització a través anàlisi documental</i>), també realitzen funcions de perfil professional polivalent i de caràcter pedagògic (gestió i coordinació administrativa i pedagògica de l'entitat, organització, coordinació, programador, formador, avaluador i comunicació de tallers i programes de circ social, representant de Donyet en trobades amb plataformes de circ social, organitzador de convencions, dinamitzador d'equip de gestió i formació, etc.)	<p>✓ (E. Esti): "Gestión y coordinación de la asociación. Monitora socioeducativa en el taller de circo con jóvenes"</p> <p>✓ (E. Nur): "Desde 2011 hasta Junio de 2015, he impartido talleres en el Centro Socioeducativo Municipal del barrio Juan XXIII 2º Sector de Alicante a niños y niñas de 8 a 12 años 1 vez por semana, en período escolar. Y desde 2012 hasta la actualidad imparto también los talleres de circo para adolescentes en el IES Las Lomas, del mismo barrio.[...]Además formo parte de los grupos de gestión, administración y pedagogía de la asociación.</p> <p>✓ (E. Tan): "Formo parte del grupo de Gestión y de Formación. Asisto eventualmente los miércoles al taller con adolescentes, y estoy echando una mano en la impartición del taller "Tardes de circo" con peques. Me estoy encargando de la comunicación y organización de este taller con los padres, recibos, control de pago. En todo lo demás voy colaborando en lo que me va cuadrando por ganas y tiempo"</p>	3	60%
B) Funcions caràcter pedagògic+ rols polivalents i de gestió	B) Educadors/es socials en el circ social en Acirkaos i Ateneu que exclusivament desenv. Funcions polivalents des de les gestions més tècniques a les més pedagògiques: (gestió i coordinació tecnico-administrativa i pedagògica de l'entitat, (posar en comú diferents col·lectius i projectes), dinamitzar i coordinar la finalitat pedagògica de la participació comunitària, representant de l'entitat, organitzador i coordinador en trobades i convencions amb plataformes socials diferents, organització, coordinació, programador, seguiment, avaluació i comunicació de diferents projectes de circ social, coordinant-se amb joves, veïns, administracions	<p>✓ (E. Ant) "Ha anat canviant una miqueta perquè[...]en aquest temps ens hem anat actualitzant també les feines tècniques, el projecte s'actualitza, llavors vas canviant també una miqueta el que fas[...]a trets generals hi ha com una part de coordinació tècnica a nivell de pressupostos, gestió tècnica, facturacions, professors, nomines, tot això i ha una altre part de coordinació, podríem dir més pedagògica, però amb el sentit de intentar posar amb comú els, les diferents grups, col·lectius, projectes que n'hi han a la casa i que puguin treballar conjuntament aquesta finalitat pedagògica... tot el foment de la participació podríem dir en aquest sentit. Informació i atenció al públic i...en grans trets aquesta seria les tres línies de treball, això significa dons que ... de parlar amb pares, amb mares, muntar un projecta amb els joves, organitzar projectes amb els professors, fer reunions amb tècnics d'ajuntament, responsables del consorci de Barcelona, entitats</p>	2	40%

	d'ajuntaments i de serveis socials, educadors de carrer, altres entitats, dinamitzador d'equip de gestió i formació, producció tècnica, formador de formadors, etc.)	del barri, educadors de carrer, tota aquesta lògica" ✓ (E. Ann): "Coordinadora Pedagògica de Proyectos: gestión administrativa, redacción, seguimiento y evaluación de proyectos, producción técnica, Formadora de Formadores"		
	Total de respostes	5	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

- **Funcions i responsabilitats els educadors/es socials en l'escola de circ social:**

3. Creus que fas tasques pròpies del teu àmbit professional d'educador social? Per què?

➤ ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS:

Resultats: Es detecta que tots els educadors/es socials en el circ social reconeixent les seves funcions, tasques i competències pròpies de l'àmbit de l'educació social a desenvolupar. Tot i així coincideixen en matisar - els educadors/es de l'Ateneu i Acirkaos- que es veuen condicionats per haver d'assumir més tasques de gestió tècnica tenen menys temps per ocupar-se directament de tota la part pedagògica que també han d'assumir, coordinar i gestionar. Tot i això tots ells desenvolupen tasques pròpies de l'educació social com: observació del context grupal i individual, acompanyament als processos individuals i grupals amb la gestió dels conflictes que aquests porten inherents, acompanyament a l'entorn familiar i coordinació amb els agents socials i educadors/es que també treballen amb les persones beneficiàries, seguiment i avaluació del grup i de les necessitats individuals, treballar de forma integral amb les persones, detecció de situacions de risc a l'entorn, posar en relació i participació a la persona amb la seva comunitat per poder transformar-la de manera global a la vegada que es transforma i millora la situació de la persona, s'assumeixen reptes individuals i col·lectius de millora a través del procés que es treballa a través del circ social. Es pot copsar doncs, que el fet d'assumir la gestió més tècnica limita el temps de dedicació de la part pedagògica que també ha d'assumir en alguns casos aquesta mateixa figura.

3. Creus que fas tasques pròpies del teu àmbit professional d'educador social? Per què?				
DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes

<p>a) Sí + funcions formador de circ social + rol polivalent</p>	<p>A) Educadors/es socials en el circ social en Donyet Ardit que a més de desenv. funcions de formador/a de circ també realitzen funcions de caràcter pedagògic consideren si realitzen tasques de l'àmbit de l'educació social molt clares, talc com: observació del context grupal i individual, acompanyament als processos individuals i grupals amb la gestió dels conflictes que aquests porten inherents, acompanyament a l'entorn familiar i coordinació amb els agents socials i educadors/es que també treballen amb les pers. beneficiaries, seguiment i avaluació del grup i de les necessitats individuals, treballar de forma integral amb les pers, detecció de situacions de risc a l'entorn, posar en relació i participació a la pers amb la seva comunitat per poder transformar-la de manera global a la vegada que es transforma i millora la situació de la persona, s'assumeixen reptes individuals i col·lectius de millora a través del procés que es treballa a través del circ social.</p>	<p>✓ (E. Esti): "Sí. Aunque no soy educadora social, he trabajado en proyectos sociales (especialmente con infancia y juventud) desde 2007. Creo que el acompañamiento de procesos grupales como un taller de circo, son herramientas muy útiles para trabajar el desarrollo de habilidades personales y sociales. [...] creo que la figura del/la educador/a social tiene tareas muy claras en una escuela de circo: observación del contexto grupal e individual de lxs usuarixs, acompañamiento en los momentos de conflicto personal o grupal, conocimiento del entorno familiar/educador del alumnado y establecimiento de estrategias de intervención en situaciones de riesgo, coordinación con lxs agentes sociales/educadores que están trabajando con el mismo alumnado, seguimiento y evaluación del grupo y de sus individuxs, entre otras."</p> <p>✓ (E. Nur): "[...]no tengo formación de educadora social. Mi formación es en Enfermería y en Antropología Social y Cultural. Pero desde una parte personal y práctica me ha interesado siempre la educación y lo social, como un tándem que me parece inseparable [...]Entonces, asumiendo mi papel como educadora social en la asociación en la que trabajo, sí creo que se realizan tareas del ámbito profesional de la Educación Social ya que intentamos trabajar con nuestros grupos de una forma integral. Partimos del primer contacto con cada persona desde su individualidad, pasamos por la relación que se genera en el grupo más cercano que formamos en los talleres. También intentamos poner nuestra mirada en el IES y en sus familias. Además enmarcamos a esa persona en la comunidad, barrio y ciudad en que vive, para finalmente situarla y situarnos en un contexto mucho más global que nos envuelve a todos y todas."</p> <p>✓ (E. Tan): "El trabajo con los participantes desde una actividad lúdica y cooperativa que los fideliza en un primer momento y permite trabajar con ellos de una manera "sutil" todo el tema social, asociativo. Además el circo es una disciplina que combina de manera perfecta lo artístico con lo deportivo y creativo por lo que todas las personas tienen cabida en esta actividad. Plantea retos individuales y colectivos que favorece ir superando trabas y barreras, sean estas propias o comunes.[...]pese a que estamos comenzando a ponernos objetivos más cuantificables, el circo en sí mismo, el juego ya es un fin. Buscamos crear un espacio que sea un oasis ante la realidad que se tiene, un espacio de igualdad, de juego y de felicidad donde ir superando los miedos y los prejuicios que se tienen y donde mostrar otra realidad de respeto y motivación"</p>	<p>3</p>	<p>60%</p>
<p>a) Sí + rol polivalent</p>	<p>B) Educadors/es socials en el circ social en Acirkaos i Ateneu que exclusivament desenv. Funcions polivalents des de les gestions més tècniques a les més pedagògiques consideren que sí desenvolupen tasques pròpies de l'àmbit de l'educació social però han de dedicar més temps a les de gestió tècnica.</p>	<p>✓ (E. Ant): "Si... jo si que crec que faig tasques pròpies del àmbit professional però si agaféssim i féssim com una forquilla, des de lo que és major tasques de la gestió i de la línia pedagògica i... major tasques del treball amb persones... jo podria dir-te que estic en el mig tirant cap a la gestió tècnica no estic treballant directament amb ...persones a vegades en projectes puntuals sí, per tant, són tasques de l'educació social, però més dintre d'un marc de gestió.</p> <p>✓ (E. Ann): "Algunas sí , pero no mayoritariamente"</p>	<p>2</p>	<p>40%</p>
	<p>Total de respostes</p>	<p>5</p>	<p>100% de respostes obtingudes amb la qüestió</p>	

- **Característiques principals del circ social:**

4. Quines creus que han de ser les característiques d'un circ per ser considerat social? (veure taula de buidatge disponible en **Annex 6**)

- **ENTREVISTES FORMADORS/ES DE CIRC SOCIAL:** **Resultats:** la meitat dels entrevistats en el moment de destacar les característiques que ha de tenir el circ social, donen més importància a donar la cabuda pertinent als valors pro socials i metodològics amb els que treballa el circ social (descrits en l'apartat d'anàlisi documental del treball). Mentre que l'altre meitat diposita més importància a donar prou cabuda al plantejament i disseny d'objectius específics a nivell grupal i individuals amb cada projecte de circ social, els quals han de treballar holísticament amb la persona i impulsar millores individuals, socials i comunitàries a través de les metodologies del circ social.

4. Què és per a tu el circ social? Què consideres que el diferencia del circ en general o del contemporani? (veure taula de buidatge disponible en **Annex 6**)

- **ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS:** **Resultats:** Absolutament tots els entrevistats coincideixen en que el circ social posa l'èmfasi en el component i objectius pedagògics de caire holístic, els quals permeten treballar transversalment de forma integral, impulsant el contingut socioeducatiu, els valors pro-socials amb els que treballa, el impacte en la societat, obtenint així una forta repercussió com a eina de transformació social. En el circ contemporani la tècnica i el resultat circense és el que té major rellevància. Alguns expliciten: “el circo social va más allá de la técnica y el divertimento de una forma consciente y planificada, poniendo el énfasis en el proceso más que en el fin. Es decir, los objetivos están más enfocados al crecimiento individual y grupal de las personas con las que se trabaja en relación a su contexto social y cultural que con la técnica de circo. Sin abandonar, claro esta, este aspecto” (E. Nur). “Conocer cuál es su realidad e intentar mejorarla en la medida de lo posible, facilitando su mejor inserción en la sociedad, adquirir herramientas que lo conviertan en una persona capaz de solucionar conflictos y problemas por sí mismo/a y de saber tomar las decisiones adecuadas en función de cuál sea la meta que se ha planteado alcanzar.” (E. Tan).

- **Figura educador/a social en el circ social:**

6. Quin creus que ha de ser el paper del/la educador/a social dins un projecte de circ social? (veure taula de buidatge disponible en **Annex 6**)

- **ENTREVISTES FORMADORS/ES DE CIRC SOCIAL:** **Resultats:** la majoria dels formadors/es de circ social entrevistats coincideixen a identificar les mateixes necessitats que els educadors/es socials de l'àmbit, en el moment d'anomenar quines haurien de ser els encàrrecs de l'educador/a social dins el circ. Destaquen el mateix uns i altres: caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques composades per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador/a pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins relacionades o de caire social, sent una figura que també aporti visió integradora que aporti major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa que es desenvolupa a través del circ social. Tot i que reconeixen la necessitat d'incorporar més eines per treballar més amb la comunitat, els formadors no apunten tant a la necessitat de que l'educador es coordini amb l'administració i la comunitat, aquesta vessant sembla que la manifesten més directament els educadors/es socials del circ social entrevistats.

5. Creus que és necessària la figura de l'educador/a social dins d'un projecte de circ social? I en concret en el vostre? De quina manera?

- **ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS:** **Resultats:** Tots els entrevistats coincideixen en afirmar i destacar com a necessària la figura de l'educador/a social en el circ social. Tots menys un, afegeixen matisos en relació a que caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques composades per Educador/a Social i formador/a de circ social,. On l'educador/a pogués fer

un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins relacionades o de caire social. Esdevenint una figura que també aporti visió integradora, eines per treballar més amb la comunitat, amb l'administració, que aporti major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa del circ social.

5. Creus que és necessària la figura del /la educador/a social dins d'un projecte de circ social? I en concret en el vostre? De quina manera?				
DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
A) Sí	A) S'entén necessària la figura de l'educador/a social en els projectes de circ social sense afegir matisos al respecte	➤ (E. Tan): " Sí"	1	20%
B) Parelles pedagògiques en cada projecte de circ social	B) Sí, és necessària la figura de l'educador/a social en el circ social. Caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques compostes per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins relacionades o de caire social, figura que aporti visió integradora, eines per treballar més amb la comunitat, amb l'administració, que aporti major perspectiva	<p>✓ (E. Ant): "Si... jo crec que si que si que és important aaa...si puguéssim fer equips, si tinguéssim pressupost per equips en el que hi ha el formador de circ i l'educador social per a nosaltres seria fantàstic a l'hora de desenvolupar els projectes que fem, per exemple el que fem amb adolescents que comencem ara al gener-febrer seria ideal, hem de comptar[...] amb una altre lògica amb educadors de carrer o amb els educadors de casals de joves, teixir complicitats que ens permetin tirar-ho endavant [...]el perfil del formador de circ social té un gran perfil d'educador social i a més és el que ens falta a nivell de finalitats pedagògiques, d'eines, però sí que seria necessari [...]és a dir puguéssim fer els equips educatius de formador de circ- educador social seria genial! Però no donem per fer-ho, però seria fantàstic que hi haguessin més educadors socials treballant conjuntament! Per exemple s'hi hi hagués... com a mínim un parell d'educadors socials més que estiguessin treballant directament a les classes o un, seria guai"</p> <p>✓ (E. And): "Si, lo creo. Creo que debería llevar un seguimiento individualizado de los participantes del taller, y marcar unos objetivos con cada uno/a. Que se trabaje codo con codo con los formadores para hacer evaluaciones de las sesiones, de los objetivos trabajados y conseguidos, a nivel grupal e individual."</p> <p>✓ (E. Esti): "Es imprescindible. Combinar las habilidades circenses con la conciencia del aprendizaje-evolución del alumnado sólo se puede conseguir si están ambos perfiles en la escuela. En nuestra escuela, el sentido de que una asociación como Donyet esté volcada en un proyecto así es precisamente el que tenga un componente social. Donyet no es una asociación de profesionales del circo ni lo ha pretendido nunca, tiene un recorrido amplísimo que ha sabido encender y mantener la llama del circo viva en Alicante y creo que un proyecto de escuela de circo socioeducativo forma parte de la maduración de una asociación que abandera el circo desde 1997 y que puede abrir muchos nuevos caminos para lxs que ahora estamos y para lxs que se van uniendo. Además, el apellido social no lo entiendo únicamente como de "intervención social" sino también como exploración y coordinación con los colectivos y entidades que están operando en la ciudad/país y con los que nos sentimos en</p>	4	80%

	socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa.	<p>consonancia”.</p> <p>✓ (E. Nur): “Nuestro proyecto,[...] intenta centrarse ahora en una zona periférica y empobrecida de Alicante catalogada como en “riesgo de exclusión social”. Nuestra intención no es solo trabajar con personas de esta zona sino generar un espacio educativo mediado por el Circo en el que podamos integrar personas de diferentes zonas y ámbitos socio-económicos de la ciudad. Entendemos por tanto que es importante que la figura del educador social esté presente de forma que haya alguien que tenga una visión integradora, que piense en como trabajar con la comunidad, con la administración, que tenga una perspectiva de los talleres más socioeducativa y con capacidad de planificación, organización y evaluación”</p> <p>✓ (E. Ann): “Si, sería interesante que se contemplará esta opción y el E.S formará parte del equipo; aunque hay proyectos que está más justificado que en otros.En nuestro proyecto la E.S tiene varias tareas(especificadas con anterioridad), y no necesariamente hace una intervención directa (acompañando al formador) en los talleres; su función es mas de supervisión y apoyo para los formadores a la hora de poner en práctica sus clases de circo , dando coherencia pedagogica a la acción socio-educativa.”</p>		
	Total de respostes	6: (E.And) formadora de circ social va voler respondre a aquesta qüestió pertinent al guió d’entrevista als educadors/es socials en el circ social	120% de respostes obtingudes amb la qüestió	

- **Trets a destacar del circ social en relació amb l’educació social:**

8. Què ens pots explicar del vostre projecte de circ social com a eina de transformació social? (veure ambdues taules de buidatge disponibles en *Annex 6*)

- **ENTREVISTES FORMADORS/ES DE CIRC SOCIAL: Resultats:** Els 3 formadors/es de circ social que han contestat a aquesta qüestió destaquen que amb les pràctiques de circ social com a eina de transformació social poden comprovar com els destinataris es relacionen més positivament entre ells, més respectuosament, obtenen millores acadèmiques, millores en la seva autoestima i capacitats de superació, responsabilitats, perden por, desenvolupen major creativitat, milloren en habilitats circenses, psicomotricitat, força, flexibilitats...durant el transcurs dels projectes de circ social. A més manifesten que s’han aconseguit anar teixint xarxes de col·laboració en el territori, s’han visibilitat els projectes de circ social i els participants ho senten com a espais propi important pel seu desenvolupament.
- **ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS Resultats:** Tots els entrevistats que han contestat a la qüestió apunten a les potencialitats i beneficis que aporta i es treballen a través del circ social en les seves entitats de referència. Es considera que val la pena recollir les seves paraules per destacar aquests aspectes als que apunten com:

(E. Ant): “Aquest amb el plantejament de la finalitat pedagògica es veu molt clar que treballem en tres cercles concèntrics, un és la persona, treballem circ però treballem amb la persona, la persona pot aprendre a través de fer malabars temes de superació, esforç o confiança en si mateixa, o podem treballar una sèrie de competències. Treballem amb la persona i sempre treballem amb la persona però amb grup, al treballar amb grup podem fer temes de confiança en l’altre, suport mutu, treball en equip, cooperació permet treballar tot això [...]també aquest tema de la confiança, en un i en l’altre, llavors treballem amb la persona, treballem amb el grup i sempre treballem amb la comunitat més propera. Això vol dir [...]porto un taller de circ o un

espectacle a la comunitat, el institut, la plaça, l'associació, l'Ateneu. Llavors al portar aquest regal jo estic tenint una percepció positiva de mi mateix i a l'hora de la comunitat a la que vaig, però és que a més la comunitat també construeix una perspectiva positiva sobre la meua persona, [...]és on podem esborrar [...]aquests prejudicis que poden haver-hi[...] Dons aquí podem veure molt clar aquest punt de transformació social, a més el fet que puguem treballar competències, personals, grupals i comunitàries, són les mateixes competències que treballem en el circ, que parlàvem de superació o esforç, escolta, comunicació, cooperació, suport mutu, treball en equip i transformació social, són les mateixes que podem posar al concepte de participació, llavors poder aprendre aquestes competències per a la transformació social [...] Personals, grupals i comunitàries dintre d'un projecte com l'ateneu et permet encara elaborar més aquesta lògica de transformació social, tens la base per analitzar la teua realitat i fer per transformar-la per canviar-la.”

(E. Nur): “Transformar la sociedad es un objetivo que, en mi opinión, requiere de un análisis de las cosas que no nos gustan de dicha sociedad para después caminar de la forma más consecuente posible hacia otros lugares. Para nosotros este ejercicio es un proceso grupal que vamos definiendo y realizando poco a poco. El circo es nuestra herramienta. Y la elegimos porque [...]Nos ofrece la posibilidad de trabajar la imaginación, la creación, el cuerpo, las emociones, las relaciones entre personas, de superarnos, nos pone delante retos, nos alimenta el alma. Nuestra experiencia es que hemos conseguido en un ámbito muy cercano y personal generar cambios en chicos y chicas con las que trabajamos, como por ejemplo:[...] De no comunicarse casi con nosotros a buscarnos para expresarnos problemas que tienen personales. [...]A través de nosotros han conseguido conocer servicios municipales del barrio y han empezado a utilizarlos. Hemos hecho excursiones en las que han conocido otras ciudades y otras escuelas de circo como Nou Barris en Barcelona o el Espai de Circ en Valencia. Además de haber asistido a actuaciones de compañías profesionales de Circo.

9. CONCLUSIONS

"[...]L'educació sempre està oberta a la possibilitat de créixer, de desenvolupar-se[...]"Jolonch, A.(2002),

El procés d'investigació ha sigut dinàmic i ha comportat constants correccions i modificacions en tots els apartats del treball, per tal d'anar-ho dotant de la màxima coherència amb la realitat que anava esdevenint.

Després de dur a terme tot el procés d'investigació, amb el respectiu buidatge, anàlisi d'informació i contrast dels resultats, es poden oferir unes conclusions d'aquest estudi. Per tal d'analitzar els resultats i les orientacions obtingudes amb aquesta investigació esdevé necessari partir dels objectius inicials de la recerca, els quals implícitament inclouen els interrogants de pertinença.

-El primer objectiu específic plantejat, al que cal oferir la resposta que suscita aquest estudi és el següent: *1.1 Conèixer el circ social com a eina socioeducativa de transformació social.*

Després de l'estudi realitzat i recolzant la informació i teoritzacions que emanen del marc teòric, l'anàlisi documental i resultats de les entrevistes, per justificar el que s'entén com a **transformació social** es parteix de concebre la importància de la necessitat de crear espais on les persones puguin veure's motivades a participar d'una manera directa, en un recurs creat per la mateixa societat, amb l'objectiu de respondre a les pròpies necessitats socials. Alguns autors del marc teòric que apunten això, com per exemple Freire en (1967), defensa que és així, com s'aconsegueix canviar la realitat de la persona i per tant, la transformació social. Acord també, amb els plantejaments exposats de Colom en (1997) i partint de l'actual situació de l'administració pública descrita en el marc teòric, -és la mateixa societat qui ha de promoure entitats que donin resposta als problemes de la ciutadania convidant-la a participar, d'una manera activa i directa, en la que les mateixes respostes siguin proporcionades des de la societat- en consonància també, amb el que diuen Úcar i Llana (2006).

Així també, s'aconsegueix apropar a les persones del barri a la possibilitat d'anar-se introduint en la participació dels diferents espais, serveis i gestions que ofereix la comunitat i convertir-se en protagonistes d'aquesta transformació. Tot plegat, comporta la presa de contínues decisions, que tenen una important conseqüència per un mateix, pels altres i com és evident, per a la societat. És per això, que la **visió del circ social**, es fonamenta també en un dels models de psicologia comunitària, proposat en el text de "Discusiones sobre psicología Comunitaria" de Alfaro (2004), el qual apunta també als models de les teories ecològiques com la que postula Bronfenbrenner (1987), on a través del circ social, es cerca generar que l'entorn sigui capaç de potenciar certes habilitats o recursos per fer front a les problemàtiques que es vivencien en la quotidianitat. A través del circ social es generen experiències que neixen des de la pròpia comunitat i no queden mai allunyades de la realitat social. Conseqüentment, es promou el constant contacte de les persones amb els espais comunitaris que van sorgint. D'aquesta manera, -com bé conflueixen els autors referenciats en el marc teòric-, es permet la transformació de la societat. No només arrel de compartir normes amb la comunitat, sinó que també, a través de diferents espais de relació i participació ciutadana.

Tant és així, que es corrobora que mitjançant el circ social, s'aconsegueixen factors socialitzadors i protectors, capaços d'ajudar a evitar diverses conductes de risc. Com també, es permet generar un espai de reflexió al voltant de les necessitats i interessos dels/es diferents participants, on s'incentiva el diàleg i es requereix indispensablement de les competències del formador/a de circ social (desenvolupades en l'anàlisi documental) que permeten exercir de catalitzador de processos per a aconseguir tot això (Montero, 2005, Circo Ambulante, 2007, Circo Socio-educativo, 2007). En paraules del mateix Antonio Alcántara de l'Ateneu, el circ social s'enten com:

El Circo Social es un proceso de enseñanza-aprendizaje de técnicas circenses que tiene como finalidad la inclusión de personas en situación de riesgo social y el desarrollo de su comunidad. En una propuesta pedagógica de este tipo se consigue estimular la creatividad y promover las aptitudes sociales de los participantes. Estos pueden mejorar y desarrollar sus facultades relativas a la cooperación, la solidaridad, el esfuerzo, la superación, la comunicación, la autoestima y la participación a partir del aprendizaje de técnicas como el trapecio, la acrobacia, las malabares, los equilibrios y su posterior muestra. (Alcántara, A. 2012, p.2).

Tot plegat, s'ha posat **en contrast amb les funcions i competències pròpies de l'educació social i els professionals del circ social**, com bé es pot copsar en la taula extreta del codi deontològic de l'educador/a social, ASEDES (2007) -a disposició del lector en **l'Annex 1-** la qual queda referenciada en el marc teòric i analitzada en l'anàlisi documental. Així s'ha evidenciat que una de les primeres conclusions extretes en aquest estudi és **que el circ social esdevé una eina de transformació social plenament vinculada i en consonància a l'educació social i a les metodologies pròpies d'aquesta professió**. Com bé es recolza en l'anàlisi documental i s'ofereix la justificació ampliada en **l'Annex 3 i 4**, on es detalla la informació recollida envers a les metodologies pròpies del circ social i l'educació social. Trets que també queden emmarcats al llarg de les teoritzacions del marc teòric i en l'apartat de la taula d'anàlisi de dades de caràcter comparatiu de les tres escoles de circ social estudiades. On es destaca com cal posar en pràctica en el circ social bases irrefutables de l'acompanyament socioeducatiu que coincideixen amb les dels educadors/es socials. Caldrà doncs, fer l'acompanyament en el circ social de manera individualitzada i personalitzada, acceptant el dinamisme de cada procés, treballant en equip i en xarxa, des d'una concepció holística, fomentant la participació activa, establint un vincle amb els destinataris, respectant la diversitat, mostrant implicació i voluntarietat, amb una mirada crítica i practicant una formació constant.

Per acabar de destacar la plena afinitat i l'estreta relació entre els objectius i finalitats socioeducatives prioritàries del circ social i dels educadors/es socials, seguint la línia en la que s'exposa el marc teòric de la investigació i recollint afirmacions obtingudes en les entrevistes. Es destaquen alguns plantejaments en torn al circ social exposats en l'entrevista amb Antonio Alcántara:

*"[...] El circ social amb el plantejament de la finalitat pedagògica es veu molt clar que **treballem en tres cercles concèntrics**, un és la **persona**, [...]la persona pot aprendre a través de fer malabars temes de superació, esforç o confiança en si mateixa, on podem treballar una sèrie de competències. Treballem amb la persona i [...] amb el **grup**, al treballar amb grup podem fer temes de confiança en l'altre, suport mutu, treball en equip, cooperació[...]. **i sempre treballem amb la comunitat més propera**. Això vol dir que jo com a persona amb el meu grup, porto un taller de circ o un espectacle en aquesta comunitat, el institut, la plaça, l'associació, l'Ateneu. Llavors [...] **estic tenint una percepció positiva en mi***

mateix, i a l'hora de la comunitat a la que vaig, però és que a més, la comunitat també construeix una perspectiva positiva sobre la meva persona. Llavors és aquí on entrem en un d'aquests elements de transformació social, [...]A més el fet que puguem treballar competències, personals, grupals i comunitàries, [...]et permet elaborar més aquesta lògica de transformació social, tens la base per analitzar la teva realitat i fer per transformar-la per canviar-la."(E.Ant., 2016)

- El segon objectiu específic de pertinença al que es pot oferir resposta després de realitzar l'estudi és: *1.2. Identificar els rols dels diferents agents de participació.*

Després de l'anàlisi de les tres escoles de circ social (Ateneu, Donyet Ardit i Acirkaos), així com de les dues plataformes de circ social en les que s'emmarquen (EYCO i P.E.E.C.S.E.) s'arriba a la conclusió de que **existeixen principalment 3 perfils principals d'agents professionals en el circ social: A) Professional de gestió administrativa B) Professional de gestió socioeducativa i pedagògica C) Formador/a de circ social.** Aquests, en la realitat de les practiques de circ social estudiades **es presenten de manera heterogènia i cal diferenciar aquests 3 perfils per consolidar uns criteris comuns en els agents professionals de les escoles de circ social del nostre context.**

Una vegada vistos i analitzats aquests perfils i tenint en compte el paper, funcions i competències de l'educador/a social descrit per ASEDES (2007). Perfil que ha estat analitzat i posat en contrast en relació a cada una de les instàncies principals que emmanen i ocupen els constructes i objectes principals dels cirks socials estudiats – anàlisi comparatiu i descriptiu que es pot consultar en la taula d'anàlisi de dades de caràcter comparatiu entre les tres escoles de circ social estudiades -, es pot concloure demostrant que la figura professional que correspon a l'agent de gestió socioeducativa i pedagògica i la figura professional del formador/a de circ social, per les competències, funcions i responsabilitats que se li assignen queda en plena consonància i pot ser assumida per la figura professional dels educadors/es socials.

Ara bé, cal destacar que per poder ser un rol professional en plena concordança i coherència amb el del/a educador/a social caldria ampliar la formació acadèmica que s'ofereix en el Grau d'Educació Social i revisar els plans d'estudis que es proposen. Per ampliar i incloure-ho en l'oferta formativa, a través de donar-li cabuda tractant temes especialitzats de circ social reconeguts en el pla docent d'un crèdit de formació complementària, com podria escaure's, en el crèdit anomenat "*art i cultura en l'educació social*", per tal de possibilitar incloure i abogar el reconeixement d'aquest estudi de circ social. Possibilitant l'adquisició d'una formació reconeguda i de qualitat que permeti especialitzar-se per aprendre a adaptar aquesta metodologia circense amb tot el potencial que permet assolir quan s'articula com a eina de treball amb els diferents àmbits d'actuació de l'educació social. Caldria oferir una cabuda similar a la que actualment existeix en el Grau d'Educació Social amb el teatre social. On es compta amb el reconeixement i possibilitat d'oferta formativa especialitzada en altres arts escèniques com esdevé el teatre social, matèria que s'inclou i es reconeix en el pla d'estudis de la formació del Grau a través d'un crèdit de caràcter optatiu.

En la mateixa línia, al estudiar el que postulen les últimes línies de treball proposades pel futur per la P.E.E.C.S.E. s'ha copsat que també fixen aquests reptes per avançar en el reconeixement i bones pràctiques de circ social. En el buidat de notes de l'última assemblea de la P.E.E.C.S.E., document a disposició en ***l'Annex 7***, (IV assemblea de la

P.E.E.C.S.E. celebrada del 22-24 de maig 2015) de manera explícita es van manifestar aquestes línies de treball, enteses com a reptes de futur:

1. Formació de formadors, homologar la formació de circo (como formador), buscar conexiones con la universidad. Se comenta que Carampa tiene dos líneas (artística y pedagógica) con la universidad y se expone el caso de Sevilla que es la universidad la que se les acercó para pedir un máster. Buscar titulaciones a nivel público, abogar por un reconocimiento e igualdad a las otras artes escénicas, como la Danza, que está reconocido como grado, ir en esa dirección.
2. Colaborar con instituciones públicas para realizar talleres, formaciones.
3. Trabajo de base con la población local: población empobrecida, grupos culturales diversos, con población "normalizadas", con los objetivos de transformación social y, políticamente, incluir y visibilizar el circo [...] (IV assemblea P.E.E.C.S.E, 2015, p.3).

En aquesta mateixa línia, en l'anàlisi de les entrevistes realitzades a tots/es els professionals que realitzen funcions d'educadors/es socials en el circ social es reafirmen aquestes necessitats. En tant, que tots aquests agents destaquen com a ideal oferir la possibilitat de consolidar parelles educatives formades per educador/a social i formador/a de circ social en els projectes de circ social. Actualment el major impediment per fer-ho possible són els reduïts pressupostos amb els que compta el circ social, en tant que com s'ha copsat en l'anàlisi, esdevé com a filosofia prioritària el fet de que el circ social s'emmarqui en termes d'autogestió comunitària per tal d'assolir tots els objectius que es poden treballar amb el circ social. A continuació, s'exposa un fragment d'entrevista a Antonio Alcántara, en la que s'ofereix palesa d'aquestes necessitats:

(E. Ant): "[...]si pogéssim fer equips, si tinguéssim pressupost per equips educatius en el que hi ha el formador de circ i l'educador social per a nosaltres seria fantàstic a l'hora de desenvolupar els projectes que fem, [...]el perfil del formador de circ social té un gran perfil d'educador social i a més és el que ens falta a nivell de finalitats pedagògiques, d'eines, però sí que seria necessari [...]Però no donem per fer-ho, però seria fantàstic que hi haguessin més educadors socials treballant conjuntament! [...]” (E. Ant., 2016).

10. LÍNIES DE FUTUR

“Actuar sobre la realitat i canviar-la, encara que sigui una mica, és l'única manera de provar que la realitat és transformable.” E. Galeano

Amb tot aquest estudi en profunditat es poden fixar les següents línies de treball prioritàries:

- **Com s'ha comentat a les conclusions, cal incorporar el circ social en el currículum de formació del Grau d'Educació Social, en format de crèdit de formació complementària, inclòs en el pla docent de l'assignatura d'Art i Cultura en l'educació Social, o bé, en el resta de la formació d'una manera més significativa, a través de crèdits com per exemple, el d'Animació Sociocultural i Educació en el Temps de Lleure entre d'altres possibilitats.**
- **El col·legi d'Educadors/es socials hauria de fomentar la visió del circ social com a metodologia de treball de l'Educació Social.**
- **Millorar tota la intervenció, metodologies, avaluacions i impacte de l'ús del circ social tenint en compte la formació del professional de l'educació social.**

11.REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Acirkaos.** (2015). *IV Encuentro de circo social*. Disponible en: <http://www.acirkaos.org/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Acirkaos.** (2015). *Proyectos de circo social*. Disponible en: <http://www.acirkaos.org/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Aguado, X., Fernández, A.** (1992). *Unidades didácticas para primaria II: Los nuevos juegos de siempre*. Zaragoza: Inde Publicaciones.
- Aguilar, S.; Fabrè, D.** (2015). El paper de l'educador social dins el circ: estudi sobre... L'Ateneu popular 9 Barris. *Quaderns animació i educació social*. (22), p. 1-24. SSN: 1698-4404. Disponible en:
http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/veintidos/index_hm_files/resultats%20circ%20social.pdf [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- AIEJI.** (2005). *Marco conceptual de las competencias del Educador Social*. Disponible en: <http://aieji.net/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Alcántara, A.** (2007). *Dossier pedagògic Limbus*.
- Alcántara, A.** (2012). El formador del Circo Social. *Quaderns animació*, 2 (16),p. 1-9. ISSN: 1698-4404. Disponible en:
[http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/diciseis/EL%20FORMADOR%20DE%20CIRCO%20SOCIAL%20\(1\).pdf](http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/diciseis/EL%20FORMADOR%20DE%20CIRCO%20SOCIAL%20(1).pdf) [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Alcántara, A.** (2014). El circ social: una eina educativa per a l'apoderament. *Directa*, 3 (373), p. 26-27. Disponible a:
http://www.apcc.cat/media/upload/pdf//20141125_circ_social_directa373_editora_14_20_1.pdf Disponible també en:
<https://educaciotransformadora.wordpress.com/2014/12/11/el-circ-social-una-eina-educativa-per-a-lapoderament/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Alonso, I. , Funes, J.** (2009). L'acompanyament social en els recursos socioeducatius. *Revista d'Intervenció Socioeducativa*, (42), p. 27- 45. Disponible en:
<http://www.raco.cat/index.php/educaciosocial/article/viewFile/165627/241215> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- ASEDES.** (Ed). (2004). *Código deontológico del Educador/a social*. Disponible en:
<http://www.eduso.net/red/codigo.htm> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- ASEDES.** (Ed). (2007). *Documentos profesionalizadores*. Barcelona: Grafox, S.L. Disponible en:
<http://www.eduso.net/archivo/docdow.php?id=143> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Bauman, Z.** (2007). *Miedo líquido: La sociedad contemporánea y sus temores*. Barcelona: Paidós Ibérica. 2007.
- Bauman, Z.** (2007). *Tiempos líquidos*. Barcelona: Tusquets.
- Bisquerra, R** (1989) *Metodos de investigación educativa. Guía práctica* . Barcelona: CEAC.
- Bisquerra, R.** (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla
- Codi odontològic de l'educador i l'educadora social (2007). Barcelona: ASEDES
- Blanco, O.** (2000) "Introducción", en *Cultura popular y cultura de masas*. Zubieta (comp.). Buenos Aires: Paidós. p. 17-21.
- Bortoleto, M. A. C.** (2006). "Circo y Educación Física: los juegos circenses como recurso pedagógico". *Revista Stadium* (195), p. 5-15. Disponible en:
http://www.asociacionaccent.com/informa_recursos_talleres/malabares_3_juegos_circenses_pedagogia.pdf [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Bortoleto, M. A. C., & Machado, G. A.** (2003). Reflexões sobre o Circo e a Educação Física. Santo André: Corpoconsciência, 2(12), pp.36-69.
- Bortoleto, M. A. C.** (Org.) (2008). *Introdução à pedagogia das atividades circenses*. Jundiaí: Fontoura, 2008. Fragments disponibles en:

<http://www.rbceonline.org.br/revista/index.php/RBCE/article/view/63/71> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Bonil, J.; Sanmartí, N. ; Tomás, C. ; Pujol, RM. (2004). "Un nuevo marco para orientar respuestas a las dinámicas sociales: paradigma de la complejidad." *Revista Investigación en la escuela*, nº 53, 2004. Disponible en:

http://www7.uc.cl/sw_educ/educacion/grecia/plano/html/pdfs/linea_investigacion/Educacion_Ambiental_IEA/IEA_004.pdf [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Bourdieu, P. (1988). *Homo academicus*. Stanford University Press.

Bronfenbrenner, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano*. Barcelona: Paidós. (Edición original en inglés en Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press, 1979).

Caride, J. A., & Cartea, P. Á. M. (2001). *Educación ambiental y desarrollo humano*. Ariel. Disponible en:

<http://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=240821> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Castells, M. (2004): La era de la información. Fin de milenio. Siglo XXI. México. Disponible en: <http://books.google.es/books?id=2xck150mxd0C&printsec=frontcover&dq=Manuel+castells+2004,+la+era+de+la+informaci%C3%B3n&hl=es&sa=X&ei=IMLGT-6ECsSAhQfor9CZCw&ved=0CDsQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

CEESC. (2007). *Documentos profesionalizadores*. Barcelona: Grafox, S.L. Disponible en: <http://www.eduso.net/archivo/docdow.php?id=143> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Chaves, Mariana (2006). Juventud negada y negativizada: representaciones y formaciones discursivas vigentes en la Argentina contemporánea. *Revista Última Década* Nº 23. Viña del Mar: CIDPA. Disponible en:

<http://www.cidpa.cl>. 24/5/2007 [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Circo Ambulante. (2007). *Área circo social*. Document disponible en:

<http://www.circoambulante.cl> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Cirque du Monde. (1998). *Circo Social*. Disponible en: <https://www.cirquedusoleil.com/en/about/global-citizenship/social-circus/cirque-du-monde.aspx> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Cirque du Soleil. (2007). *Social Action*. Document disponible en: www.cirquedusoleil.com [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Circo para todos. (2007) *Proyecto circo para todos*, Colombia. Document disponible en:

<http://innovemos.unesco.cl/esp/circuitos/eyt/innovaciones/samancali/index.act>. [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Colom, A. ; (1998): Educación no formal. Editorial Ariel, S. A. Barcelona. Disponible en:

<http://books.google.es/books?id=Eeus0Bz4hZ0C&pg=PA62&dq=Colom,+A.&hl=es&sa=X&ei=kuvET-nCO8eJhQfC4OT0CQ&ved=0CDkQ6AEwAQ#v=onepage&q=Colom%2C%20A.&f=false> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

C. Vidal (ed.). *Mètodes d'investigació en educació*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Comissió de formació i circ social de l'Ateneu Popular de Nou Barris (2014). *Memòria pedagògica*. Disponible en: <http://www.ateneu9b.net/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

De Blas, X. i Mateu. (2000). Malabarismos desde la Praxiología Motriz. *Libro de actas del V Seminario Internacional de Praxiología Motriz. Centro Galego de Documentación*. P. 69-88. Galicia: Ediciones Deportivas-INEF. Disponible en:

<http://www.deporteyciencia.com/wiki.pl?Libro> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

De Blas, X. y Mateu. (2007). Malabarismos desde la Praxiología Motriz. *Libro de actas del V Seminario Internacional de Praxiología Motriz. Centro Galego de Documentación*. Galicia: Ediciones Deportivas-INEF. Disponible en:

http://www.deporteyciencia.com/wiki.pl?Libro_Circo/EF_Articulos_Expresion_Corporal

Delors, J. (1996): *La educación encierra un tesoro*. Madrid. UNESCO-Santillana. Disponible en:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590so.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Del Rincón, D., Latorre, A., Arnal, J., y Sans, A. (1995). *Técnicas de investigación en Ciencias Sociales*. Madrid: Dykinson.

Del Rincón, D. (1997). *Metodología cualitativa orientada a la comprensión*. Barcelona: EUDIOC.

Dewey, John (1922). "Education as politics". En Middle works of John Dewey. Carbondale, Southern Illinois. University Press, 1983, Vol. 13, pág. 334.

Donyet Ardit (2015). *Proyecto circo social*. Disponible en: <http://donyetardit.blogspot.com.es/> I també disponible en: <http://www.proyectodonyet.es/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Dorio, I.; Sabariego, M. y Massot, I. (2004). Características generales de la investigación cualitativa. En R. Bisquerra (Coord.). *Metodología de la investigación educativa*. P. 204-219. Madrid: La Muralla.

Estrade, S.; Fullana, J.; Pérez, M. (2009). Observatori Socioambiental de Menorca Institut Menorquí d'estudis (OBSAM) (Coord.). *Context socioeconòmic de Menorca*. Disponible a:

<http://www.obsam.cat/documents/informes/Context-socioeconomic-Menorca.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

European Youth Circus Organization. (Ed. Van I.). (2015). *Formación Manual Europea de CATE circo para adultos. Programas para el formador circense básico*. Programa Europeo. 2012-1-DE2-GRU06-11396. Disponible en:

<https://plataformaescuelasdecirco.files.wordpress.com/2015/05/manualcate.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Illich, I. (2012 [1971]). *La Sociedad desescolarizada*. Buenos Aires: Ediciones Godot

Infantino, Julieta. (2005). *La carcajada y el asombro a la vuelta de la esquina: Nuevos artistas circenses en la ciudad de Buenos Aires*. Tesis de Licenciatura, CD 1. Departamento de Ciencias Antropológicas, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires. 1ªEd. ISBN 978-950-29-0000-1. Disponible en:

http://www.conicet.gov.ar/new_scp/detalle.php?keywords=&id=23184&articulos=yes [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Infantino, Julieta y Raggio, Lilana (2007). "La Identidad de los Jóvenes artistas circenses. ¿Cómo se construyó en diálogo con las políticas culturales estatales?" ponencia presentada en las VII Jornadas de Estudio y Narrativa Folklórica, Santa Rosa, La Pampa. Disponible en:

http://www.conicet.gov.ar/new_scp/detalle.php?keywords=&id=23184&articulos=yes [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Infantino, J. (2009). *El arte como herramienta de intervención social entre jóvenes en la ciudad de Buenos Aires. La experiencia de "Circo social del sur"* en Medio Ambiente y Urbanización. Nº 69. Niños, niñas y jóvenes como agentes de cambio. Andrea Tammarazio (Editora responsable). Buenos Aires: Instituto Internacional de Medio Ambiente y Desarrollo, IIED- América Latina. Pp. 35-54. Disponible en:

<http://pindoramacircus.com/stories/documentos/article/3528/Julieta%20-Infantino-El-arte-como-herramienta-de%20intervencion-%20social-entre-jovenes-en-la-ciudad-de-Buenos-Aires-La-experiencia-de-Circo-Social-del-Sur.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Infantino, J. (2012): "Cultura, jóvenes y políticas en disputa. Prácticas circenses en la ciudad de Buenos Aires". Tesis Doctoral con mención en Ciencias Antropológicas. Buenos Aires: Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires. Disponible en:

<http://www.circonteudo.com.br/stories/documentos/article/3530/Cultura,%20J%C3%B3venes%20y%20Pol%C3%ADticas%20en%20disputa.%20Tesis%20Infantino.%20Final%20%281%29.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Infantino, J. (2013). El Circo de Buenos Aires y sus Prácticas: definiciones en disputa. Departamento de Ciencias Antropológicas, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires. v. 15, n. 2, p. 277-309. Disponible en:

<https://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCkQFjAB&url=https%3A%2F%2Fpe.riodicos.ufsc.br%2Findex.php%2Ffilha%2Farticle%2Fdownload%2F2175-8034.2013v15n1-2p277%2F26073&ei=YPe3VMi5BYGtUzqZhPgO&usq=AFQjCNF8Q8MXCQPAmv3KXbWnWrE4mu1i2Q&sig2=sXYEB4sj5U5Ynj0eeiZfdg> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Infantino, J. (2013). Arte circense en la ciudad de Buenos Aires. Procesos de organización colectiva y disputa política. VII Jornadas Santiago Wallace de Investigación en Antropología Social. Sección de Antropología Social. Instituto de Ciencias Antropológicas. Facultad de Filosofía y Letras, UBA, Buenos Aires. Disponible en:

<http://www.aacademica.com/000-063/131.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Inverno, J. (2003). *Circo y Educación Física: otra forma de aprender*. Barcelona: INDE Publicaciones

Ferrer i Guardia (1906). "L'Escola Moderna" Francesc Ferrer i Guàrdia. Textos pedagògics ISBN: 84-7602-262-X

- Ferrer, M., Falgàs, R.M., Formariz, A. (coords.).** (2011). *Carta a qui ha d'ensenyar persones adultes i joves*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació.
- Faure, E.** (1972): *Aprender a ser: informe*. Madrid. Ed. Alianza
- Freinet** (1976). *Por una escuela del pueblo*. Barcelona: Fontanella.
- Freinet** (1976). *Técnicas Freinet de la Escuela Moderna*. Mexico: Ed. Siglo XXI.
- Freire, P.** (1967). *La educación como práctica de la libertad*. Madrid: Siglo XXI.
- Freire, P.** (1970). *Pedagogía del oprimido*. Madrid: Sigo XXI.
- Gaquiere, R.** (1992). Les arts du cirque: Jongler a l'ecole. *Revue EPS1* (58), 28-30.
- Gauthier, D.** (2000). *Las bases del nuevo circo*. Disponible en:
http://www.deporteyciencia.com/wiki.pl?Libro_Circo/EF_Articulos_Expresion_Corporal [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Gómez, P.** (diciembre, 2007). El circo en la escuela como proyecto. Una propuesta significativa para el desarrollo de los contenidos de la Educación Física escolar. *Revista Educación Física y Deportes* (115). Disponible en: <http://www.efdeportes.com/efd115/el-circoen-la-escuela.htm> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- González, M. R.; Gascó, J. L.; Llopis, J.** (2011). Relaciones entre outsourcing y estrategia en los ayuntamientos españoles. *Auditoría Pública* nº 53 (2011), pp. 33 – 46. Disponible en:
<http://www.auditoriapublica.com/hemeroteca/pag%2033%20a%2046.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Gramsci, A.** (1967) *La formación de los intelectuales*. México: Ed. Grijalbo.
- Gramsci, A.** (1974) *Literatura y Vida Nacional*. Buenos Aires: Ed. Grenica.
- Jara, J.** (2004) *Los juegos teatrales del clown; El navegante de las emociones*. Barcelona: ED. Novedades Educativas.
- Klotiarenco, M. A.** (1996) *Notas sobre Resiliencia*. Santiago, centro de estudios y atención del niño y la mujer (Ceanim). Santiago, Chile: Unicef
- Lacarrieu, Mónica y Pallini, Verónica** (2001) "La gestión de "patrimonio(s) Intangible(s)" en el contexto de las políticas de la cultura". En: *Primeras Jornadas de Patrimonio Intangible Memorias, Identidades e Imaginarios Sociales*, Comisión para la Preservación del Patrimonio Histórico de la ciudad de Buenos Aires
- Latorre, A. del Rincón, D. Arnal, J.**(1997) *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Hurtado ediciones.
- La Tarumba. (Ed.).** (2007). *Desarrollo Social*. Disponible en: <http://www.latarumba.com/desarrollo.html> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Llena, A.; Heras, P. Costa, S.** (2002):"La figura profesional y la formación en Educación Social: en construcción. *Nuevos retos de la pedagogía social: la formación del profesorado*. Salamanca: SIPS
- Libreros, M. E. R., & García, M. D. C. C. Poema pedagógico, de A. Semionovich Makarenko. *Perfiles Educativos*, 34(135).
- Marinchicuepa.** (2006) *El Circo Social desde la visión de Machincuepa*. Disponible en:
<http://www.machincuepacircosocial.org> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Melendro, J.** (2012) Jornada formativa: Escenarios de la intervención con menores y jóvenes en riesgo social. Ponencia Final: nuevas tendencias en la intervención social con adolescentes y jóvenes en riesgo social. Disponible en:
http://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/InfanciaFamiliarVoluntariado/InfanciaFamilia/Publicaciones/JORNADAS%20MARZO%202012/PFinal_NuevasTendencias2.pdf [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Merino, R; Fuente, G;** (2007) : Sociología para la intervención social y educativa. Editorial Complutense, S.A. Madrid. en:
http://books.google.es/books?id=sayWuQTCDMIC&pg=PA66&dq=%C2%B7%C2%B7%09Merino,+R;+Fuente,+G;+%28+2007%29+:+Sociolog%C3%ADa+para+la+intervenci%C3%B3n+social+y+educativa.&hl=es&sa=X&ei=KuvET4_CDMbG0QW-xemuCg&ved=0CDkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]
- Montero, M.** (2005). *Introducción a la Psicología Comunitaria*. ED. Paidós: Buenos Aires.
- Montero, M.** (2005). *Teoría y practica de la psicología Comunitaria*. ED. Paidós: Buenos Aires
- Montero, M.** (2005). *Hacer para Transformar*. ED. Paidós: Buenos Aires
- Morin E.** (2000). Els set coneixements necessaris per a l'educació del futur.

Barcelona: UNESCO. Disponible en:

<http://www.unescocat.org/fitxer/516/setconeixements.pdf> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Musitu, Herrero, Cantera, Montenegro (2004). Introducción a la psicología comunitaria. UOC.Barcelona.en:

<http://books.google.es/books?id=jMQSEPB1bkC&pg=PP1&dq=%C2%B7%09Musitu,+Herrero,+Cantera,+Montenegro+%282004+%29:+Introducci%C3%B3n+a+la+psicolog%C3%ADa+comunitaria.&hl=es&sa=X&ei=BOET9XiAcTJ0QWWn7itCg&ved=0CDwQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Neil, A. (1994). *Summerhill. Un punto de vista radical sobre la educación de los niños*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

Oñañón Barragán, Teresa; Marco Antonio Coelho Bortoleto. (2014). "Todos a la pista: el circo en las clases de educación física." *Apunts. Educación física y deportes* [en línea], 2014, Vol. 1, Núm. 115 , p. 37-45. Disponible en: <http://www.raco.cat/index.php/ApuntsEFD/article/view/276029/363961> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

P.E.E.C.S.E. (22-24 de febrer 2013). Alcántara. A. (Coord.). *1er Encuentro de Asociaciones y Proyectos formativos en Circo Joven, Circo Amateur y Circo Social*. Realitzat els dies 22, 23 y 24 de febrer, en Llinars del Vallès, Barcelona. Disponible en: <https://educaciotransformadora.wordpress.com/2013/03/19/1er-encuentro-de-asociaciones-y-proyectos-formativos-en-circo-joven-circo-amateur-y-circo-social/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

P.E.E.C.S.E. (2015). *Acta del iv encuentro de la feecse en madrid, 22-25 mayo 2015*. Disponible en: <https://plataformaescuelasdecirco.wordpress.com/actas-asambleas/> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Pérez, M. A. (2008). *El circo social; como herramienta de intervención comunitaria para la prevención de conductas de riesgo psicosocial: un estudio cualitativo a partir de las vivencias de adolescentes y jóvenes del programa Previene-Conace de circo social de la comuna de Maipú. Tomo I.* (tesis de pregrau). Universidad santo Tomas., Santiago de Chile. Disponible en:

http://www.redcircosocial.cl/descargas/tesis_circo_social%20marcelo_circo%20ambulante.pdf [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Pestalozzi, J. H., & Cabanas, J. M. Q. (1988). *Cartas sobre educación infantil*. Tecnos.

Pitarch, R. (2000). Los juegos malabares: justificación educativa y aplicación didáctica en la ESO. *Apunts. Educación Física y Deportes* (61), 55-61. Disponible en:

<http://www.revista-apunts.com/es/hemeroteca?article=435> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Proyecto Circo socio-educativo. (2007) *Experiencia de Circo social en Cerro Navia*. Unidad de Prevención, Comuna segura-Previene. Chile. Disponible en:

http://www.cerronavia.cl/index.php?option=com_content&view=article&id=88&Itemid=106 [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Raggio, Liliana (2005). *De las necesidades básicas a la construcción de autonomía. Una contribución desde la perspectiva antropológica al estudio de las políticas sociales*. Tesis de Maestría en Administración Pública-UBA. Mimeo.

Reglero, M.(2007): 'Pobreza y exclusión social' a Merino, R. ; de la Fuente, G.(2007): Sociología para la intervención social y educativa. Ed. Complutense. Madrid.

<http://books.google.com/books?id=2xck150mxd0C&printsec=frontcover&hl=es#v=onepage&q&f=false> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Rincón, D. del (2000). "Metodología cualitativa orientada a la comprensión". En: J. Mateo;

Rousseau, J. (1762). *Emilio o de la educación*. Madrid: EDAF Ediciones.

Rubio, José.; Varas, Jesús. (1997): *El análisis de la realidad en la intervención social*. Madrid: Editorial ccs.

Seibel, B. (2005). *Historia del Circo*. ED. El Sol: Argentina.

Smitter, Y. (2006). *Hacia una perspectiva sistémica de la educación no formal*. *Laurus*, 12(22), 241-256. Disponible en:

<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=76102213> [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Tezanos, J. F. (2001). *La sociedad dividida: estructuras de clases y desigualdades en las sociedades tecnológicas*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Trilla, J. (1996). "L'aire de familia" de la "pedagogia social". *Temps d'Educatió*. (15) 1r. semestre, p. 9-56.

Trilla, J (2002): El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI. Editorial Graó, de IRIF, S.L. Barcelona

Ucar, X.; Llana, A. (2006). *Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria*. Barcelona: Graó.

UNESCO (1989) "Recomendación sobre la salvaguardia de la cultura tradicional y popular", 25ª Conferencia General, 15 de noviembre, París. Disponible en: www.portal.unesco.org [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

UNESCO (1995) "Nuestra Diversidad Creativa", Informe de la Comisión Mundial de Cultura y Desarrollo, París. Disponible en: www.portal.unesco.org [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

UNESCO (2001) "Declaración Universal de la UNESCO sobre la Diversidad Cultural", 31ª Conferencia General, París. Disponible en: www.portal.unesco.org [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

UNESCO (2003) "Convención para la salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial", 32ª Conferencia General, 17 de octubre, París. Disponible en: www.portal.unesco.org [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Vergara, A. (2004) *Proyecto Circo de los jóvenes de bastión popular Bogota*. Vd. Zumar. Disponible en:

https://es.wikibooks.org/wiki/Programas_de_desarrollo_social/Circo_de_j%C3%B3venes [consultat entre octubre 2015 i juny 2016]

Williams, Raymond (2003 [1976]) *Palabras Clave. Un Vocabulario de la cultura y la sociedad*. Buenos Aires: Ediciones Nueva Visión.

Yúdice, George y Toby Miller (2004). "Introducción: Historia y teoría de la política cultural", en *Política Cultural*. Barcelona: Editorial Gedisa.

ANNEX 1: El quadre esquematitza la correlació entre funcions i competències. *Figura 1* : codi deontològic de l'educador i l'educadora social, ASEDES, 2007, p.46-47

Documentos profesionalizadores

EL CUADRO ESQUEMATIZA LA CORRELACIÓN ENTRE FUNCIONES Y COMPETENCIAS:

FUNCIÓN	COMPETENCIA
Transmisión formación, desarrollo y promoción de la cultura.	<ul style="list-style-type: none"> • Saber reconocer los bienes culturales de valor social¹. • Dominio de las metodologías educativas y de formación. • Dominio de las metodologías de asesoramiento y orientación. • Capacidad para particularizar las formas de transmisión cultural a la singularidad de los sujetos de la educación². • Dominio de las metodologías de dinamización social y cultural. • Capacidad para la difusión y la gestión participativa de la cultura.
Generación de redes sociales contextos, procesos y recursos educativos y sociales.	<ul style="list-style-type: none"> • Pericia para identificar los diversos lugares que generan y posibilitan un desarrollo de la sociabilidad, la circulación social y la promoción social y cultural. • Conocimiento y destreza para crear y promover redes entre individuos, colectivos e instituciones. • Capacidad para potenciar las relaciones interpersonales y de los grupos sociales. • Capacidad de crear y establecer marcos posibilitadores de relación educativa particularizados. • Saber construir herramientas e instrumentos para enriquecer y mejorar los procesos educativos. • Destreza para la puesta en marcha de procesos de dinamización social y cultural³.
Mediación social, cultural y educativa.	<ul style="list-style-type: none"> • Conocimientos teóricos y metodológicos sobre mediación en sus diferentes acepciones. • Destreza para reconocer los contenidos culturales, lugares, individuos o grupos a poner en relación. • Dar a conocer los pasos o herramientas de los procesos en la propia práctica. • Saber poner en relación los contenidos, individuos, colectivos e instituciones.

(Continúa)

- ¹ Bienes de valor social entendidos en la línea propuesta por el informe de la UNESCO «La educación encierra un tesoro»: ético y cultural artístico-científico/tecnológico y económico/social.
- ² Sujetos de la educación se refiere a los individuos, grupos o comunidades que intervienen en la acción socioeducativa.
- ³ Desarrollo cultural de las comunidades y los colectivos.

Documentos profesionalizadores

(Continuación)

FUNCIÓN	COMPETENCIA
<p>Conocimiento, análisis e investigación de los contextos sociales y educativos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Capacidad para detectar las necesidades educativas de un contexto determinado. • Dominio de los planes de desarrollo de la comunidad y desarrollo local. • Dominio de métodos, estrategias y técnicas de análisis de contextos socioeducativos. • Pericia para discriminar las posibles respuestas educativas a necesidades, diferenciándolas de otros tipos de respuestas posibles (asistenciales, sanitarias, terapéuticas, etc.). • Conocimiento y aplicación de los diversos marcos legislativos que posibilitan, orientan y legitiman las acciones del Educador y la Educadora Social. • Capacidad de análisis y evaluación del medio social y educativo (análisis de la realidad). • Conocimiento de las diferentes políticas sociales, educativas y culturales.
<p>Diseño, implementación y evaluación de programas y proyectos en cualquier contexto educativo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Capacidad para formalizar los documentos básicos que regulan la acción socioeducativa: proyecto de centro, reglamento de régimen interno, plan de trabajo, proyecto educativo individualizado y otros informes socioeducativos. • Dominio de técnicas de planificación, programación y diseño de programas y/o proyectos. • Capacidad de poner en marcha planes, programas, proyectos educativos y acciones docentes. • Conocimiento de las diversas técnicas métodos de evaluación.
<p>Gestión, dirección, coordinación y organización de instituciones y recursos educativos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dominar los distintos modelos, técnicas y estrategias de dirección de programas, equipamientos y recursos humanos. • Destreza en gestión de proyectos, programas, centros y recursos educativos. • Capacidad para la organización y gestión educativa de entidades e instituciones de carácter social y/o educativo. • Capacidad de supervisar el servicio ofrecido respecto a los objetivos marcados. • Dominio en técnicas y estrategias de difusión de los proyectos.

ASEDES, Julio, 2007

Figura 01: El quadre esquematitza la correlació entre funcions i competències, (ASEDES, 2007, p.46-47)

ANNEX 2: GUIÓ ENTREVISTES FORMADORS/ES I EDUCADORS:

Modelo de entrevista para formadores y formadores de circo social*¹

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?
2. ¿Cuáles son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?
3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?
4. ¿Cuales crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?
5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?
6. ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?
7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?
8. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?
2. ¿Cuáles han sido y son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?
3. ¿Crees que realizas tareas propias de tu ámbito profesional de educador social? Por qué?
4. ¿Que es para ti el circo social? Qué consideras que diferencia lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?
5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? I en concreto en el vuestro? De qué manera?
6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? Cuantos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?
7. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

*1 El model estàndar d'entrevista està en castellà per a facilitar l'adaptació als destinataris de fora de Catalunya als que també es dirigeix, la llengua s'ha anat adaptant en funció de la persona entrevistada.

ANNEX 3: PRINCIPIS PEDAGÒGICS QUE ES DESENVOLUPEN EN EL CIRC SOCIAL

Els principis pedagògics que es desenvolupen en el circ social responen a diferents nivells de concreció metodològica. En aquest cas s'aprofundirà sobre el primer nivell de dedició perquè, aquest seria el nivell més genèric i extrapolable a la majoria de metodologies del circ social que es poden trobar i adaptar als diferents grups de destinataris a les que aquestes pràctiques es poden orientar. A partir d'aquest nivell de concreció metodològica es pot copsar la relació del circ social amb metodologies associades a l'educació social i és a partir d'aquestes bases que després es determinen diferents nivells de decisió més específics i adaptats a la realitat concreta amb la que treballen.

El **primer nivell clau de decisió** respon a instàncies més generals. Les perspectives i principis educatius en els que es fonamenta el circ social tendeixen a integrar un caire més afí amb les perspectives d'aproximació sociohistòrica. Perquè per les característiques dels beneficiaris a qui es destina resulta més idoni distribuir l'espai en grups on les relacions socials facilitin l'aprenentatge significatiu. Així es procurarà que a través del desenvolupament del diàleg didàctic es fomenti l'autoregulació dels participants.

Es parteix d'un principi fonamental: **l'adaptació al grup i al subjecte**. Aquesta màxima resta englobada amb la concepció activa dels subjectes destinataris, a la vegada que requereix de que existeixi una participació activa i una coresponsabilitat dels destinataris a qui es dirigeix aquest projecte. S'interpreta que aquestes són necessitats irrefutables per impulsar un desenvolupament integral de les persones.

Per fer-ho esdevé també la necessitat d'oferir eines de pensament individuals i grupals. Tret que remet a introduir la possibilitat d'un grup de contrast on consolidar-les a partir de la pràctica. Per respondre coherentment a aquestes premisses cal facilitar l'assumpció dels valors que responguin a aquestes intencions, al mateix temps que cal introduir processos d'aprenentatge en els que els individus puguin organitzar-se de manera individual i grupal. Per tal de poder promoure relacions socials que promoguin els aprenentatges desitjats el diàleg didàctic esdevé un pilar fonamental, aquest afavoreix que cada subjecte prengui consciència de la seva relació amb el saber i amb els altres. Per aconseguir aquests aprenentatges, es faciliten grups de treball col·lectiu on aprenguin a organitzar-se per desenvolupar les dinàmiques que en cada sessió es pretenguin realitzar. Així l'educador/a i/o formador/a de circ social esdevindran un guia que acompanyarà els aprenentatges, generant situacions didàctiques dinàmiques i dialèctiques a partir de promoure l'autoregulació.

Per tal d'organitzar i desenvolupar les metodologies que caracteritzen les dinàmiques dels diferents circs socials cal fer al·lusió les diferents metodologies en les que aquest es fonamenta. Totes elles persegueixen la intenció de promoure processos de transformació i millora personal i social.

- **Metodologia participativa i activa:** El paper principal en aquesta metodologia el té el beneficiari, ja que és necessària la seva participació d'una manera activa per tal que l'aprenentatge sigui significatiu. Cal que el paper dels educadors/es sigui el de ser facilitador de l'experimentació. Es tracta de provocar un aprenentatge convertint als destinataris en responsables del desenvolupament d'habilitats de recerca, selecció, anàlisi i avaluació des de la pròpia experiència. Els projectes de circ social es solen portar a terme utilitzant tècniques com l'organització de l'espai en tallers o activitats on els destinataris han de prendre decisions sols i en grup (jocs d'escalfament, autoorganització del grup per a desenvolupa premisses, com per exemple: fer piràmides i figures humanes) fent així a l'educand responsable, actiu i participatiu en el seu propi procés d'aprenentatge.
- **Metodologia globalitzadora:** suposa tenir en compte la interrelació de tots els continguts, activitats, àrees i objectius que es volen portar a terme amb cada projecte de circ social específic que es desenvolupa. Aquesta interrelació també es dona en la multidimensionalitat del conjunt de les àrees de totes les persones, pel que esdevé fonamental respectar aquest caire holístic essencial de tota. Portant a terme un mètode d'aprenentatge globalitzador que té en compte la forma de pensar de les persones s'aprofiten les característiques bio-psico-socials d'aquestes per optimitzar el desenvolupament integral.
- **Metodologia que combini aprenentatges individuals/ individualitzats/ socialitzadors:** en aquests aspectes es considera que l'aprenentatge es basa en dur a terme conductes socialitzadores, ja que es pretén des de l'experiència en grup l'assimilació de valors i habilitats socials. Tot plegat es pretén aconseguir a partir de les activitats que es desenvoluparan com a grup. Des de l'aspecte individual es vol donar l'oportunitat per promoure el desenvolupament personal i de la identitat. Pel que fa l'aspecte individualitzador es pretén que la metodologia utilitzada prengui un caire en el que es faci un seguiment individualitzat de cada destinatari i s'adapti, si és necessari, a les seves necessitats específiques.

- **Metodologia grupal:** la metodologia de desenvolupament grupal permet que els beneficiaris que formen un grup tinguin una major eficàcia a l'hora de desenvolupar les tasques a realitzar i així també la seva capacitat d'aprenentatge és més elevada. Aquest principi es defensa entenent que el grup aprèn de la seva pròpia experiència, analitzant el treball realitzat i buscant aquells aspectes que donen una continuïtat al seu treball i permeten millorar-ho de forma continua.
- **Metodologia d'autoeducació (i de treball a partir de les potencialitats):** L'autoeducació és un principi que defensa que l'activitat dels infants o adolescents hauria de ser controlada i organitzada per ells mateixos. Utilitzar aquest tipus de metodologia implica l'ús de la metodologia activa i participativa, perquè al donar llibertat als joves a l'hora d'experimentar i crear se'ls està convidant a ser amos del seu aprenentatge. Tot i que l'aprenentatge en aquest cas resta emmarcat en la temàtica del circ i en determinats continguts pre-fixats pels projectes socioeducatiu de circ específics en cada cas, la possibilitat d'autoorganització en les sessions proposades segueix donant cabuda a aquesta tendència. En aquesta instància caldria emfatitzar en la impossibilitat d'articular una veritable i fidel metodologia del projecte. Això és degut a que la premissa de desenvolupar un projecte socioeducatiu, planificant i organitzant prèviament els continguts, entre d'altres aspectes que han de delimitar-se en relació a la implementació del projecte, impedeixen desenvolupar una veritable metodologia del projecte. Donat que aquesta hauria de permetre que la concreció de tots aquests aspectes d'organització, continguts i desenvolupament restés plenament condicionada per les decisions que el grup destinatari anés proposant a mesura que aquest s'implementa i es desenvolupa. Tot i aquesta impossibilitat d'implementar plenament aquest tipus de metodologia, la manera de desenvolupar les sessions serà el que permetrà en la mesura del possible, oferir tant com sigui possible la possibilitat d'autoorganització i de presa de decisions. Sempre es treballarà a partir d'allò que poden fer i es procurarà ampliar la mirada de *possibilitat* que condiona als destinataris des de la seva pròpia auto-concepció.
- **Metodologia lúdica:** utilitzant una metodologia lúdica i creativa es pretén des del lleure proporcionar un aprenentatge que sigui pels nens/es, joves i adults un procés de diversió i distinció. Es pretén des del desenvolupament d'activitats dirigides inculcar metodològicament el joc i el lleure en el temps d'oci per tal de que els destinataris puguin trobar moments de distensió i diversió durant el procés socioeducatiu. A través

d'aquest tipus de metodologia es desitja donar opció als beneficiaris a que passin per un procés d'auto coneixement en quant a gustos i preferències envers a les aficions que puguin tenir. Així com també es pretén oferir l'oportunitat d'ampliar el ventall de possibilitats amb les que omplir el temps lliure i d'oci de forma saludable. Una proposta basada en la metodologia lúdica s'ubica en un concepte d'aprenentatges interactius on s'ofereix a l'individu l'oportunitat d'aprendre mitjançant el joc. D'aquesta manera es pretén fomentar el pensament creatiu i promoure processos de descoberta en la mateixa línia que les altres, com l'experimentació i la imaginació.

- **Metodologia recolzada en rutines i elements estables:** utilitzant rutines estables que aportin seguretat en el transcurs dels aprenentatges que es portaran a terme en la majoria de les sessions. Com per exemple, els escalfaments del començament o els estiraments per finalitzar totes les sessions. Amb això es pretén transmetre un aprenentatge que es recolzi en hàbits de cura del propi cos a la vegada que proporciona una educació per a la salut. L'objectiu no és només aconseguir un canvi quantitatiu de coneixements sinó, un canvi qualitatiu. Per tant es tracta de fomentar capacitats i habilitats que permetin comportar-se de manera diferent.

ANNEX 4: PAPER DE L'EDUCADOR/A SOCIAL I/O FORMADOR/A DE CIRC SOCIAL:

El paper de l'educador/a social i/o formador/a de circ social: han de ser coneixedors/es de les tècniques circenses amb una actitud motivadora envers aquestes tècniques, transmetent als beneficiaris el gust per l'experimentació. Així l'educador/a social i formador/a de circ social hauran de conèixer la base pedagògica i metodològica que faciliti el procés d'aprenentatge. Utilitzant aquestes bases pedagògiques i metodològiques s'orientarà als beneficiaris en la construcció dels seus coneixements, actituds i valors. El rol que prendran les dinamitzadores haurà de ser orientador i mediador en els aprenentatges, de tal manera que es dissenyin situacions i tasques d'aprenentatge que potenciïn tant el desenvolupament de coneixements i habilitats, com les dimensions de la personalitat dels educands. Per fer-ho possible caldrà que les relacions creades pels professionals amb els seus destinataris siguin autèntiques, amb un caire empàtic, comprensiu i crític. Això suposa tenir una visió dels beneficiaris com a persones aprenents i en constant desenvolupament. També requereix de tenir una gran sensibilitat social i una actitud oberta que permeti comprendre les diverses realitats i les possibles problemàtiques que tinguin els seus beneficiaris. Les expectatives envers el projecte d'aprenentatge han de ser reals; donant més importància al procés que al resultat. Així doncs els professionals han d'adaptar-se a les característiques socioeconòmiques, culturals i a les habilitats dels participants. A més han de tenir en compte les virtuts, potencialitats i els

defectes dels beneficiaris, acceptant-los amb aquests i a l'hora, propiciar en ells tots aquests valors desitjats.

Acompanyament socioeducatiu propi de l'educació social i extrapolable al que es requereix en el circ social:

Actualment el terme acompanyar a trets globals, s'entén com a posada a disposició de suports i recursos acordats, per atendre a persones que presenten dificultats envers els processos de canvi que experimenten. Aquesta atenció, fonamentalment ha de pretendre possibilitar els processos de canvi de les persones, amb la premissa de procurar i facilitar la integració òptima en la societat i amb la màxima autonomia possible. Tret que requereix d'atendre gran ventall de necessitats que esdevenen, sota les concepcions que emmarquen les diferents especificitats atribuïdes a l'acompanyament.

Davant de la crisi del paradigma sanitari, afloren noves mirades que aposten per una dimensió més sociocrítica, en la que es concep a la persona com a subjecte actiu amb gran potencial de canvi i de crítica. A nivell ontològic, es parteix d'una concepció holística, procliu de mirar les realitats sempre com a alterables, en transformació constant, subjectives a la interpretació que s'atorga, composades de diversitat de factors que consoliden un tot. On la veritat com a tal no s'atén sinó, que s'atenen les diversitat de possibilitats i els diferents efectes que cada una pot comportar, on no es pot entendre una part sense contrastar amb el tot al que queda condicionada, juntament amb un seguit infinit d'atributs amb els que es construeix el dinamisme característic pertinent a aquest nou paradigma. Tots ells, s'aproprien a destacar la multitud de percepcions i maneres d'entendre que poden esdevenir d'observar una única realitat, lògica que pressuposa que la percepció i interpretació venen tintats de la manera d'entendre el mon, les persones i l'educació.

El fet de saber que l'acompanyament com a procés socioeducatiu, es desvincula de la vessant sanitària i esdevé fruit de concepcions sociocrítiques, ofereix pistes de les indispensables característiques que requereix l'acompanyament per dur-se a terme de la manera més beneficiosa. Tot i això, s'entén important detallar algunes de les qualitats fonamentals que es requereixen, per tal d'articular l'acompanyament sobre les bases que més poden afavorir a la persona o grup que ho rep.

En primer lloc, s'estableix l'acompanyament com a manera de fer **individualitzada i personalitzada**, on ineludiblement s'ha de respectar el dinamisme del procés de la persona.

Vinculat a aquesta primera premissa es reafirma la segona característica de l'acompanyament, aquesta parteix d'**acceptar aquest dinamisme pertinent a cada procés**. Acollir aquesta idea implica comprendre que cada procés personal té el seu propi temps, les pròpies condicions i freqüentment hi ha progressos, regressions, estancaments i un seguit de trets que el fan difícil de predir i controlar. Aquest dinamisme, per ser realment acceptat i acompanyat, el professional ha d'estar-hi i admetre totes les parts del procés,

sense que les pròpies expectatives del professional condicionin o ensopeguin amb aquest procés de la persona o amb l'acompanyament que es fa.

Altre condició, és el **treball en equip i en xarxa**. Partir d'entendre a la persona com a ésser dinàmic amb influència de diversitat de factors del seu entorn, remet a la necessitat de que l'acompanyament s'ofereixi amb el mateix sentit des de les diferents dimensions que envolten a la persona. És a dir, en el recurs des d'on es proporciona l'acompanyament existeix una realitat composta per un equip professional configurat per persones especialitzades en diferents disciplines. Aquestes treballen a diferents nivells amb la persona a la que s'acompanya, però cal que totes elles es coordinin per establir una mateixa línia i orientació en relació a l'acompanyament que es proposa, evitant qualsevol possible contradicció d'un o altre agent participi en aquest procés de la persona. En aquest sentit s'atribueix també, la idea de que la totalitat de la persona esdevé de totes les realitats de la que forma part o amb les que es relaciona. Així mateix, cal que aquesta coordinació no resti únicament emmarcada en el recurs on es dona l'acompanyament. A tal efecte, per ser el màxim de coherents amb aquestes premisses i amb els reptes que planteja l'acompanyament, cal que l'equip de professionals del centre traspassi la informació de les línies d'actuació establertes en l'acompanyament per coordinar-se amb tots els altres recursos, serveis i escenaris que envolten a la persona. Tant mateix per possibilitar majors expectatives d'inserció, també s'hi escau des de l'equip professional més proper a aquest acompanyament, que es faciliti l'accés a recursos de l'entorn. Localitzant i mobilitzant tots els recursos existents, mecanismes i xarxes socials per facilitar que quedin a la mateixa disposició de la resta de ciutadans/es.

Tot plegat, apunta a una quarta característica primordial, referent a que la intervenció sigui des d'un plantejament integral. Acord amb la **concepció holística**, l'acompanyament ha de proposar-se a partir de la totalitat de factors que configuren a la persona, i per a aquesta totalitat. Atès que per entendre i actuar en la realitat de la persona, no es pot parcialitzar la informació que prové dels diferents factors que la componen, sinó que cal atendre a aquest conjunt d'elements per a conèixer i poder actuar amb la realitat de la persona, l'acompanyament ha de respectar aquesta interrelació. És a dir, l'acompanyament no podrà segmentar-se a una instància que afecti a la persona obviant la influència que prenen les altres, sinó que haurà sempre de tenir present, respectar i treballar per a potenciar tots els factors que componen la persona.

Altra característica bàsica en el procés d'acompanyar, és la necessària **participació activa** de la persona. Per tractar-se d'un procés d'acompanyament, cal la implicació de la persona beneficiària. Per poder treballar en clau d'acompanyament, cal que la persona arribi a acceptar la problemàtica que presenta i orientar-la perquè pugui reconèixer les necessitats que sorgeixen. Fer-ho, requereix de donar-li realment veu a la persona en el seu procés i atendre les necessitats que presenta i les que explicita. Sense l'acceptació de la pròpia problemàtica no es pot donar continuïtat al procés d'acompanyament, perquè si la persona, no detecta l'existència d'un problema no podrà col·laborar per treballar en ell, i per tant, si es treballés des de fora s'estaria alienant a la persona del seu procés. Fet que comporta plena

contrarietat amb la finalitat d'autonomia personal per la que es treballa, ja que si la persona no adopta un paper actiu o una mínima predisposició, mai es podrà apostar per dotar-la d'autonomia en la seva inserció social i en el seu desenvolupament. Es creu en el potencial de canvi i en el dinamisme de la persona, però cal que la persona prengui consciència de cap a on vol direccionar la transformació.

Al mateix temps, el procés d'acompanyament no és possible sense **establir un vincle**. Construir una relació entre les persones que protagonitzen l'acompanyament (beneficiari i professional), és necessari per dotar de sentit la intervenció, a la vegada que permet integrar el sentit que pren. En la relació socioeducativa cal l'existència d'un vincle sincer, per poder dotar la intervenció del tacte pedagògic pertinent, per poder mostrar-se accessible i disponible, per construir credibilitat en la interacció que es porta a terme, per la construcció d'una autoritat ètica i respectuosa. El vincle, uneix i relaciona educador-educand, per poder establir una transformació desenvolupadora de la persona en un sentit bidireccional, en la que educador i educand aprenguin, però cal que aquest vincle educatiu sigui sincer, respectuós i es doti de valor. Sense això, l'educand no podrà percebre amb credibilitat el que rebi de l'educador. L'educador és l'encarregat de saber establir el vincle més afavoridor per a cada un dels processos de desenvolupament que porten a terme els educands.

Altra tret indispensable en l'acompanyament, és treballar des del respecte. Entès, com el **respecte a la diversitat**, el qual comporta apreciar les diferències com a trets enriquidors, donat que resulta obvi que la igualtat de condicions no és possible plantejar-la com una realitat. Menys encara, quan parlem de realitats emmarcades en institucions en les que hom adopta un rol amb responsabilitats diferenciades, seria establir un tracte il·lús voler fer creure que s'aposta per la igualtat de condicions, quan es parteix precisament d'una realitat que principalment parteix de delimitar les condicions que hi pertoquen a cada participant. Té major sentit partir d'aquesta diferència de condicions, de la realitat que mostra diferents característiques en cada una de les persones i situacions. Apostant així, per respectar i apreciar aquestes diferències com a enriquidores, com a elements que possibiliten l'enriquiment mutu dels que hi participen, enriquiment cultural, social, com a indispensable per a un intercanvi de sabers, per defugir de l'estancament i apostar per una evolució. Com a trets que permeten posar en pràctica principis moral i ètics pro-socials, com per exemple l'empatia. Es podria anomenar un llarg llistat dels beneficis que té reconèixer les diferències i mirar-les com a positives, desvinculant-les així, de la visió negativa que històricament ha emmarcat l'atribut de la diferència.

Perquè aquestes característiques optimitzin el procés d'acompanyament, és necessari que existeixi una **implicació i voluntarietat** tant del professional, com del beneficiari que hi participen, per dur a terme el procés. Tant mateix, també requereix que sobretot el professional adopti una **visió crítica**, durant tot el procés a d'anar avaluant la situació de la persona, i principalment la pròpia intervenció que es du a terme. Per poder fer-ho amb el màxim de sentit, és indispensable que el professional estigui en una **constant**

formació per procurar renovar-se i facilitar la detecció de noves necessitats, possibilitats, oportunitats, tant en les persones, com en col·lectius.

Totes aquestes característiques que haurien d'existir de manera indissociable en el procés d'acompanyament, procurant sempre facilitar situacions per poder desenvolupar-se i guanyar autonomia. Intentant així, analitzar la realitat des del màxim de perspectives, identificar els potencials de canvi i possibilitar l'emancipació dels subjectes. Apostar per aquestes característiques esdevé únicament el punt de partida del procés, perquè el dinamisme que incorpora el procés provoca que en determinats moments s'hagin d'incorporar d'altres elements que espontàniament pot requerir l'acompanyament. A la vegada, també s'ha de revisar constantment la cabuda més o menys pertinents que se'ls atribueix a aquests. Al tractar-se de trets qualitius, no resten mesurables a una escala que dictaminin l'adequació amb la que aquests s'implementen, per tant assegurar que totes aquestes característiques es donen en el procés d'acompanyament, no assegura la coherència amb la que es fa. Així mateix, per tal d'assegurar que s'implementen aquests trets en la mesura més escaient, és imprescindible una supervisió i revisió constantment contrastada, de com es realitzen, de com es reben i dels efectes i conseqüències que tenen.

Com es corrobora en l'obra coordinada per Ferrer, M.; Falgàs, R.M.; Formariz, A. (2011; pp.8) afirmen:

“Les persones adultes tenim l'avantatge de poder engegar els processos d'aprenentatge partint de l'experiència personal, mentre que els infants i adolescents tot just fan créixer aquesta experiència a partir d'un procés vital incipient. Per tant, si amb els infants s'insisteix que l'aprenentatge s'ha d'intentar fer a partir de tasques reals, properes i significatives, aquest principi té encara més sentit i importància amb les persones joves i adultes. Si és necessari cal modificar els continguts i coneixements descontextualitzats. Cal evitar, tant com sigui possible, els models basats en els vicis i rutines de les estructures ... i aplicar estratègies d'aprenentatge específiques per a joves i persones adultes que estimulin el gust per aprendre i l'autonomia en la recerca d'informació i la seva anàlisi crítica.”

Resulta representativa aquesta aportació, per recordar constantment que el procés d'acompanyament ha de partir de les realitats de la persona i revisar així, que s'adeqüi a aquesta realitat durant el transcurs de totes les situacions que esdevinguin en el procés. Per fer-ho possible, és necessari analitzar en profunditat totes les implicacions associades a l'acompanyament, tant del propi procés de la persona, com dels condicionants que es vinculen a la tasca. Al ser un procediment quotidià, qualsevol “excusa” que sorgeixi espontàniament hauria d'aprofitar-se per articular la major part dels propòsits i significats que es pugui. La dimensió sociocrítica d'on emergeix l'acompanyament entès en aquestes claus, facilita concebre la possibilitat d'impulsar al màxim el potencial crític, ètic i de construcció de saber que pugui aflorar de la totalitat de factors que caracteritza cada situació o realitat.

ANNEX 5: TRANSCRIPCIÓ ENTREVISTES

ENTREVISTA AGENT DE L'ATENEU POPULAR DE NOU BARRIS:

Transcripció entrevista a **Antonio Alcántara: (E. Ant)**

1. Quant temps que treballes a l'Ateneu?

Treballo des del novembre del 2006... això significa que estic vuit cursos... que deuen ser uns nou anys més o menys.

2. Quines han sigut i quines són les teves funcions i responsabilitats dins l'Ateneu?

Ha anat canviant una miqueta perquè si que es cert que en aquest temps ens hem anat actualitzant també les feines tècniques, el projecte s'actualitza, llavors vas canviant també una miqueta el que fas. Podríem dir que ha trets generals hi ha com una part de coordinació tècnica a nivell de pressupostos, gestió tècnica, facturacions, professors, nomines, tot això i ha una altre part de coordinació, podríem dir més pedagògica, però amb el sentit de intentar posar amb comú els, les diferents grups, col·lectius, projectes que n'hi han a la casa i que puguin treballar conjuntament aquesta finalitat pedagògica... tu el foment de la participació podríem dir en aquest sentit.

Informació i atenció al públic i...en grans trets aquesta seria les tres línees de treball, això significa dons que ... de parlar amb pares, amb mares, muntar un projecta amb els joves, organitzar projectes amb els professors, fer reunions amb tècnics d'ajuntament, responsables del consorci de Barcelona, entitats del barri, educadors de carrer, tota aquesta lògica.

3. Creus que fas tasques pròpies del teu àmbit professional d'educador social? Perquè?

Si... jo si que crec que faig tasques pròpies del àmbit professional però si agaféssim i féssim com una forquilla, des de lo que és major tasques de la gestió i de la línea pedagògica i... major tasques del treball amb persones... jo podria dir-te que estic en el mig tirant cap a la gestió tècnica no estic treballant directament amb ... amb... persones a vegades en projectes puntuals si, per tant, són tasques de l'educació social, però més dintre d'un marc de gestió.

4. Que és per a tu el circ social?

El circ social és... el.. la definició no? D'eina educativa ... de transformació social, per mi el circ social seria com...un el tema de fer possible lo impossible, de fer un ventall de... fer un ventall d'... activitats, de llenguatge, al que poder agafar-te, al que poder desenvolupar-te com a persona. **I que el diferència del circ contemporani?** El circ contemporani... bueno el circ contemporani es més aquesta lògica més del circ de l'espectacle, no? I a vegades s'apropa molt al "show bussnes" i...no té aquest component pedagògic o educatiu de transformació social. Podem dir que el circ social neix també quan neix el circ contemporani, però el circ social té tot aquest tema d'objectius pedagògics i el circ contemporani igual podria ser com un marc més global que poden haver-hi espectacles o de maneres de fer el circ així...

5. Creus que és necessària la figura de l'educador social dins d'un projecte de circ social com el de l'Ateneu?

Si... jo crec que si que si que és important aaa...si pugéssim fer equips, si tinguéssim pressupost per equips en el que hi ha el formador de circ i l'educador social per a nosaltres seria fantàstic a l'hora de desenvolupar els projectes que fem, per exemple el que fem amb adolescents que comencem ara al gener- febrer seria ideal.. em de comptar... dons.. eh... amb una altre lògica de no ...o amb educadors de carrer o amb els educadors de casals de joves, teixir complicitats que ens permetin tirar-ho endavant ... el perfil del formador social té un gran perfil d'educador social i.. a més és el que ens falta a nivell de finalitats pedagògiques, de eines, però.. si que seria necessari jo crec, **si.. i.. tu creus que amb un sol educador per tot l'Ateneu n'hi ha prou?** Claar... **Podrien haver-hi més?** Podrien haver-hi més es que jo com a educador social, lo que et deia, faig molta feina o de gestió ... de participació... de línees educatives, però no tant d'estar a la trinxera treballant directament amb els xavals, si pugéssim tenir més educadors.. es a dir pugéssim fer els equips educatius formador de circ- educador social pues... **seria genial**, seria genial! Però no donem per fer-ho.. **però seria fantàstic que hi haguessin més educadors socials treballant conjuntament..** sí Per exemple s'hi hi hagués... com a mínim... un parell d'educadors socials més que estiguessin treballant directament a les classes o un, seria guai.

7. A l'Ateneu enteneu el circ com a eina de transformació social, que ens en pots explicar.

Aquest amb el plantejament de la finalitat pedagògica es veu molt clar que treballem en tres cercles concèntrics, un és la persona,... treballem circ però treballem amb la persona, la persona pot aprendre a través de fer malabars temes de superació, esforç o confiança en si mateixa, o podem treballar una sèrie de competències. Treballem amb la persona i sempre treballem amb la persona però amb grup, al treballar amb grup podem fer temes de confiança en l'altre, suport mutu, treball en equip, cooperació permet treballar tot això dons que... diem que fas una piràmide i els pes gruixonets anem a baix i els més lleugers van a dalt o fas un trapezi de dos i has de jugar amb l'altre persona també aquest tema de la confiança, en un i en l'altre, llavors treballem amb la persona, treballem amb el grup i sempre... em.... treballem amb la comunitat més propera. Això vol dir que jo com a persona amb el meu grup porto o un taller de circ o un espectacle en aquesta comunitat, el institut, la plaça, l'associació, l'Ateneu. Llavors al portar aquest regal jo estic tenen una ... una persepció positiva en mi mateix i a l'hora de la comunitat a la que vaig, però es que a més a més la comunitat també construeix una perspectiva positiva sobre la meva persona, llavors es a qui on entrem en un d'aquests elements de transformació social, és on podem esborrar les fronteres o els selleis, o aquests prejudicis que poden haver-hi .. que podem tenir. Dons aquí podem veure molt clar aquest punt de transformació social, a més el fet que puguem treballar competències, a... personals, grupals i comunitàries, són les mateixes competències que treballem en el circ, que parlàvem de superació o esforç, escolta, comunicació, cooperació, suport mutu, treball en equip i transformació social, són les mateixes que podem posar al concepte de participació, llavors poder aprendre aquestes competències per a la transformació social no?? Personals, grupals i comunitàries dintre d'un projecte com l'ateneu et permet encara elaborar més aquesta lògica de transformació social, tens la base per analitzar la teva realitat i fer per transformar-la per canviar-la.

Una última pregunta, creus que els formadors de circ social tenen competències o fan servir estratègies de l'educació social?

Si.. clar... **sabent circ ja n'hi ha prou?** No s'han de sapiguer habilitats pedagògiques per a treballar amb la gent, es poden aprendre a lo llarg del temps com a passat amb un Juanillo o un Alvaro, no? Que les han après a base de practicar o et pots formar per tenir-les. Clar per mi el perfil ideal és el de educador social que és artista de circ, o l'artista de circ que és educador social.. llavors aquest punt conec a molt poques persones però aquest punt és el més potent.. clar.. si... però bueno encara que sigui formador, sigui artista de circ i sigui educador social hi ha una sèrie de tarannàs i una seria de fer que si veus al Juanillo treballar o a l'Alvaro o al David ..ells tenen una manera de fer i de treballar que és molt potent es com que marquen molt el límit però a la vegada agafen molt el xaval a través... a través del circ. Hi ha pena que per molta formació que tingui aquest tarannà no el tindrà.. o no el té...que a vegades que hi hagi un títol que ho reconegui seria ideal perquè ens assegura uns mínims no..?? de qualitat però tampoc ens assegura a... que això que la persona sigui capaç de fer la feina amb el circ social.

Dons moltes gràcies!!!

ENTREVISTA AGENT DE DONYET ARDIT:

- Entrevista amb Andrea: (E. And)

Modelo de entrevista para formadores y formadores de circo social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

Donyet Ardit, 13 años.

2. ¿Cuáles son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?

Soy un miembro más que participa en las actividades de forma voluntaria, en las asambleas aportando mi opinión, en los talleres cuando puedo como monitora y actualmente llevando la contabilidad de la asociación.

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?

No conozco a fondo espacios que desarrollen un trabajo social, no se qué hacen ni como lo trabajan. Creo que nuestro circo social trabaja mucho el grupo y la superación individual.

4. ¿Cuales crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?

Que se haga un seguimiento de los chavales y chavalas de forma individualizada, dentro y fuera de las clases. Con fuera me refiero a saber un poco de la vida de esas personas, ¿qué situación tienen en casa? Y que se marquen unos objetivos para mejorar el desarrollo personal de cada chaval o chavala, que se podrán conseguir a través de las clases de circo.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?

No creo que exista bien definida. No hay una/s persona/s de referencia que lleve/n el tema social, alguien/es que se encargue/n de esta tarea específicamente.

6. ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Creo que debería llevar un seguimiento individualizado de los participantes del taller, y marcar unos objetivos con cada uno/a. Que se trabaje codo con codo con los monitores para hacer evaluaciones de las sesiones, de los objetivos trabajados y conseguidos, a nivel grupal e individual.

7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Sí, creo que es imprescindible.

8. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

2. ¿Cuáles han sido y son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?

3. ¿Crees que realizas tareas propias de tu ámbito profesional de educador social? Por qué?

No creo que la figura del educador social se esté teniendo en cuenta como se debería.

4. ¿Que es para ti el circo social? Qué consideras que diferencia lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?

Que se tiene un interés especial en el desarrollo personal de los participantes, no solo en el desarrollo técnico.

5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? ¿ I en concreto en el vuestro? ¿De qué manera?

Si, lo creo. Creo que debería llevar un seguimiento individualizado de los participantes del taller, y marcar unos objetivos con cada uno/a. Que se trabaje codo con codo con los monitores para hacer evaluaciones de las sesiones, de los objetivos trabajados y conseguidos, a nivel grupal e individual.

6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? ¿Cuántos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?

Creo que sí, puesto que solo tenemos un taller de 15 chavales. Aún así, creo que siempre es mejor tener dos personas puesto que hay más puntos de vista.

7. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

- **Entrevista amb Estibaliz: (E. Esti)**

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

En la de la Asociación Donyet Ardit. Aproximadamente desde 2011.

2. ¿Cuáles han sido y son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Gestión y coordinación de la asociación.

Monitora socioeducativa en el taller de circo con jóvenes.

3. ¿Crees que realizas tareas propias de tu ámbito profesional de educador social? Por qué?

Sí. Aunque no soy educadora social, he trabajado en proyectos sociales (especialmente con infancia y juventud) desde 2007. Creo que el acompañamiento de procesos grupales como un taller de circo, son herramientas muy útiles para trabajar el desarrollo de habilidades personales y sociales. Por este motivo, creo que la figura del/la educador/a social tiene tareas muy claras en una escuela de circo: observación del contexto grupal e individual de lxs usuarixs, acompañamiento en los momentos de conflicto personal o grupal, conocimiento del entorno familiar/educador del alumnado y establecimiento de estrategias de intervención en situaciones de riesgo, coordinación con lxs agentes sociales/educadores que están trabajando con el mismo alumnado, seguimiento y evaluación del grupo y de sus individuixs, entre otras.

4. ¿Que es para ti el circo social? ¿Qué consideras que diferencia lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?

El circo social es extraer del circo y sus múltiples disciplinas las herramientas necesarias para trabajar transversalmente habilidades personales, sociales y grupales. Es subrayar del trabajo circense aquellos aspectos que nos hacen mejorar como personas tanto para nuestro bienestar como para el del grupo con el que se trabaje o, incluso, la sociedad en la que se vive.

Lo diferencia el fin. El objetivo no es obtener un producto que se acerque a la perfección técnica y artística sino aprovechar el juego, la exploración, el reto y el equipo para conseguir de unx mismx y del grupo cosas increíbles aunque no sean espectaculares.

5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? ¿Y en concreto en el vuestro? ¿De qué manera?

Es imprescindible. Combinar las habilidades circenses con la conciencia del aprendizaje-evolución del alumnado sólo se puede conseguir si están ambos perfiles en la escuela. En nuestra escuela, el sentido de que una asociación como Donyet esté volcada en un proyecto así es precisamente el que tenga un componente social. Donyet no es una asociación de profesionales del circo ni lo ha pretendido nunca, tiene un recorrido amplísimo que ha sabido encender y mantener la llama del circo viva en Alicante y creo que un proyecto de escuela de circo socioeducativo forma parte de la maduración de una asociación que abandera el circo desde 1997 y que puede abrir muchos nuevos caminos para lxs que ahora estamos y para lxs que se van uniendo. Además, el apellido social no lo entiendo únicamente como de "intervención social" sino también como exploración y coordinación con los colectivos y entidades que están operando en la ciudad/país y con los que nos sentimos en consonancia.

6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? ¿Cuántos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?

Ahora mismo, sí. El volumen de talleres es muy poco para tener más de una persona con ese perfil. No obstante, si la escuela creciera, creo que sería interesante tener unx por grupo, es decir: para jóvenes, para niñas, para adultxs..., por ejemplo.

7. ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Pues que es el mejor proyecto sociocomunitario que hay en Alicante. Jejejeje.

Que por primera vez, tengo la sensación de estar en un proyecto con carácter social que tiene una incidencia realmente positiva. Hasta el momento, no he sido capaz de encontrarle una pega al trabajo que hacemos con lxs chicxs, es decir, algo que perjudique a su desarrollo como personas, más bien todo lo contrario. Creo que, el simple hecho de venir al taller, aunque la actitud no siempre sea la mejor, es positivo. Estar, recibir del grupo y de la asociación una forma de estar y de convivir distinta a la que están acostumbradxs, compartir un par de ratos a la semana el juego y la desinhibición, como mínimo, nos airea del día a día y de los roles establecidos para nuestra edad, nuestro entorno social, nuestra familia, etc. Creo que este tipo de herramienta es la que planta la semilla para un cambio/transformación más profunda que necesita de años de ser regada y abonada .

- Entrevista amb Fede: (E. Fed)

Modelo de entrevista para formadores y formadores de circo social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

En la Escuelita de Jóvenes Cirqueros Zona Norte Donyet Ardit Asociación Cultural.

En la entidad esa llevo desde 1999

2. ¿Cuáles son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Mis funciones han sido varias desde el 1999, fui secretario, presidente, vocal, organizador de las convenciones, jornadas de circo, fui representando a Donyet a las primeras reuniones de CircoRed, que más tarde derivaron en la Federación de profesionales, y en la Feece... Estuve 2 años en el programa de JJSS impartiendo el taller circo con Nuria y Guillem, y colaboro este año puntualmente en el taller de las Lomas. Actualmente estoy dentro del equipo de Comunicación y de Formación de Donyet Ardit.

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?

Lo que maca la diferencia es el contenido circense. A parte de las dinámicas que se realiza en una de las sesiones, y los valores sociales que se pretende que alcancen los alumnos/as, que pueden parecerse a lo que se ve en otro espacio social, nosotros planteamos la formación en torno a las distintas disciplinas circenses.

4. ¿Cuales crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?

Que hayan objetivos tanto circenses, como sociales (habilidades sociales, valores humanos...). Que vayan de la mano, y tengan la misma importancia.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?

En Donyet Ardit si hay algunas personas que tienen un perfil más de educador social, con más experiencia, y personas que provienen más del circo, y tienen más experiencia o conocimientos de circo. Pero unos van aprendiendo de otros en ambos casos.

6 ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Por ejemplo resolver los conflictos que surgen entre los alumnos/as en as sesiones. Mediar entre los alumnos/as y sus padres. Conocer los problemas que tengan los alumnos/as fuera de la clase. Conocer el historial de los alumnos/as.

7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Sí. Si no no sería circo social. No podría ser. Sería circo (sin social). Circo Asocial? ;)

8. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Solemos ver el resultado, o esta transformación, sobre todo en la evolución de los chavales/as (transformaciones sociales, como se relacionan entre ellos, académicas, de habilidades circenses, superación, responsabilidad, ...) a lo largo del tiempo.

- **Entrevista amb Miki:**

Modelo de entrevista para formadores y formadores de circo social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

Donyet Ardit. 3 años.

2. ¿Cuáles son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?

Soy joven voluntario y participo los miércoles en las sesiones. Me encargo de la parte de acrobacias.

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?

No conozco ningún otro espacio social.

4. ¿Cuales crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?

Principalmente, tener voluntad integradora. Tener presente que el circo es un medio, no un fin en sí mismo.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?

Si.

6. ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Creo que ha de ser complementario al del/a formador/a de circo. El/a formador/a creo que debe poner los objetivos técnicos y el/la educador/a debe contextualizarlos. Es decir, creo que es importante plantear objetivos técnicamente difíciles para que los/as asistentes puedan motivarse. Pero hay que ser consciente de las características individuales y grupales para enfocar esos objetivos de una forma inteligente.

7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Sí.

8. ¿Que nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Es un proyecto que tiene poco recorrido aún (4 años). Está en fase de maduración pero ha conseguido establecerse en el barrio. Hemos sido capaces de tejer redes de colaboración con otros agentes de la zona y empieza a tener cierta visibilidad. Todxs los alumnxs que han pasado por el taller lo sienten como algo propio y creo que, aunque algunxs se marchen, ha sido algo importante para ellxs.

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

Más que una escuela, es un proyecto de escuela, y es con la Asociación Donyet Ardit. Estoy trabajando en ella desde el año 2011.

2. ¿Cuáles han sido y son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Desde 2011 hasta Junio de 2015, he impartido talleres en el Centro Socioeducativo Municipal del barrio Juan XXIII 2º Sector de Alicante a niños y niñas de 8 a 12 años 1 vez por semana, en período escolar. Y desde 2012 hasta la actualidad imparto también los talleres de circo para adolescentes en el IES Las Lomas, del mismo barrio. Los primeros 3 años, 1 vez por semana. En la actualidad, y desvinculados ya del Programa de Vivienda para Jóvenes Solidarios, 2 veces por semana.

Además formo parte de los grupos de gestión, administración y pedagogía de la asociación.

3. ¿Crees que realizas tareas propias de tu ámbito profesional de educador social? ¿Por qué?

Primero tengo que explicar que no tengo formación de educadora social. Mi formación es en Enfermería y en Antropología Social y Cultural. Pero desde una parte personal y práctica me ha interesado siempre la educación y lo social, como un tándem que me parece inseparable. Desde que el circo entró en mi vida he impartido talleres con niños, niñas y adolescentes en diferentes formatos. Entonces, asumiendo mi papel como educadora social en la asociación en la que trabajo, sí creo que se realizan tareas del ámbito profesional de la Educación Social ya que intentamos trabajar con nuestros grupos de una forma integral. Partimos del primer contacto con cada persona desde su individualidad, pasamos por la relación que se genera en el grupo más cercano que formamos en los talleres. También intentamos poner nuestra mirada en el IES y en sus familias. Además enmarcamos a esa persona en la comunidad, barrio y ciudad en que vive, para finalmente situarla y situarnos en un contexto mucho más global que nos envuelve a todos y todas.

4. ¿Que es para ti el circo social? ¿Qué consideras que lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?

Para mí la diferencia está en que el circo social va más allá de la técnica y el divertimento de una forma consciente y planificada, poniendo el énfasis en el proceso más que en el fin. Es decir, los objetivos están más enfocados al crecimiento individual y grupal de las personas con las que se trabaja en relación a su contexto social y cultural que con la técnica de circo. Sin abandonar, claro está, este aspecto. De hecho creo que en algunos momentos y dependiendo de la situación puede llegar a tener más relevancia. Y dependiendo de la evolución de cada

persona o grupo esto puede llegar a hacer que la balanza se incline hacia el aspecto más técnico y requiera de una formación más compleja a nivel técnico y complementaria relacionada con las artes escénicas, pudiéndose alcanzar la profesionalización de esta actividad.

5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? ¿I en concreto en el vuestro?¿De qué manera?

Nuestro proyecto, a pesar de llevar años en marcha, intenta centrarse ahora en una zona periférica y empobrecida de Alicante catalogada como en “riesgo de exclusión social”. Nuestra intención no es solo trabajar con personas de esta zona sino generar un espacio educativo mediado por el Circo en el que podamos integrar personas de diferentes zonas y ámbitos socio-económicos de la ciudad. Entendemos por tanto que es importante que la figura del educador social esté presente de forma que haya alguien que tenga una visión integradora, que piense en como trabajar con la comunidad, con la administración, que tenga una perspectiva de los talleres más socioeducativa y con capacidad de planificación, organización y evaluación.

6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? ¿Cuántos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?

Para el trabajo que estamos realizando actualmente podríamos contar solamente con 1 educador social que nos guiara y trabajara con el resto del equipo en estas líneas. Pero no tenemos a nadie formado oficialmente en educación social. Nos asesoramos con otros compañeros que no pueden invertir tiempo en la actualidad al proyecto, ponemos en común entre nosotros las cuestiones a tratar según nuestras experiencias y prácticas, y además, tenemos a un compañero formándose específicamente en Granada. Si el proyecto continuara creciendo podría ser que necesitaríamos alguien más formado en este perfil. No creo que necesariamente todas las personas que asumieran este rol tuvieran que tener una titulación oficial.

7. ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

Transformar la sociedad es un objetivo que, en mi opinión, requiere de un análisis de las cosas que no nos gustan de dicha sociedad para después caminar de la forma más consecuente posible hacia otros lugares. Para nosotros este ejercicio es un proceso grupal que vamos definiendo y realizando poco a poco. El circo es nuestra herramienta. Y la elegimos porque es lo que nos apasiona. Nos ofrece la posibilidad de trabajar la imaginación, la creación, el cuerpo, las emociones, las relaciones entre personas, nos ofrece la posibilidad de superarnos, nos pone delante retos, nos alimenta el alma.

Nuestra experiencia es que hemos conseguido en un ámbito muy cercano y personal generar

cambios en chicos y chicas con las que trabajamos, como por ejemplo: de no hacer actividades físicas a motivarse con la acrobacia y con las telas. De no comunicarse casi con nosotros a buscarnos para expresarnos problemas que tienen personales. De no relacionarse entre ellos en el instituto a pasar a considerarse amigos y empezar a hacer actividades juntos. A través de nosotros han conseguido conocer servicios municipales del barrio y han empezado a utilizarlos. Hemos hecho excursiones en las que han conocido otras ciudades y otras escuelas de circo como Nou Barris en Barcelona o el Espai de Circ en Valencia. Además de haber asistido a actuaciones de compañías profesionales de Circo.

- **Entrevista amb Tania: (E. Tan)**

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

Llevo tres años colaborando con Donyet Ardit.

2. ¿Cuáles son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Fermo parte del grupo de Gestión y de Formación. Asisto eventualmente los miércoles al taller con adolescentes, y estoy echando una mano en la impartición del taller “Tardes de circo” con peques. Me estoy encargando de la comunicación y organización de este taller con los padres, recibos, control de pago.

En todo lo demás voy colaborando en lo que me va cuadrando por ganas y tiempo.

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?

El trabajo con los participantes desde una actividad lúdica y cooperativa que los fideliza en un primer momento y permite trabajar con ellos de una manera “sutil” todo el tema social, asociativo.

Además el circo es una disciplina que combina de manera perfecta lo artístico con lo deportivo y creativo por lo que toas las personas tienen cabida en esta actividad. Plantea retos individuales y colectivos que favorece ir superando trabas y barreras, sean estas propias o comunes.

La verdad es que no tengo conocimiento de los que se hace en otros espacios sociales pero creo que hay un factor importante que tenemos y es que para nosotros, pese a que estamos comenzando a ponernos objetivos más cuantificables, el circo en sí mismo, el juego ya es un fin. Buscamos crear un espacio que sea un oasis ante la realidad que se tiene, un espacio de

igualdad, de juego y de felicidad donde ir superando los miedos y los prejuicios que se tienen y donde mostrar otra realidad de respeto y motivación.

4. ¿Cuáles crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?

Que se trabaje la parte personal y social de la persona que participa en la actividad. Que haya una preocupación por esas personas más allá de cómo realiza la actividad. Conocer cuál es su realidad e intentar mejorarla en la medida de lo posible, facilitando su mejor inserción en la sociedad, adquirir herramientas que lo conviertan en una persona capaz de solucionar conflictos y problemas por sí mismo/a y de saber tomar las decisiones adecuadas en función de cuál sea la meta que se ha planteado alcanzar.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?

Sí.

6 ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Acompañar al formador/a de circo para que las características que he nombrado en la respuesta 4 puedan llevarse a cabo.

7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Sí, aunque también es posible que ese perfil esté cubierto por el formador/a de circo. Aunque creo que la presencia de una persona que no sea especialista en circo pero que participe en las actividades como un joven más sirve de catalizador en la actividad ya que, al final el educador se convierte en el modelo de como con determinadas herramientas y hábitos los retos que se proponen se pueden conseguir y que las dificultades no tienen que ver con el status que se tenga.

8. ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

ENTREVISTA AGENT D'ACIRKAOS:

- **Entrevista amb Anna: (E. Ann)**

Modelo de entrevista para el/la educador/a social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

ACIRKAOS – Circo Social . Llevo des de 2011

2. ¿Cuáles han sido y son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Coordinadora Pedagógica de Proyectos: gestión administrativa, redacción, seguimiento y evaluación de proyectos, producción técnica, Formadora de Formadores.

3. ¿Crees que realizas tareas propias de tu ámbito profesional de educador social? Por qué?

Algunas sí , pero no mayoritariamente;

4. ¿Qué es para ti el circo social? ¿Qué consideras que diferencia lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?

Herramienta de intervención socio- educativa que se puede aplicar para el trabajo en grupos o a nivel individual, sea cuál sea su condición social, económica o geográfica. Hay una transmisión de valores y parte de técnica de las disciplinas del circo, y tiene un impacto en la comunidad, siendo una poderosa herramienta de transformación social.

5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? I en concreto en el vuestro? De qué manera?

Si, sería interesante que se contemplará esta opción y el E.S formará parte del equipo; aunque hay proyectos que está más justificado que en otros.

En nuestro proyecto la E.S tiene varias tareas(especificadas con anterioridad) , y no necesariamente hace una intervención directa (acompañando al formador) en los talleres; su función es mas de supervisión y apoyo para los formadores a la hora de poner en práctica sus clases de circo , dando coherencia pedagógica a la acción socio-educativa.

6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? ¿Cuántos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?

Es suficiente; nuestro proyecto lo hacemos voluntariamente, así que, si hubiera una persona con el perfil de educador/a que colaborará con nosotros genial, pero no es necesario. Se valoran también otras competencias.

7. ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

<https://vimeo.com/147995057> [...]Para mi el circo social es la utilización del circo como herramienta de intervención educativa que se dirige a todo tipo de personas, sea cuál sea su condición social, económica, geográfica, y a través del circo se fomentan valores, lazos entre las personas y tienen una repercusión a nivel comunitario y a nivel de transformación cultural y social, [...]

<https://www.youtube.com/watch?v=OLEV9QjnH04>

- Entrevista amb Laura: (E. Lau)

Modelo de entrevista para formadores y formadores de circo social

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?

Acirkaos desde 2012

2. ¿Cuáles son tus funciones y responsabilidades dentro de esta?

Monitora de telas aéreas y voluntaria multiusos

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?

Usamos el circo como herramienta, intentamos potenciar valores como la creatividad, el trabajo en equipo.... No intentamos solucionarles la vida, solo acompañamos en el crecimiento artístico y personal.

4. ¿Cuáles crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?

Ha de ser inclusivo, flexible y adaptarse a los participantes. También puede tener más importancia el aprendizaje de valores que la técnica.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?

Si, Anna Rubio.

6 ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Coordinar y tenerlo todo controlado

7. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?

Claro

8. ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?

En los alumnos se ve un cambio descarado, físicamente mejoran su flexibilidad, fuerza y psicomotricidad. Psicológicamente se vuelven mas creativos, menos miedosos y mas respetuosos, mejora su autoestima y su capacidad.

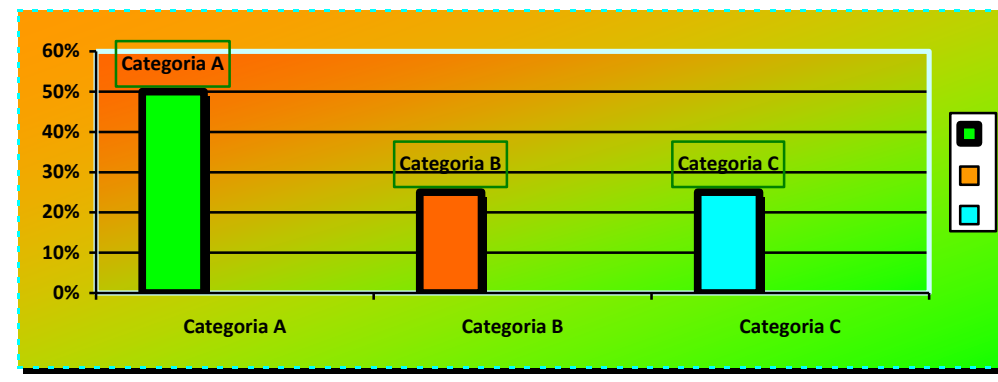
ANNEX 6: ANÀLISI, BUIDATGE I CODIFICACIÓ ENTREVISTES

ANÀLISI ENTREVISTES FORMADOR/A DE CIRC SOCIAL:

1 ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?				
DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número total de respostes per categoria	% de respostes
a) Donyet Ardit >10 anys	A)Més de 10anys treballant amb Donyet Ardit	✓ (E. And) “En Donyet Ardit, 13 años”. ✓ (E. Fed) “En la Escuelita de Jovenes Cirqueros Zona Norte Donyet Ardit Asociación Cultural [...] llevo desde 1999”	2	50%
b) Donyet Ardit <5 anys	B)Menys de 5 anys treballant amb Donyet Ardit	✓ (E. Mik) “En Donyet Ardit. 3 años”	1	25%
c) Acirkaos <4 anys	C)Menys de 4 anys treballant amb Acirkaos	✓ (E. Lau) “Acirkaos desde 2012”.	1	25%

	Total de respostes:	4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió
--	---------------------	---	---

Gràfic de respostes:

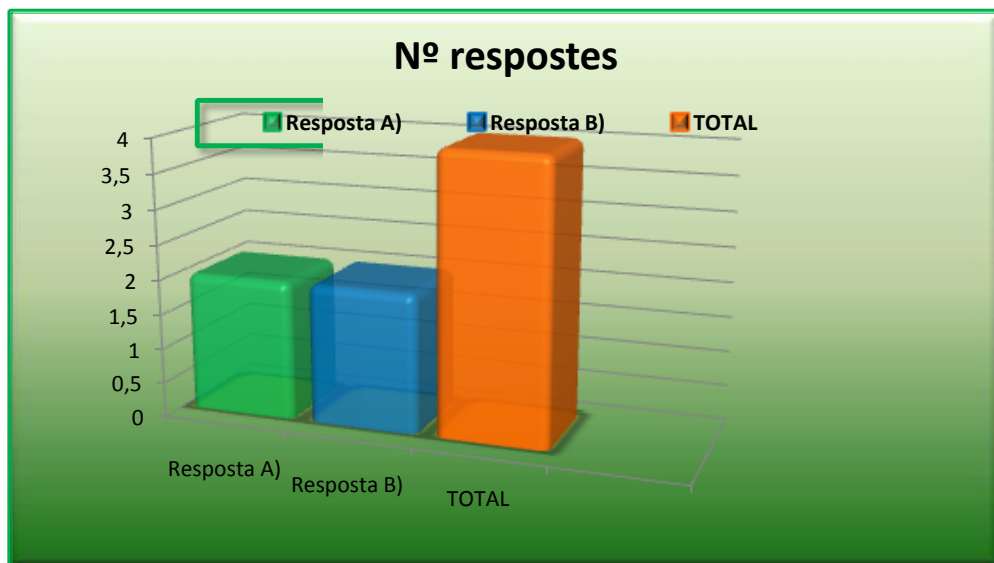
Resultats: Totes els/les formadors/es de circ social entrevistats/des han contestat aquesta qüestió. La meitat d'aquests porten una trajectòria de temps prou significativa: Dos entrevistats de Donyet Ardit porten més de 10 anys i l'altre formador entrevistat d'aquesta entitat porta 3 anys. Mentre que el formador de circ social entrevistat d'Arcikaos porta 4 anys en l'entitat.

2. ¿Cuáles son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?

DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
<p>a) Funcions formador de circ social més altres de perfil polivalent</p>	<p>A)Formadors/es de circ social en Donyet Ardit que a més de desenv. funcions de monitor de circ social acord amb la metodologia pròpia descrita en la taula d'anàlisis comparatiu entre les diferents entitats (en apartat: <i>contextualització a través anàlisi documental</i>), també realitzen funcions de perfil professional polivalent (contabilitat, secretariat, representant de Donyet en reunions de trobades amb plataformes de circ social, vocal, organitzador de convencions, programador, formador i avaluador de programes de circ social, dinamitzador d'equip de comunicació i formació, etc.)</p>	<p>✓ (E. And) "Soy un miembro más que participa en las actividades de forma voluntaria, en las asambleas aportando mi opinión, en los talleres cuando puedo como monitora y actualmente llevando la contabilidad de la asociación"</p> <p>✓ (E. Fed) "Mis funciones han sido varias desde el 1999, fui secretario, presidente, vocal, organizador de las convenciones, jornadas de circo, fui representando a Donyet a las primeras reuniones de CircoRed, que más tarde derivaron en la Federación de profesionales, y en la Fecse... Estuve 2 años en el programa de JJSS impartiendo el taller circo con Nuria y Guillem, y colaboro este año puntualmente en el taller de las Lomas. Actualmente estoy dentro del equipo de Comunicación y de Formación de Donyet Ardit.</p>	<p>2</p>	<p>50%</p>
<p>b) Funcions formador de circ social</p>	<p>B)Formadors de circ social d'Acirkaos i Donyet Ardit desnv. funcions de monitor de circ social acord amb la metodologia pròpia descrita en la taula d'anàlisis comparatiu entre les diferents entitats (en apartat:</p>	<p>✓ (E. Lau) "Monitora de telas aéreas y voluntaria multiusos"</p> <p>✓ (E. Mik): "Soy joven voluntario y participo los miércoles en las sesiones. Me encargo de la parte de</p>	<p>2</p>	<p>50%</p>

	contextualització a través anàlisi documental)	acrobacias''		
	Total de respostes:	4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

Gràfic de respostes:

Resultats: es pot observar que tots/es els formadors han de tenir les competències per desenvolupar les funcions, tasques, responsabilitats i actituds pròpies dels formadors/es de circ social, acord amb la metodologia que caracteritza a aquest àmbit. Tot plegat resta descrit en la taula d'anàlisi comparatiu entre les diferents entitats (en apartat: *contextualització a través anàlisi documental*). Ara bé, algun formador/a de circ social també realitza funcions de

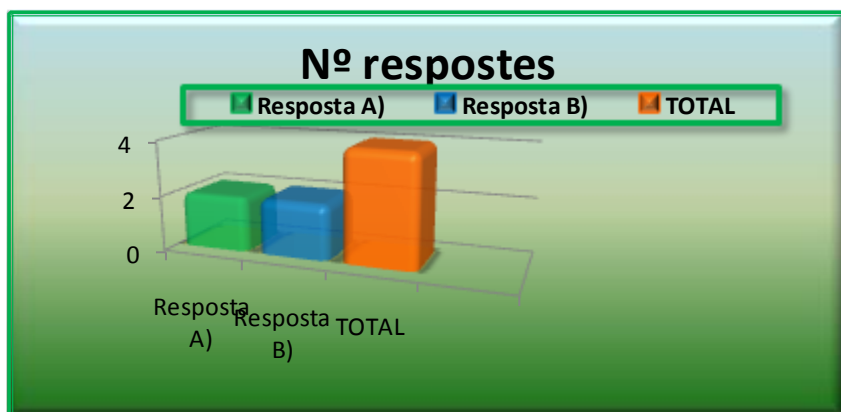
perfil professional polivalent com per exemple, contabilitat, secretariat, representant de l'entitat en reunions de trobades amb plataformes de circ social, vocal, organitzador de convencions, programador, formador i avaluador de programes de circ social, dinamitzador d'equip de comunicació i formació, etc.

3. ¿Qué crees que diferencia el circo social de vuestra entidad de otro espacio social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
A) Contingut i dinàmiques com a eines de treball socioeducatiu	A) El tret diferenciador és el contingut circense i les dinàmiques amb les que es treballa, s'utilitza com a eina de treball socioeducatiu a partir del qual es treballen valors socials, treball en equip, es potencia la creativitat, s'acompanya el creixement artístic i personal formant a la persona per a la vida a través de diferents disciplines circenses i unes bases metodològiques pròpies.	<p>✓ (E. Lau): Usamos el circo como herramienta, intentamos potenciar valores como la creatividad, el trabajo en equipo.... No intentamos solucionarles la vida, solo acompañamos en el crecimiento artístico y personal.</p> <p>✓ (E. Fed) "Lo que marca la diferencia es el contenido circense. A parte de las dinámicas que se realiza en una de las sesiones, y los valores sociales que se pretende que alcancen los alumnos/as, que pueden parecerse a lo que se ve en otro espacio social, nosotros planteamos la formación en torno a las distintas disciplinas circenses."</p>	2	50%

B) Desconeixença d'altres espais socials	B) No es coneixen en profunditat altres espais socials, però es destaca com a tret diferenciador el treball grupal i de superació personal amb el que treballen.	✓ (E. And) “No conozco a fondo espacios que desarrollen un trabajo social, no se qué hacen ni como lo trabajan. Creo que nuestro circo social trabaja mucho el grupo y la superación individual.” ✓ (E. Mik): “No conozco ningún otro espacio social.	2	50%
	Total de respostes:	4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

Es detecta a quest caràcter de gestió i dinamització comuna de l'entitat, on tothom participa en la mesura que pot.

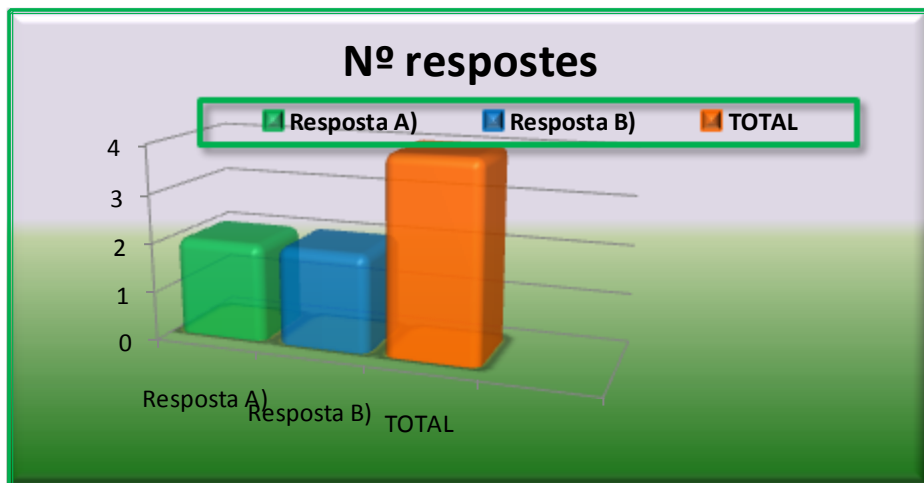
Gràfic de respostes:

Resultats: Es detecta que els formadors/es de circ social que no porten una trajectòria tant llarga tenen un major desconeixement sobre la temàtica. Mentre que els que porten prou temps com per conèixer en més profunditat l'àmbit i entitat expliquen que el tret diferenciador és el contingut circense i les dinàmiques amb les que es treballa, s'utilitza com a eina de treball socioeducatiu a partir del qual es treballen valors socials, treball en equip, es potencia la creativitat, s'acompanya el creixement artístic i personal formant a la persona per a la vida a través de diferents disciplines circenses i unes bases metodològiques pròpies.

4. ¿Cuales crees que han de ser las características principales de un circo para ser considerado social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
A) Metodologia circ social i valors pro-socials	a) Donar la cabuda pertinent als valors pro socials i metodològics amb els que treballa el circ social (descrits en l'apartat d'anàlisi documental del treball)	<p>✓ (E. Lau): "Ha de ser inclusivo, flexible y adaptarse a los participantes. También puede tener más importancia el aprendizaje de valores que la técnica.</p> <p>✓ (E. Mik): "Principalmente, tener voluntad integradora. Tener presente que el circo es un medio, no un fin en sí mismo."</p>	2	50%

<p>B) Objectius espeífics per a cada projecte de circ social i participa nts</p>	<p>B) Donar prou cabuda al plantejament i disseny d'objectius específics a nivell grupal i individuals amb cada projecte de circ social, els quals han de treballar holísticament amb la persona i impulsar millores individuals, socials i comunitàries a través de les metodologies del circ social</p>	<p>✓ (E. And) “Que se haga un seguimiento de los chavales y chavalas de forma individualizada, dentro y fuera de las clases. Con fuera me refiero a saber un poco de la vida de esas personas, ¿qué situación tienen en casa? Y que se marquen unos objetivos para mejorar el desarrollo personal de cada chaval o chavala, que se podrán conseguir a través de las clases de circo”</p> <p>✓ (E. Fed): “Que hayan objetivos tanto circenses, como sociales (habilidades sociales, valores humanos...). Que vayan de la mano, y tengan la misma importancia.”</p>	<p>2</p>	<p>50%</p>
	<p>Total de respostes:</p>	<p>4</p>	<p>100% de respostes obtingudes amb la qüestió</p>	

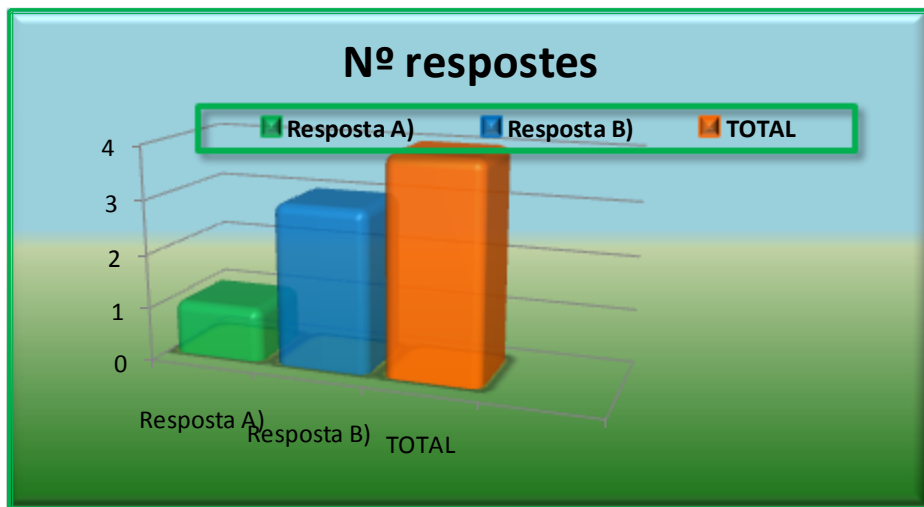

Resultats: la meitat dels entrevistats en el moment de destacar les característiques que ha de tenir el circ social, donen més importància a donar la cabuda pertinent als valors pro socials i metodològics amb els que treballa el circ social (descrits en l'apartat d'anàlisi documental del treball). Mentre que l'altre meitat diposita més importància a donar prou cabuda al plantejament i disseny d'objectius específics a nivell grupal i individuals amb cada projecte de circ social, els quals han de treballar holísticament amb la persona i impulsar millores individuals, socials i comunitàries a través de les metodologies del circ social.

5. ¿Conoces o existe la figura del/la educador/a social dentro de vuestro proyecto de circo social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes 120

A) Sí	A) Sí, existeix la figura de l'educador/a social en el circ social de l'entitat i l'assumeix de manera més directa una persona específica	✓ (E. Lau): "Sí, Anna Rubio"	1	25%
B) Sí però no té un paper definit	B) Existeix la figura de l'Educador/a social en l'entitat de circ social però no de manera ben definida, acaben sent temes que van assumint les persones amb perfils més d'educadors/es socials i amb més experiència en el tema, però tots van aprenent d'aquest àmbit.	✓ (E. And): "No creo que exista bien definida. No hay una/s persona/s de referencia que lleve/n el tema social, alguien/es que se encargue/n de esta tarea específicamente" ✓ (E.Mik): "Sí" ✓ (E. Fed): "En Donyet Ardit si hay algunas personas que tienen un perfil más de educador social, con más experiencia, y personas que provienen más del circo, y tienen más experiencia o conocimientos de circo. Pero unos van aprendiendo de otros en ambos casos."	3	75%
	Total de respostes:		4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió

Gràfic de les respostes:

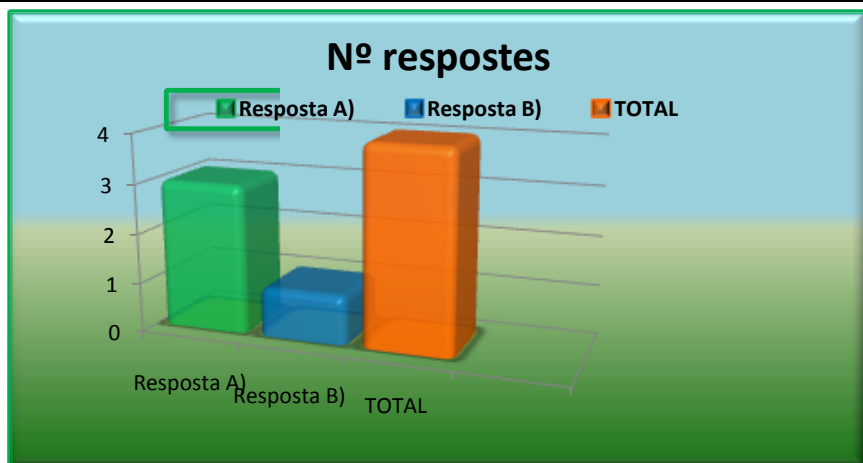

Resultats: Tot els entrevistats reconeixen la figura de l'educador/a social en la seva entitat de circ social, però en Acirkaos aquesta figura l'assumeix de manera directa una persona específica. En canvi, en Donyet Ardit coincideixen a reconèixer que existeix la figura de l'Educador/a social en l'entitat de circ social però no de manera ben definida, acaben sent temes que van assumint les persones amb perfils més d'educadors/es socials i amb més experiència en el tema, però tots van aprenent d'aquest àmbit per anar-li donant una cabuda de major qualitat.

6. ¿Cuál crees que ha de ser el papel del/la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes

<p>A) Parella pedagògica i seguiment individualitzat i revisió projectes de circ social</p>	<p>A) Els formadors/es de circ social entenen que és necessària la figura de l'educador/a social en el circ social. Caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques composades per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, de gestió de conflictes, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins relacionades o de caire social, figura que aportí visió integradora, eines per treballar més amb la comunitat, amb l'administració, que aportí major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa.</p>	<p>✓ (E. And): “Creo que debería llevar un seguimiento individualizado de los participantes del taller, y marcar unos objetivos con cada uno/a. Que se trabaje codo con codo con los monitores para hacer evaluaciones de las sesiones, de los objetivos trabajados y conseguidos, a nivel grupal e individual.”</p> <p>✓ (E. Fed): “Por ejemplo resolver los conflictos que surgen entre los alumnos/as en as sesiones. Mediar entre los alumnos/as y sus padres. Conocer los problemas que tengan los alumnos/as fuera de la clase. Conocer el historial de los alumnos/as.”</p> <p>✓ (E. Mik): “Creo que ha de ser complementario al del/a formador/a de circo. El/a formador/a creo que debe poner los objetivos técnicos y el/la educador/a debe contextualizarlos. Es decir, creo que es importante plantear objetivos técnicamente difíciles para que los/as asistentes puedan motivarse. Pero hay que ser consciente de las características individuales y grupales para enfocar esos objetivos de una forma inteligente”</p>	<p>3</p>	<p>75%</p>
---	--	--	-----------------	-------------------

B) Agent de coordinació i gestió	B) Entén que l'educador/a social al circ social adopten un paper més de coordinació i gestió de l'entitat i els projectes que es desenvolupen.	✓ (E. Lau): "Coordinar y tenerlo todo controlado"	1	25%
Total de respostes:		4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

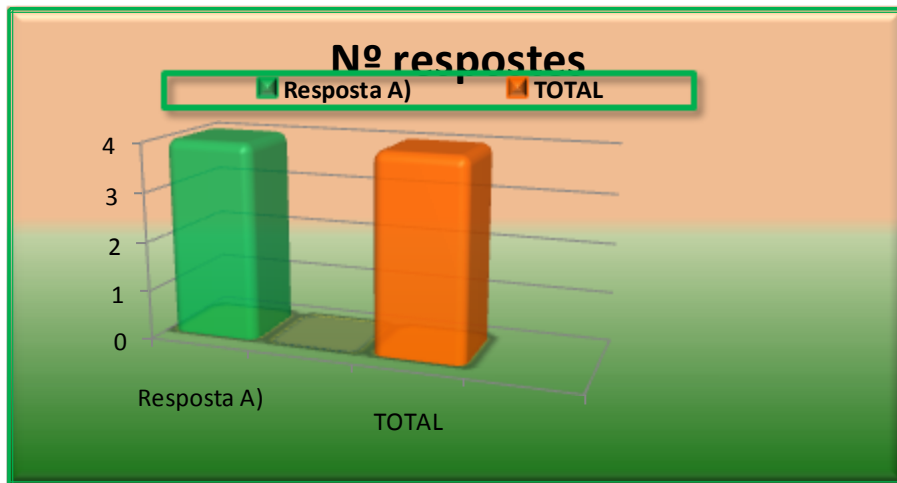

Resultats: la majoria dels formadors/es de circ social entrevistats coincideixen a identificar les mateixes necessitats que els educadors/es socials de l'àmbit, en el moment d'anomenar quines haurien de ser els encàrrecs de l'educador/a social dins el circ. Destaquen el mateix uns i altres: caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques compostades per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador/a pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius

i entitats afins relacionades o de caire social, sent una figura que també aporti visió integradora que aporti major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa. Tot i que reconeixen la necessitat d'incorporar més eines per treballar més amb la comunitat, els formadors no apunten tan a la necessitat de que l'educador es coordini amb l'administració i la comunitat, aquesta vessant sembla que la manifesten més directament els educadors/es socials del circ social entrevistats.

7 ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social?					
DIMENSION S	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text		Número de respostes per categoria	% de respostes
A) Sí	A) Els formadors/es de circ social entenen que resulta evidentment necessària la figura de l'educador/a social en el circ social.	✓	(E. And): "Sí, creo que es imprescindible.	4	100%
		✓	(E. Fed): "Si. Si no no sería circo social. No podría ser. Sería circo (sin social). Circo Asocial? ;)"		
		✓	(E. Mik): "Sí"		
		✓	(E. Lau): "Claro"		

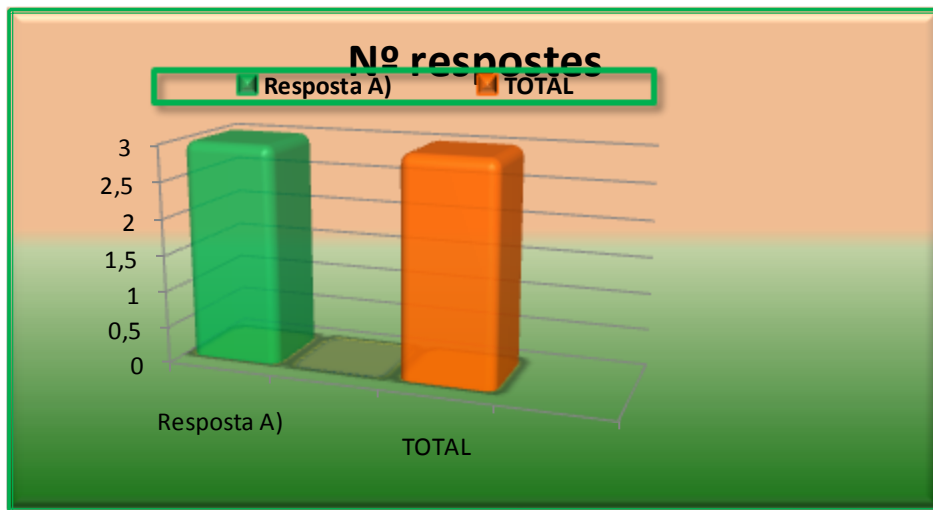
Total de respostes:	4	100% de respostes obtingudes amb la qüestió
---------------------	---	---

Resultats: Tots els formadors/es de circ social han respós a la qüestió i entenen que resulta evidentment necessària la figura de l'educador/a social en el circ social.

8 ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOTES	Unitats de text	Número de	% de

			respostes per categoria	respostes
A) Millores que a nivell holístic detectant en els participants	A) Els formadors/es de circ social destaquen que amb les pràctiques del circ social com a eina de transformació social poden comprovar com els destinataris es relacionen més positivament entre ells, més respectuosament, obtenen millores acadèmiques, millores en la seva autoestima i capacitats de superació, responsabilitats, perden pors, desenvolupen major creativitat, milloren en habilitats circenses, psicomotricitat, força, flexibilitats...durant els projectes de circ social. A més manifesten que s'han aconseguit anar teixint xarxes de col·laboració en el territori, s'han visibilitat els projectes de circ social i els participants ho senten com a espais propi, important pel seu desenvolupament.	<p>✓ (E. Fed): “Solemos ver el resultado, o esta transformación, sobre todo en la evolución de los chavales/as (transformaciones sociales, como se relacionan entre ellos, académicas, de habilidades circenses, superación, responsabilidad, ...) a lo largo del tiempo.”</p> <p>✓ (E. Mik): “Es un proyecto que tiene poco recorrido aún (4 años). Está en fase de maduración pero ha conseguido establecerse en el barrio. Hemos sido capaces de tejer redes de colaboración con otros agentes de la zona y empieza a tener cierta visibilidad. Todxs los alumnx que han pasado por el taller lo sienten como algo propio y creo que, aunque algunxs se marchen, ha sido algo importante para ellxs.”</p> <p>✓ (E. Lau): “En los alumnos se ve un cambio descarado, físicamente mejoran su flexibilidad, fuerza y psicomotricidad. Psicológicamente se vuelven mas creativos, menos miedosos y mas respetuosos, mejora su autoestima y su capacidad. “</p>	3	80%
	Total de respostes:		3	80% de respostes obtingudes amb la qüestió

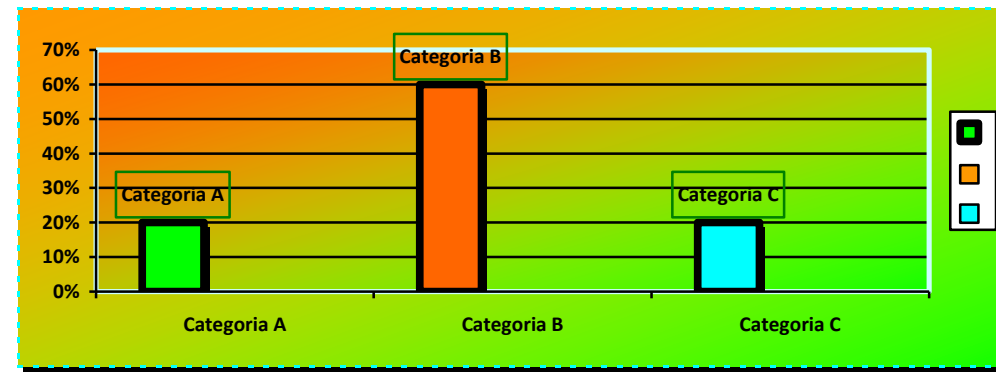
Resultats: Els 3 formadors/es de circ social que han contestat a aquesta qüestió destaquen que amb les pràctiques de circ social com a eina de transformació social poden comprovar com els destinataris es relacionen més positivament entre ells, més respectuosament, obtenen millores acadèmiques, millores en la seva autoestima i capacitats de superació, responsabilitats, perden por, desenvolupen major creativitat, milloren en habilitats circenses, psicomotricitat, força, flexibilitats...durant el transcurs dels projectes de circ social. A més manifesten que s'han aconseguit anar teixint xarxes de col·laboració en el territori, s'han visibilitat els projectes de circ social i els participants ho senten com a espais propi important pel seu desenvolupament.

ANÀLISI ENTREVISTES EDUCADORS/ES SOCIALS EN EL CIRC SOCIAL:

1. ¿En qué escuela de circo social trabajas y cuánto tiempo llevas en esta entidad?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número total de respostes per categoria	% de respostes
A) Ateneu >10 anys	B) 10anys treballant a l'Ateneu	✓ (E. Ant) “Treballo des del novembre del 2006 [...]”	1	20%
B) Donyet Ardit i Acirkaos >5anys	B) 5 anys treballant amb Donyet Ardit o Acirkaos	✓ (E. Esti) “[...]Asociación Donyet Ardit. Aproximadamente desde 2011” ✓ (E.Nur) “Más que una escuela, es un proyecto de escuela, y es con la Asociación Donyet Ardit. Estoy trabajando en ella desde el año 2011” ✓ (E. Ann) “ACIRKAOS – Circo Social . Llevo des de 2011”	3	60%
C) Donyet Ardit >3anys	C) 3 anys treballant amb Donyet Ardit	✓ (E. Tan) “Llevo tres años colaborando con Donyet Ardit”	1	20%

	Total de respostes:	5	100% de respostes obtingudes amb la qüestió
--	---------------------	---	---

Gràfic de respostes:

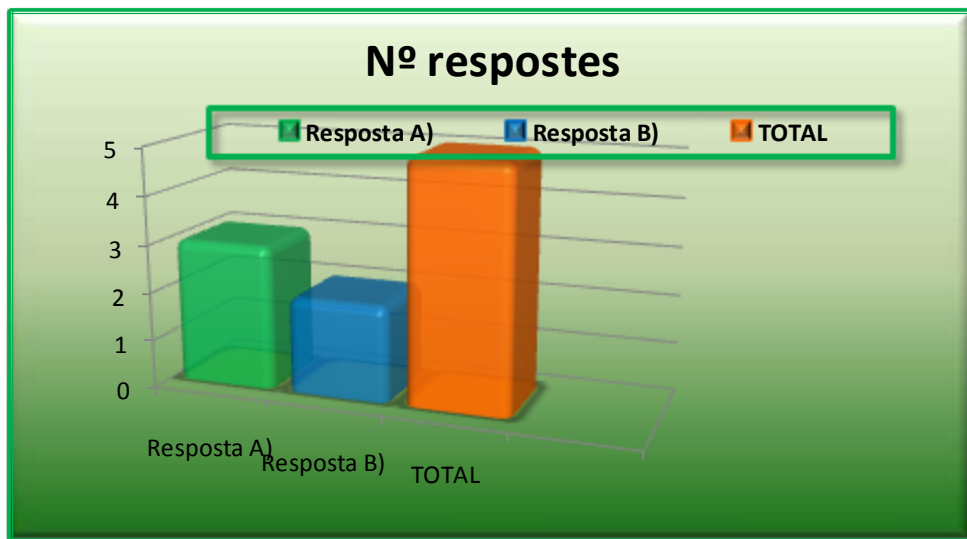
Resultats: Totes els/les educadors/es en el circ social entrevistats/des han contestat aquesta qüestió. Més de la meitat una trajectòria de temps prou significativa com a educadors/es socials en les respectives escoles de circ social: Un educador de l'Ateneu porta 10 anys, dues entrevistades de Donyet Ardit i una de Acirkaos porten 5 anys i l'educadora restant de Donyet Ardit porta 3 anys. Cal destacar que una educadora específica que entén que la seva entitat (Donyet Ardit) és encara un projecte d'escola de circ social.

2. ¿Cuáles son tus funciones i responsabilidades dentro de esta?				
DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
a) Funcions formador circ social + caràcter pedagògic+ rols polivalents	A)Educatadors/es socials en el circ social en Donyet Ardit que a més de desenv. funcions de formador/a de circ social acord amb la metodologia pròpia descrita en la taula d'anàlisi comparatiu entre les diferents entitats (en apartat: <i>contextualització a través anàlisi documental</i>), també realitzen funcions de perfil professional polivalent i de caràcter pedagògic (gestió i coordinació administrativa i pedagògica de l'entitat, organització, coordinació, programador, formador, avaluador i comunicació de tallers i programes de circ social, representant de Donyet en trobades amb plataformes de circ social, organitzador de convencions, dinamitzador d'equip de gestió i formació, etc.)	<p>✓ (E. Esti): "Gestión y coordinación de la asociación. Monitora socioeducativa en el taller de circo con jóvenes"</p> <p>✓ (E. Nur): "Desde 2011 hasta Junio de 2015, he impartido talleres en el Centro Socioeducativo Municipal del barrio Juan XXIII 2º Sector de Alicante a niños y niñas de 8 a 12 años 1 vez por semana, en período escolar. Y desde 2012 hasta la actualidad imparto también los talleres de circo para adolescentes en el IES Las Lomas, del mismo barrio.[...]Además formo parte de los grupos de gestión, administración y pedagogía de la asociación.</p> <p>✓ (E. Tan): "Formo parte del grupo de Gestión y</p>	3	60%

		de Formación. Asisto eventualmente los miércoles al taller con adolescentes, y estoy echando una mano en la impartición del taller “Tardes de circo” con peques. Me estoy encargando de la comunicación y organización de este taller con los padres, recibos, control de pago. En todo lo demás voy colaborando en lo que me va cuadrando por ganas y tiempo”		
B)Funcions caràcter pedagògic+ rols polivalents i de gestió	B) Educadors/es socials en el circ social en Acirkaos i Ateneu que exclusivament desenv. Funcions polivalents des de les gestions més tècniques a les més pedagògiques: (gestió i coordinació tecnico-administrativa i pedagògica de l’entitat, (posar en comú diferents col·lectius i projectes), dinamitzar i coordinar la finalitat pedagògica de la participació comunitària, representant de l’entitat, organitzador i coordinador en trobades i convencions amb plataformes socials diferents, organització, coordinació, programador, seguiment, avaluació i comunicació de diferents projectes de circ social, coordinant-se amb joves, veïns, administracions d’ajuntaments i de serveis socials,	✓ (E. Ant) “Ha anat canviant una miqueta perquè[...]en aquest temps ens hem anat actualitzant també les feines tècniques, el projecte s’actualitza, llavors vas canviant també una miqueta el que fas.[...]ha tret generalment hi ha com una part de coordinació tècnica a nivell de pressupostos, gestió tècnica, facturacions, professors, nomines, tot això i ha una altra part de coordinació, podríem dir més pedagògica , però amb el sentit de intentar posar amb comú els, les diferents grups, col·lectius, projectes que n’hi han a la casa i que puguin treballar conjuntament aquesta finalitat pedagògica... tot el foment de la participació podríem dir en aquest	2	40%

	educadors de carrer, altres entitats, dinamitzador d'equip de gestió i formació, producció tècnica, formador de formadors, etc.)	sentit. Informació i atenció al públic i...en grans trets aquesta seria les tres línees de treball, això significa dons que ... de parlar amb pares, amb mares, muntar un projecta amb els joves, organitzar projectes amb els professors, fer reunions amb tècnics d'ajuntament, responsables del consorci de Barcelona, entitats del barri, educadors de carrer, tota aquesta lògica” ✓ (E. Ann): “Coordinadora Pedagoga de Proyectos: gestión administrativa, redacción, seguimiento y evaluación de proyectos, producción técnica, Formadora de Formadores”		
	Total de respostes:	5	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

Gràfic de respostes:

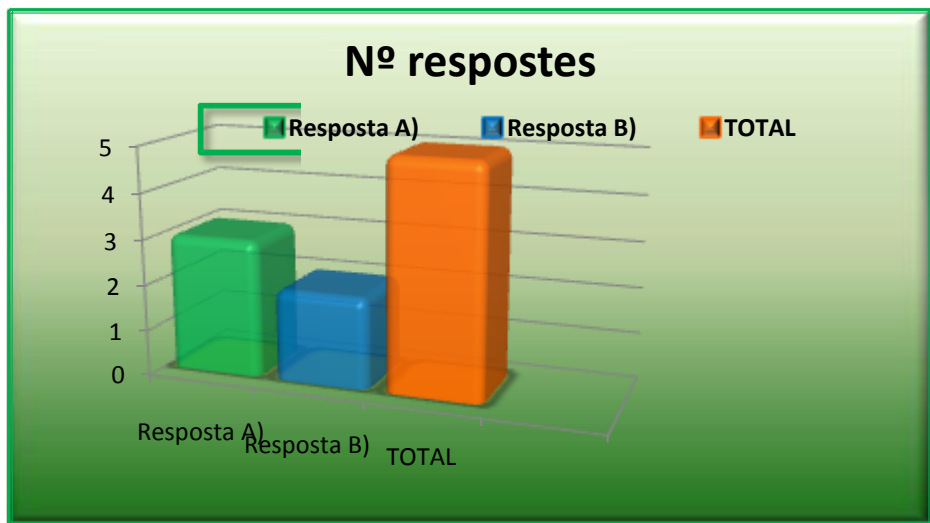
Resultats: Es pot copsar que tots els educadors socials entrevistats combinen funcions de coordinació i gestió més tècnico-administrativa, a més de tota la part pedagògica de l'entitat, (posar en comú diferents col·lectius i projectes), la dinamització, programació, coordinació, seguiment, avaluació dels projectes de circ socials, coordinar la finalitat pedagògica de participació comunitària, de representant, organització, coordinació, comunicació i dinamització entre entitats, trobades pedagògiques i de formació, administracions públiques, ajuntaments, administracions i professionals de serveis socials, plataformes de circ social, formadors i participació en comissions de formació de formadors i comunicació, etc. Però a més, els educadors/es de Donyet Ardit combinen aquestes tasques amb les de realitzar projectes de circ social sota el rol de formadors de circ social assumint les consignes, funcions i tasques metodològiques pròpies d'aquest perfil (detallades en l'anàlisi documental de la investigació).

3. Creus que fas tasques pròpies del teu àmbit professional d'educador social? Perquè?

DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
<p>a) Sí + funcions formador de circ social + rol polivalent</p>	<p>A) Educadors/es socials en el circ social en Donyet Ardit que a més de desenv. funcions de formador/a de circ també realitzen funcions de caràcter pedagògic consideren sí realitzen tasques de l'àmbit de l'educació social molt clares, talc com: observació del context grupal i individual, acompanyament als processos individuals i grupals amb la gestió dels conflictes que aquests porten inherents, acompanyament a l'entorn familiar i coordinació amb els agents socials i educadors/es que també treballen amb les pers. beneficiaries, seguiment i avaluació del grup i de les</p>	<p>✓ (E. Esti): "Sí. Aunque no soy educadora social, he trabajado en proyectos sociales (especialmente con infancia y juventud) desde 2007. Creo que el acompañamiento de procesos grupales como un taller de circo, son herramientas muy útiles para trabajar el desarrollo de habilidades personales y sociales. Por este motivo, creo que la figura del/la educador/a social tiene tareas muy claras en una escuela de circo: observación del contexto grupal e individual de lxs usuarixs, acompañamiento en los momentos de conflicto personal o grupal, conocimiento del entorno familiar/educador del alumnado y establecimiento de estrategias de intervención en situaciones de riesgo, coordinación con lxs agentes sociales/educadores que están trabajando con el mismo alumnado, seguimiento y evaluación del grupo y de sus individuuxs, entre otras."</p> <p>✓ (E. Nur): "Primero tengo que explicar que no tengo formación de educadora social. Mi formación es en Enfermería y en Antropología Social y Cultural. Pero desde una parte personal y práctica me ha interesado siempre la educación y lo social, como un tándem que me parece inseparable. Desde que el circo entró en mi vida he</p>	<p>3</p>	<p>60%</p>

	<p>necessitats individuals, treballar de forma integral amb les pers, detecció de situacions de risc a l'entorn, posar en relació i participació a la pers amb la seva comunitat per poder transformar-la de manera global a la vegada que es transforma i millora la situació de la persona, s'assumeixen reptes individuals i col·lectius de millora a través del procés que es treballa a través del circ social.</p>	<p>impartido talleres con niños, niñas y adolescentes en diferentes formatos. Entonces, asumiendo mi papel como educadora social en la asociación en la que trabajo, sí creo que se realizan tareas del ámbito profesional de la Educación Social ya que intentamos trabajar con nuestros grupos de una forma integral. Partimos del primer contacto con cada persona desde su individualidad, pasamos por la relación que se genera en el grupo más cercano que formamos en los talleres. También intentamos poner nuestra mirada en el IES y en sus familias. Además enmarcamos a esa persona en la comunidad, barrio y ciudad en que vive, para finalmente situarla y situarnos en un contexto mucho más global que nos envuelve a todos y todas.”</p> <p>✓ (E. Tan): “El trabajo con los participantes desde una actividad lúdica y cooperativa que los fideliza en un primer momento y permite trabajar con ellos de una manera “sutil” todo el tema social, asociativo. Además el circo es una disciplina que combina de manera perfecta lo artístico con lo deportivo y creativo por lo que todas las personas tienen cabida en esta actividad. Plantea retos individuales y colectivos que favorece ir superando trabas y barreras, sean estas propias o comunes.[...] pese a que estamos comenzando a ponernos objetivos más cuantificables, el circo en sí mismo, el juego ya es un fin. Buscamos crear un espacio que sea un oasis ante la realidad que se tiene, un espacio de igualdad, de juego y de felicidad donde ir superando los miedos y los prejuicios que se tienen y donde mostrar otra realidad de respeto y motivación”</p>		
--	--	---	--	--

<p>a) Sí + rol polivalent</p>	<p>B) Educadors/es socials en el circ social en Acirkaos i Ateneu que exclusivament desenv. Funcions polivalents des de les gestions més tècniques a les més pedagògiques consideren que sí desenvolupen tasques pròpies de l'àmbit de l'educació social però han de dedicar més temps a les de gestió tècnica.</p>	<p>✓ (E. Ant): "Si... jo si que crec que faig tasques pròpies del àmbit professional però si agaféssim i féssim com una forquilla, des de lo que és major tasques de la gestió i de la línia pedagògica i... major tasques del treball amb persones... jo podria dir-te que estic en el mig tirant cap a la gestió tècnica no estic treballant directament amb ... amb... persones a vegades en projectes puntuals si, per tant, són tasques de l'educació social, però més dintre d'un marc de gestió.</p> <p>✓ (E. Ann): "Algunas sí , pero no mayoritariamente"</p>	<p>2</p>	<p>40%</p>
	<p>Total de respostes:</p>	<p>5</p>	<p>100% de respostes obtingudes amb la qüestió</p>	

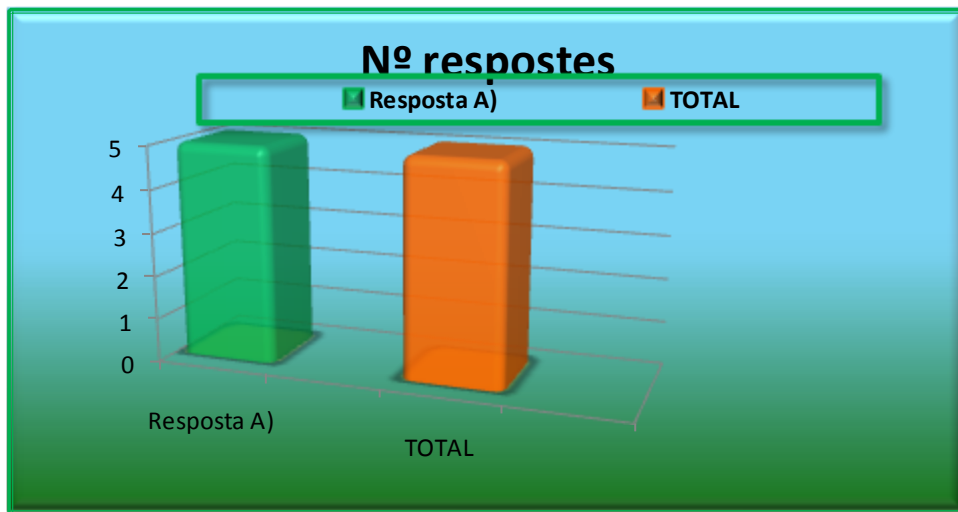

Resultats: Es detecta que tots els educadors/es socials en el circ social reconeixent les seves funcions, tasques i competències pròpies de l'àmbit de l'educació social a desenvolupar. Tot i així coincideixen en matisar que els educadors/es de l'Ateneu i Acirkaos que es veuen condicionats per haver d'assumir més tasques de gestió tècnica tenen menys temps per ocupar-se directament de tota la part pedagògica que també han d'assumir, coordinar i gestionar. Tot i això tots ells desenvolupen tasques pròpies de l'educació social com: observació del context grupal i individual, acompanyament als processos individuals i grupals amb la gestió dels conflictes que aquests porten inherents, acompanyament a l'entorn familiar i coordinació amb els agents socials i educadors/es que també treballen amb les pers. beneficiaries, seguiment i avaluació del grup i de les necessitats individuals, treballar de forma integral amb les pers, detecció de situacions de risc a l'entorn, posar en relació i participació a la pers amb la seva comunitat per poder transformar-la de manera global a la vegada que es transforma i millora la situació de la persona, s'assumeixen reptes individuals i col·lectius de millora a través del procés que es treballa a través del circ social. Es pot copsar doncs, que el fet d'assumir la gestió més tècnica limita el temps de dedicació de la part pedagògica que també ha d'assumir en alguns casos aquesta mateixa figura.

4. ¿Qué es para ti el circo social? ¿Qué consideras que diferencia lo diferencia del circo en general o del contemporáneo?

DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
<p>a) Objectius pedagògics, treball holístic amb la pers. grup i comunitat</p>	<p>A) El circ social posa l'èmfasi en el component i objectius pedagògics de caire holístic i integral, socioeducatiu i en els valors i el impacte en la societat, obtenint una forta repercussió com a eina de transformació social. En el contemporani la tècnica i el resultat circense és el que té major rellevància.</p>	<p>✓ (E. Esti): “El circ social es extraer del circo y sus múltiples disciplinas las herramientas necesarias para trabajar transversalmente habilidades personales, sociales y grupales. Es subrayar del trabajo circense aquellos aspectos que nos hacen mejorar como personas tanto para nuestro bienestar como para el del grupo con el que se trabaje o, incluso, la sociedad en la que se vive. Lo diferencia el fin. El objetivo no es obtener un producto que se acerque a la perfección técnica y artística sino aprovechar el juego, la exploración, el reto y el equipo para conseguir de un mismo y del grupo cosas increíbles aunque no sean espectaculares.”</p> <p>✓ (E. Nur): “Para mi la diferencia está en que el circo social va más allá de la técnica y el divertimento de una forma consciente y planificada, poniendo el énfasis en el proceso más que en el fin. Es decir, los objetivos están más enfocados al crecimiento individual y grupal de las personas con las que se trabaja en relación a su contexto social y cultural que con la técnica de circo. Sin abandonar, claro esta, este aspecto. [...]Y dependiendo de la evolución de cada persona o grupo esto puede llegar a hacer que la balanza se incline hacia el aspecto más técnico y requiera de una formación más compleja a nivel técnico y complementaria relacionada con las artes escénicas, pudiéndose alcanzar la profesionalización de esta actividad.”</p> <p>✓ (E. Tan): “Que se trabaje la parte personal y social de la persona que participa en la actividad. Que haya una preocupación por esas personas más allá de cómo realiza la actividad. Conocer cuál es su realidad e intentar mejorarla en la medida de lo posible, facilitando su mejor inserción en la sociedad, adquirir herramientas que lo conviertan en una persona capaz de solucionar conflictos y problemas por sí mismo/a y de saber tomar las decisiones adecuadas en función de cuál sea la meta que se ha planteado alcanzar.”</p>	<p>5</p>	<p>100%</p>

		<p>✓ (E. Ant): “El circ social és [...]eina educativa de transformació social, per mi el circ social seria com un el tema de fer possible lo impossible, de fer un ventall d’activitats, de llenguatge, al que poder agafar-te, al que poder desenvolupar-te com a persona. El circ contemporani[...]es més aquesta lògica més del circ de l’espectacle,[...] i no té aquest component pedagògic o educatiu de transformació social. Podem dir que el circ social neix també quan neix el circ contemporani, però el circ social té tot aquest tema d’objectius pedagògics i el circ contemporani igual podria ser com un marc més global que poden haver-hi espectacles o de maneres de fer el circ així...”</p> <p>✓ (E. Ann): “Herramienta de intervención socio-educativa que se puede aplicar para el trabajo en grupos o a nivel individual, sea cuál sea su condición social, económica o geográfica. Hay una transmisión de valores y parte de técnica de las disciplinas del circo, y tiene un impacto en la comunidad, siendo una poderosa herramienta de transformación social.”</p>		
	<p>Total de respostes:</p>	<p>5</p>	<p>100% de respostes obtingudes amb la qüestió</p>	

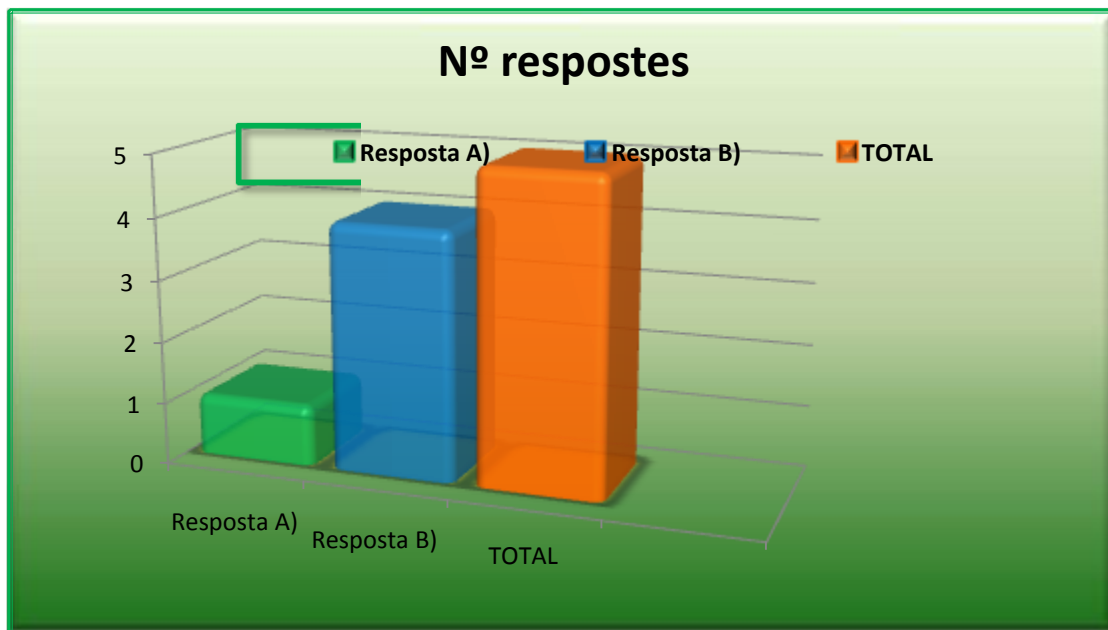
✓ **Resultats:** Absolutament tots els entrevistats coincideixen en que el circ social posa l'èmfasi en el component i objectius pedagògics de caire holístic que permeten treballar transversalment de forma integral, impulsant el contingut socioeducatiu i els valors pro-socials amb els que treballa, el impacte en la societat, obtenint una forta repercussió com a eina de transformació social. En el contemporani la tècnica i el resultat circense és el que té major rellevància. Alguns expliciten “el circo social va más allá de la técnica y el divertimento de una forma consciente y planificada, poniendo el énfasis en el proceso más que en el fin. Es decir, los objetivos están más enfocados al crecimiento individual y grupal de las personas con las que se trabaja en relación a su contexto social y cultural que con la técnica de circo. Sin abandonar, claro esta, este aspecto” (E. Nur). “Conocer cuál es su realidad e intentar mejorarla en la medida de lo posible, facilitando su mejor inserción en la sociedad, adquirir herramientas que lo conviertan en una persona capaz de solucionar conflictos y problemas por sí mismo/a y de saber tomar las decisiones adecuadas en función de cuál sea la meta que se ha planteado alcanzar.” (E. Tan).

5. ¿Crees que es necesaria la figura del /la educador/a social dentro de un proyecto de circo social? ¿Y en concreto en el vuestro? De qué manera?

DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
B) Sí	A) S'entén necessària la figura de l'educador/a social en els projectes de circ social sense afegir matisos al respecte	✓ (E. Tan): " Sí"	1	20%
B) Parelles pedagògiques en cada projecte de circ social	B) Sí, és necessària la figura de l'educador/a social en el circ social. Caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques composades per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins	✓ (E. Ant): "Si... jo crec que si que si que és important aaa...si pugéssim fer equips, si tinguéssim pressupost per equips en el que hi ha el formador de circ i l'educador social per a nosaltres seria fantàstic a l'hora de desenvolupar els projectes que fem, per exemple el que fem amb adolescents que comencem ara al gener- febrer seria ideal.. em de comptar[...] amb una altre lògica amb educadors de carrer o amb els educadors de casals de joves,teixir complicitats que ens permetin tirar-ho endavant [...]el perfil del formador social té un gran perfil d'educador social i a més és el que ens falta a nivell de finalitats pedagògiques, d'eines, però sí que seria necessari [...]és a dir pugéssim fer els equips educatius de formador de circ- educador social seria genial! Però no donem per fer-ho, però seria fantàstic que hi haguessin més educadors socials treballant conjuntament! Per exemple s'hi hi hagués... com a	4	80%

	<p>relacionades o de caire social, figura que aporti visió integradora, eines per treballar més amb la comunitat, amb l'administració, que aporti major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa.</p>	<p>mínim... un parell d'educadors socials més que estiguessin treballant directament a les classes o un, seria guai”</p> <p>✓ (E. And): “Si, lo creo. Creo que debería llevar un seguimiento individualizado de los participantes del taller, y marcar unos objetivos con cada uno/a. Que se trabaje codo con codo con los monitores para hacer evaluaciones de las sesiones, de los objetivos trabajados y conseguidos, a nivel grupal e individual.”</p> <p>✓ (E. Esti): “Es imprescindible. Combinar las habilidades circenses con la conciencia del aprendizaje-evolución del alumnado sólo se puede conseguir si están ambos perfiles en la escuela. En nuestra escuela, el sentido de que una asociación como Donyet esté volcada en un proyecto así es precisamente el que tenga un componente social. Donyet no es una asociación de profesionales del circo ni lo ha pretendido nunca, tiene un recorrido amplísimo que ha sabido encender y mantener la llama del circo viva en Alicante y creo que un proyecto de escuela de circo socioeducativo forma parte de la maduración de una asociación que abandera el circo desde 1997 y que puede abrir muchos nuevos caminos para lxs que ahora estamos y para lxs que se van uniendo. Además, el apellido social no lo entiendo únicamente como de "intervención social" sino también como exploración y coordinación con los colectivos y entidades que están operando en la ciudad/país y con los que nos sentimos en consonancia”.</p> <p>✓ (E. Nur): “Nuestro proyecto, a pesar de llevar años en marcha, intenta centrarse ahora en una zona periférica y empobrecida de Alicante catalogada como en “riesgo de exclusión social”. Nuestra intención no es solo trabajar con personas de esta zona sino generar un espacio educativo mediado por el Circo en el que podamos integrar personas de diferentes zonas y ámbitos socio-económicos de la ciudad. Entendemos por tanto que es importante que la figura del educador social esté presente de forma que haya alguien que tenga una visión integradora, que piense en como trabajar con la comunidad, con la administración, que tenga una perspectiva de los talleres más socioeducativa y</p>		
--	--	--	--	--

		<p>con capacidad de planificación, organización y evaluación”</p> <p>✓ (E. Ann): “Si, sería interesante que se contemplará esta opción y el E.S formará parte del equipo; aunque hay proyectos que está más justificado que en otros.En nuestro proyecto la E.S tiene varias tareas(especificadas con anterioridad) , y no necesariamente hace una intervención directa (acompañando al formador) en los talleres; su función es mas de supervisión y apoyo para los formadores a la hora de poner en práctica sus clases de circo , dando coherencia pedagogica a la acción socio-educativa.”</p>		
	Total de respostes:	5	100% de respostes obtingudes amb la qüestió	

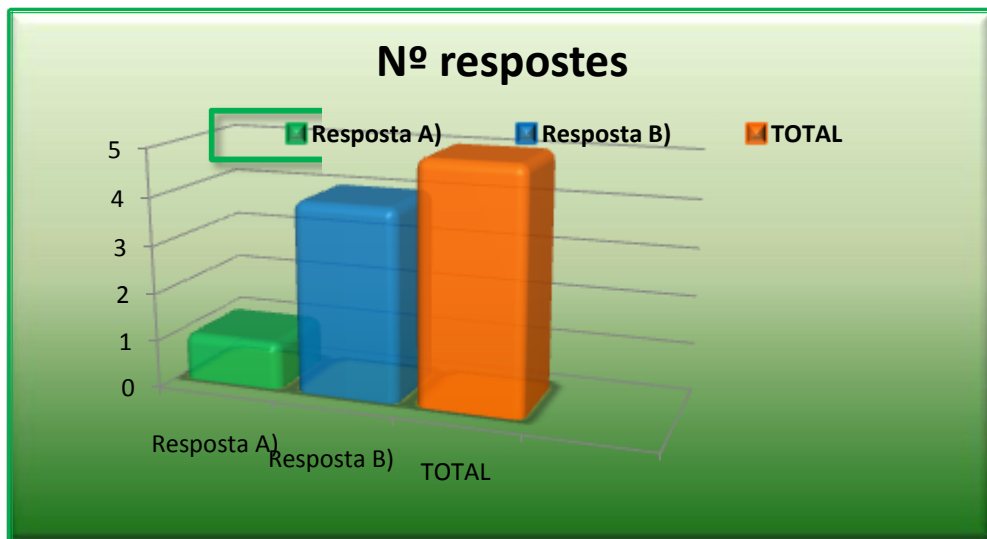

Resultats: Tots els entrevistats coincideixen en afirmar i destacar com a necessària la figura de l'educador/a social en el circ social. Tots menys un, afegeixen matisos en relació a que caldria donar-li més cabuda, poder crear parelles pedagògiques compostes per ed. Social i formador/a de circ social, on l'educador/a pogués fer un seguiment i avaluació més individualitzats dels participants, amb objectius individualitzats, aportar més eines pedagògiques, realitzar major exploració i coordinació amb els col·lectius i entitats afins relacionades o de caire social, sent una figura que també porti visió integradora, eines per treballar més amb la comunitat, amb l'administració, que aportí major perspectiva socioeducativa dels projectes, planificant, organitzant i avaluant per dotar de la màxima coherència pedagògica cada acció socioeducativa.

6. ¿Con un solo educador/a social para toda una escuela de circo como la vuestra crees que puede haber suficiente? Cuantos educadores/as sociales crees que tendrían que haber?

DIMENSIONS	CATEGORIES DE RESPOSTES	Unitats de text	Número de respostes per categoria	% de respostes
A) No respon	A) No contesta la qüestió	✓ (E. Tan): “	1	20%
B) Segons les dimensions dels projectes	B) Sí, és necessària la figura de l'educador/a social en el circ social i en funció del volum dels projectes caldrien més o menys educadors socials. Allò ideal seria tenir educadors amb els que poder formar equips educatius de formador de circ social i educador social, permetent	<p>✓ (E. Ant): “Podrien haver-hi més es que jo com a educador social, lo que et deia, faig molta feina o de gestió ... de participació... de línees educatives, però no tant d'estar a la trinxera treballant directament amb els xavals, si pugéssim tenir més educadors.. es a dir pugéssim fer els equips educatius formador de circ- educador social pues... seria genial”</p> <p>✓ (E. And): “Creo que sí, puesto que solo tenemos un taller de 15 chavales. Aún así, creo que siempre es mejor tener dos personas puesto que hay más puntos de vista.”</p> <p>✓ (E. Esti): “Ahora mismo, sí. El volumen de talleres es muy poco para tener más de una persona con ese perfil. No obstante, si la escuela creciera, creo que sería interesante tener unx por grupo, es decir: para jóvenes, para niños, para adults..., por ejemplo.”</p>	4	80%

	<p>ampliar mirades, eines pedagògiques, socials, etc. Però les entitats estan acostumades a no poder gaudir d'aquesta possibilitat per manques de pressupost.</p>	<p>✓ (E. Nur): "Para el trabajo que estamos realizando actualmente podríamos contar solamente con 1 educador social que nos guiara y trabajara con el resto del equipo en estas líneas. Pero no tenemos a nadie formado oficialmente en educación social. Nos asesoramos con otros compañeros que no pueden invertir tiempo en la actualidad al proyecto, ponemos en común entre nosotros las cuestiones a tratar según nuestras experiencias y prácticas, y además, tenemos a un compañero formándose específicamente en Granada. Si el proyecto continuara creciendo podría ser que necesitaríamos alguien más formado en este perfil. No creo que necesariamente todas las personas que asumieran este rol tuvieran que tener una titulación oficial."</p> <p>✓ (E. Ann): "Es suficiente; nuestro proyecto lo hacemos voluntariamente, así que, si hubiera una persona con el perfil de educador/a que colaborará con nosotros genial, pero no es necesario. Se valoran también otros competencias."</p>		
	<p>Total de respostes:</p>	<p>4</p>	<p>80% de respostes obtingudes amb la qüestió</p>	

Resultats: Tots els entrevistats que han contestat a la qüestió a més d'entendre com a necessària la figura de l'educador/a social en el circ social, consideren que en funció del volum dels projectes caldrien més o menys educadors socials. Apunten a què allò ideal seria tenir educadors amb els que poder formar equips educatius compostats per formador de circ social i educador social, per facilitar així, ampliar mirades, eines pedagògiques, socials, etc en tots els projectes de circ social que es desenvolupen en cada entitat. Però les entitats estan acostumades a no poder gaudir d'aquesta possibilitat per manques de pressupost i assumeixen, que davant d'alguns requisits associats a la manca de pressupost, com és el cas de necessitar voluntariat per mantenir algun projecte de circ social no poden exigir certes titulacions universitàries si no es compta amb un pressupost per reconèixer-les com caldria.

7 ¿Qué nos podéis explicar de vuestro proyecto de circo social como herramienta de transformación social?				
DIMENSIONES	CATEGORIES DE	Unitats de text	Número de	% de

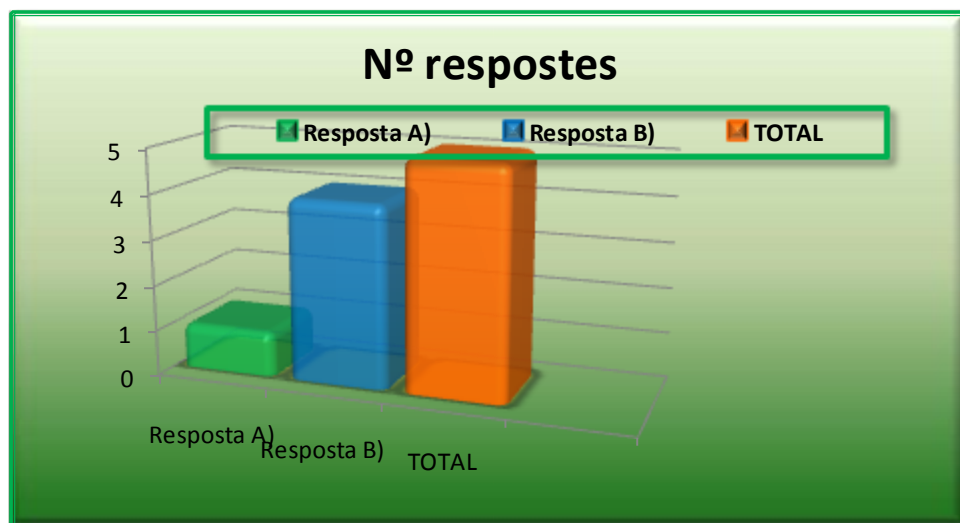
	RESPOSTES		respostes per categoria	respostes
A) No respon	A) No contesta la qüestió	✓ (E. Tan):	1	20%
B) Les potencialitats de treballar amb el circ social	B) Els educadors apunten a les potencialitats i beneficis que aporta i es treballen a través del circ social en les seves entitats de referència. Apunten a aspectes com els que es destaquen en les diferents unitats de text.	✓ (E. Ant): "Aquest amb el plantejament de la finalitat pedagògica es veu molt clar que treballem en tres cercles concèntrics, un és la persona,... treballem circ però treballem amb la persona, la persona pot aprendre a través de fer malabars temes de superació, esforç o confiança en si mateixa, o podem treballar una sèrie de competències. Treballem amb la persona i sempre treballem amb la persona però amb grup, al treballar amb grup podem fer temes de confiança en l'altre, suport mutu, treball en equip, cooperació permet treballar tot això dons que... diem que fas una piràmide i els pes gruixonets anem a baix i els més lleugers van a dalt o fas un trapezi de dos i has de jugar amb l'altre persona també aquest tema de la confiança, en un i en l'altre, llavors treballem amb la persona, treballem amb el grup i sempre... treballem amb la comunitat més propera. Això vol dir que jo com a persona amb el meu grup porto o un taller de circ o un espectacle en aquesta comunitat, el institut, la plaça, l'associació, l'Ateneu. Llavors al portar aquest regal jo estic tenen una ... percepció positiva en mi mateix i a l'hora de la comunitat a la que vaig, però es que a més a més la comunitat també construeix una perspectiva positiva sobre la meva persona, llavors és aquí on entrem en un d'aquests elements de transformació social, és on podem esborrar les fronteres o els segells, o aquests prejudicis que poden haver-hi .. que podem tenir. Dons aquí podem veure molt clar aquest punt de transformació social, a més el fet que puguem treballar competències, personals, grupals i comunitàries, són les mateixes competències que treballem en el circ, que parlàvem de superació o esforç, escolta, comunicació, cooperació, suport mutu, treball en equip i transformació social, són les mateixes que podem posar al concepte de participació, llavors poder aprendre aquestes competències per a la transformació social no?? Personals, grupals i comunitàries dintre d'un projecte com l'ateneu et	4	80%

permet encara elaborar més aquesta lògica de transformació social, tens la base per analitzar la teva realitat i fer per transformar-la per canviar-la.”

✓ **(E. Esti):** “Pues que es el mejor proyecto sociocomunitario que hay en Alicante. Jejejeje[...]por primera vez, tengo la sensación de estar en un proyecto con carácter social que tiene una incidencia realmente positiva. Hasta el momento, no he sido capaz de encontrarle una pega al trabajo que hacemos con lxs chicxs, es decir, algo que perjudique a su desarrollo como personas, más bien todo lo contrario. Creo que, el simple hecho de venir al taller, aunque la actitud no siempre sea la mejor, es positivo. Estar, recibir del grupo y de la asociación una forma de estar y de convivir distinta a la que están acostumbradxs, compartir un par de ratos a la semana el juego y la desinhibición, como mínimo, nos airea del día a día y de los roles establecidos para nuestra edad, nuestro entorno social, nuestra familia, etc. Creo que este tipo de herramienta es la que planta la semilla para un cambio/transformación más profunda que necesita de años de ser regada y abonada”

✓ **(E. Nur):** “Transformar la sociedad es un objetivo que, en mi opinión, requiere de un análisis de las cosas que no nos gustan de dicha sociedad para después caminar de la forma más consecuente posible hacia otros lugares. Para nosotros este ejercicio es un proceso grupal que vamos definiendo y realizando poco a poco. El circo es nuestra herramienta. Y la elegimos porque es lo que nos apasiona. Nos ofrece la posibilidad de trabajar la imaginación, la creación, el cuerpo, las emociones, las relaciones entre personas, nos ofrece la posibilidad de superarnos, nos pone delante retos, nos alimenta el alma. Nuestra experiencia es que hemos conseguido en un ámbito muy cercano y personal generar cambios en chicos y chicas con las que trabajamos, como por ejemplo: de no hacer actividades físicas a motivarse con la acrobacia y con las telas. De no comunicarse casi con nosotros a buscarnos para expresarnos problemas que tienen personales. De no relacionarse entre ellos en el instituto a pasar a considerarse amigos y empezar a hacer actividades juntos. A través de nosotros han conseguido conocer servicios municipales del barrio y han empezado a utilizarlos. Hemos hecho excursiones en las que han conocido otras ciudades y otras escuelas de circo como Nou Barris en Barcelona o el Espai de Circ en Valencia. Además de haber asistido a actuaciones de compañías profesionales de Circo.”

		✓ (E. Ann): “Para mi el circo social es la utilización del circo como herramienta de intervención educativa que se dirige a todo tipo de personas, sea cuál sea su condición social, económica, geográfica, y a través del circo se fomentan valores, lazos entre las personas y tienen una repercusión a nivel comunitario y a nivel de transformación cultural y social”	
	Total de respostes:	4	80% de respostes obtingudes amb la qüestió

Resultats: Tots els entrevistats que han contestat a la qüestió apunten a les potencialitats i beneficis que aporta i es treballen a través del circ social en les seves entitats de referència. Es considera que val la pena recollir les seves paraules per destacar aquests aspectes als que apunten com:

(E. Ant): “Aquest amb el plantejament de la finalitat pedagògica es veu molt clar que treballem en tres cercles concèntrics, un és la persona,... treballem circ però treballem amb la persona, la persona pot aprendre a través de fer malabars temes de superació, esforç o confiança en si mateixa, o podem treballar una sèrie de competències. Treballem amb la persona i sempre treballem amb la persona però amb grup, al treballar amb grup podem fer temes de confiança en l’altre, suport mutu, treball en equip, cooperació permet treballar tot això dons que... diem que fas una piràmide i els pes gruixonets anem a baix i els més lleugers van a dalt o fas un trapezi de dos i has de jugar amb l’altre persona també aquest tema de la confiança, en un i en l’altre, llavors treballem amb la persona, treballem amb el grup i sempre... treballem amb la comunitat més propera. Això vol dir que jo com a persona amb el meu grup porto o un taller de circ o un espectacle en aquesta comunitat, el institut, la plaça, l’associació, l’Ateneu. Llavors al portar aquest regal jo estic tenen una ... percepció positiva en mi mateix i a l’hora de la comunitat a la que vaig, però es que a més a més la comunitat també construeix una perspectiva positiva sobre la meua persona, llavors és aquí on entrem en un d’aquests elements de transformació social, és on podem esborrar les fronteres o els segells, o aquests prejudicis que poden haver-hi .. que podem tenir. Dons aquí podem veure molt clar aquest punt de transformació social, a més el fet que puguem treballar competències, personals, grupals i comunitàries, són les mateixes competències que treballem en el circ, que parlàvem de superació o esforç, escolta, comunicació, cooperació, suport mutu, treball en equip i transformació social, són les mateixes que podem posar al concepte de participació, llavors poder aprendre aquestes competències per a la transformació social [...] Personals, grupals i comunitàries dintre d’un projecte com l’ateneu et permet encara elaborar més aquesta lògica de transformació social, tens la base per analitzar la teua realitat i fer per transformar-la per canviar-la.”

(E. Nur): “Transformar la sociedad es un objetivo que, en mi opinión, requiere de un análisis de las cosas que no nos gustan de dicha sociedad para después caminar de la forma más consecuente posible hacia otros lugares. Para nosotros este ejercicio es un proceso grupal que vamos definiendo y realizando poco a poco. El circo es nuestra herramienta. Y la elegimos porque es lo que nos apasiona. Nos ofrece la posibilidad de trabajar la imaginación, la creación, el cuerpo, las emociones, las relaciones entre personas, nos ofrece la posibilidad de superarnos, nos pone delante retos, nos alimenta el alma. Nuestra experiencia es que hemos conseguido en un ámbito muy cercano y personal generar cambios en chicos y chicas con las que trabajamos, como por ejemplo: de no hacer actividades físicas a motivarse con la acrobacia y con las telas. De no comunicarse casi con nosotros a buscarnos para expresarnos problemas que tienen personales. De no relacionarse entre ellos en el instituto a pasar a considerarse amigos y empezar a hacer actividades juntos. A través de nosotros han conseguido conocer servicios municipales del barrio y han empezado a utilizarlos. Hemos hecho excursiones en las que han conocido otras ciudades y otras escuelas de circo como Nou Barris en Barcelona o el Espai de Circ en Valencia. Además de haber asistido a actuaciones de compañías profesionales de Circo.”

- Hi ha una última qüestió que no s’analitzarà perquè només es va fer al (E. Ant), en l’única entrevista que es va realitzar en directa. Per aquest motiu amb la resta d’entrevistes no es va poder proposar la pregunta. A tal efecte, es tanca l’anàlisi de les entrevistes dels educadors social amb el recull d’aquesta qüestió únicament contestada per aquest educador social entrevistat.

Una ultima pregunta, creus que els formadors de circ social tenen competències o fan servir estratègies de l'educació social?

(E. Ant.): Si.. clar... **sabent circ ja n'hi ha prou?** No s'han de sapiguer habilitats pedagògiques per a treballar amb la gent, es poden aprendre a lo llarg del temps com a passat amb un Juanillo o un Alvaro, no? Que les han après a base de practicar o et pots formar per tenir-les. Clar per mi el perfil ideal és el de educador social que és artista de circ, o l'artista de circ que és educador social.. llavors aquest punt conec a molt poques persones però aquest punt és el més potent.. clar.. si... però bueno encara que sigui formador, sigui artista de circ i sigui educador social hi ha una sèrie de tarannàs i una seria de fer que si veus al Juanillo treballar o a l'Alvaro o al David ..ells tenen una manera de fer i de treballar que és molt potent es com que marquen molt el límit però a la vegada agafen molt el xaval a través... a través del circ. Hi ha penya que per molta formació que tingui aquest tarannà no el tindrà.. o no el té...que a vegades que hi hagi un títol que ho reconegui seria ideal perquè ens assegura uns mínims no..?? de qualitat però tampoc ens assegura a... que això que la persona sigui capaç de fer la feina amb el circ social.

Sábado por la mañana, 1a parte:

BLOQUE 1:

REALIDAD DEL CIRCO SOCIOEDUCATIVO EN LA PEECSE

ANTECEDENTES

Se exponen y validan las finalidades y los objetivos de la PEECSE.

Se informa de los grupos actuales integrantes de la Plataforma y se informa de los encuentros anteriores.

REALIDAD

Se reflexiona sobre el momento actual, funcionamiento (grupo de gestión) y los logros conseguidos hasta la actualidad. Se manifiesta la necesidad de que los integrantes se impliquen en los nodos y en los grupos de trabajo.

Se propone la dinámica de trabajo en grupos para desarrollar la Proyección de la PEECSE y reflexionar sobre el presente y futuro del circo socioeducativo.

PROYECCIÓN

Se explican los proyectos que hay para un futuro como la participación en el Nice y el Cate (el sábado por la tarde se ampliará la información y se debatirá)

Se expone la necesidad de crear un marco jurídico para la Plataforma y de la consolidación y expansión de la misma.

A partir de aquí, se propone la dinámica de trabajo en grupos para desarrollar la Proyección (más ideas) de la PEECSE y reflexionar sobre el presente y futuro del circo socioeducativo.

Visualización de los proyectos vinculados para crear una forma jurídica de cada proyecto para fortalecer la visibilidad y la legitimidad

Conectar con proyectos internacionales para dar salida a nuestros alumnos

Poner en común las dudas de gestión, financiación....

Negociar--luchar--pelear por la presencia del circo en las actividades de la comunidad

Posibilidad de crear proyectos en común entre las diferentes regiones, vincular proyectos del mismo ámbito.

Realizar un proyecto a nivel Plataforma

Ampliar los objetivos y contenidos de la asamblea, crear un encuentro para elaborar dinámicas, metodologías....

Contemplar espacios de entrenamiento--juego durante las asambleas de la Peecse

Crear estrategias de gestión en materia de seguridad y logística (provisiones , infraestructura)

Intercambio entre asociaciones/Intercambios entre alumno

El grupo de comunicación se está creando un símbolo

Formación de formadores (certificar)

Crear un perfil profesional que nos permita una negociación estratégica.

Solicitud de financiación y subvenciones y otra líneas como Crowdfunding, patrocinadores...

Seguir trabajando sobre materiales pedagógicos que respondan a las necesidades del sector.

Desarrollar la estructura de la asamblea

Censo/registro/mapeo

Otras reflexiones que salen de la exposición

La Fedec a desarrollado la asamblea como un seminario (Preguntar a Donald) Dejan espacios durante las reuniones para debatir sobre temas como acompañamiento del estudiante, estudiar como plantean sus reuniones) Donald está de presidente por 2 años más. La comunicación es a través de Eyco--Fedec.

El valor para la Fedec del haberse federado, se hizo un cuestionario sobre protocolos de seguridad, los proyectos a título particular no tenían dinero para contratar al alguien que elabora un plan de seguridad, pero como federación y colectivo hay fondos para que cada proyecto pueda disponer.

VACIADO NOTAS IV ASAMBLEA DE LA P.E.E.C.S.E. 22--24 DE MAYO'15

BLOQUE 2:

REALIDAD SOCIOEDUCATIVA DEL CIRCO EN ESPAÑA

PRESENTE:

Cada proyecto a presentado las líneas de trabajo, que significa socioeducativo y trabajo se está llevando a cabo.

Han surgido 3 líneas de trabajo:

1. Formación de formadores, homologar la formación de circo (como formador), buscar conexiones con la universidad. Se comenta que Carampa tiene dos líneas (artística y pedagógica) con la universidad y se expone el caso de Sevilla k es la universidad la que se les acercó para pedir un máster....Buscar titulaciones a nivel público, abogar por un reconocimiento e igualdad a las otras artes escénicas, como la Danza, que está reconocido como grado, ir en esa dirección.

2. Colaborar con instituciones públicas para realizar talleres, formaciones

3. Trabajo de base con la población local: población empobrecida, grupos culturales diversos, con población "normalizadas", con los objetivos de transformación social y, políticamente, incluir y visibilizar el circo.

Reflexiones: Está aumentando el número de proyectos de circo socioeducativo a nivel nacional.....

Linkar los resultados de los debates de la Fedec y se sus manuales a la Plataforma. (Donald)

Debate propuesto:

Que consecuencias tiene la línea de trabajo de homologar la formación: definir--estandarizar los contenidos de la formación, cada programa formativo está elaborado independiente....son dos realidades distintas, unificar contenidos adaptados a la necesidad de cada proyecto o región.

Aportación: circusgames.net: proyecto de recopilación de juegos sobre circo. Se ha creado una base de dato sobe juegos por disciplinas.

Como se puede participar? Acirkaos y Asociación valenciana de circo han participado.

Hay la necesidad de volcar y transmitir en que proyectos europeos participan los miembros de la plataforma. Mejorar la comunicación.

VACIADO NOTAS IV ASAMBLEA DE LA P.E.E.C.S.E. 22--24 DE MAYO'15

BLOQUE 3:

REALIDAD DEL CIRCO SOCIOEDUCATIVO

FUTURO

- Implementar la calidad de los curso de formación, mejorar las formaciones, facilitar más recursos, dar recorrido a los alumnos.

- Homologar la formación amateur y de los profesores, certificar al formación, para dar credibilidad

a la formación y trayectoria del formador. Entrar en la capacitación reconocida, mejorar la oferta de formación pedagógica.

- Reconocer/ validar la profesión - Reconocimiento institucional de los proyectos y asociaciones, que facilite la solicitud de subvenciones, permisos, licencias de actividad.... Que te conozcan y te reconozcan.

- Tratar el tema de las licencias de actividad, buscar la manera de adecuación de espacios de circo y homologar esos espacios (desde el sector)

- Crear un grupo de asesoramiento

- Recetas urbanas (pagina k define....???)

- Elaborar o estudiar un protocolo de homologación de espacios, con la dificultad de que cada región tiene sus normativas, pero tener referentes,.....

- Tema asesoramiento para pólizas de accidentes y seguros de responsabilidad civil.

- Reciclaje de formadores

- Intercambios juveniles, festival de circo joven,

- Normalizar y dignificar la situación laboral de los formadores (nivel contratación)

- Crear una red de espacios para compartir espacios y materiales

- (Donald ha propuesto agrupar los temas en: Identificar los ámbitos : validar la experiencia, tema seguros, buenas prácticas según actividad...

- Mejorar y acondicionar espacios - Buscar donaciones, puntos de reciclaje de materiales, o intercambios para pedir el materiales (talleres a cambio....) - Intercambio de materiales.

VACIADO NOTAS IV ASAMBLEA DE LA P.E.E.C.S.E. 22--24 DE MAYO'15

Sábado por la mañana, 2a parte:

GRUPOS DE TRABAJO

La dinámica inicia presentando los grupos de trabajo organizados en la anterior asamblea, se exponen y comentan finalidades de este bloque. Se organizan los 4 grupos, los participantes se reparten según interés y perfil (muchas personas son nuevas en los grupos). Se reparte una hoja en la que han de validar los objetivos, ver lo alcanzado, marcar una línea de trabajo y acciones a corto plazo. Se reflexiona sobre la dificultad en la consecución de las acciones y se plantea buscar nuevas estrategias para lograr avanzar.

1) PEDAGOGÍA :

- Ratios adecuadas para trabajar y legislaciones locales. Buscar cada uno sus propias ratios (dependiendo de convenios municipales, o criterios de buenas prácticas)
- Estudios de capacidades motrices y cognitivas por edades.
- Crear códigos de buenas prácticas, código deontológico.
- Crear nuestro propio material didáctico, para la siguiente reunión se propondrán materiales. Se ha propuesto inicialmente un pequeño libro de aéreos.
- Facilitar la realización de cursos de formación de formadores. Facilitar la información, difusión más eficaz.
- Acciones: creación de Drive o Dropbox (unir con Comunicación) donde meter libros, material didáctico. Se ha discutido el tema pirateo y respetar el derecho de autor. Ser cautos con lo que se sube o se enlaza
- Crear un catálogo de links, mandar a los de Comunicación
- Se han asignado las tareas con calendario (Iñaki lo tiene anotado)
- Crear una programación de objetivos en un calendario. Ya están asignadas las tareas (Iñaki). Las más prioritarias crear el dropbox e ir metiendo contenidos, el listado de enlaces, el código deontológico (El negro). Añadir un capítulo de Resolución de conflictos.
- Donald se ofrece a traducir el contenido de la FEDEC (sin plazo), buscar traductores.

2) ADMINISTRACIÓN Y GESTIÓN:

- Pendiente de decidir la figura jurídica (domingo) para asignar fechas y tareas. - Previo: buscar y decidir estatutos, buscar alguno similar y modificarlo (online?) por consenso.
- Establecer cargos de presidente, vocal, consejeros. Mejor que sean nominativos por asamblea, aunque luego la carga de trabajo se reparta.
- Grupo de trabajo para registrarlo a la administración, una vez recolectada la documentación de todos los miembros y decidida la forma jurídica.
- Poner fechas! Y quién se ocupa - Una vez constituido: gestión de la tesorería. Buscar pólizas, seguros, pedir las subvenciones y formas de financiación.
- Fomentar la dinamización de los nodos, ya sea por regiones o por trabajos comunes.
- Informar sobre la existencia de proyectos europeos.

- Debate: Se plantea si los nodos son necesarios y útiles, podría ser más eficaz trabajar por “comisiones” o “grupos de trabajo” de temáticas concretas.

- Se defienden los nodos por su labor de aglutinación local. Que generen reuniones locales o regionales y transmitirlos a la PEECSE. Quizá su tarea es más la de informar a nivel pequeño, no tanto como funcionamiento dentro de la plataforma a nivel estatal. Que sirvan como “facilitadores” de información.

- Se definen las tareas de los nodos: (Lo dinamizan Roxy y Andrea) - Buscar proyectos de formación circense a nivel local. Se requiere que sean proyectos que una buena parte de su formación esté dedicada a circo, aunque sin ser muy excluyente.

- Trasladar propuestas locales a la PEECSE. Ser canal de información en ambos sentidos.

- Asegurarse que haya alguien de esa región en las asambleas de la PEECSE - Remitir cuestionarios a los proyectos y de vuelta a la PEECSE. Añadir a los cuestionarios ya realizados. Que cada asociación vuelque sus cuestionarios online. Importante saber cómo validar esos cuestionarios, porque en la FEDEC tuvieron el problema de que estaban “rellenados con mucha fantasía”. Hay que clasificar mejor las preguntas para poder validarlo. Se presentan Roxy, Andrea y Gisela.

Se repasan los nodos existentes. (linkar a la hoja de googledrive) o Andalucía: ACA o Aragón: Javi. o Asturias: repite Javi o Baleares: Acirkaos o Canarias: Giselle o Cantabria: repite el mismo que Asturias o CLM: Víctor CircoDiverso, contactar también con culipardo. o CYL: Rafa López (Valladolid) o Cataluña: Andrea, El Negro o CVal: Nacho El Espai, Donyet Ardit. o Extremadura: Contactar con Quintopino, A saco.... Roxy contacta con algunos. o Galicia: Cironove (Jano) o Rioja: Willy? Logrocirco? Anna los contacta o Madrid: Víctor Circodiverso. Roxy sale voluntaria junto con Cricri (Circódromo) o Navarra: Cricri consigue un contacto. o País Vasco: Javi Amigo

3)HERRAMIENTA EDUCATIVA :

- Potenciar el circo como herramienta educativa. Objetivos:

- Potenciar el circo en los barrios, a nivel municipal. A nivel nacional hace falta un sector del circo más respaldado y profesionalizado.

- Se necesita la figura jurídica

- Para conseguir más visibilidad: acercarnos a las escuelas cercanas, buscar un espacio en los festivales de circo (TAC, Carampa). Así algunos proyectos pueden hacer una muestra en ellos, también otros festivales pequeños, buscando el intercambio con ellos.

- Plantearse para qué queremos hacernos más visibles, para exigir un reconocimiento, etc. También para saber por qué vamos a estos festivales.
- Introducirnos en el EUCIMA, donde ya se han hecho unas jornadas de circo social.
- Fomentar los intercambios entre nosotros
- Mayor presencia en redes sociales.
- Crear material científico y recopilar tesis que traten sobre el circo como herramienta educativa. Hay más material sobre circo social que como herramienta educativa. Hacer base de datos, buscar a gente que esté interesada, incluso remunerando su trabajo.

4) COMUNICACIÓN

No ampliar más de lo que ya había en marcha. Intentar mantener lo que ya estaba funcionando.

- Facebook: Giselle, Fede, Javi y Jessica
- Twitter: Celso, pero va a ceder la tarea.
- Blog: Ana y Fede
- Symbaloo (Auna las encuestas, permite localizar las tareas de cada asociación por ámbitos): Celso
- Correo Gmail: La gestiona el equipo gestor. Entre ellos se comunican por Whatsapp y por reuniones de Skype. Todo el mundo debe participar en generar contenidos para comunicación interna en redes sociales y blog. La gente de cada asociación le manda los contenidos a las personas encargadas de cada cosa. Se creará un google Drive de la Plataforma, donde habrá un pdf con el listado de los encargados de cada tarea. El que quiera publicar algo, debe ponerse en contacto con el encargado de la tarea en cuestión.

Se propone crear otro pdf con los encargados de todo, no sólo de comunicación. Que cada grupo de trabajo defina a los encargados de cada tarea y así todos podemos consultarlo en un drive. Cris Blázquez los recopila y los sube a un pdf.

Hay que vincular Facebook y Twitter. Mejor que lo lleve todo una misma persona, por que tenga coherencia.

Se propone crear un googlegroups para comunicarnos de forma interna. Se propone que no toda la información vaya al groups, pero sí que todo el mundo sepa (mirando el pdf antes nombrado) quién es el encargado de cada cosa para así contactar directamente con esa persona.

Revistas, estar presentes. Rafa se propone para hacer un pequeño artículo sobre esta Asamblea y mandarlo a Zirkólíka, Circense, Ambidextro...

Se propone también hacer un resumen global de nuestras actividades y los principios de la Plataforma, para también mandarlo a las revistas más generalistas: país semanal, Metropolis, revistas de médicos, de Sanitas, etc....

Franco propone documentar con foto + vídeo + entrevista cada proyecto. Ese material se podría colgar también en las redes sociales, blog, youtube...

Redactar una nota de prensa para luego pasarlo al groups y que cada uno lo mande a sus contactos en prensa. Rafa y Anna se encargan de redactarlo.

Dinamizar un poco más el blog, más circense. Añadir otras pestañas: enlaces, eventos y festivales. Dentro de "enlaces" que haya acceso a documentos (FEDEC, aerisk, ...), también un catálogo de links.

Buscar informáticos para que nos ayuden

Mañana hay que resolver el funcionamiento e integrantes de los grupos de Whatsapp y Skype

Bloque sábado tarde: EYCO, NICE, CATE

Se pasa a explicar brevemente que es EYCO para las personas que no lo conocen. Tenemos el apoyo de la información on--line.

EYCO: Paraguas de todas las federaciones nacionales r/c el circo joven o/y socioeducativo.

NICE: seminario de intercambio de prácticas pedagógicas.

Fede es el representante que va a asistir, la semana que viene, a la reunión del grupo gestor de EYCO (Management Comité) en Rotterdam (Holanda)

Se plantea como se va a hacer la selección para el próximo encuentro NICE. En estos encuentros se trabajan diferentes temas como cuestiones de seguridad, gestión, administración, dinámicas, áreas pedagógicas, entre otras. Será en Octubre del 15 al 19 en Gschwend (Alemania). Este proyecto se subvenciona por el programa Erasmus+ y se paga parte del billete, dependiendo del trayecto que tengas que hacer, más la manutención y alojamiento. Es importante manejarse bien en inglés y además comprometerse a hacer un informe para compartir la información. Desde Eyco se dan plazas a los países para participar. Se tiene que adelantar el pago del billete. En la anterior cita se dieron 4 plazas a España. Y fueron 4 personas. La cuestión es decidir cómo hacer si quieren ir más personas que plazas se ofrecen.

Criterios para seleccionar los proyectos:

1. Inscribirse en un documento Drive que elaborará el equipo gestor. (Que especifique sus características e intereses, y que esta formación tenga repercusión real en sus proyectos) Para cualquier duda dirigirse al correo de la Plataforma.
2. Priorizar proyectos que no hayan estado nunca, junto con 1 proyecto que de continuidad (que ya haya estado).
3. Intentar que no haya 2 proyectos de la misma comunidad.
4. Si fuera necesario hacerlo por sorteo.

Se decide que como mucho se presentarán las candidaturas antes del 29 de Mayo. Para que Fede pueda comunicarlo en la reunión MC. (Se aplaza la fecha)

Se plantea el tema de cuotas: hay una cuota para participar en Eycó: 50 euros por plataforma + 11 euros por proyecto.

Se decide que habrá una cuota anual para cubrir los gastos de la Plataforma. Y tenemos que decidir cómo se va a cubrir la cuota de participación en Eycó. Además se especifica que cualquier proyecto puede visitar y participar de las asambleas para conocer la Plataforma desde dentro antes de decidir pagar la cuota.

Javi explica el Proyecto CATE. Manual para la formación en Circo Joven(hay un borrador en el blog). Se va a hacer una práctica de este manual en Londres (por concretar) y Valladolid (30 Agosto--6 Septiembre). Se trabajaran 2 técnicas en cada lugar a un nivel de iniciación. Para España hay 4 plazas.

En la primera semana de Julio se sabrán los perfiles y condiciones de la participación en estos 2 cursos.

Se explica que la forma de decidir Valladolid como lugar para dicha formación fue internet y los criterios de selección fueron: Descentralización, apoyar proyectos emergentes que estén dotados recursos para poder albergar un evento así.

Se explican los inicios de la relación del CATE con la Plataforma. Y se explican las dificultades y las necesidades de gestión que se han ido cubriendo por Andrea y por su asociación. Se pide un documento para que quede explicado que esta gestión es transitoria y que está avalada por la Plataforma.

Se propone que se destine un dinero del presupuesto del CATE para gastos de gestión (pagar

un gestor) ya que la contabilidad se va a llevar por parte de Encirca't. Se da el Ok. En una reunión anterior (via Skype con el equipo gestor de la plataforma se acordó que Andrea presentaría un presupuesto) Tenemos que preguntar a EYCO si se puede justificar facturas por gastos de gestión.

Se explica el presupuesto del curso que se va a realizar en Valladolid. El coste total del proyecto es de 6000 euros aprox. (entre costes de alojamiento, transporte, manutención, alquiler del lugar)

Hay algunas dudas en cuanto a la facturación y gestión del evento que se tienen que resolver y se están gestionando con Finlandia.

Se propone hacer una comisión de seguimiento del proyecto Cate. Están:

--Comisión de seguimiento: Javi, Andrea y Anna.

--Financiación: Fede +Mañana decidiremos una comisión para la gestión económica)

--Contacto entre el coordinador pedagógico del CATE (Tommaso Negri) y el representante del proyecto en Valladolid – The Freak Cabaret Circus (Rafael Lòpez): Javi.

Próxima asamblea del la Plataforma: principios de Noviembre.

Se presentan Alicante y Sevilla.

Se postularán ambas y se decidirá más adelante.

Se decide que se organice la reunión incluyendo actividades para compartir buenas prácticas pedagógicas, talleres, aprovechar que hay alguna actuación....

Se cierra la sesión de la tarde y nos vamos a compartir unas pizzas y el espectáculo de fin de curso de los alumnos de Carampa.

DOMINGO POR LA MAÑANA

MARCO JURÍDICO DE LA ASOCIACIÓN

De la anterior reunión se barajaron dos opciones:

1.--Forma jurídica, sencilla y que funcione

2.--Adherirnos a una federación, entidad que ya exista –esto no se ha solicitado formalmente y tampoco tendríamos autonomía para pedir subvenciones, etc.; se complicaría con las cuentas de la otra. Además no coincidiríamos en todos los objetivos.

Nos supone más ventajas ser entidad. Volvemos a tener dos opciones: asociación o federación de

asociaciones.

La Federación:

- no permite formalmente incluir en la entidad a personas físicas. Si bien, esto no es necesario seguirlo, al igual que tampoco las tareas de la junta directiva. En verdad, no tenemos claro quién puede formar parte (empresas, pers físicas, cooperativas??).

En principio una asociación no tiene ánimo de lucro, así que por definición sus objetivos son diferentes de una empresa, cooperativa, autónomo,... Son diferente las federaciones empresariales.

- Papeleo es más complicado: estatutos de cada miembro, poder notarial.
- Acceso a subvenciones
- Más fuerza a nivel jurídico.
- Más repercusión.

¿Cuál va a ser nuestro criterio a la hora de qué proyecto sí se incluye en la Plataforma?

¿Una persona física puede “beneficiarse” y participar en algún proyecto europeo siendo cobijado desde la Plataforma sin ser asociación?

Una cosa en la forma legal y otra el funcionamiento.

Estaría bien marcar unos criterios mínimos para formar parte de la federación, no para excluir, sino para desde la propia plataforma--federación ayudarles a crecer en su proyecto.

También hay una propuesta de cooperativa educativa, si bien esto es más papeleo, es necesario más dinero inicial y de mantenimiento,...

Se vota y por unanimidad: FEDERACIÓN.

Tareas:

Junta directiva

Nombre

Realizar el Acta Fundacional

Objetivos

Miembros, cada miembro debe aportar :

- copia de los estatutos,
- copia del CIF,
- copia del registro de asociaciones
- copia del DNI de la persona representante,
- la persona que representa debe aportar una autorización-- diciendo que en determinada Acta de la Asociación se acuerda que efectivamente la asociación es representada por dicha persona-- firmado por el secretario.

Giselle se propone para llevar al Registro los papeles de la Federación.

Se comienzan a rellenar los papeles. Ésta es el Acta Fundacional.

En la próxima reunión se decidirá la Junta Directiva. Surge un pequeño debate, empresas y autónomos necesitan formar parte de la Federación como asociación, pero a la hora de trabajar y recoger las subvenciones, la asociación contrata a la empresa para hacer la actividad pertinente.

DEFINAMOS LÍNEAS DE FUNCIONAMIENTO:

Comisión de Gestión, tareas actuales.

- 2 reuniones mensuales por skype
- Participar en grupo de whatsapp
- Estar al día de los papeles necesarios

Es bueno que todos pasemos por todas las tareas, pero para que funcione de forma óptima, aunque sea rotatorio, ser funcionales y facilitarnos las diferentes tareas.

Comisión de Comunicación,

Comisión del Circo como Herramienta Educativa

Comisión de Pedagogía,

Se comenta fusionar Pedagogía y Circo como Herramienta Educativa, pero se deja dicho debate.

Para trabajar ahora:

- Elegir nombre
- Junta directiva y Funcionamiento real de la federación, para facilitar el papeleo, la persona que sea representante legal esté en la junta directiva.

Duración de los cargos: 2 años a nivel legal, otra cosa será el funcionamiento.

Cuota de socios: Eyco 50 euros al año más 12 euros por proyecto--asociación. Decidimos que cada miembro pague 50 euros al año a la plataforma.

Se marca el lunes 8 de junio como fecha límite para la recepción de los papeles que cada asociación debe enviar. Se enviarán por correo a Giselle.

gichaulet@escueladecirco.msb.com

- Hacer acta fundacional
- Grupos de trabajo y repartición de tareas, marcando plazos.

Se crean 3 grupos de trabajo: Gestor /Estatutos/ Funcionamiento real

Conclusiones de cada uno de los grupos:

GESTIÓN

Han clarificado los grupos de trabajo y definido acciones a corto plazo y futuras, en gran grupo elegimos responsables para las diferentes tareas.

Además en cada uno de los 4 grupos se elige un responsable que hace seguimiento para comprobar la realización de tareas.

ADMINISTRACIÓN Y GESTIÓN:

✓ Grupo Gestión, Rafa, Estibalitz, Roxie, Javi, Gisele, Anna, Andrea, Fede, Yesi. Además Yesi se encarga del mail general.

✓ Nodos y cuestionarios, Roxi, Rafa, Andrea. Se deberán rotar anualmente.

✓ Financiación, nacional e internacional, Victor y Fede (aunque se le quiere quitar responsabilidades, es nuestra cara visible en Europa). ✓ Asamblea, en Noviembre en Alicante y si allí no es posible en Sevilla. La fecha límite para confirmar lugar y fecha es el 20 de Junio.

✓ Forma Jurídica, Krikri, Germán y Giselle

COMUNICACIÓN, responsable Cristina-- la seguidora es Anna:

✓ Crear 4 mails, uno x cada grupo de trabajo.

FORMACIÓN Y PEDAGOGÍA responsable de grupo Iñaki y Javi realiza el seguimiento,

Mail: formacion@peecse.org

• **Acciones a corto plazo:**

✓ CATE, la comisión de seguimiento, rafa, Javi, Anna, Andrea. ✓ Recopilar información Eyco, NICE, CATE

• **Acciones futuras:** ✓ Festival Circo Joven. ✓ Seminario intercambio formadores ✓ NICE en España

✓ Intercambios entre escuelas (Alumnxs)

POTENCIAR EL CIRCO COMO HERRAMIENTA EDUCATIVA, responsable Germán y realiza el seguimiento Rafa

FUNCIONAMIENTO FEDERACIÓN:

Federación formada por muchas asociaciones, se han marcado unas propuestas de criterios de participación:

- Correspondencia y coherencia entre los objetivos de la federación y nuevo miembro - Circo joven, según en los términos de europa - Valoración de la Federación/ una asociación ya miembro debe avalar a la nueva asociación. - Mínima participación en 2 años (aparte del pago de cuota): - Participación en una asamblea o - Contestar mail o - Asumir las tareas en un grupo .Además tenemos 4 grupos de trabajo, cada grupo debe auto--gestionarse. Cada uno hemos visto tiene un responsable que deberá informar al grupo de comunicación de los responsables de cada tarea. Además del responsable hay una persona que hace seguimiento del grupo de gestión.

Se crearán subgrupos de trabajo en función de las necesidades de los proyectos que se vayan asumiendo por la federación.

El responsable de cada grupo dinamiza la actividad y gestiona el mail (éste lo creará Cristina del grupo de comunicación)

Para la próxima asamblea, se creará un grupo de trabajo compuesto por: dos personas del equipo gestor más 263 personas de lugar de acogida.

Para la toma de decisiones, hay dos canales

Tareas del representante de un Nodo:

- Es la persona de referencia para el grupo gestor y el resto de la federación.
- Está encargada de realizar un mapeo de las asociaciones de la zona.
- Debe responsabilizarse del cargo, y si lo deja avisar.
- No tiene obligación de asistir a la asamblea, pero sí de confirmar la asistencia de alguien de la zona y de que se informe de lo sucedido en la asamblea a las asociaciones de su zona.
 - Canalizar la entrada de nuevos miembros de su zona (dar información de la federación, conocer el proyecto y/o buscar alguna asociación que lo avale)

ESTATUTOS

Se redactan los objetivos y actividades usando el material de anteriores reuniones.

Se completan todos los campos, excepto fecha y lugar de firma de estatutos ni el nombre de la asociación. Éste se queda sin acordar.

Se añaden que para entrar a ser socio es necesario el aval de una asociación ya miembro.

La Junta Directiva cambiará cada dos años. Y sus miembros crearán una cuenta en una banca ética sostenible. Pudiendo sacar dinero una persona siempre que el importe sea inferior a 1000. Para importes iguales o superiores necesitarán la firma de todos los miembros de la Junta.

La sede fiscal será la dirección postal de la Presidenta, pero como sede son todas las sedes de las asociaciones que forman parte de la federación.

Se acuerda mandar los estatutos para que sea revisado por todos los miembros para mejorar o añadir aquello que se considere necesario.